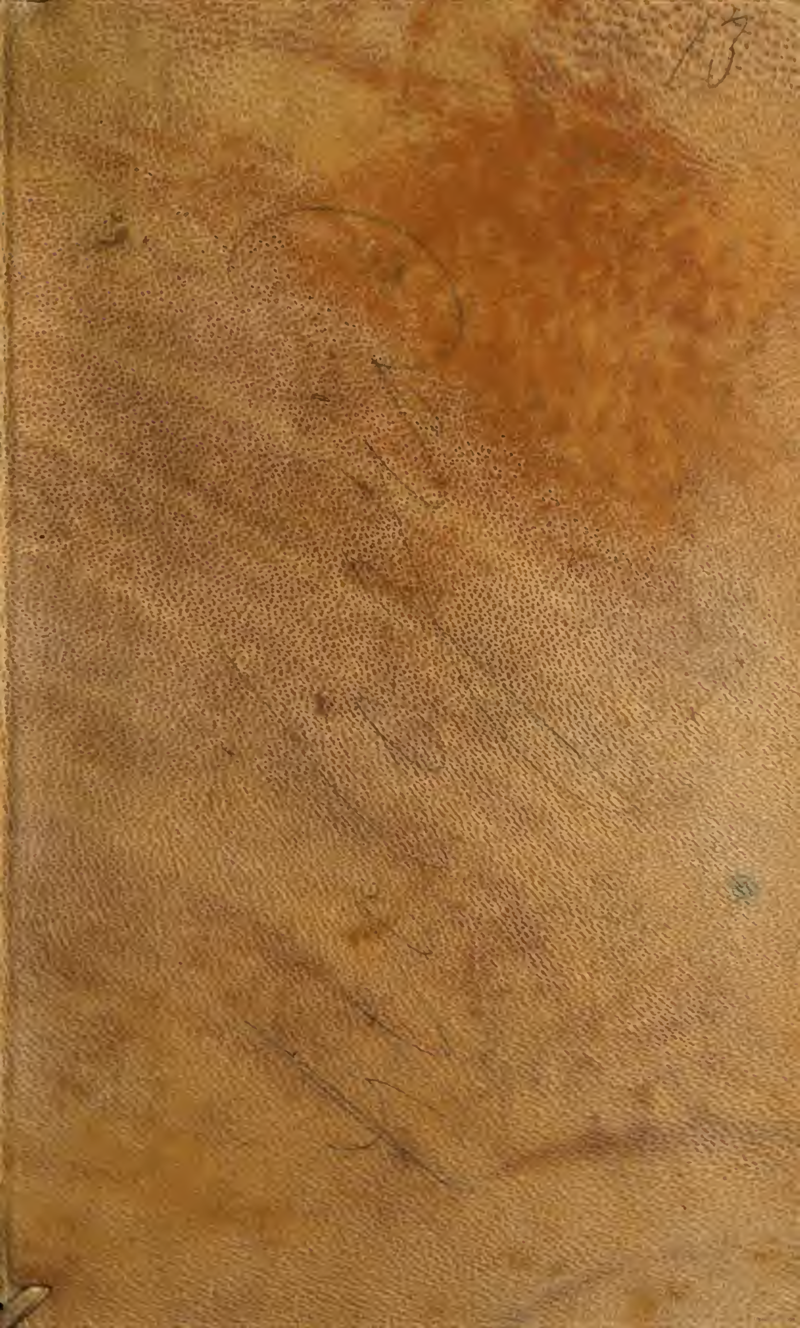
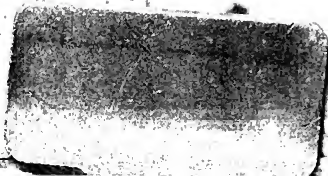

Ex Libris Dni Gregorij · F. 164

[illegible]

IOANNIS VORSTII

CL. VIRI

DE

LATINITATE SELECTA

ET VULGO FERE

NEGLECTA

LIBER

NVNC PRIMVM EDITVS

ACCESSIT

ANDR. IVL. DORNMEIERI

DISSERTATIO

DE

VITIOSO CICERONIS IMITATORE

Cui ob materiæ cognationem & insignem raritatem junctus est Dialogus festivus

DE

CICERONE RELEGATO ET REVOCATO.

ADDIDIT PRAEFATIONEM

CHRISTOPH. FRIDER. BODENBVRG

GYMN. BEROLINENS. RECTOR.

BEROLINI

APVD CHRIST. GOTTL. NICOLAI. M DCC XXIX.

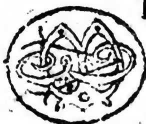

LECTORI BENEVOLO
S. P.

TRiſtia plerumque librorum poſthumorum fata eſſe, inter Doctos dudum exemplis compluribus eſt comprobatum. *Selectisſimi* perſæpe ſunt, quibus infelici ſidere immoriuntur Auctores, conatus imperfectique labores eruditorum, qui tamen vel in *neglectis* angulis poſtea latitantes cum tineis blattisque luctantur, vel plane inter ipſas inſtitorum manus indignisſimo modo pereunt. Neque raro vſu venire ſolet, vt ii quoque, qui obſtetricantes manus

)(2 poſt-

posthumis istis in lucem protrahendis commodare instituunt, eadem vi fati intercipiantur. Quo facto duriores aliquanto tenebras experiri postea solent, præsertim si vltima manus ac lima eis adhuc defuerit. Non probabo id aliorum doctorum commentationibus; abunde id *Selecta* hæc, *vulgo* autem *Neglecta*, IO. VORSTII Viri Cl. *Latinitas*, nec sine omine docere potest. Non incognita sunt VORSTIANA in rem literariam merita, tot industriæ doctrinæque monimentis dudum adprobata eruditis. Iungere eisdem, nec sine ratione, constituit has *de latinitate vulgo neglecta* obseruationes, quas & consignasse, & edere etiam voluisse ante alios labores literarios videtur. Inter alia hoc ex iis quoque adparet, quæ sub voc. *periculum* infra pag. 53. dicit: *In Notis ad*

Au-

Auctorem (Valerium Maximum) *demonstrabimus.* Et ibidem; *vt ad eum locum itidem dicemus.* Vide sis etiam sub voc. *citerior* p. 86. cet. Sed licet prior conspexerit lucem *Valerius Maximus*, non tamen putandum idcirco, VORSTIVM animum edendi hunc librum postea immutasse. Prouocat adhuc passim ad hasce obseruationes in ipsis notis ad *Val. Maximum* & ad *Sulpicium Seuerum*, earundemque proxime edendarum spem diserte facit, pag. 145. editi Val. Maximi. Quae argumenta, si stilo Auctoris nostri, cum in reliquis, tum in citatis hic saepius *de suspecta latinitate* libris satis obuio, & autographo cognitae hic loci satis VORSTIANAE manus iunxeris, haec ipsa meletemata *neglectae vulgo* at *selectae Latinitatis* B. VORSTII esse, nullus dubitandi locus relinquitur. Quod au-

tem morte interuerſi ſunt conatus Philologi inſignis, inde non perfectum ſatis hunc laborem eſſe, multisque lacunis & ἕλκεσι quaſi ſcatere, non mirandum eſt. Quamuis enim in eo felix hoc ſcriptum omnino fuerit, quod in hæredum non imperitorum manibus obhæſerit, a quibus cum cura, ſartum & tectum, quod aiunt, tot annos eſt aſſeruatum: plurima tamen, quæ tractare cœpit Cl. Auctor inque iis integra ſæpe capita deficere re ipſa deprehendimus. Nusquam, vt exemplo id oſtendamus, Latinitatis neglectae genus illud apparet, quo, vt ait Auctor in Conſpectu generaliori, *certæ vocabulorum collocationes & poſitus fere negliguntur*; qui tamen defectus ex Rhetorica Marchica p. 109. ſqq. forte ſuppleri non male poteſt. Ita plura de ſingulis fere orationis partibus, ea-

rundem-

rundemque, vt Grammatici vocant, accidentibus moneri hac methodo; multa de vſu cumprimis particularum, epithetorum, vocum traiectione, dictione arguta, neglectaque variori conſtructione addi, & ordinatius non pauca limatiusque elaborari potuiſſent. Sed iſta vt inſtituta fere habuit Auctor, ita haud dubium eſt, ſi vitam porro largitus eſſet DEVS, quin accurate, vt omnia alia, & eleganter is perpoliuiſſet. Nunc primi duntaxat conatus, & inchoata quædam Operis quaſi Apellei lineamenta moriens reliquit, eaque multis adhuc hiatibus & lacunis deformata.

Optimo autem utilisſimi operis fato ad perficiendas vel perfectas nondum vel inchoatas libri partes ſuccesſit Vir Cl. ANDREAS IVLIVS DORNMEIERVS, Philologus excellens, & harum litera-

rum, ſi quis alius, apprime peritus, cuius amiciſſimi nobis Viri obitum præmaturum acerbe, fateor, lugemus. Multum certe doctiſſimo Viro debet opuſculum hoc VORSTIANVM. Excepit is lætiſſimo animo has magni Viri a Bibliopola ſibi conceſſas curas, & ordine alphabetico curate diſtinctas, notisque ſuis interpolatas eo, quo nunc comparent, habitu, vſui publico ſtudioſe parauit. Præterea ſupplere paſſim imperfecta aut delineata, & adaugere quoque adgreſſus eſt multis *ſelectæ*, at vulgo *neglectæ*, Latinitatis opibus, quarum ſolertiſſimus erat obſervator. Nihil tamen in ipſis Auctoris verbis immutauit, quod gratum credimus iis fore, qui incrementa huius philologiæ cupiunt cognoſcere. Quum iam prope eſſet, vt optabilem ex diutina orbitate, dicam an exilio, partus hic

hic VORSTIANVS fortunam haberet; alter ei, ut ita dicam, Parens luctuosius prope quam prior ereptus est. Quam aptus enim hic fuerit VORSTII in hac palæstra successor, priores septem plagulæ eo adcurante adhuc impressæ arguunt. Probant etiam tot ab eodem iam edita, &, si quidem diuturnior huius vitæ vsura contigisset, edenda adhuc opera philologica: Ex quibus dolendum omnino esset, si, quod diu in Scholarum vsum enixe parturiuit, *Lexicon manuale* intercideret. Latent aliæ in scriniis B. Viri adfectæ, sunt etiam perfectæ quædam operæ, in quibus *Emphasiologia* sacra systematice conscripta præ ceteris eminent. Qui labores tam improbi in tenui licet & morbis conflictato identidem corpusculo, indefessumque ad ornandas bonas literas conlatum stu-

 dium

dium mereri ſane videntur, ut Viri fama ad poſteritatem, ſi qua futura eſt, ſincera integraque transmittatur. Quo magis dolendum, quod nonnulli, qui inter doctos humanitatis cultores cenſeri cupiunt, manes jam defuncti ſollicitare temere auſi ſunt. Annus fere eſt, quod commentatiunculam aliquam beatus Vir *de Lexicis Latinis*, ſpeciatim *de Fabro*, *eiusque additamentis*, p. 254. ſqq. obſeruationibus eis inſeruerat, quæ de re Scholaſtica Berolini ſtatis temporibus prodeunt. Hic cum *Falſteriani* cuiusdam *Supplementi* mentio omnino iniicienda eſſet; non ſine laude, p. 269. & paſſim, induſtria docti Auctoris commemorata eſt, & modeſte ſatis monitum, ſi quid ſequius eſſe videbatur. Atque ipſe Cl. *Falſterus* in præfatione animaduerſionibus, quas vocat, epiſtolicis præpoſita,

poſita, (in qua leuioribus adductis graviora caute admodum diſſimulat obiecta) ad Lectorem inficiari non poteſt, ſe *liberaliorem minusque inuidum* DORNMEIERVM expertum eſſe. Nihilo tamen minus Vir beatus eidem *præceps admodum, iudicii ſui prodigus, & cum vmbris tantum errorum* præcipiti ſatis & illiberali judicio *luctari* dicitur. Immo, ne quid deſit criminationi in defunctum, *petulantiam* quoque, cui a ſe ignoſcendum ſit, pueris certe, quam Viro erudito digniorem, illi affingit. Enimuero doctum in virum hæc nollem homini non indocto excidiſſe, a quo diſſidere quidem, ſed candide, vt decet humanitatis ſtudioſos, & ſine acerbitate licet; idque hoc magis, ſi alter & ætate & meritis in rem literariam grauior, aut morte beata inuidorum ὁμοτέχνου æmulationi

iam

iam ſubtractus ſit. Hac occaſione quoque nonnemo, isque ſatis hic notus, ex inueterata bonos criminandi intemperie, amice monendus eſt, ne in compitis, Bibliopoliis, & frequentatis muliercularum domiciliis B. DORNMEIERVM ordinis ſacri, cum viueret, oſorem fuiſſe, parumque iacturæ in eodem feciſſe orbem literarium, nugari pergat. Neque enim odio ſtatim in ordinem venerabilem fertur, qui alicuius ex eo ineptias & *ἀλλοτριοεπισκοπίαν* cordate, vt audio, & coram teſte aliquando *ὑπ᾽ ἀνάγκης* taxauit. Damnum vero, quod immaturo Viri obitu res literaria fecit, vere eruditorum, & quorum præcordia iuxta Poetam de meliore luto ſunt efficta, non Vitilitigatorum eſt æſtimare. Manebit, ſpero, laus ſua Noſtro apud æquiores rerum æſtimatores, quam diu

diu bonis literis, quas ſubinde ornauit, ſuus conſtabit honos. Hanc nobis fiduciam faciunt præclara & peruagata dudum de meritis dotibusque beati Viri eruditorum iudicia, quæ certo ſcimus non imminutum iri his VORSTIANO libello commodatis, etſi fato quoque interruptis curis. Vt taceam, quæ propter materiæ adfinitatem eis ſubiecta eſt, *de Vitioſo Tullii Imitatore* diſſertationem pereruditam & elegantisſimam, incredibili plane induſtria, a Viro optimo concinnatam, id quod prudens & exercitatus lector facile obſeruabit. Quo vltimo & Auctore adhuc viuente typis jam fere exſcripto ſpecimine literario latinitatem non vulgo quidem neglectam, quod argumentum VORSTIVS occupauerat, ſed eruditis etiam philologis negligendam, non male videtur complexus eſſe.

esse. Atque hoc postremo suo quasi Κυκνείῳ ᾄσματι testatum apud posteros relinquere voluit, quid senserit de philologiae cultura, in qua nonnullis, vt ineunte dissertatione ipse queritur, nimius quodammodo visus est. Scilicet, vt regia incedatur via, nec quidquam respublica literaria detrimenti capiat, tantum a superstitione improuida abesse eam debere censet, quantum gliscens hodie neglectus ab eadem omnino remouendus est. In quo non dubito, quin prudentiores omnes facile sit habiturus consentientes.

De subiecto tandem Dialogo, qui *Ciceronis relegati & revocati* titulum præfert, ipsa Dissertatio DORNMEIERIANA §. *66.* agit. Addimus, inter cariora insignis Bibliothecæ cimelia, Summum Virum,

rum, quem veneratur p. 79. diſſert. numeraſſe opuſculum, vt nec amicis, niſi per tantillum temporis ſpatium, concederet legendum, quod omnem deſcriptionis metum copiamque excluderet. Sed forte Bibliopolæ ob raritatem & argumentum diſſertationi conueniens Dialogum hunc conquirenti exemplar aliquod *Lipſiæ* 1534. apud *Michaelem Bluhm* excuſum ab exteris mittitur, antequam reliqua typis plane abſoluta eſſent. Proinde viſum eſt vitioſo Ciceronis imitatori eundem adiungere, ne vel prouocatum ad eum fruſtra ſit in diſſertatione, vel diutius is forte a doctis requiratur. Tibi vero, *Beneuole Lector*, ſi non improbabitur plane, quod ſperamus; hæc Bibliopolæ in iuuandis bonis literis prothymia, faciet Vir honeſtis-

neſtis-

neſtisſimus, vt plura in poſterum, doctorum ingeniorum monumenta ſumtibus ſuis ab interitu vindicentur. Dab. Berolini, XII. Calend. Martii A. R. S. M DCC XVIII.

DE

DE

LATINITATE SELECTA
ET
VULGO FERE NEGLECTA

LIBER.

CONSPECTVS GENERALIS.

Multa cum Latina ſint, vulgo tamen fere negligi, nec vt alia vſurpari: & quibus de cauſis id fiat.

Eorum, quae Latina ſunt, & ab optimis Latinitatis auctoribus vſurpata, plurima hodie fere negligi videas, nec perinde, vt cetera vſurpari. Idque duplici fere de cauſſa fieri videtur; vel, quod dubitent, an ſatis Latina haec vel illa ſint, vtpote linguae vernaculae admodum affinia; vel, quod apud antiquos auctores non perinde, vt cetera obſeruentur. Cui rei, vt aliquo modo mederemur, aliquot ab hinc annos libellum edidimus, quo bonam partem illius Latinitatis, quae Germanis ſuſpecta fere eſt, perſecuti ſumus, atque illis, qui Latine fari aut ſcribere ſtudent, inanem metum adimere conati ſumus. Quam operam noſtram viris doctis adeo non diſplicuiſſe intelleximus, vt

eorum

eorum nonnulli libellum noſtrum fere totum in ſuos transferre dignati ſint, aut exemplum ſecuti, id genus plura obſeruare atque congerere ſtuduerint. Sed nunc & de alio quodam Latinitatis genere aliquid commentandum videtur, & huius quidem Latinitatis, quæ non propter metum quendam, quodque linguæ vernaculæ nimis affinis videatur, negligitur; ſed quod legendis antiquis auctoribus non ad illam perinde, quam ad ceteram Latinitatem animus attenditur, quodque in vſu linguæ Latinæ, qui nunc eſt, eadem vix apparet. Plerique ſcilicet eorum, qui Latine hodie ſcribunt, Latinitatem non qua vtuntur, tam ex auctorum veterum, & quibus lingua Latina vernacula fuit, quam ex recentiorum ſcriptis hauriunt, quæque in his obſeruant, ea multo vſu ferunt; quæ vero non obſervant, iis nec vtuntur, neque, vt eorum ignari, vti adeo poſſunt. Quotusquisque eſt, qui, cum Latine ſcribit, non vtatur verbo *concernere*, & ea quidem notione, vt idem ſit, quod *ad aliquid pertinere?* Scribunt exempli gratia: *Quæ res ſupernaturales concernunt. Ornatum aut aliam qualitatem eius iſta concernunt.* Verum enim vero talis verbi ſignificatio in ſcriptis auctorum veterum, quæ juuentuti in ſcholis commendari ac proponi ſolent, nusquam obſeruatur. Imo dubium adhuc eſt, an

an omnino verbum Latinum ſit *concernere*, vt in cap. XXIII. libelli de Latinitate merito ſuſpecta monuimus. Quod igitur hi, qui hodie Latine ſcribunt, verbo iſto vtuntur, id non eo fit, quod in ſcriptis Ciceronis aliorumque veterum, quæ ipſis adoleſcentibus commendata fuerunt in ſcholis, quæque deinde viri facti ſua ſponte legerunt, id verbum, atque eam verbi ſignificationem obſeruarint, ſed, quod legendis ſcriptis recentiorum ſæpe id verbum ipſis occurrerit, atque ita in illorum animum ac memoriam quaſi irrepſerit. Nec aliter de verbo *collimare*, de ſignificatione verbi *ſeducere*, qua idem eſt, quod decipere, & in errorem inducere, deque multis aliis ſentiendum eſt, vt in prædicto libello demonſtrauimus. Ceterum vt plurima, cum in ſcriptis antiquiorum nulla obſeruentur, hodie tamen multo vſu feruntur: Ita ſunt e contrario, quæ, cum in ſcriptis antiquiorum paſſim obuia ſint, raro tamen, aut vix vnquam hodie vſurpantur. Neque vnius generis ſunt ea, ſed diuerſorum. Nam vel certæ vocabulorum ſignificationes negliguntur; vel vocabulorum cum vocabulis conſtructiones, vel vocabulorum poſitus & collocationes, vel denique vocabula ipſa. Atque, vt rem illico exemplis declaremus, quotusquisque eſt, qui, ſi de copiis atque exercitu agendum ſit, voce *opes* vtatur, dicatque *ma-*

gnæ opes proſtratæ ſunt? Quotusquisque item eſt, qui *modum* pro *menſura* & *quantitate* dicat? Atqui apud veteres non minus iſtæ, quam nonnullæ aliæ, vocabulis notiones ſubiectæ fuerunt, dictumque omnino fuit, *magnæ opes proſtratæ ſunt*, ſi magnæ copiæ, magnus exercitus fuſus eſſet; itemque *ingens modus, aquæ, æqualis modus ſulphuris*, ſi ingentem aquæ vim, & æqualem ſulphuris menſuram notare vellent: vt infra pluribus oſtendetur. Quotusquisque rurſus eſt, qui verbis *ornare* & *adornare* ſic vtatur, vt idem ſint, quod inſtruere, dicatque: *Omni genere armorum ornatus ad prœlium?* Quis non vereatur dicere: *Priuare aliquem ægritudine, iniuria;* quod videlicet putet, tantum rebus bonis aliquem priuari dici poſſe? Atqui apud veteres non modo aliæ, ſed & ipſæ illæ iſtarum vocum ſignificationes obſeruantur, vt itidem infra demonſtrabitur. Nec modo dixerunt veteres, *ægritudine, iniuria, aliisque malis priuare aliquem, ſed & dolorem, errorem, ſeruilem conditionem*, id eſt, *ſeruitutem alicui eripere*. Ac pari modo non tantum de rebus bonis, ſed & malis, vt *febri, perturbatione animi, dolore, crimine, culpa, carere* dixerunt, vt in cap. VII. lib. de Latinitate falſo ſuſp. oſtendimus. Quotusquisque porro eſt, qui, ſi ad hoc vsque tempus aliquid factum ſignificare velit, voce *adhuc* vtatur,

tur, dicatque exempli gratia: *Non pro mea adhuc, ſed pro patriæ, libertate pugnaui;* & non potius: *Hactenus non pro mea, ſed pro patriæ, libertate pugnaui?* Atqui veteres cum ea, quæ dixi, exprimenda, & noſtræ voci *bisher*, reſpondens quippiam ponendum fuit, non voce *hactenus*, ſed voce *adhuc* vſi fuerunt, quod infra pluribus oſtendetur.

Alterum Latinitatis vulgo fere neglectæ genus fecimus, certas vocabulorum cum vocabulis compoſitiones & conſtructiones. Magna omnino tum Nominum, quæ Grammatici vocant, cum nominibus, tum eorundem cum verbis, aut aliis orationis partibus conſtructionis varietas eſt. Atque huius alia in vulgus ſatis nota eſt, ab omnibusque vſurpatur: alia vero abſtruſior, nec quibusuis cognita; aut certe minus, quam par eſt, frequentatur. Exempli gratia: *Imponere aliquid alicui*, & *includere aliquid alicui*, conſtructionem vulgo notam habent: Verum, quod etiam dicant, *imponere aliquid in aliquo*, non perinde notum eſt, aut certe negligitur. Quod autem auctores ita loquantur, id infra producendis ipſorum verbis apparebit. Neque vero conſtructio iſta poſterior ratione caret. Primo enim verbo ſimplici dicunt: *Ponere aliquid in aliquo*, deinde vero verbo compoſito, & præpoſitione *in* geminata, ipſique etiam verbo adiecta:

iecta: *Imponere aliquid in aliquo.* Ad quam formam & Iustinus dicit: *Infundere in statuis*; & Columella: *Infundere in naribus.* Ceterum in talibus præpositio subinde ipsi verbo quidem adiicitur, seorsum posita autem non apparet. Vt, quod Nepos dicit: *Implicari tyrannide*, pro *implicari in tyrannide*; & Cicero: *Implicare se societate*, pro *implicare se in societate.* Sic & alio casu, & quarto quidem, dicunt: *Inhiare aliquam rem*, pro *inhiare in aliquam rem.* Item alia præpositione verbo addita, *aduolui genua*, pro *aduolui ad genua*; & *aduolare rostra*, pro *aduolare ad rostra*; & *adiacere mare*, pro *adiacere ad mare.* Est & vbi alia præpositio verbo, alia nomini adiecta apparet. Sic non modo dicunt: *Intueri aliquid, & intueri in aliquid*, sed & *intueri ad aliquid*: nec modo *addere ad aliquid*, sed & *addere in aliquid.* Quæ quidem omnia infra producendis auctoritatibus confirmabuntur. Porro *defendere a vi, ab iniuria, a bello aliquem* constructio verbi vulgaris & cunctis nota est: Verum, quod etiam dicant, *defendere vim, iniuriam, bellum ab aliquo*, id non perinde notum in vulgus est. Pari modo notiora in vulgus sunt: *disputare de aliqua re*, & *dubitare de aliqua re*, quam *disputare aliquam rem*, & *dubitare aliquam rem.* Contra vero notiora in vulgus sunt: *Exponere aliquam rem,*

deferre

deferre aliquam rem, & *obiicere aliquam rem*, quam *exponere de aliqua re*, *deferre de aliqua re*, *obiicere de aliqua re*. Ceterum, quia in optimis Latinitatis auctoribus constructiones non minus hæ, quam illæ, reperiuntur, & passim obuiæ sunt, vsurpandæ item hodie non minus hæ, quam illæ, cumque vulgo fere negligantur, in vsum quasi reuocandæ postliminio sunt.

Tertium porro Latinitatis vulgo fere neglectæ genus fecimus illud, quod certæ vocabulorum collocationes & positus fere negliguntur. Exempli gratia, quod inter participium verbumque substantiuum eleganter aliquid interiiciunt, dicuntque: *Fructum est amplissimum consecutus*, pro *fructum amplissimum est consecutus*; & *neque mihi in omni vita res tam erit vlla proposita*, pro *neque mihi in omni vita res vlla tam erit proposita*; & *huius victoriæ callide dissimulata lætitia est*, pro *huius victoriæ lætitia callide dissimulata est*; & *vulgus omne hortatus pro tempore est*, pro *vulgus omne pro tempore hortatus est*. Huiusmodi plures quoque alii elegantes vocabulorum positus sunt, de quibus infra paulo pluribus acturi sumus.

Quartum, Latinitatis vulgo fere neglectæ genus fecimus illud, quod & vocabula ipsa non pauca negliguntur. Quotusquisque est,

qui dicat *abſcidere*, ac non potius *abſcindere?* Atqui *abſcidere* non minus Latinum eſt, quam *abſcindere*. Ac quis non vereatur dicere *inſcientia*, pro *inſcitia?* Atqui vtroque Cicero aliique vtuntur. Atque de his talibus, quæ ab his, qui Latine hodie ſcribunt, fere negliguntur, viri quidam docti elegantes libellos ſcripſerunt. Inter ceteros *Antonius Schorus* elegantem de hoc argumento librum edidit, qui propter Titulum nihil grande ſonantem illum vulgo fere negligitur. Habet quidem inſcriptio eius ita: *Phraſes linguæ Latinæ, ratioque obſeruandorum eorum in auctoribus legendis, quæ præcipuam ac ſingularem vim aut vſum habent.* Eum librum, cum *Iacobus Cellarius* denuo edendum curaret, inſcriptionem eius mutauit, ac *phraſeologiam Latinæ linguæ* librum nuncupauit. *Caſpar* autem *Scioppius* compendium eius fecit, quod ſub nomine *Obſeruationum Latinæ linguæ* editum videre meminimus. Pertinent huc item *Oberti Giſanii in linguam Latinam obſeruationes;* & varii id genus alii libelli. Quibus quod varia, quæ huc pertinent prætermiſſa, aut non ea, qua par erat, cura, expoſita videntur, nobis quoque conſilium eſt, nonnulla eius generis congerere, ſuperioribusque de Latinitate libellis aliquem adhuc ſuperaddere, quem *de Latinitate ſelecta & vulgo fere neglecta* librum inſcribere viſum eſt.

PARS PRIMA.

CAPUT I.

De quorundam Nominum Subſtantivorum ſignificationibus, quæ vulgo fere non obſervantur.

Rimo igitur de vocabulorum ſignificationibus videamus, quæ vulgo minus obſervantur, aut certe negliguntur. Et quia vocabula ipſa non unius generis ſunt, ſed in certas claſſes a Grammaticis diſtributa, primo de nominum quorundam ſubſtantivorum ſignificationibus diſpiciamus.

ADSPECTUM Latini vocant ipſam illam facultem naturalem, quam vulgo *viſum* dicunt; Sed &, quæ inde

pro-

provenit, actionem seu operationem. Cic. 3. de Or. *Omnes res quæ sub aspectum veniunt.* Item de univ. *Qua ex conjunctione cœlum ita aptum est, ut sub aspectum & tactum cadat.* Auctor ad Her. 2. *Aut denique nunquid aliquo sensu perceptum sit, aspectu, auditu, tactu.* Cic. 2. N.D. *Oculi aspectum, quo volunt, facile contorquent.* Item: *Pomorum jucundus non gustatus solum, sed odoratus etiam & aspectus.* Videbis plura hujus generis in Thes. Niz. Subinde & pro conspectu & præsentia usurpatur, ut idem Nizolius exemplis ex Cicerone productis docet.

AMBITIO non tantum idem est quod affectatio honorum & dignitatis, sed & quodvis vehemens studium & contentio aliquid faciendi aut impetrandi ita dicitur. Nepos 10. 2. 2. *Magna eum ambitione Syracusas perduxit.* Cic. 1. 1. ad Att. *In quo uno maxime ambitio nostra nititur.* Justin. 1. 3. *Quum admitti magna ambitione ægre obtinuisset.* Sed & AMBITUS ea notione reperitur, ut magnum studium & contentionem significet. Vide quæ de hac voce notata sunt in Lexico Fabri. Quibus

adde

adde quod Sulp. Severus 2. Hist. S. 34. scribit. *Crux reperta & Digno ambitu consecrata.* Notetur item quod *ambitiosus* non tantum dicatur is qui honores affectat, sed & qui magno studio & contentione aliquid facit Ovid. 3. de Ponto 1.

Sed tamen hoc factis adjunge prioribus unum
Pro nostris ut sit ambitiosa malis.
Ut minus infesta jaceam regione, labora:
Clauda nec officii pars erit ulla tui.

Vult ille uxorem suam *ambitiosam* esse pro suis malis, id est, laborare, ut mala ab cervibus suis depellantur, nec apud Getas amplius degere necesse habeat. Cicero & adverbio *ambitiosius* ea notione utitur, ut 3. 7. ad fam. *Cum in isto genere multo etiam ambitiosius facere soleam, quam honos meus, & dignitas postulat.* Cicero l. 6. ep. 13. ad fam. *ambitiosas rogationes* vocat, quæ magno studio & contentione fiunt. Qua notione & Sulp. severus vocem usurpavit, ut in Notis ad Dial. l. c. 5. monuimus. Notetur autem & propria vocabuli significatio, quam in prædicto Lex. Buchne-

rus notavit; quod videlicet ſignificat eum qui ambit, amplectitur, & comprehendit. Ut quod Solinus dixit *ambitioſa opida*, pro his, quæ magno ſunt ambitu. Et Horatius lib. 1. Od. 36. *laſcivis hederis ambitioſior*, pro ea, quæ plura amplectitur & comprehendit, quam hedera.

ANFRACTUM Latini non Locorum tantum & viarum dicunt, ſed & ſermonis. Cicero 2. Div. *Quid opus circuitione & anfractu?* Et Partit. *Oratio circumſcripta longo anfractu.*

Vocis CAUSSA ſignificatio, de qua modo dicebamus, & ipſa non adeo nota in vulgus eſt; quæ videlicet idem eſt, quod *ſimulata cauſſa, ſpecies*. Cæſar 2. B. Civ. 87. *Annon audiſtis ex iis quae per cauſſam valetudines remanſerunt cohortes eſſe Brunduſii factas?* item lib. 3. B. Civ. *Per cauſſam exercendorum militum.* Et Livius lib. 24. *Ut cum appropinquaret januæ Rex, per cauſſam aliquam ſuſtinent in anguſtiis a tergo agmen.* Item Frontinus l. 3. Strateg. *Ipſe dignus eſt, qui in teſtimonium afferatur, hujusmodi fallaciam inſtruxit, ut ille per cauſſam venandi no-*

ctu procederet. Livius idem sic expressit: *Hi priusquam aliquid moverent, colloquendum cum Annibale rati, nocte per speciem venandi urbe egressi eo proficiscuntur.* Ut appareat, *per caussam venandi* nihil aliud esse, quam *per speciem venandi.* Sic & quod Tacitus l. 1. Hist. dicit *specie legationis,* id Svetonius in Othone dicit *per caussam legationis.* Verba Svetonii sunt: *Sepositus est per caussam legationis in Lusitaniam.* Taciti autem: *mox suspectum in eadem Poppaea* (Othonem) *in provinciam Lusitaniam specie legationis seposuit.* Rursus Svetonius Caes. 1. *Repetita Bithynia per caussam exigendae pecuniae.* Et Tibullus l. 1. el. 6.

Saepe velut gemmas ejus signumque probarem,
Per caussam memini me tetigisse manum.

Ejusdem vocis CAUSSA ea quoque significatio notanda, qua pro conditione & statu ponitur. Cicero l. 14. ep. 4. ad fam. *Ceterorum servorum ea caussa est, ut, si res a nobis abesset, liberti nostri essent, si obtinere potuissent.* Idem l. 10. ep. 6. ad Att. *mea caussa autem alia est.* Antea dixerat: *Nec tuam rationem eandem esse duco, quam meam.* Rursus

lib. 2. ep. 4. ad fam. *Atque in hoc genere ea mea caussa est, ut neque ea, quae nunc sentio, velim scribere.* Et l. 6. ep. 3. *Neq; ea mea erat caussa atque fortuna, ut, cui omnia deessent, alterum confirmarem.* Sic & lege 9. D. de Publiciana in rem actione ex Ulpiano. *Quod si à diversis non dominis, melior caussa sit possidentis quam petentis.* Vide & caput 3. libri de Latinit. merito. susp. p. 36. Dicunt autem & *in eadem caussa esse*, pro eadem conditione esse. Caesar de B. G. 4. 4. 1. *in eadem caussa fuerunt Usipetes.* Cicero 1. de Fin. *in eadem caussa sunt qua antea quam nati.* Vide & Notas Ciacconii in eum locum Caesaris.

CIVIS non civitatis tantum & reip. cujusdam, Romanae exempli caussa, vel Atheniensis, sed & singulorum dicitur, & quidem civis alicujus, qui ejusdem civitatis pars est, cujus est alter: quem perperam *concivem* dicunt: Cicero pro Mil. cap. 14. *Facinorosorum armis meos cives, meis consiliis periculisque servatos, pro me objici nolui.* Et 1. de Fin. *Ut sint opera, studio, labore meo doctiores cives mei.* Et 2. de Div. *Dabunt mihi veniam*

mei

mei cives, vel gratiám potius habebunt. Nepos Milt. cap. 1. *ut de eo bene ſperare cives posſent ſui.* Item: *Civibus ſuis pœnas dare.*

(*) Adde ex Cellarii Curis poſter. Antibarbari ſub voc. Concivis.

CONSILIUM dicitur quoque ipſe conſulentium ſeu conſultantium cœtus; non, inquam, per litteram C. ſcriptum, ſed per S. Dicitur ſane & *concilium*, ſed proprie hoc non conſultantium, ſed quemvis coetum ſignificare videtur. Caeſar. 1. B C. *Concilia conventusque fugere.* Et Cicero de Sen. *in concilium coetumque proficiſci.* Item 2. de fin. *Non eſt necesſe, voluptatem in virtutum concilium adducere.* Hinc & Lucretius iſto vocabulo pro quarumlibet rerum conjunctione utitur, dicit enim *Materiai concilium.* Et Arnobius, quas *corporum conjugationes*, id eſt, conjunctiones, vocat, etiam *corporalia concilia* appellat. Vide Buchnerum ad Lex. Fabri. Plautus quoque *concilium* pro quovis cœtu & congresſu dicit Ciſt. 4. 2. 28. Mil. 2. 2. 94. Atque ut planisſimè res intelligatur, omnis cœtus conſultantium eſt concilium: ſed non omne concilium

est cœtus consultantium. At *consilium*, si quidem ipsos homines denotet, non nisi coetum consultantium significat. Sed hujus significationis exempla videamus Nepos 18. 12. 1. *De hoc Antigonus cum solus constituere non auderet, ad consilium retulit.* Item 18. 12. 2. *Cognita consilii voluntate.* Et 19. 3. 4. *Et consilii sententia in custodiam conjectus.* Cicero quoque saepissime sic usurpavit. Ut pro Mil. *in judicio vero, & in eo consilio, in quo ex cunctis ordinibus amplissimi viri judicarent.* Cujus generis plura ab Antonio Schoro in libro de phrasibus Latinae linguae congesta videas.

COPIAE numero plural. non modo exercitum ut vulgo putant, sed & commeatum pecuniam & quicquid ad victum pertinet, significant. Cicero pro Dejot. *ille exercitum Cn. Domitii suis copiis & tectis sustentavit.* Item 2. de Inv. *Crotoniatae cum florerent omnibus copiis.* Et 1. Off. *Omnium rerum affluentibus copiis ditari. Item singulorum copiae parvae sunt, eorum autem qui his egeant, infinita est multitudo.* Et 2. 3. ad fam. *Munerum facultatem nemo admiratur, est enim*

co-

copiarum. i. e. qui copias ſive opes & divitias habet, is facile poteſt munus gladiatorum edere. Et de Amic. *Circumfluere omnibus copiis, atque in omnium rerum abundantia vivere.* Inde *copioſum* dicitur, quod commeatu & copiis abundat. Cicero pro Arch. *Urbs celebris & copioſa.* Nepos Eum. cap. 18. 5. *illa autem* (via) *qua omnes commeabant, altero tanto longiorem habebat anfractum. Sed erat copioſa, omniumque rerum abundans.*

COPIA vox ſing. numeri nec tantum copiae, vox plur. numeri, ut vulgo putatur, de exercitu uſurpatur. Pompejus in epiſtola, quae eſt decima ſeptima, libri 8. ep. Cic. ad Att. *Uti ipſe cum omni copia ad me veniret.* Item. *Alter in Siciliam cum ea copia quam Capuae & circum Capuam comparaſtis, & cum iis militibus quos Fauſtus legit, proficiſceretur.* Et 8. 19. Neque *ſolus cum iſta copia tantam multitudinem ſuſtinere poteris, ut frumentatum eas.* Virgilius 2. Aen. v. 564. *Reſpicio, & quae ſit me circum copia, luſtro.* Ad quem locum notat Servius, non aliter & Salluſtium locutum eſſe. Ipſe Cicero 13. ult. ad Att. *Omnis armatorum*

rum copia. & Tacitus 2. 52. Ann. *Levis copia.*

DELICIAS dicunt Latini eum, qui amicus & charus cuipiam eſt. Cicero 1. De Div. *Quid amores & deliciae tuae Roſcius* ? (*) Item 8. 8. ad fam. Scito *C. Semproniam mel ac delicias tuas calumniam maximo plauſu tuliſſe*. Item 16. 6. ad Att. *Pyliae ſalutem dices & Atticae, deliciis & amoribus meis*. Non auſus fuisſet Cicero ita ſcribere, ſi vox *deliciarum* aliquid amplius quam amicitiam & charitatem cum honeſtate conjunctam tunc ſignificasſet. Notæ quoque locutiones, *in amore ac deliciis alicui eſſe*, *in deliciis aliquem habere*.

(*) Eodem modo Plinius l. 1. epiſt. 3 pr. Quid agit Comum, tuae meaeque deliciae?

DIES & pro tempore, nec ſemper pro parte temporis, qua ſol eſt ſupra horizontem. uſurpari ſaepe invenias. Cicero 5. 16. ad fam. *Quod eſt dies allatura, id conſilio anteferre debemus*. Et 6. 14. *Nam & res eum quotidie, & Dies & opinio hominum mitiorem facit*. Livius l. 10. *Victoriam quantam de Samnitibus nemo ad eam diem praeter L. Papirium patrem*

trem consulem pepererat. Justinus 8. 5. *Miseranter vicem suam, quod in eam diem vixissent; nunc filiorum, quod non post eam diem nati essent.* Subinde & non pro quacunque sed pro constituta die usurpatur, Cicero 2. 17. ad fam. *Quin ad diem decedam, caussa nulla est.*

DISCEPTATOR non modo is dicitur, cui controversia cum quopiam intercedit, sed & qui caussas moderatur & dijudicat. Cicero 13. 26. ad fam. *Sic enim praescripsimus iis, quibus ea negotia mandavimus, ut omnibus in rebus quae in aliquam controversiam vocarentur, te arbitro, & quod commodo tuo fieri posset, te disceptatore uterentur.* Item in Partit. *Aut auscultator est modo qui audit, aut disceptator, id est, rei sententiaeque moderator.* Quintilianus 9. ult. Asinii haec recitat: *Si Caesar ex omnibus mortalibus, qui sint ac fuerint, posset huic caussae disceptator legi, non quisquam te potius optandus nobis fuit.*

EXEMPLUM latini dicunt, quod Graeci ἴσον, Germani eine Abschrifft. Cicero 7. 2. ad Att. *Caesaris literarum exemplum tibi misi.* Et 7. 6. *Earum litera-*

terarum exemplum infra ſcripſi. Item 6.8. ad fam. *Earum literarum exemplum infra ſcriptum eſt.* Deinde *exemplum* idem eſt quod argumentum litterarum id, de quo ſcribitur. Cicero 4. 4. ad fam. *Accipio excuſationem tuam, qua uſus es, cur ſaepius ad me litteras uno exemplo dediſſes.* Ibidem dicit quoque: *iisdem verbis epiſtolas ſaepius mittere.* Rurſus 9.16. ad fam. *De quo tu mihi antea ſcripſeras bis eodem exemplo.* Item 9.4. ad Att. *Capua litterae ſunt allatae hoc exemplo: Pompejus mare tranſiit. &c.* Noſtri dicunt: Dieſes Inhalts.

FACULTAS, itemque poteſtas, non tantum rei faciendae, ſed & perſonae cujusdam, alicui eſſe dicitur. Plancus in ep. quae eſt quarta libri 10. ep. Cic. ad fam. *Si facultas tui praeſentis eſſet, nunquam a conſiliis tuis diſcreparem.* Cicero 1. 5. ad fam. *Quoties mihi certorum hominum poteſtas erit, quibus recte dem, non praetermittam.* Item 1.9. *Quocunque tempore mihi poteſtas praeſentis tui fuerit.* i. e. quocunque tempore te praeſentem habuero. Et or. pro Dom. *Nec eorum cujusquam tibi poteſtas fuit.*

FAU-

FAUCES quid propriae significent, id notum: sed nec ea significatio adeo recondita est, quae de freto usurpatur. Praeterea vero angusta quoque terra quae inter duo maria est, & graeco vocabulo *isthmus* dicitur, *fauces* appellatur. Justinus 4. 1. 1. *Siciliam ferunt angustis quondam faucibus Italiae adhaesisse.* Livius 45. 28. *Isthmus duo maria ab occasu & ortu solis finitima arctis faucibus dirimens.* Ubi vox *Isthmus* praeterea apparet. Sic fere & 32. 21. *Peninsula est Peloponnesus, angustis Isthmi faucibus continenti adhaerens.* Sed & angusti transitus montium sic appellantur. Livius 29. 32. *Masinissam persecutus in valle arcta faucibus utrinque obsessis inclusit.* Idem 32. 21. *Cur excessit faucibus Epiri, claustrisque illis inexpugnabilibus super Aoum amnem?*

FIDES multis sane modis dicitur. Significationum autem hic notetur illa, quod idem quoque est quod *promissum* sive *promissio*. Caesar. L. 7. de B. Gall. *Quoniam in praesentia obsidibus cavere inter se non possent, ne res efferatur, id jurejurando ac fide sanciatur, petunt.*

Hic

Hic *jusjurandum ac fides* conjunguntur. Et *fides* nihil aliud hic quam *promiſſum* ſeu *promiſſio*. Hinc & *fidem dare* dicunt pro *promiſſa* dare, ut loquitur Virgilius. vel uno verbo, *promittere* : *& fidem ſervare*, pro *promiſſa facere*, ut loquitur Curtius. De ipſo verbo *dare* autem in phraſibus, *fidem dare*, *promiſſa dare*, *jusjurandum dare*, notandum, quod idem ſit quod *facere*: ut vi ſingularum vocum phraſes iſtae congruant cum Germanicis, **Zuſage thun, einen Eid thun**, quae quidem uſurpantur pro verbis ſingulis, **Zuſagen Schweren**. Sed ſi ipſum verbum *facere* adjicias, dicasque *fidem facere*, id aliud rurſus erit, & quidem *facere ut aliquis credat* ſeu *fidem habeat*. Vide & libellum noſtrum de Latinitate falſo ſuſp. p. 6. 7. Ceterum quod vox fidei in phraſi *fidem dare* idem eſt quod promiſſum, ea ipſa cauſſa eſt, quod phraſis non, ut multi putant, reſpondet noſtrae phraſi, **Glauben geben**, qua quidem utimur pro **Glauben**, ſed, ut dixi, alteri noſtrae phraſi, **Zuſage thun**. Porro vero & illud notetur, quod *fides* idem quoque ſit, quod promiſſorum praeſtatio,

tio, &, ut Donatus ad Andr. 1. 1. 7. loquitur, *Commendatorum fida executio & observantia*. Sic dicunt, *promissorum fides, fides dictis non adest*. Quibus Sulpicius Severus, satis latine puto, usus est in Historia sacra lib. 1. c. 4. 8. 6. Justinus quoque 17. 1. 3. ait, *fides ostentis non defuit*, ubi significare vult, factum esse illud, quod ostenta portendebant. Item 41. 3. 10. *Fides dictis promissisque nulla, nisi quatenus expedit*.

(*) De ceteris significationibus & phrasibus vide Lexica, & nota, quod *fidem adhibere* minus tuto dicatur. Cell. C. Post. Antibarbari.

FINIS quod terminum seu extremam partem locorum significet, *id vulgo notum est*, ut quod Cicero scribit 3. in Catil. *Quorum alter finem vestri imperii non terrae, sed caeli regionibus terminaret*. Quod autem terminum quoque temporis significet, dicaturque, *ad eum finem* scil. temporis, pro tamdiu, id non perinde notum est in vulgus. Notentur ergo hujus generis nonnulla. Nepos 15. 2. 5. *Exercebatur plurimum currendo & luctando, ad eum finem, quoad stans complecti posset atque contendere*. *Ubi ad eum finem quoad* est pro *tamdiu*, *do-*

donec. Cic. 1. Verr. *Mansit in conditione atque pacto usque ad eum finem, dum judices rejecti essent.* Et lib. 1. de Nat. D. *Quid dicam quantus amor bestiorum sit in educandis custodiendisque iis, quae procreaverunt, usque ad eum finem dum possint se ipsa defendere.* Item 7. in Verr. *Piratam tenuisti quem ad finem?* i. e. quamdiu? Et 1. in Catil. *Quem ad finem sese effrenata jactabit audacia?* Praecedunt ἰσοδύναμα *quousque, quamdiu*: & nunc orationis variandae causa usurpatur *quem ad finem.*

FRUCTUS non tantum pro utilitate & commodo, sed & pro delectatione & voluptate usurpatur. Nepos 18. 11. 2. *Qui propter odium fructum oculis ex ejus casu capere vellent.* Cicero 5. 13. ad fam. *Illum fructum ex iis literis vel maximum cepi, quod te praedicere res humanas contemnentem cognovi.* Et in Bruto. *Tum Brutus, volui id quidem efficere certe, & capio magnum fructum, siquidem quod volui tanta in re, consecutus sum.* Et 5. 2. ad fam. *Ejus mei consilii majorem in dies singulos fructum voluptatemque capio. Ubi fructus & voluptas* ut ἰσοδύναμα conjunguntur.

GE-

GENAE dicuntur vulgo pro malis, parte faciei. Nec male illud. Ita enim omnino veteres, ut Ovidius. Trist. 3. 3. *Parce tamen lacerare genas.* Sed altera vocabuli significatio, quae fere primaria, negligitur. Dicuntur autem *genae* & pro membranis seu tunicis oculorum. Quo pertinet, quod ipse Cicero (*) *genas pilosas* vocat. Statius 5. Sylv. 4. *Aegras stare genas.* Plinius II. 37. *Palpebrae ingeniis homini utrinque.*

(*) In Pisonem principio. Verum autem eius orationis principium deest.

GENTILES fere hodie non nisi illi vocantur, qui expertes sunt sacrarum litterarum & veri cultus divini. Sed ea vocis significatio adscita est ex Hebraismo, ac nova ratione eis hominibus tributa, non secus quam Graecis ἔθνος & ἐθνικός, ut in notis in Sulpicium Sev. (*) pluribus exposuimus. Ceterum nativa vocis significatio est, quod *Gentiles* dicuntur, qui ex eadem gente & familia sunt orti: eaque significatio vulgo parum nota videtur. Cicero in Topp. *Gentiles sunt, qui inter se eodem sunt nomine*

(*) Vide indicem Latinitatis ad Sulpicium Severum.

mine ab ingenuis oriundi, quorum majorum nemo servitutem servivit; qui capite non sunt diminuti. Item 2. de Inv. *Si furiosus est, agnatorum gentiliumque in eo pecuniaque ejus potestas esto.* Et 1. Tusc. *Antiquus sane: fuit enim meo regnante gentili.* Ubi Cicero *gentilem suum* vocat Servium Tullium. Plura ex eodem Cicerone congesta sunt a Nizolio, qui idem & nomina inde orta *gentilitas* & *gentilitius* inter cetera recensuit.

Sed & de ipso primitivo vocabulo GENTIS hic monendum. Id vulgo putant non nisi totius cujusdam regionis hominum multitudinem significare. At cum Antiquis si loqui volumus, in una quadam regione gentes esse permultae possunt. Est enim *gens* idem quoque, quod familia seu prosapia. Svetonius. Octav. c. 1. *Gentem Octaviam Velitris praecipuam olim fuisse, multa declarant.* Item: *Ea gens inter Romanas gentes allecta in Senatum, mox in Patricios transducta.*

GENERIS vox multum usurpata est antiquis, ubi hodie fere negligitur. Cicero quidem plurimum ea utitur in signi-

ſignificanda re proxime nominata. Exempli cauſa 2. 16. ad fam. *Memini in hoc genere gloriari ſolitum eſſe Q. Hortenſium, quod nunquam bello civili interfuisſet.* & libro 3. ep. 2. *Quid in eo genere efficere posſis, tui conſilii eſt.* Præceſſerat: *Video ex S. C. provinciam eſſe habendam: ſi eum, quoad ejus facere potueris, quam expeditisſimam mihi tradideris: facilior erit mihi quaſi decurſus mei temporis.* Apparet itaque, *in eo genere* idem fere eſſe quod in ea re. Sic & 2. 1. ad fam. *Non vereor, ne non ſcribendo te expleam, praeſertim ſi in eo genere ſtudium meum non aſpernabere:* Item 2. 4. *Atque in hoc genere haec mea cauſa eſt, ut neque ea, quae nunc ſentio, velim ſcribere.* Item 2. 6. *Habemus ſtudium juventutis & gratioſorum in ſuffragiis propter ipſius excellentem in eo genere vel gratiam vel diligentiam.* Vide & notas Manutii in ep. 1. libri 2. ad fam. Sed non tantum cum præpoſitione *in* ita vox uſurpatur, ſed & ſine ea. Libro 3. ep. 7. ad Att. *Ego ſaepius ad te & plura ſcriberem, niſi mihi dolor meus cum omnes partes mentis, tum maxime hujus generis facultatem ademis-*

ſet. Ubi *hujus generis* idem quod *hujus rei*, quam nominaverat. Et 3. 7. ad fam. *Cum in iſto genere multo etiam ambitioſius facere ſoleam, quam honor meus poſtulat.* L. 3. ep. 9. ad fam. *Sane mihi conſiderandum eſt, quo nam te potisſimum remunerer genere,* i. e. quanam re. Et 10. 3. ad fam. *In omni genere prudentiam mihi tuam expoſuit.* Juſtinus 44. 4. *Variis generibus exſtingui parvulum voluit.* i. e. variis modis. Livius 39. 9. *Scortum nobile libertina Hiſpala non digna quaeſtu cui ancillula aſſueverat, etiam poſtquam manumisſa erat, eodem ſe genere tuebatur.* Ubi *eodem genere* idem, quod *eadem re*, quaeſtu puta. Vel dici posſit *eodem genere* idem hic eſſe, quod eodem modo. Celſus 7. 6. *Diverſo genere curari.* & Scribonius Largus cap. 39. *eodem genere*, pro eo, quod ibidem paulo ante dixerat *eodem modo.* Vide & indicem in hunc Rhodii, ubi plura id genus ex Caeſare & aliis auctoribus citantur.

HOMO non tantum epitheta, quae contemptus, ſed & quae laudis cauſa uſurpantur, juncta ſibi habet: diciturque *homo* doctus, clarus, nobilis, optimus, doctis-

ctissimus, clarissimus, nobilissimus. Pro viro docto, claro, nobili, optimo, clarissimo, nobilissimo, & sunt talia in scriptis Ciceronis & aliorum passim obvia. Vide modo thesaurum Nizolii. Nepos. 4 1. 1. *Pausanias Lacedæmonius* magnus homo. i. e. vir magnus. Deinde notetur vocem eleganter & vice pronominis usurpari? Cicero 1. 2. ad fam. *Eo die casu apud Pompejum coenavi, nactusque tempus hoc magis idoneum, quam unquam antea, quod post tuum discessum is dies honestissimus nobis fuerat in Senatu, ita sum cum illo locutus, ut mihi viderer animum hominis ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam transducere. Ubi animum hominis* est pro *animum ejus.* Nepos 14.10.3. *Haec diu faciendo persuasit homini, se infinitum adversus regem suscepisse bellum.* Et 18. 2. 3. *Hunc sibi perdiccas ad junxerat magno studio, quod in homine fidem & industriam magnam videbat.* Vide & 18. 4. 4. Notetur denique & illud, quod *homo* per pleonasmum aliis nominibus subinde praemittitur. Cicero 2 15. ad fam. *Hominem adolescentem non tam allicere volui, quam*

alienare nolui. Et. 1. de Or. *Neque haec in eam disputo sententiam, ut homines adolescentes a dicendi studio deterream.* Et 2. de Or. *Cum mihi ardere oculi hominis histrionis viderentur.* Plautus mil. 2. 6. *Hominem servum suos domites habere oportet oculos.*

INDEX non tantum de rebus, & de inanimis, sed & de personis usurpatur, & significat quidem eum, qui aliquid indicat & defert. *Delatorem* (*) dicere solent. Cicero 4. in Cat. *Haec omnia indices detulerunt, rei confessi sunt.* Item: *Caesar indices maximis praemiis affecit.* Nepos 4. 4. 4. *Eo ille index confugit.* Argilius puta, qui literas pausaniæ ephoris tradiderat. Notandum hic idem, quod Latini titulos & inscriptiones librorum indices vocent. Cicero 2. de Or. *In Philosophos vestros si quando incido, deceptus indicibus librorum, qui sunt fere inscripti de rebus notis &c. verbum prorsus nullum intelligo.*

(*) Quod tamen vocabulum inhonestorum fere hominum est.

INDULGENTIA non semper in vitio ponitur, ut multi putant, sed significat

quoque

quoque ea vox, quod laudem meretur. Nepos 25. 17. 2. *Quod est signum, hunc ea fuisse in suos indulgentia, ut, quos amare deberet, irasci eis nefas duceret.* Quibus verbis ille facilitatem Attici erga cognatos exprimit. Cic. post red. *Liberi mei propter indulgentiam meam, mihi vita sunt mea cariores* Et 3. in Verr. *Qui simili sensu atque indulgentia filiorum commovemini.* Et 2. de Orat. *Si ferae partus suos diligunt, qua nos in liberos nostros indulgentia esse debemus?* Ubi *indulgentia* idem est, quod στοργὴ & amor, qui omnino licitus & honestus est. Rursus 1. de Leg. *Homines inter se naturali quadam indulgentia & benevolentia contineri.* Gratiam Imperatoriam Plinius subinde *indulgentiam* vocat, & Imperatorem ipsum *indulgentissimum.* Sed & ipsum verbum *indulgere* idem est quod largiri, per gratiam dare. Plin. 10. epist. 6. *Si precibus meis ex consuetudine bonitatis tuae indulseris.* Et (*) ibid. epist. 7. *Quia in hoc saepe indulsisti.*

INGENIUM non modo hominis di-

(*) Multa hujusmodi collegit Casp. Barthius ad Claudiani librum 1. de Raptu Proserpinae v. 143.

dicitur, ſed & rerum inanimatarum. Plin. libro 14. cap. 1. *Ingenium ſoli.* Tacit. Hiſtor. 5. 14. *Campi ſuopte ingenio humentes.* Ubi notanda conſtructio, *in aliqua re indulgere.*

Vocis INSTAR uſus ſatis notis ille eſt, quo vocula *ad* ad eam ſubauditur. Qualis uſus ejus eſt in illo Virgilii,

Inſtar montis equum divina Palladis arte
Ædificant. - - -

Quanquam Servius voculam *ad* ſubaudiri non vult, neque *ad inſtar* Latine dici concedit. Qui tamen hic non audiendus videtur, propterea quod non tantum Serenus, quem ille citat, ſed & Juſtinus, Solinus, Apulejus & alii plene *ad inſtar* dixerunt. Quicquid verò eſt, uſus iſte, quo voci *inſtar* aliud accuſativi caſus vocabulum adjicitur, diciturque exempli gratia, *Equum inſtar montis aedificant*, ſatis notus eſt. At vero quod idem vocabulum primi quoque caſus ſit, &, ſi ſit quarti caſus, nullum aliud quarti caſus nomen adjiciatur, id non perinde in vulgus notum videtur. Virgilius lib. 7. Æn. *Magnum*

Agmen agens Clauſus, magnique ipſe
agminis inſtar.

Ait

Ait ille, Clausum fuisse *instar magni agminis*: estque omnino *instar* in verbis istis primi casus. Quae res adhuc manifestior est in his Justini 4. 4. *Ab his mittitur Gylippus solus, sed in quo instar omnium auxiliorum erat.* Ait hic non *Gylippus erat instar omnium auxiliorum*; sed *In Gylippo instar omnium auxiliorum erat.* Cicero lib. 10. ep. 4. ad Att. *Epistola quae voluminis instar erat.* Et Orat. *Haec magna sunt, & tanquam animi instar in corpore.* Et 15. 4. ad fam. *Eranam, quae fuit non vici instar sed urbis.* Caesar 3. de B. C. *Animadversum est, cohortes quasdam, quod instar legionis videretur, esse post silvam.* Rursus Virgilius lib. 6. Aen.

Qui circum strepitus comitum? quantum instar in illo? Justinus 18. 5. 11. *Ex frequentia hominum velut instar civitatis effectum est.* Ulpianus l. 22. D. de novi nunciatione: *Si proponatur instar quoddam & quasi facies quaedam operis.* Ex quibus apparet, *instar* idem esse quod *speciem*, *similitudinem*, *aequalitatem* seu *paritatem*. Sed ejusdem vocabuli, ut est quarti casus, & ut aliud quarti

ti casus vocabulum non sibi junctum habet, itidem exempla adjiciamus. Svetonius Jul. Caes. 61. *Equi sui instar pro aede Veneris dedicavit.* Ubi apparet *instar* nihil aliud esse quam *imaginem*, *effigiem*. Hirtius B. Alex. *Caesar cohortium trium instar in terram exposuerat.* Livius lib. 28. 17. *Scipio receptas Hispanias parvum instar eorum ducebat quae spe & magnitudine animi concepisset.* Cicero 2. Off. *Qui clientes se appellari mortis instar putant.* Et 5. Verr. *Navis ita magna ut urbis instar habere inter piraticos myoparones videretur.* Et 4. Tusc. *Terra ad universi caeli complexum puncti instar obtinet.* Et lib. 16. ep. 5. ad Att. *Mearum epistolarum nulla est Synagoge. Sed habet Tiro instar septuaginta*, epistolarum puta. Varro 1. de re rust. *Adjecit non pauca, & de Magonis dempsit instar librorum octo.* Vellejus Paterc. 2. 20. 4. *Triginta legionum instar impleverat.* & Valerius Max. 4. 1. 1. *Aedes suas diruit, quia instar arcis habere videbantur.* Columella 2. 5. *Acervi stercoris instar quinque modiorum disponentur.* Ex quorum locorum postremis apparet, vocem *instar* usurpari

etiam pro *circiter* aut *quasi*. Quippe *Habet instar septuaginta epistolarum* perinde est ac si dixisset, *Habet circiter septuaginta epistolas*. Atque eorum, quae de voce *instar* attulimus, pleraque observavit & congessit ante nos Mariangelus à Fano Benedicti in Auctario Grammaticæ Philosophicæ Scioppii. Quibus adhuc addi licet, quod Florus 3. 5. 18. scribit: *Centum amplius navium classem, apparatumque belli gravem, in Pontico mari aggressa tempestas tam foeda strage laceravit, ut navalis belli instar efficeret.*

Itemque illud Ovidii 14. Metam.

Numinis instar eris semper mihi, meque fatebor
Muneris esse tui. - - -

Et rursus idem ejusdem 3. Am. el. 13.

- - *Nec quae celare parabis,*
Insequar: & falsi criminis instar erit.

INSTRUMENTI notio eadem subinde est, quam *Teli*, de quo poste suo loco. Quomodo enim dicunt *telu[m]* ad res gerendas, telum ad discendum ita quoque dicunt, *instrumentum ad t[…]* *telam regni*. Seneca, uti praedicto lo[co] citat Scioppius: *Contumeliarum patie[…]*

t

tia ingens instrumentum est ad tutelam regni. Cicero 1. de legibus: *Homo multa instrumenta habet ad adipiscendam sapientiam.* Idem 4. ad Brutum : *Antonius ab alio relictum regni instrumentum occasionem regnandi habuit.* Justin. 1. 1. 8. *Quum proxima quaeque victoria instrumentum sequentis esset.* Tacitus 4. Hist. *Nullum majus imperii boni instrumentum, quam amici multi.* Sed instrumenti ea quoque significatio observanda, qua non rem unam, sed ad eandem artem pertinentia multa significat. Ita dicunt *instrumentum rusticum, instrumentum venatorium.* Cicero 5. in Verr. *Arationes magna impensa magnoque instrumento tueri.* Sic & *instrumentum triumphi* vocant, quicquid ad agendum triumphum pertinet. Cicero L. VII. ep. 8. ad Attic. *Solvendi sunt nummi Caesari, & instrumentum triumphi eo conferendum.* Idem *instrumentum & suppellectilem, instrumentum & apparatum belli*, etiam conjungit. Ut 6. in Verr. *Haec omnia in instrumento ac suppellectile Verris nominabantur.* Svetonius Caes. c. 37. *Primum & excellentissimum triumphum egit Gallicum, sequen-*

quentem Alexandrinum: Deinde Ponticum: huic proximum Africanum: novissimum Hispaniensem; diverso quemque apparatu & instrumento. Vellej. 2. 114. *Instrumentum balinei.*

INVIDIA non tantum dicitur dolor ex alienis bonis, quem Cicero malit dici *invidentiam*, sed & odium & vituperium. Nepos 10. 4. 1. *Id factum magnae fuit invidiae tyranno.* Praecedit, *id cum factum multi indignarentur;* quod videlicet Dionem Dionysius Corinthum amandaverat; Ex quo apparet, *invidiam* hic non, ut alibi, dolorem ex alienis bonis, sed odium significare. Ita saepe & Cicero, ut pro Cluent: *Propter invidiam Numantini foederis.* Et Orat. *Sed habet nonnullam invidiam, cum in oratione judicili numerus inesse dicitur.* Hinc & *invidiosum* dicitur, quod displicet & vituperatur. Cic. 2. de Or. *Quae sunt in his invidiosa, etiam invidiosiora faciunt.* Et Or. *Invidiosus numerus.* Notum item, quod *invisus* dicatur is, quem odio persequimur, ut mirum non sit, quod invidia quoque idem quod odium sit.

ITER

ITER non tantum actum eundi & iter faciendi, ſed & viam qua itur ſignificat. Nepos Eum. *Hoc ejus prudentiſſimum factum, quod deviis itineribus milites duceret.* Livius 1. 28. *In diverſum iter equi concitati.* Caeſar 1. de B. C. *Aditus atque itinera duo quae extra murum ad portam ferebant.* Tacitus 1. Hiſt. *Senes feminaeque per tenebras diverſa urbis itinera petivere.* Vide haec & id genus alia notantem Buchnerum ad Lex. Fabri. Et quemadmodum *via* pro ratione & inſtituto uſurpatur, ita & *iter* pro eodem uſurpatum invenias: ut ab eodem Buchnero eſt monitum.

LIBERTAS non tantum ea eſt, qua quis liber eſt à ſervitute, ſed & quae cum addito *libertas loquendi* dicitur. Valerius Max. 6. 2. 2. *L. vero Philippus conſul adverſus eundem ordinem libertatem exercere non dubitavit. Nam ſegnitiem pro Roſtris exprobrans, alio ſibi ſenatu opus eſſe dixit.* Quod ille alio ſenatu ſibi opus eſſe dixit, id Valerius *libertatem* vocat. Sic & paulo poſt: *Populum ab incurſu ſuo tutum libertas reliquit.* Horatius l. 1. ep. 18.

Aſpe-

Asperitas agrestis & inconcinna gravisque
Quae se commendat tonsa cute, dentibus atris,
Dum vult libertas mera dici, veraque virtus.

Curtius 3. 2. 18. *Ille ne tum quidem libertatis oblitus, Habeo, inquit, paratum mortis meæ ultorem.* Sic & 8. 14. 42. Alibi *libertatem linguæ* vocat: ut 7. 2. 37. Virgilius autem in 3. Æn. *libertatem fandi* appellat.

LITTERAE omnem doctrinam & artes liberales complectuntur. Cicero 6. 13. *Sed & unum perfugium, doctrina & litteræ, quibus semper usi sumus.* Nepos 23. 3. 2. *Hic tantus vir tantisque bellis districtus nonnihil temporis tribuit litteris.* Et 25. 1.2. *Inprimis litterarum studiosus.* Item: *prout ipse amabat litteras.* Cicero 6. 19. ad Fam. *Itaque ne literæ quidem meæ impediuntur.* Et 7.33. *Opus est illis interioribus literis.* Item: *me totum in litteris abdere.* Rursus in Bruto: *Erant in eo plurimæ litteræ, nec eæ vulgares, sed interiores quædam & reconditæ.* Et in Cat. M. de Q. Fab. M.

Multa,

Multa, ut in homine Romano, litterae. Deinde eadem vox & linguam seu idioma significat. Idem Nepos 23. 13. 3. *Sosilo Hannibal litterarum Graecarum usus est doctore.* Sed & *rudis litterarum Graecorum* eidem 16. 1. 1. dicuntur, qui res & monumenta Graecorum non attigerunt.

LOCUS non modo generali notione pro spatio usurpatur, sed & variis aliis. Et alias quidem vocabuli significationes in Lexicis videre licet: hic autem notetur illud, quod *locus* etiam dicatur, quod plus est pago, & minus oppido. Cicero 7. 3. ad Att. *Venio ad Piraea. In quo magis reprehendendus sum, quod homo Romanus Piraea scripserim, non Piraeum* (sic eum omnes nostri locuti sunt) *quam quod IN addiderim. Non enim hoc ut oppido praeposui, sed ut loco. Et tamen Dionysius noster, qui est nobiscum, & Nicias Cous, non rebatur oppidum esse Piraea. Sed de re videro. Nostrum quidem si est peccatum, in eo est, quod non, ut de oppido, locutus sum, sed ut de loco. Secutusque sum, non dico Caecilium, Mane ut ex portu in Piraeum (malus enim auctor*

La-

Latinitatis est) sed Terentium, cujus fabellae propter elegantiam sermonis putabantur a Cajo Laelio scribi: Heri aliquot adolescentuli coimus in Piræeum. Et idem: Mercator hoc addebat captam e Sunio. Quod si δήμυς *oppida volumus esse, tam est oppidum Sunium, quam Piræeus.* Reprehendit Ciceronem Scioppius in ep. 3. Parad. lit. quod non ut de oppido, sed ut de loco se locutum ait, cum 6. 9. ad Att. scripsit, *in Piræea cum exissem*: audacterq; scribit, *flagitiose Ciceronem opidum a loco distinguere. Perinde enim id esse, ac si quis non de homine, sed de animali locutum defenderet.* Ex quibus apparet, *locum* in verbis Ciceronis ipsum accipere de quovis spatio, & notionem vocabulo generalem subjectam esse putare. Verum sciendum ei erat, vocabulo *loci* non modo generalem, sed & varias speciales notiones subjectas esse, & inter ceteras quidem & hanc, ut *locus* dicatur multitudo quædam domorum quæ pago quidem major, oppido vero minor, atque ita inter utrumque media esset; atque ipsa illa notione Ciceronem vocem usurpasse, cum scripsit, se non ut de oppido,

ſed ut de loco locutum eſſe. Quemadmodum igitur ineptum non eſt, ſiquis dicat, ſe non ut de oppido, ſed ut de pago locutum eſſe: ita nec ineptum cenſendum eſt, quod Cicero ſcripſit, ſe non ut de oppido, ſed ut de loco locutum eſſe. Sed & alia ejus vocabuli ſignificationis exempla proferenda. Plinius Nat. Hiſt. 4. 5. *Ultra Patras oppidum Olenum, colonia Dyme, loca Bupraſium, Hyrmine.* Et cap. 7. *Rhamnus pagus, locus Marathon, campus Thiaſius, oppidum Melita.* Viden, quam ſollicite Plinius locum a pago & ab oppido diſtinguat? Atque ita ille non iſtis modo, ſed & infinitis aliis locis facit. Ex ipſius quoq; verbis Ciceronis apparet, quid ille *locum* hic vocet. *Quod ſi* δήμȣς, inquit, *oppida volumus eſſe, tam eſt oppidum Sunium, quam Piræeus.* Ex his enim apparet, tam Piræeum, quam Sunium δῆμον potius, quam oppidum eſſe. Atque δῆμος Græcis dicebatur, quod oppido minus eſſet. Strabo lib. 9. Εἶτα ποταμὸς, δῆμος ἕτω καλȣ́μενος, ἐξ ȣ̃ οἱ ἄνδρες ποτάμιοι. *Deinde Polamius vicus ſic appellatus, a quo homines Polamii dicti.* Pauſanias in Eliacis ſcribit,

bit, ἐκ τῶν κωμῶν *e vicis* homines convenisse in Eliorum urbem; & τὰς κώμας Paulo post δήμους appellat. Festus item: *Demoi apud Atticos sunt ut apud nos pagi.* Sed & quemadmodum Cicero, sic plane & Strabo Piræeum non in urbibus, sed ἐν τοῖς δήμοις, & , ut Cicero vocabat, in locis numeravit. Verba ejus lib. 9. sunt: Ο πειραιεὸς, καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς δήμοις ταττόμενος. Ex quibus etiam apparet, quam temerarius fuerit Scioppius, quod non Ciceronem tantum sed & qui cum eo senserunt, Niciam & Dionysium reprehendit, quod hi Piræeum oppidum esse negassent.

LUMEN dicunt candelam accensam & lucem præbentem. Plinius Lic. 7. epist 27. *Poscit pugillares, stilum, lumen.* Item: *Nec moratus tollit lumen, & sequitur.* Horatius *Posces ante diem librum cum lumine.* Cicero 1. de Div. *Noctu lumine apposito.* Curtius Lib. 6. *lumina exstinguere.* & lib. X. *lumina accendere.* Deinde lumen dicitur ea pars ædium, qua lux hauritur, id est fenestra. Cicero 1. de Or. *M. Buculejus cum ædes L. Fusio venderet, in mancipio lumina, uti tum*

 erant,

erant, ita recepit. Item: *Quod cuicunque particulæ cæli officeretur, quamvis esset procul, mutata lumina putabat.* Denique *lumina* & oculi dicuntur. Cicero 5. Tusc. *Democritus luminibus amissis, alba scilicet & atra discernere non poterat.*

MANCIPIUM sane dicitur is, qui servus, & persona est. Sed non solus servus & persona ita dicitur, sed & alia quæcunque res, quæ cuipiam venditur, ut deinceps propria sit, nec ab eo quisquam eam repetere possit. Cicero 1.1. ad Att. *Lex mancipii: Quicquid in mancipio vitii fuerit*, venditor si sciret, nec emptori dixerit, id præstato. Dicunt etiam, *dare alicui aliquid mancipio, accipere aliquid mancipio, esse alicujus proprium mancipio, esse sui juris & mancipii, est domus jure mancipii.* Quæ omnia à Nizolio & a Schoro congesta ex scriptis Ciceronis videbis. Per Metaphoram dixit Lucretius Lib. 3. *Vitaque mancipio nulli datur, omnibus usu.* Et Seneca in epp. *Fortuna nihil dat mancipio.*

MATERIA pro lignis quotusquisque est, qui dicat? At veteres sæpissime ea notione usurparunt. Cic. 3. in Verr.

Verr. *Illo non ſaxum, non materies advecta eſt.* Et pro Mil. *Repente lintribus in eam inſulam materiam, calcem, cæmenta, atque arma convexit.* Columella 1. 6. *Fumarium quoque, in quo materia ſi non ſit jam pridem cæſa, feſtinato ſiccetur, in parte villæ ruſticæ fieri poteſt.* Scioppius in Grammatica Philoſophica hunc vocabuli uſum ad ellipſin refert, & ſubaudiendum putat *ligni.* Verum nihil opus; ſed dici poteſt, reſpectu vocabuli Græci ὕλη, quod tum materiam, tum quoque ſilvam & ligna ſignificat, hanc vocabulo ſignificationem tributam eſſe. Suntque ejus generis in Latina lingua non pauca. Ut, quia ὅπλα ſignificat tum arma, tum inſtrumenta, factum eſt ut Latinum *arma* quoque pro inſtrumentis poneretur, diceretur que, *arma culinaria,* nautica. Vide Lexicon Fabri locupletatum.

MEDICINA non tantum ars medendi eſt, ut, cum dicunt, *Medicinæ Doctor;* ſed & ipſum medicamentum ſic appellatur, eſtque hæc vocabuli ſignificatio vel præcipua. Cicero 6. 13. ad fam. *Si quam medicinam invenirem, tibi quoque*

eandem traderem. Et 5. 16. *Neque exspectare temporis medicinam, quam repræsentare ratione possimus.* Ubi *repræsentare medicinam* est statim eam adhibere: qua de significatione verbi pluribus acturi sumus infra. Ceterum vox medicinæ in his figurate accipitur: quod vel vox ratione indicet. Dici tamen & proprie possit, *repræsentare medicinam*, pro ilico eam adhibere. Notæ quoque sunt Phrases, *adhibere medicinam, accipere medicinam, a medico petere medicinam*: Quibus, & id genus aliis subinde, usus est idem Cicero. Notetur autem & illud, quod medicina ipsa quoque medicorum officina vocetur, ad eum modum quo *tonstrina* Plautus Amph. 4. 1. *In medicinis, in tonstrinis, apud omnes ædes sacras.* Et Epid. 2. 2. *Quam sum defessus, quærere per medicinas, per tonstrinas, in Gymnasio, atque in foro.*

MEDICUS Latinis non tantum is dicitur, quem hodie vulgo ita vocamus, id est, qui medicamenta dat intus sumenda, sed & qui vulnera alligat, & venas secat. Cicero Lib. 4. ep. 12. ad. Fam. *Nuntiavit, M. Marcellum a P. Magio Chilone*

lone pugione percusſum eſſe, & duo vulnera accepiſſe, unum in ſtomacho, alterum in capite ſecundum aurem; ſperare tamen, eum vivere poſſe: poſtea ſe a Marcello ad me miſſum eſſe, qui hæc nuntiaret, & rogaret, uti cogerem medicos. Tacitus lib. 15. Annal. *Præſto eſt medicus, abſcinduntur venæ.* Celſus lib. 5. c. 26. *Incipiam à vulneribus. In his autem ante omnia ſcire medicus debet, quæ inſanabilia ſint, quæ difficilem curationem habeant, quæ promptiorem.* Sic & derivatum inde MEDICINA quamvis curationem, etiam chirurgicam ſignificat. Idem Celſus ibidem: *Plaga ipſa curanda extrinſecus, vel ſutura vel alio medicinæ genere eſt.* Sic & Lib 7. c. 16. ubi de inteſtinorum vulneratorum curationibus agit: *Si utrumq; inteſtinum lividum aut pallidum aut nigrum eſt, quibus illud quoque neceſſario accedit, ut ſenſu careat, medicina omnis inanis eſt.* Ac tales fortaſſe plerique eorum medicorum fuere, quos veteres inter ſervos & mancipia ſua habebant. De quibus vide Laurentii Pignorii Commentarium de ſervis. Quod autem Robortellus voluit, omnes omnino medi-

cos servili conditione apud Romanos fuisse, falsus sine dubio fuit, ut Casaubonus ad Svetonii Cæsarem cap. IV. demonstrat.

MEMORIAM ponunt pro tempore, cujus meminisse quidam possunt, dicuntque *patrum memoria*, *nostra memoria*, *omni memoria*, pro patrum tempore, nostro tempore, omni tempore. Cicero 3. de Leg. *Nullos in omni memoria reperies perniciosos tribuno.* Et de Arusp. resp. *Quod sacrificium nemo nisi P. Clodius omni memoria violavit.* Ita præpositio *in* subaudienda relinquitur, quæ in prioribus diserte adjiciebatur: quomodo & *omni tempore* dicitur pro *in omni tempore.* Adjicitur rursus in illo, quod est in Orat. in Vatin. *Quod in hac rep. non modo factum ante nunquam est, sed in omni memoria est omnino inauditum.* Porrò in Or. pro Sest. *Tanta multitudo, quanta mea memoria nunquam ullo in judicio fuit*, pro *meo tempore.* Liv. lib. 2. *Lex agraria nunquam deinde usque ad hanc memoriam sine maximis motibus rerum agitata.* Cicero rursus 3. Offic. *Princeps hujus memoriæ seculorum.* Nepos

pos 21. 3. 1. *Ad nostram memoriam monumenta manserunt.*

Vocabulo MODUS vis non una subjecta est: nec quævis ejus vis in vulgus satis videtur nota. Id notum, quod dicant *eodem modo*, *pari modo*: item *modum adhibere*, & id genus alia. Quod autem notio quoque quantitatis & magnitudinis ei vocabulo subjecta sit, id non quibusvis observatum. Nepos 11. 1. 4. *Hastæ modum duplicavit*, id est, hastam altero tanto longiorem ferit. Idem 25. 2. 6. *Qui modus mensuræ* (sex modii puta) *medimnus Athenis appellatur.* Cicero pro Fl. *Voluisti magnum agri modum censere.* Et lib. 13. ep. 33. ad Att. *Nihil scripsit nisi de modo agri.* Valerius Max. 6. 3. *Albanus lacus solitum stagni modum excessit.* Curtius l. 6. *Ingens pecuniæ captivæ modus.* Columella 7. 5. *Sulfuris triti & picis liquidæ modus æqualis, igne lento coactus.* Item 6. 10. *Omnium par modus.* Frontinus l. 1. de aquæd. *Qui foderant, ingentem aquæ modum invenerunt.* Aur. Victor in Trajano: *Tantus erat in eo maximarum rerum modus.* Gellius l. 1. c. 1. *Facile intellexit*

modum ſpatiumque plantæ Herculis ratione proportionis habita tanto fuiſſe quam aliorum procerius. Vide & Joh. Rhodii Lexicon Scribonianum, v. *modus.* Apparet, in his omnibus *modum* non finem & terminum magnitudinis, ſed magnitudinem & quantitatem ipſam eſſe. Idque vel ex eo intelligi licet, quod epitheta *magnus, ingens, tantus* adjiciuntur. Ceterum eandem vocem ipſum quoque finem & terminum magnitudinis ſignificare, ignotum eſſe non poteſt. Et apparet ea ſignificatio in phraſibus *ſtatuere modum, finire, definire, præſcribere modum, alicui rei*, quæ apud Ciceronem & alios paſſim reperiuntur. Eſtque eadem ſignificatio & in his Horatii:

Eſt modus in rebus; ſunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit conſiſtere virtus.

Item in his Lucani lib. 2.

– Hi mores, hæc duri immota Catonis
Secta fuit, ſervare modum, finemque tenere.

Et ponuntur in his Poetarum vocabula *finis*, id eſt, terminus, & *modus* ut ἰσοδύναμα.

Pari

Pari modo & Cicero conjungit, quod 1. in Verrem ſcribit, *Nos modum aliquem & finem orationi noſtræ faciamus.* Quæ vero ſignificatio vocis eſt in eo, quod Cicero in Paradoxis ſcribit, *Ex eo quantum cuiq; ſat eſt, metiuntur homines divitiarum modum*: item, *Quantum cuique ſat eſt, ad id accommodatur divitiarum modus?* Non terminum magnitudinis, ſed magnitudinem ipſam hic ſignificare videtur. Siquidem terminus & finis divitiarum expreſſus potius eſt verbis. *Quantum cuique ſat eſt*, & verbis *metiri* & *accommodari.*

MULTITUDO, quæ variarum rerum eſſe poteſt, peculiari ratione dicitur ea quæ eſt hominum, & vulgo plebs dicitur, & oponitur principibus & magiſtratibus. Nepos 1. 3. 5. *Non idem ipſis, qui ſummas imperii tenerent, expedire, & multitudini.* Item 3. 1. 3. *Cum intelligeret, reprimi concitatam multitudinem non poſſe.* Cicero pro Lig. *Imperium, quod ad privatum clamore multitudinis imperitæ ferebatur.* Idem 2. 6. *Vulgus & multitudinem* ut ἰσοδύναμα conjungit. *Habemus hæc omnia*, inquit, *bonorum ſtudium con-*

conciliatum ex tribunatu, propter noſtram cauſſam: vulgi ac multitudinis, propter magnificentiam munerum. Ubi *multitudinem* bonis, id eſt nobilibus, opponit, vulgus autem & multitudinem conjungit.

OPES idem eſt, quod divitiæ, eaq; notione ſatis frequentatur. Quod autem idem quoque ſit, quod potentia, vires, & in quo potentia ac vires præcipue ſunt, exercitus, id non perinde obſervatur, adeo ut Cl. Buchnerus in Theſauro Fabri monendum putarit, non ſemper opes eſſe divitias, ut Grammatici cenſeant. At in ſcriptis veterum, quibus ipſa lingua vernacula fuit, notione potentiæ, virium ipſiusque, in quo potentia & vires præcipue ſunt, exercitus, paſſim vox eſt obvia. Juſtinus 6. 1. 4 *Athenienſibus etſi fractæ ſint opes, manere tamen navalem uſum.* Hic *opes* idem prorſus quod potentia, vires, quæ quidem in ipſis Athenienſibus ipſisque eorundem copiis, & exercitu erant. Nec aliter Juſtino antiquiores. Cæſar. 3. B. Civ. *Pompejus miſit ad Ptolemæum, ut illius opibus, in calamitate tegeretur.* Cicero 16.

ad

ad Brut. *Cæſar, qui maximas opes habebat, paucorum virtute ſublatus eſt.* Et 2. Offic. *propter æquabilem prædæ portionem & Bargulus magnas opes habuit, & multo majores Viriatus: cui quidem etiam exercitus noſtri imperatoresque ceſſerunt.* Nepos 15. 6. 4. *Non minus illa oratione opes eorum concuſſit, quam Leuctrica pugna.* Et 16. 2. 3. *Nunquam ab tam tenui initio tantæ opes ſunt profligatæ.* Item 1. 5. 5. *Nulla unquam tam exigua manus tantas opes proſtravit.* Rurſus 9. 4. 7. *Ducem fortem & prudentem regiis opibus præfuturum videbant.* In quibus proximis *regiæ opes* planisſime idem ſunt, quod regiæ copiæ, regius exercitus. Sed in quibusdam tamen ſuperiorum τὸ opes per vocabula abſtracta potius, potentia & vires puta, explicandum videtur, quam per concretum. Et recte in indice in Cornel. Nepotem diſtincte notata loca illa Nepotis ſunt, in quibus τὸ opes potentiam, & in quibus vires bellicas, id eſt, exercitum ſignificat. Ceterum notandum & illud eſt, quod τὸ opes non modo potentiam & vires ſignificet, quæ in pluribus, & in juſto quodam exercitu ſunt,

ſed

ſed quæ ſunt in ſingulis. Cicero pro Milone: *Magna in hoc* (Milone) *certe vis & incredibilis animus, & non unius viri vires atque opes nominantur.* & poſterius priori plane ἰσοδύναμον eſt. Pari modo 3. Tuſc. dicit: *Omnibus viribus atque opibus repugnare alicui.* Et Orat. p. Corn. *Semper hoc per ſe ſummis opibus retinendum putaverunt.* Et 2. 10. ad Famil. *Oppugnabam oppidum tantis opibus, tantoq; negotio.* Et apparet adeo, quæ ſit ratio, quod copias & exercitum Latini *opes* appellant; nimirum, quia in exercitu præcipue opes, id eſt, vires, ſunt. Quam ob cauſam eadem res Hebræis חַיִל & Græcis δυνάμεις, & Germanis Macht/ vocatur. Notetur denique, quod non modo ita pluralis, ſed & ſingularis numeri vox, *ope*, vires ac potentiam tum quæ in ſingulis, tum quæ in tota aliqua gente ſunt, ſignificent. Non modo Latini dicunt, *omnibus opibus, ſummis opibus aliquid facere*, ſed & *omni ope.* Cicero 15. 15. ad Att. *omni ope & opera enitar.* Et Or. Mil. *Ut omnem ſemper vim, quacunq; ope poſſent, a corpore, a capite, a vita ſua propulſarent.* Vetus Poeta apud Cicero-

ronem 3. Tusc. *Stante ope barbarica*, pro stante potentia & imperio Phrygum. Notetur denique & illud, quod non modo vox singularis numeri (*opem*) quod vulgo notum; sed & vox pluralis num. (*opes*) auxilium significet. Horatius 1. ep. 10. *Imploravit opes hominis frenumq́. recepit*. Nepos Iphicrate: *Eurydice ad Iphicratem confugit ejusque opibus defensa est*. Vid. & Additio Buchneri ad Thesaur. Fabri.

Vocis OPERA amplissimus usus est, & amplior, quam vulgo animadvertitur. Quippe tam de eo, quod culpam habet, & vituperio dignum est, quam de eo, quod habet laudem, usurpatur. Terentius Phorm. *Opera tua ad restim mihi quidem res rediit planissime*. Livius 29. 32. *Tribus, quarum opera damnatus erat*. Cic. Anteq. 20. *Non patiar, ut opera mea manus inter vos conferatis cædesque civium inter se fiat*. Livius 21. 16. *Placuit Lanuvinos, quorum opera instauratæ erant, hostias præbere*. Magistratus Lanuvinus, quod in feriis Latinis in una hostia precatus non fuerat. Quod cum relatum ad Senatum esset, & ab hoc ad pontificum

cum collegium rejectum, placuit pontificibus, quia feriæ Latinæ non recte factæ essent, ferias istas instaurari, & Lanuvinos, quorum opera instauratæ essent, hostias præbere. Lanuvini non aliquid fecerant, propter quod ferias instaurari oporteret; sed neglexerant aliquid, id est, non precati fuerant. Ex quo apparet, *operam* hic pro culpa positam. Nepos 7. 6. 2. *Sic enim populo erat persvasum, & adversas superiores, & præsentes secundas res accidisse ejus opera.* In quibus verbis *operam* Alcibiadis, qua res Atheniensium adversæ acciderant, de culpa intelligendum esse, in Indice Cornelii Nepotis monet Bœclerus: ejusq; sententiam, motus verbis Livii, quæ dixi, ambabus nunc amplector. Sed vocis *opera* in verbis Cornelii significatio non una, sed omnino duplex fuerit; prout videlicet ad alia atque alia refertur: cujus rei exempla quoque alia afferre liceret. Quod dicit res adversas Atheniensium opera Alcibiadis accidisse, id non tam de eo, quod factum atque præstitum, quam quod intermissum atq; neglectum, ab Alcibiade fuerat, atque

adeo

adeo de culpa eſt intelligendum. Quod autem dicit, Athenienſium res ſecundas *opera* Alcibiadis accidiſſe, id de eo quod ab Alcibiade factum ac præſtitum, deq; Alcibiadis rebus geſtis accipiendum. Idem Nepos, quod 23. 7. 3. ſcribit: Hannibalis opera ſuſceptum bellum à Carthaginienſibus fuiſſe, in eo quoque Bœclerus operam de culpa intelligendum eſſe docet. Sed poſita tamen hæc opera non in aliquo, quod omisſum, ut in proximis ſuperioribus, ſed in eo, quod factum, & ſummo quidem ardore, eſſet. Fieri tamen potuit, ut in eadem & culpa eſſet. Romani certe culpam in ea eſſe nihil dubitarunt. Rurſus Nepos 15. 8. 1. *Quibus ille permiſit, ut omnem cauſam in ſe transferrent, ſuaque opera factum contenderent, ut legi non obedirent.* Et 6. 1. 3. *Ut ejus opera in maximum odium Græciæ Lacedæmonii pervenerint.* Item 7. 6. 4. *Quorum opera patria pulſus fuerat.* Ex quibus ſatis intelligi poteſt, vocem *opera* Latinos frequentare, cum exprimendum eſt, quempiam in cauſa eſſe, & moliri atque efficere aliquid. Livius alicubi ſic habet: *Tribus, quarum opera damna-*

tus erat. Deinde Hirtius in lib. de B. Africano manifeste *operam* pro culpa posuit, quod scripsit: *Tua opera militibus tempore necessario respublica caret.* Notetur autem & illud, quod Valer. Max. 5. 7. 3. scribit: *Miseros adolescentis oculos, quibus amantissimum sui patrem ipsius opera sic exspirantem intueri necesse fuit.* Ubi opera adolescentis exspirasse patrem, non intelligendum de cæde patris a filio facta; sed quod pater Octavius Balbus, cum filium intus trucidari falso clamore e vicinia accepisset, in domum, unde clam egressus jam erat, se rursus contulit, atque ita a percussoribus interfectus est. Nihil culpæ habuit filius, nihilque operæ contulit, ut pater trucidaretur; & tamen ait Valerius, filii opera exspirasse patrem: nimirum quod pater de filio sollicitus in domum regressus atque ita interfectus est. Hyginus fab. 146. *Jovis cum sciret (supple propter) opera tot eam ærumnas tulisse.* Sed expungendum est *propter*: quo de mirum Viros clarissimos, qui nuper notas in eum Auctorem scripserunt, non monuisse. *Opera* non Accusativus Pluralis, sed Ablativus

Sin-

Singularis hic est, ut ex *suapte* apparet. Notetur denique & illud, quod Catullus in Luctu Passeris dicit: *Tua* (passeris puta, qui mortuus erat) *nunc opera meæ puellæ flendo turgiduli habent ocelli.* Ubi *tua opera* idem est quod propter te & quia tu mortuus es.

Porro de voce *opera* & hoc notetur, quod ipse quoque ille, qui operam & paulo quidem viliorem præstat, eodem illo vocabulo appellatur. Horatius l. 2. Satyr. 7. extr.

- - - *Ocius hinc te,*
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

id est, mitteris in agrum Sabinum, ut opus ibi facias, atque agrum fodias. Sed nomen pluralis numeri *operæ* ea significatione est frequentius. Plautus Amphitr. 1. 1. 16. *Ipse dominus dives operis, & laboris expers.* Ubi dives operis idem est, quod dives operariis, dives servis. Cicero pro Sest. *Erat mihi contentio cum operis conductis.* Idem 1. 22. ad Att. *Operæ mercenariæ, multitudo conducta.* Et 11. 11. ad Att. *Operæ Clodianæ pontes occupaverunt.* Item 7. in Verr, *Navem tibi operis publicis esse ædificatam.*

Quod ad Phrafin *operam dare* attinet, obfervatione dignum, quod is quoque, qui nihil aliud quam aufcultat & attendit, *operam alicui dare* dicitur. Plautus. Curc. 2. 2. 9. *Da mihi igitur operam*, fomnium narraturo fcilicet. Idem Capt. Prol. *Id ego hic apud vos proloquor, fi operam datis.* Etiam judex, cum caufam cognofcit, *operam dare* dicitur. Cicero 7. 24. ad fam. *Dixit, judicem fibi operam dare conftituiffe.* Et 13. 47. ad Att. *Judex mihi operam dare conftituit, eô die.* Sic & difcipulus præceptori operam dare dicitur. Cicero de clar. Or. *Miloni Rhodio Romæ operam dedimus.* Eft autem opera quæ fic datur, opera audiendi. Et eft fane, ubi *τὸ ad audiendum* diferte additum reperitur. Cicero 2. de Or. Quoniam vos tantum operam mihi ad audiendum datis.

PERICULI fignificatio non cuivis nota eft illa, qua idem eft quod judicium capitis. Cicero Pro. Leg. Man. *Meus labor in privatorum periculis cafte integreque verfatus.* Et pro Arch. *Perfona, quæ minime in judiciis periculisque tractata eft.* Et Philip. 7. *Omne curriculum induftriæ no-*

nostræ, in foro, in curia, in periculis propulsandis elaboratum est. Valer. Max. 6. 4. 5. *Effecit ut periculum illud non impedimentum gravitatis esset, sed experimentum.* Ubi periculum dicitur quod P. Rutilius, ut Auctor ante dixerat, factus fuerat reus. Idem 7. 3. ext. 6. *Quod si adhuc ei* (plebi) *ultionem sitienti capitis sui periculum objecisset, nullam partem defensionis odio observatæ aures reciperent.* Sic enim legendum esse, non *recepissent*, ut Pighius edidit, in Notis ad Auctorem demonstrabimus. Ceterum *capitis sui periculum objicere plebi*, idem est, quod, ut paullo ante locutus fuerat, causam apud plebem capitali crimine dicere. Nam & hic non de capitali crimine, ut Pighius voluit, sed præpositione omissa, capitali crimine legendum; ut ad eum locum itidem dicemus. Porro qui caussam capitis dicerent, eos idem Valerius *periclitantes* vocat. 7. 3. 5. & ipsum judicium capitis, *judiciale periculum.* 6. 9. 1.

PIETAS non modo dicitur amor & veneratio Dei, sed & amor in parentes; imo & in liberos, fratres, cognatos. Virgilius 3. Æn *felix nati pietate*, dicitur

Anchises, quod filius sic, ut par erat, ipsum coluit atque dilexit. Nepos Timoleonte: *Nonnulli læsam ab eo pietatem putabant:* quod scil. fratrem tyrannum interficiendum curarat. Ubi pietas est amor, qui fratri debetur.

POTESTAS. Vid. FACULTAS.

POTIO non tantum genus quoddam medicamenti, sed & quivis potus, hoc est id, quod bibitur, Latinis dicitur. Cicero 1. de Fin. *Cum cibo & potione fames, sitisque depulsa est.* Et 3. Tusc. *Demus scutellam dulciculæ potionis.* & pro Dejot. *Ita petunt fieri occultius, in potione vel in cibo.*

PRETIUM non modò dicitur, quod pro re quapiam empta; verum etiam quod pro præstita opera datur: nec tantum dicitur *ager magni pretii, magno pretio aliquid emere* aut *vendere*, sed & *pretium reddere pro benefactis, pretio duci ad aliquid faciendum:* ut appareat, *pretium* quoque idem esse, quod *mercedem*. Plautus Capt. 5. 1. *Pro benefactis ejus uti pretium possim reddere.* Juvenalis Sat. 13. *Ille crucem sceleris pretium tulit, hic diadema.* Ubi quidem vox pœnam

nam designat. Sed ita ipsa quoque vocabula *merces*, *præmium*, *gratia*, *stipendium*, per catachresin quandam rem malam ac molestam denotant. Cicero in lib 2. de Off. vocabula conjungit, dicitque *pretio & mercede duci ad aliquid faciendum*. Et 7. in Verr. *Pretio atque mercede minuisti majestatem reip.* Eadem vocis significatio & in eo est, quod 3. ad Herenn. legitur; *Nec prece, nec pretio, nec gratia nec simulate, a via recta deduci oportet.* Nec alia est in eo, quod dicunt *operæ pretium est*, *operæ pretium facere*. Seneca lib. 3. de Benef. c 23. *Quadrigarius tradidit, cum obsideretur Adrumetum, & jam ad summam desperationem ventum esset, duos servos ad hostem transfugisse, & operæ pretium fecisse.* Ubi *operæ pretium facere est mercedem opera sua mereri, mercenarium esse*; Ut *stipendia facere equo, pedibus*, idem quod *stipendia mereri equo, pedibus.* Nam *facere* in talibus idem quod *mereri*. Tacitus 1. Ann. c. 36. *Placitum, ut epistolæ nomine Principis scriberentur, missionem dari vicena stipendia meritis: exauctorari, qui senadena fecissent.* Ubi *facere* & *mereri*

prorſus ut ἰσοδύναμα ſunt poſita. Livius dicit *magna operæ pretia mereri*, pro *magna operæ pr. facere*. Vide Lex. Fabri à Buchnero locupletatum v. *opera*. Ceterum idem Livius principio operis ſcribit quoque *Facturusne operæ pretium ſim*. Sed hic figuratus phraſeos uſus eſt: proprius ille qui in verbis Senecæ apparebat.

Ratio vox valde πολύσημος eſt: inter ſignificationes autem ejusdem hic notentur illæ, quod *ratio* idem quoque ſit, quod conſilium; & idem rurſus quod conditio, ſtatus, fortuna. Cicero 1. 7. ad fam. *Hæc ego ad te ob eam maxime cauſſam ſcribo, ut jam de tua quoque ratione meditere. Commutata tota ratio eſt Senatus, judiciorum, rei totius publicæ.* Hic *ratio* bis eſt pro conditione & ſtatu. Item 10. 6. ad Att. *Nec tuam rationem eandem eſſe duco, quam meam.* Et ad Q. fr. *Ea noſtra ratio eſt, ut omnes boni cum faveant, tum etiam a nobis omnem diligentiam virtutemque & poſtulent & exſpectent.* Pro conſilio vox itidem non infrequens eſt. Nepos 1, 3. 6. *Cujus ratio etſi non valuit, tamen magnopere eſt laudandus.*

Ra-

Ratio ſeu conſilium Miltiadis fuit, ut pons quem Darius in Iſtro fecerat, reſcinderetur. Item 23.10.3 *Ad hunc interficiendum talem iniit rationem.* Ubi *rationem inire* idem quod *conſilium inire, capere.* Livius alicubi, *regni recuperandi conſilia inire.* Sic & pro *conſilium omittere* dicunt *rationem omittere.* Porro quod dicunt *conſilium, animus eſt hoc facere,* pro eo dicunt quoque, *ratio eſt hoc facere.* Cæſar 1. B. Civ. 30. *Itaque in Præſentia Pompeji inſequendi rationem omittit.* Tacitus 3. Hiſt. 23. *Cui confectum algore atq; inedia hoſtem poſtero die profligare ac premere ratio fuit.* Dicunt, ut notum eſt, *conſilium eſt hoc facere.* Vide & Lex. Fabri a Buchnero locupletatum. Sed deficit rurſus in eo Lexico ſignificatio illa vocabuli prior, qua pro conditione, ſtatu, fortuna ponitur. Nec apparet in eodem, quod dicunt, *rationibus alicujus hoc conducit, rationibus alicujus conſulere & proſpicere.* Cicero 1.9. ad fam. *Facile patior ea me de rep. ſentire ac dicere quæ maxime mihi & reip. rationibus putem conducere.* Item 2. 18 ad fam. *Magis magisque quotidie de rationibus tuis cogitanti.*

 Rur-

Rursus 3. 2 ad fam. *Ut quibuscunque rebus potes, prospicias & consulas rationibus meis.* Item, *si rationibus meis a te provisum esse intellexero.* In quibus *rationes* idem quod commodum, utilitas. Nec aliud est in eo quod in Or. ad Quir. post red. Cicero ait, *si meas rationes unquam vestræ saluti anteposuissem.* Sed quæ significationis hujus occasio? Frequens apud Latinos mentio erat rationum nummariarum, & supputationum: unde phrases *rationes conficere*, *rationibus aliquid inferre*, *rationes referre*, *rationes cum aliquo referre.* Proprie igitur is, qui prospicit, nequis in rationibus reliquetur, dicitur *rationibus ejus consulere & prospicere*; Quodque huc pertinet, *rationibus ejus conducit.* Et quoniam rationes ita factæ ad fructum & utilitatem alicujus pertinent, factum est ut *rationes* dicerentur pro quavis utilitate & commodis.

SENSUS fere nonnisi de sensu externo, utpote auditu, aspectu, tactu, & id genus, ab aliis vulgo usurpatur. Sed sciendum, eandem vocem & ad animum & ad intellectum ac voluntatem pertinere. Cicero 1. 9. ad fam. *Unum fere sensum*

ſum fuiſſe bonorum omnium. Item: *Non offendes bonorum ſenſum, quem reliquiſti.* Item pro Mil. *Nihil tam flexibile, quam voluntas erga nos ſenſusque civium.* Item: *Non ſum tam veſtri ſenſus ignarus atque expers, ut neſciam, quid de morte Clodii ſentiatis.* Plancus in ep. ad Ciceronem quæ eſt 4. L. 10. *Non eſt ignotus mihi ſenſus tuus.* Subinde etiam adjicitur vox *animi*, diciturque *animi ſenſus.* Ut in Or. pro Sext. Roſc. *Hæc ego pro me ipſo & animi mei ſenſum ac dolore pronuntio.* Et in Oratore: *Oratio ad animorum ſenſus exprimedos reperta.* Florus 1. 18. 28. *Belluæ non ſine ſenſu captivitatis ſummisſis cervicibus victores equos ſequebantur.* Ubi itidem ſenſus pro intellectu: Quomodo & in illis Plinii 9.42. *Miror, quosdam exiſtimaſſe, æqualibus nullum ineſſe ſenſum.*

SIGNA non modo res quævis quæ aliquid deſignant, ſed & peculiari ratione res quædam, quæ perſonas deſignant, & quidem ſtatuæ dicuntur. Cicero 7.23. ad fam. *Quanti ego genus omne ſignorum omnium non æſtimo, tanti iſta quatuor aut quinque ſumpſiſti.* Item: *Nominatim*

natim tibi signa mihi nota mandassem, si probassem: ea enim signa ego emere soleo, quæ ad similitudem gymnasiorum exornent mihi in palæstra locum. Martis vero signum, quo mihi pacis auctori? gaudeo nullum Saturni signum fuisse.

Defectivum nomen SPONTE non tantum de animatis, & ratione præditis, sed & de inanimis & ratione carentibus usurpatur. Justin. I. 9. *Gladio sua sponte evaginato.* Virgilius Ecclog. 8.

Aspice, corripuit tremulis altaria flammis
Sponte sua, dum ferre moror, cinis ipse.

Et Ecclog 5. *Sponte sua Sandyx pascentes vestiet agnos.* Ubi *sponte sua* idem quod natura. Hirtius de B. Africano. *Quintæ legionis pilorum cacumina sua sponte arserunt.* Cicero de Senectute *Ignis consumptus sua sponte extinguitur.* Columella II. 3. Sed alio casu, *loci natura neque manu illatam, neq; suæ spontis aquam ministrare patitur.* Gellius 6. 17. *Sed ea omnia bello priore Alexandrino, dum diripitur ea civitas, non sponte, neque opera consulta, sed a militibus forte in auxiliariis incensa sunt.* Agit ibi de voluminibus incensis. Ceterum de homine usur-

usurpatum vocabulum non tantum idem est quod non invitus, non coactus, sed & idem quod non provocatus, non rogatus. Cicero 1.7. ad fam. *Non solum a me provocatus, sed etiam* sua sponte *mecum de te communicare solet. Nostri dicunt:* **Von sich selbst, wann ich keinen Anlaß darzu gebe.** Notandum & illud, quod Valerius M.2.7.15. scribit. *Milites qui Rhegium injusto bello occupaverant, mortuoque duce Jubellio, M. Cæsium scribam ejus sua sponte imperatorem delegerant.* Hic enim *sua sponte* idem quod propria auctoritate, injussu senatus & pop. Romani. Denique non ad voluntatem modo, sed & ad intellectum vox pertinet. Cicero 4.3 ad fam. *Prospexi tempestatem futuram, non solum meâ sponte, sed multo magis monente te.* Ubi *mea sponte* idem est, quod per me, mea ipsius prudentia.

SUMMA non tantum dicitur, quæ est in rationibus, cum ex multis numeris minoribus unus omnibus major omnium quasi compendium colligitur; Sed variis quoque aliis modis id vocabuli usurpatur. Ut *summa rerum, summa reipublicæ, summa imperii, summa belli:*

qui-

quibus locutionibus ſumma quædam poteſtas ſignificatur. Cæſar 1. B. C. *Seque alterum fore Syllam inter ſuos gloriatur, ad quem ſumma imperii redeat.* Nepos 16. 5. 3. *Cum ei ſumma eſſet data.* Et 14. 3. 5. *Illi ſumma imperii tradita eſt.* Sic & 3. 2. 2. *Summa imperii maritimi.* Sed ita vocabulo ſumma talis ſumma poteſtas denotatur, quæ non ſit ἀνυπεύθυνος. Poteſt tamen & de ea uſurpari, quæ plane ἀνυπεύθυνος ſit. Nepos 23. 8. 3. *Antiochus propius Tiberi, quam Thermopolis, de ſumma imperii dimicaſſet.* Idem Nepos & *ſummum rerum* dixit. 18. 5. 1. Sic & Cicero pro S. Roſc. *Qui ſummam rerum adminiſtrat.* Idem 10. 21. ad Famil. *Illud certe cavi, ne reipublicæ ſumma fallatur.* Sed pro ſumma rerum, ſumma imperii, dicunt & *ſumma res*, & Numero Plural. *ſummæ res*, ut in Indice Nepotis monuimus. Exemplis autem ibi citatis addatur illud Livii lib. 3. *Placere decem creari,* qui ſummæ rei præeſſent, *militarique honore tribunos militum appellari.* Dicunt & *ſumma ordinis conſiliique, ſumma judicii, ſumma cogitationum*; Quæ ex Cicerone notata videre licet in Theſ.

Ni-

Nizolii. Notentur autem & formulæ, *ad summam*, & *in summa*, pro breviter. Cicero 1. Offic. *Ad summam, ne agam de singulis.* Et 2. ad Q. fr. *In summa, quatuor sententiis senatores & equites damnarunt.* Cujus generis plura itidem in prædicto Thes. invenias. Justinus *in summa* dixit pro tandem, postremo. Ut 13. 8. *In summa virtus occumbit.* Sic & 37. 1. 8.

TELUM quod pro instrumento militari usurpetur; id non in veterum tantum, sed & in recentiorum scriptis passim videas. Verum quod eadem vox & pro *adjumento*, & ut nunc vulgo loquuntur, pro *medio* usurpetur, id in veterum quidem scriptis non rarò observatur, at hodie minus illud tritum est. Et in veterum quidem scriptis illud demonstrare in proclivi est. Cicero in Lælio: *Non mediocre telum ad res gerendas existimare oportet benevolentiam civium.* Et lib. 7. ep. 16. *Usque quaque sapere oportet: id erit telum acerrimum.* Livius lib. 4. *Hosti virtute pares, necessitate, quæ ultimum & maximum telum, superiores estis.* Et lib. 3. *Ea lege tribuniciis rogationibus*

telum acerrimum datum est. Item: *Juventus quoque quæ inter tales motus detrectationem militiæ, telum acerrimum adversus Patres, habere solita erat, bellum & arma spectabat.* Rursus lib. 5. *Si tribunicia vis tribunicio auxilio repelli nequeat, aliud telum Patres inventuros esse.* Denique l. 9. *Præterea telum aliud occultum scituros in tempore, interea taceri opus esse.* Observavit hæc Caspar Scioppius, & in Judicio de stilo hist. de iisdem monuit. Qui idem eundem vocabuli usum & in verbis Varronis demonstravit, quæ sunt apud Nonium verbo *protelare*: *Remotissimum ad discendum formido & nimius timor, & omnis perturbatio animi. Contra delectatio pro telo ad discendum.* Ut *pro telo* idem hic sit, quod *pro instrumento, pro adjumento, loco instrumenti aut adjumenti.*

Atque ita falsus hic fuerit ipse Nonius, quod *pro telo* ut unam vocem accepit, cum pro duabus accipere debuisset. At Scaliger Notis in Varronem de re rust. pag. 251. putat, Varronis verba apud Nonium legenda esse sic, *Delectatio protelum ad discendum*; & *protelum* hic

hic esse pro incitamento, pro impulsione. Ita quidem in Nonio mendum fuerit, & *protelo* scriptum pro *protelum*. Ego tamen putem, ipsum Nonium omnino *protelo* voluisse, &, ut Scioppius volebat, falsum fuisse in eo, quod apud Varronem duas voces pro una acceperit.

TEMPESTAS tale fere est vocabulum, quale *valetudo*, de quo paullo post. Adjiciuntur huic quoque contrariarum significationum epitheta, diciturque tum *bona*, *placida*, *læta*, *serena*, *clara*, *commoda*, tum *mala*, *turbida*, *spurca*, *turbulenta*, *adversa*, *violenta tempestas*. Sed eadem tamen vox & sola tempestatem malam significare potest. Cicero 3. de Orat. *Cum homines tempestatis causa opere probibentur*. Et 2. de Inv. *Cum magna in alto tempestas esset*. Item 2 Offic. *Procellæ, tempestates, naufragia, ruinæ, incendia*. Suetonius Aug. 90. *Ad omnem majoris tempestatis suspicionem in abditum & concameratum locum se reciperet*. Item per metaphoram. Cicero 2. de Inv. *Sedatis fluctibus, & tempestate jam commutata*. Et Or. 1. in Catil. *Quanta tempestas invidiæ nobis impendeat*. In talibus

 non

non eſt quod epitheton quoddam ſubaudias, *mala* puta, *adverſa*, *turbida*; ſed vis ac notio horum epithetorum ipſi nomini ſubſtantivo *tempeſtas* ſimul ſubjecta eſt; quemadmodum in ſuperioribus illis ſimilium epithetorum vim ac notionem nomini itidem ſubſtantivo *valetudo* ſubjectam eſſe apparebat. Eſt etiam, ubi de tempeſtate bona & commoda agitur, nec tamen epitheton quoddam additum eſt, ſed vox *tempeſtas* ſola exſtat. Cicero lib. 14. ep. 4 ad fam. *Nautæ tempeſtatem prætermittere noluerunt*. Quam tempeſtatem nautæ prætermittere noluerunt, ea ſine dubio non mala, ſed bona & commoda fuit. Sed epitheton tamen, quo hoc ſignificetur, non eſt adjectum. Ergone epitheton iſtiusmodi hic ſubaudiendum, an vim ejus epitheti ipſi nomini ſubſtantivo ſimul ſubjectam putabimus; quomodo paulo ante vim epitheti contrarii eidem nomini ſubſtantivo ſubjectam dicebamus? Ego epitheton hic ſubaudiendum dixerim, quomodo & Germani facimus, cum dicimus, **man muß das Wetter nicht verſäumen, man muß das Wetter in acht nehmen.**

TEM-

TEMPORIS ſignificatio hic notetur illa, quod ſubinde pro tempore calamitoſo & pro calamitate ipſa ponitur. Ut in illo Ciceronis pro L. Manilio. *Omne meum tempus amicorum temporibus transmittendum putavi.* Ubi amicorum temporibus eſt pro amicorum periculis, calamitatibus; & ſubaudiendum, defendendis, depellendis. Significat enim omne ſuum tempus tribuiſſe ſe amicis, ut a periculis, quæ ab accuſatoribus ipſis imminebant, eos liberaret. Idem Cicero. 1. 6. ad fam. *Facile me conſolatur recordatio meorum temporum, quorum imaginem video in rebus tuis.* Ubi ſua tempora vocat, calamitatem & exilium ſuum. Rurſus 1. 7. ad Fam. *Simillimam tui temporis nunc, & noſtri quondam, fuiſſe rationem.* Et 1. 9. *Num potui magis oblivisci temporum meorum?* Et pro Sext. *Neque Poëtæ, quorum ingenia ſemper dilexi, tempori meo defuerunt.* Livius Lib. 34. *Poſtero die legatis reſpondit: Quanquam vereatur, ne vires ſuas aliis eas commodando minuat, tamen illorum ſe temporis & periculi magis, quam ſui, rationem habere.* Vid. & Theſ. Fabri.

TURBA non hominum tantum, ſed & rerum inanimarum dicitur: ut idem fere ſit, quod multitudo. Gellius 9. 15. *Incipit ſtatim involucra ſenſuum, verborumque volumina, vocumque turbas fundere.* Plinius l. 9. ep. 25. *Quereris de turba caſtrenſium negotiorum.* Ipſe Cicero de clar. Or. *In hac turba novorum voluminum.* Et alibi, *atomorum turba.* Dicunt item *turba ſæculorum, turba malorum, turba rerum, turba ſcelerum.* Vide Buchnerum ad Lexicon Fabri. Notetur vero & illud quod & vulgus & imperitam multitudinem *turbam* vocant. Nepos Datame: *Si in turbam exiſſet, ab homine tam neceſſario ſe eſſe relictum.* Sequitur ilico, *in vulgus edit.* Seneca de vita b. c. 2. *Turba argumentum peſſimi.* Manilius l. 2. v. 135.

Hæc ego divino cupiam quæ ad ſidera flatu
Ferre, nec in turbam, nec turbæ carmina condam.

VALETUDINIS vox ſubinde ſanè homine adjectiva ſibi juncta habet διακριτικά, diciturque tum *bona, commoda, ſecunda, firma, integra*, tum *mala, incommoda, adverſa, infirma, valetudo.* Sed ſcien-

ſciendum tamen, ſubſtantivum iſtud etiam ſeparatim poni, & tantundem tamen ſignificare, ac ſi adjectiva ſibi addita haberet. De valetudine non mala, ſed bona agit Cicero 3. Off. quod ſcribit, *ſi unumquodque membrum ſenſum hunc haberet, ut poſſe putaret ſe valere, ſi proximi membri valetudinem ad ſe traduxiſſet.* Sic & cum dicunt *ſervire, inſervire valetudini, dare operam valetudini, ſuſtentare valetudinem, amittere valetudinem*, valetudinem non malam, ſed bonam utique intelligunt. Contrà verò & valetudo adverſa ſubinde unica voce valetudinis deſignatur. Dicunt enim *valetudo oculorum valetudo calculorum, valetudines febrium, valetudo mentis, valetudo major, tentari valetudine, impediri valetudine, recolligere ſe à longa valetudine.* Plin. 10. 4. *Graviſſima valetudine usque ad periculum vitæ vexatus.* In quibus omnibus ſane *valetudo* non de bona, ſed de mala & adverſa valetudine intelligi oportet. Quæ vocabuli ſignificatio quia vulgo minus nota, aut trita videtur, exemplis eſt confirmanda. Cicero l. 14. ep. 4. ad fam. *Valetudine oculorum*

lorum impediebatur. Livius 26.22. *Oculorum valetudinem excusavit.* Atque ita pars quædam corporis, qua quiſpiam laborat, exprimitur. Ac ſine dubio dici ad analogiam poteſt *valetudo ſtomachi*, *valetudo pedum*. Suetonius Cæſ. c. 49. dicit, *valetudine mentis liberius dicax*. Quippe mens quod pars quædam hominis, & quidem nobilior eſt. Quod autem etiam dicunt *valetudo calculorum*, *valetudines febrium*, id tale eſt, quale eſt, cum dicitur, *herba lapathi*, *arbor palmæ*, *metallum auri*. Nimirum vox generis vocem ſpeciei, ut Dialectici appellant, ſibi additam habet. Loquitur autem ita Plinius Hiſt. nat. 21. 27. & 23. 1. Porrò *valetudo major* id eſt, morbus gravior, pro morbo comitiali, Herculeo, & ſacro, dixit Juſtinus 13. 3. 11. *Ptolemæus*, inquit, *recuſabat regem Aridæum propter valetudinem majorem quam patiebatur*. Eandem rem Feſtus, voce *prohiberi*, ſimili ratione *morbum majorem* dixit. Juſtinus eadem de re agens 14. 5. 2. & ſic: *Abutens valetudine viri, cujus officia ſibi vindicabat*. Cæſar. 2. 87. B. C. *Annon audiſtis ex iis, qui per cauſam valetu-*

letudinis remanſerunt, cobortes eſſe Brundüſii factas. Ubi *per cauſam valetudinis* eſt pro *per ſpeciem valetudinis adverſæ. Cauſa* enim & pro ſpecie uſurpatur, ut infrà pluribus dicetur. Suet. Cæſ. c. 72. dicit, *Subita valetudine correptus.* Et Tacit. XV. Ann. de Seneca: *Ficta valetudine quaſi æger nervis cubiculum non egreſſus.* Ubi *ficta valetudine* idem eſt, quod *per cauſſam valetudinis*, quod paullo ante ex Cæſare proferebamus.

VENIA. Obſervare jubet Schorus, quod *veniam dare* idem ſit quod *ignoſcere*; non, quod pueri in ludis didicerint, poteſtatem ludendi aut abeundi facere. At egò obſervandum præcipuè putem illud, quod *veniam dare* idem ſit quod gratificari, gratum facere alicui, petitioni alicujus annuere. Nepos 2. 10. 1. *Rex cupiens talem virum ſibi conciliari, veniam dedit.* Et 10. 2. 2. *Dedit huic veniam, magnaque eum ambitione Syracuſas perduxit.* Petierat Dion a Dionyſio, ut Platonem arceſſeret. Dedit igitur illi Dionyſius veniam, & Platonem Syracuſas perduxit. Rurſus 18. 6. 3. *Quam veniam ſi ſibi daret*; ut nimirum

opem ferret liberis Alexandri. Cicero 1. de Or. *Date nobis hanc veniam, ut ea, quæ ſentitis de omni genere dicendi, ſubtiliter proſequamini.* Et in Or. *Quis tam durus hanc mihi non daret veniam.* Et in Læl. *Eſt enim quatenus amicitiæ dari venia poſſit.* Eadem ferè vocabuli vis eſt, cum dicunt, *bona venia* vel *bona cum venia.* Nam & in illa phraſi *venia* idem eſt quod gratia. Exempla ejus ex Cicerone congeſta vide in Theſ. Niz.

VERBUM etiam ſpeciem, prætextum, ſimulationem ſignificat. Nepos 15. 5. 3. *Fallis verbo cives tuos, quod hos à bello avocas.* Idem 19. 3. 3. *Cauſſam apud Philippum regem verbo, reipſa quidem apud Polyperchontem juſſus eſt dicere.* Cicero 5. in Verr. *Tribuniciam poteſtatem cum poſcebat, verbo illam poſcere videbatur, re vera judicia poſcebat.* Sulpicius Severus lib. 2. Hiſt. S. *Cui perimbecillo,* Aridæo puta, *verbo datum imperium videbatur, res autem penes eos erat, qui ſibi exercitum & povincias diſtribuerant.* In quibus itidem *verbum* & *res* inter ſe opponuntur. Plautus Amphitr. 1. 1. 25. *Sum vero verna verbo*, id eſt, non re, ſed titulo tantum.

tum. Sum enim Mercurius. Quidam tamen codices pro *verbo* habent *verbero*.

De eodem vocabulo & illud notandum, quod cum de vocibus ſeu vocabulis ſingulis ſermo eſt, non eam partem orationis, quæ actionem aut paſſionem ſub certo tempore notat, ſignificat, ſed quodvis vocabulum, etiam illud quod in Grammaticis *nomen* appellatur: ut ita *verbum* idem ſit quod *vox*, *vocabulum*. Cicero 2. de Or. *Neque enim, quoties verbum aliquod eſt ſcribendum nobis, toties ejus verbi literæ ſunt cogitatione conquirendæ.* Et in Top. *Verba ſunt rerum notæ.* Et 1. de Nat. D. *Charum ipſum verbum eſt amoris, ex quo amicitia.* Et 5. Tuſc. *Nec ulla alia huic verbo, cum beatum dicimus, ſubjecta notio eſt, niſi ſecretis malis omnibus cumulata bonorum complexio.* Seneca ep. 58. *Puto intelligi iſtud verbum interiiſſe.* Agit autem de vocabulo Aſilus, quo Virgilius uſus fuerat.

Verſus in poëſi quid ſit notum eſt. Nec dubium eſt dictum eum à *vertendo*, & quod uno abſoluto vertendum ſit, & à fronte rurſus incipiendum. Sed eſt alia generalior vocabuli ſignificatio; ut

idem ſit, quod *ordo* ſeu *ordinata ſeries.* Nam & in agris, & in militia, & inter remiges, & inter arbores, *verſus* eſſe dicitur. Livius lib. 5. *Regia nave ingentis magnitudinis, quam ſedecim verſus remorum agebant.* Virgilius 5. Æn.

- - *Triplici pubes quam Dardana verſu*

Impellunt: terno conſurgunt ordine remi.

Ubi, quem *verſum* dixerat, mox *ordinem* vocat. Idem Virgilius 4. Georg. *Idem etiam ſeras in verſum diſtulit ulnos.* Ubi *in verſum* idem quod *in ordinem*, *in ſeriem.* Sulpicius Sev. l. 2. Hiſt. S. c. 6. *Cernebantur in verſum ductæ lineæ.* Ubi Sigonius legendum putat *in candelabrum verſum*; ſed ſine codicum MSS. auctoritate. Et locutio per ſe commoda eſt *in verſum ductæ literæ.* Plinius l. 18. c. 19. *In arando verſum peragi, nec ſtrigare in actu ſæpius.* Ubi *verſum peragi* idem, quod *ſulcum ab initio ad finem perduci*: ut ſinguli ſulci ſinguli verſus dicantur. Columella l. 2. c. 2. *Sed neque in media parte verſus conſiſtat, detque requiem in ſumma.* Porrò in militia *verſus* dicitur qui directè à fronte in tergum dirigitur.

Sed

Sed & in libris aliud genus *verſuum* eſt, quam quod diximus, quodque in oratione ligata obſervatur. Nepos 15. 4. 6. *Quoniam uno hoc volumine vitas excellentium virorum concludere conſtituimus, quorum ſeparatim multis millibus verſuum complures ſcriptores ante nos explicarunt.* Qui his *verſus* nominantur ſine dubio non orationis ligatæ fuiſſe putandi ſunt. Cicero l. 2. ep. 16. ad Att. *Ita deplorat primis verſibus* (epiſtolæ) *manſionem ſuam, ut quemvis movere poſſit.* Idem pro Rab. P. *Ut cum lex aliqua recitaretur, primum verſum attenderet.* Et 1. de Or. *Demoſthenes multos verſus uno ſpiritu pronuntiabat.* In Lexico Ciceroniano Nizolii referuntur hæc ad eam ſignificationem vocis *verſus*, qua idem eſt quod *carmen*, *modus*: ſed perperam ſine dubio. Lex de qua Cicero agit non ligata, ſed ſoluta oratione ſcripta fuit. Sed nec epiſtola, de qua ſcribit, verſibus conſtitit. Gellius 9. 15. *Ubi deblateratis verſuum multis millibus finem aliquando fecit.* Agit hic de juvene quodam, qui præſente Juliano rhetore, exercitii cauſâ cauſam aliquam dicere voluerit;

iti-

itidemque non ligata, sed soluta oratione usus sine dubio fuit. Sic & in prooemio Digestorum seu Pandectarum vox usurpatur: *Hanc iis*, (Digestis puta) *appellationem imponentes nec ultra quindecim myriadum versuum numerum eis dantes.* Sed & diminutivum *versiculus* aliquid orationis solutæ significat. Cicero l. 5. ep. 1. ad Att. *Nunc venio ad transversum illum extremæ epistolæ tuæ versiculum, in quo me admones de sorore.* Et ep. 14. ad Brut. *Breves tuæ literæ: breves dico? Imò nullæ. Tribusne versiculis his temporibus Brutus ad me?* Videsis & plura in Lexico Nizolii notata. Sed quid *versus* & *versiculus* in his talibus significant? An ordinem quendam seu seriem vocum scriptarum, quam vulgo *lineam* dicunt? Ita sanè alii. Vossius cum notasset hoc qui seriem vocum *lineam* dicunt, subdit, *Latinos pro eo versum aut versiculum dicere.* Affert item quibus id probet, nonnulla eorum, quæ modò nos citavimus.

VIRES quod dicantur etiam quas *opes* & *copias* Latini dicunt, non adeo notum in vulgus esse videtur. Sane Vir Cl.

Cl. Steph. Winandus Pighius, cum in Valerio Maximo legiſſet, *Quia majore pæne Romanarum virium parte in execrabili ac diro ſolo jacente, nullius penates mœroris expertes erant*, pro *Romanarum virium* ſcribendum putavit, *Romanorum virorum*; credo, quod *Romanarum virium* non ſatis Latinum ipſi videretur. Atqui nihil mutandum erat; ſed cogitandum ſolenne hoc Latinis fuiſſe, ut *vires* pro exercitu, & *Romanas* vires pro Romano exercitu dicerent. Annon Valerius Max. cujus verba Pighius interpolare voluit, paſſim ita loquitur? Ut 3.7.6. *Galliarum & Ligurum vires redactas in ſuam poteſtatem.* Et 3.2.11. *Cannenſi proelio quo Hannibal magis vires Romanas quam animos fregit.* Sed & alii non raro ſic loquuntur. Frontinus Strateg. 4.7.6. *Naturam, inquit, Sertorius, Romanarum virium per hoc vobis exemplum oſtendi, milites.* Ita Scriverius & Gronovius in ſuis codd. ſcriptum, repererunt. Qua de re epiſtolam vide Gronovii, noſtræ Valerii Max. editioni præmiſſam. Juſtinus 31.1.6. *Ne uno tempore duplici bello Romanæ vires detinerentur.* Et 30.1.5.

Le-

Legationibus missis, quoad vires pararet, morari Antiochum. Deinde & illud notetur, quod *vires* vocentur quoque facultates & fortunæ uniuscujusque. Justinus 6. 2. 14. *Inferiorem illum ea parte virium inveniri, qua longe superior sit.* Præcedit, *Opulentissimi regis bella inopia dilabi, & qui exercitum parem hostibus habeat, pecunia vinci, qua præstet.* Item 21. 4. 1. *Opes suas, quibus vires reip. superabat, ad occupandam dominationem intendit.*

VITIUM quod pravam animi affectionem significet, id satis notum: quod autem rebus quoque inanimis tribuatur, id non perinde in vulgus notum videtur. Cicero 9. 15. ad fam. *Si nihil est in parietibus aut tecto vitii, cetera mihi probabuntur.* Et in Top. *Si ædes exesa corruerunt, vitiumve fecerunt.* Item: *Quod fornix vitii fecerit.* Rursus 3. Off. *Venditorem ejus rei quam vendat vitia narrare.* In homine autem non animi tantùm, sed & corporis *vitium* esse potest. Cicero 2. de Div. *Multi naturæ vitium exercitatione sustulerunt.* Et 2. de Orat. *Deformitas & corporis vitium.* Sed & *vitium* idem est, quod culpa. Cicero 2.

44. ad

44. ad Att. *Qui fortunæ vitio, non suò decoxisset.* Et 1. de Div. *Male conjecta falsa sunt, non rerum vitio, sed interpretum inscitia.* Porro *vitio fieri* dicuntur, quæ non recte & legitimè fiunt. Cicero 2. N. D. *Consules vitio creatos esse.* Et 1. de Div. *Classes magnas perdiderunt, quod vitio navigassent.* Item: *Cum tabernaculum vitio cepisset imprudens.* Cui quod contrarium est, in lib. 2. de Div. *tabernaculum recte captum* dicit. Inde *vitiosus dictator, vitiosus consul* dicitur, qui vitio, & non rectè, creatus est. Livius 22. 34. *Ut vitiosus dictator per augures fieret.*

USURÆ significatio notior illa est, qua significat illud, quod usu pecuniæ datur, & alio nomine fœnus dicitur, quam qua idem est, quod *usus.* At veteres sæpe ita usurpant. Cicero 6. 13. ad fam. *Nec sum tam stultus ut te usura falsi gaudii frui velim.* Et c. Rull. *Parvam exigui temporis usuram bonæ de me opinionis postulo.* Et 1. in Catil. *Unius usuram horæ alicui ad vivendum dare.* Item 1. Tusc. *Nutura dedit usuram vitæ tanquam pecuniæ, nulla præstituta die.* Videsis plura à Nizolio notata.

Co-

Cognatæ vocis USUS quoque aliquot usus observandi hic fuerint, ut quod pro utilitate & commodo accipitur. Cicero 7. 5. ad Att. *Tironem propter modestiam malo salvum, quam propter usum meum.* Et 2. de N. D. *Arborum consectio magnos usus affert ad navigia facienda.* Deinde quod *usus est* pro opus est non tantum Comici, sed & ipsi illi, qui soluta oratione scripserunt, posuerunt. Cicero 4. Tusc. *De ceteris studiis alio loco dicemus, si usus fuerit.* Et 1. Off. *Reip. impartientis siquando usus esset.* Terentii notum illud est ex Heaut. 1. 1. 28. *Mihi sic est usus: tibi ut opus est facto, face:* quod & Cicero 5. de Fin. usurpat. Et ut hic dicitur *opus est facto,* ita alibi idem Terentius *usus est facto.* Vide Adelph. 3. 4. 66. Hec. 3. 1. 47. Denique & illud notetur, quod *usus* & pro amicitia & familiaritate usurpatur. Cicero pro S. Rosc. *Est mihi cum eo domesticus usus.* Cujus generis plura notavit Nizolius: nec non & ejus quod *usu venire* dicunt pro accidere.

CA-

CAPVT II.

DE NOMINVM QVORVMDAM ADIECTIVORVM SIGNIFICATIONIBVS ATQVE VSIBVS VVLGO NEGLECTIS.

ACERBVM tum alia ſignificat, tum idem quoque eſt quod *moleſtum, triſte* & *luctuoſum.* Nepos 5, 4, 3. *Sic ſe gerendo minime eſt mirandum, ſi & vita eius fuit ſecura, & mors acerba.* Cicero l. 1. ep. 1. ad fam. *Vt ego, quia non idem in tua cauſſa efficio, vitam mihi eſſe acerbam putem.* Et 1, 9. *Acerba mihi hæc accidebant.* Virgilius lib. 6. *Funere merſit acerbo.* Vbi Seruius *acerbo* idem eſſe putat, quod *immaturo, a pomis translatione facta.* Nec ſane negem, a pomis translationem factam eſſe; ſed *funus acerbum* tamen idem quod *triſte & luctuoſum* eſſe putem. Liuius in fragmento, quod eſt in ſexta ſuaſoria Senecæ: *Exitu tam triſti atque acerbo.* Subſtantiuum ACERBITAS quoque pro *luctu, triſtitia* vſurpatur. Cicero lib. 6. ep. 1. *Etſi quocunque in loco quisque*

 eſt,

eſt, idem eſt ei ſenſus, & eadem acerbitas ex interitu rerum & publicarum & ſuarum.

AEQVALIS non modo dicitur is, qui eiusdem ſtaturæ & æque longus eſt, ſed & qui tantundem habet annorum, quantum alius. Nepos 15, 2, 2. *Vt adoleſcens triſtem & ſeuerum ſenem omnibus æqualibus ſuis in familiaritate antepoſuerit.* Vide & 25, 1, 3. & 25, 17, 1. Dicitur item *æqualis alicui*, qui eius eſt σύγχρονος, quique eodem tempore quo alius quidam vixit; etſi annos forte plures aut pauciores quam alter habuerit. Nepos 3, 1, 1. *Ariſtides æqualis fere fuit Themiſtocli.* Petronius ac Iuſtinus voce compoſita dicunt quoque *coæqualis.* Qua de voce iudicium noſtrum expoſuimus in Notis ad Sulp. Seuerum, & in lib. de Latinit. mer. ſuſp. p. 27. (*)

AMI-

(*) Adde Cellarii Curas poſter. Antibarbari, vbi exemplum accedit Columellæ, etiam ab Olao Borrichio, & antea in Foro Romano obſeruatum. Ceterum *æqualis* & *ſimilis* hoc differunt, quod ſimilia dicuntur, quæ externa facie, aut qualitatibus; æqualia, quæ gradu, ſi non omnino, at prope conueniunt, hoc eſt gradu honoris, ſtaturæ, ætatis, cet. quo σύγχρονοι referri poſſunt.

AMICVS non tantum homo homini dicitur, ſed & rei. Nep. 25. 9. 5. *Amicus non fortunæ, ſed hominibus*. & 7. 5. 3. *Amicus populi potentiæ*. & 10. 3. 2. *Amicus tyrannidi*. 1. 3. 6. *Amicus libertati*. Cic. Philipp. 5. Ex *Antonii* (partibus) *ſed amicioribus libertati, contra Antonium confecit exercitum*. Atque in his talibus eſt nomen adiectiuum. Ipſæ quoque res, ſi iucundæ grataeque ſint, *amicæ*; ſi ingratæ, *inimicæ* dicuntur. Cic. 3. 8. ad fam. *De hac ſententia bima decedat, qua mihi nihil poteſt eſſe inimicius*. Virgil. 2. Aen. *Tacitæ per amica ſilentia noctis*.

APTVS, vox ſatis vſitata eſt, quoties *aptum alicui rei*, aut *ad aliquid* quenquam eſſe dicendum. Verum quod *aptum* idem quoque ſit, quod connexum & colligatum; ac deinde idem quod Græcum ἁρμόδιον, & latinum *concinnum*, non adeo in vulgus notum. Cic. 3, 2, ad fam. *Neque ego ab ullo prouinciam accipere* (ſc. poſſem) *q ii mallet eam mihi quam maxime aptam explicatamque tradere*. Non eſt hic *aptum alicui*, aut *aptum ad aliquid*, ſed *aptum* cum nullo alio conſtructum: diciturque *prouincia apta*.

 Quid

Quid autem prouincia apta ſit, id fere intelligitur ex eo quod additum eſt, *explicata;* videlicet in qua omnia bene cohæreant, & recte ſe habeant, ut non magnam moleſtiam ei, qui cum imperio in eam venit, creare poſſit. Porro idem Cicero 3. de Nat. D. *Tam inter ſe omnia connexa & apta.* Et in l. de Vniu. *Qua ex coniunctione cœlum ita aptum eſt.* Idem 5. Tuſc. *In boc medio apparatu fulgentem gladium e lacunari ſeta equina aptum demitti iuſſit* (Dionyſius puta) *ut impenderet illius beati ceruicibus.* Ex quibus apparet, *aptum* idem quoque eſſe, quod connexum, alligatum, colligatum. Quæ vero ſignificationis huius origo atque occaſio? ſine dubio illa, quod, ut Feſtus in *Apex* docet, antiqui comprehendere vinculo *apere* dicebant. Et ſubiicit ipſe Feſtus: Vnde *aptus* is, qui conuenienter alicui iunctus eſt. Vide & Nonium in *Aptus.*

BONI Latinis dicuntur, non modo qui virtute præditi, ſed & qui dignitate & honore in ciuitate præſtant: qui iidem & *optimates*, quaſi optimi, dicuntur. Cic. 3. de leg. *Bonis viris quid iuris reliquit*

reliquit tribunatus C. Gracchi? Et 2, 6, ad fam. *Habemus hæc omnia bonorum ſtudium conciliatum ex tribunatu propter noſtram cauſam: vulgi ac multitudinis propter magnificentiam munerum.* Hic boni vulgo & multitudini opponuntur, ex quo facile intelligitur, quinam hic boni vocentur. Rurſus in ep. ad Att. *Brutus videtur mihi & plebeculam vrbanam & ſi fidem fecerit, etiam bonos ſecum habiturus.*

CAPTVS ea parte corporis eleganter dicitur homo, qua non ſic, ut ceteris, uti poteſt: eſtque adeo nomen adiectiuum ex participio factum. Livius 43, 7. *Pedibus captus, lectica eſt introlatus.* Cic. 5. Tuſc. *Vt idem oculis & auribus captus ſit.* Et pro Rabir. *Scæuola mancus & membris omnibus captus ac debilis.* Dicunt & mente captus, Cic. 1. off. *Delirare & mente captum eſſe.*

CARÆ non modo perſonæ & homines dicuntur, ſed & res in hominibus & circa homines. Saluſt. B. Iug. Paucis carior fides quam pecunia erat. Item: *ſibi neque maius quidquam neque carius autoritate ſenatus eſſe.* Item: *Quibus bonum &*

 æquum

æquum diuitiis carius erat. Cic. 4, 14. ad fam. *Quibus carissima mea salus & meæ fortunæ esse debebant.*

CITERIOR non tantum refertur ad locum, ut cum dicitur, *citerior* Gallia; sed & ad tempus. Quem quidem vsum vocabuli & in Lexico Fabri, locupletato hoc a Buchnero, neglectum video. Cic. 3. de Leg. *Atque vt ad citeriora & notiora nobis veniam.* Et 2., 12. ad fam. *Sollicitus equidem eram de rebus vrbanis: ita tumultuosæ conciones Quinquatriis afferebantur: nam citeriora nondum audiebamus.* Valerius Max. 8, 15. 1. *Superiori Africano consulatus citerior legitimo tempore datus est.* Item: 6, 3, 11. *Nam, ut ita dicam, incunabulis & nutrimentis culpæ, non ipsa commotus culpa, citeriorem delicto præbuit vltionem*, id est, prius vltus est vxorem, quam ab ea delictum esset. Rursus 3, 8, ext. 1. *Dum aliud forte citerioris curæ negotium tractatur.* Ita enim legendum esse, non, vt Pighius edidit, *citioris curæ*, ad eum locum docebimus. (*)

DETE-

(*) Fecit hoc Vorstius, quando Valerium Maximum Berolini edidit p. 333. seq.

DETERIOR non modo pro peiore, ſed & pro inferiore & minus inſtructo dicitur. Plaut. Epid. 3, 4. *Strenuiori deterior ſi prædicat ſuas pugnas.* Nepos 18, 3, 6. *Effecit etiam illud locorum præoccupatione, vt equitatu potius dimicaret, quo plus valebat, quam peditatu, quo erat deterior.* Contra MELIOR modo pro eo qui plus bonæ mentis habet, ſed & pro magis ſtrenuo dicitur. Horatius 1. od. 15. *Tydides melior patre.* Iuſtinus 9, 2, 4. *Neque vindicta Macedonum egere Scythas, quibus meliores forent.* Saluſtius & ſuperlatiuo *optumus* hac notione vſus, quod in B. Iugurth. dicit, *Optumus quisque cadere aut ſauciari.* Imitati autem Latini Græcos, qui ſuis vocabulis *ἀγαθὸς*, *κρείσσων*, *ἀμείνων*, ea notione vſi fuerant. Heſiodus, Ἐργ. Ἄφρων ὅσκ' ἐθέλῃ πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν. Item Ἔχει νύ σε πολλὸν ἀρείων.

EXCELLENTIS & excellentiſſimi vocabulo nihil hodie frequentius, ſed vſurpant modo de perſonis, & his quidem, qui ſingularibus ornamentis virtutis, honoris ac dignitatis ſunt præditi.

Quæ vero propria vocabuli ſignificatio eſt, ea fere ignota eſt, & parum obſeruatur. Feſtus quidem in *Recellere* teſtatur, *excellere* idem eſſe, quod in altum extollere. Et in lingua ſcribit, Promontorii genus non excellentis, ſed molliter in planum deuexi. Vnde apparet, *excellere* idem quoque eſſe, quod altum eſſe; & *excellens* idem, quod altum, excelſum. Aliter enim Feſtus non dixiſſet Promontorium non excellens. Cicero quoque in Or. habita antequam iret in exilium, *excellentem tumulum ciuitatis vocat. Dii*, inquit, *qui excellenti tumulo ciuitatis ſedem Capitolii in ſaxo incolitis conſtitutam.* Sed & ipſum excelſus videtur eſſe ab excello, non aliter, quam a percello eſt perculſus. Et in *excelſus* ſignificationis propriæ verbi *excello* veſtigium remanſit. Obſeruetur autem & illud, quod per metaphoram non homines tantum, ſed & opes & diuitiæ excellentes dicantur. Valerius Max. 4, 8, 2. *Sed ſi excellenter opes ſuas Fabianis rei familiaris anguſtiis non comparauerit.* Cui affine eſt, quod autor de rep. ordinanda, qui Salluſtius eſſe creditur, in oratione

ſecun-

ſecunda ſcribit, *Cuius opes in excelſo ſunt;* idque pro cuius opes excelſæ ſunt. Notum enim quod per Græciſmum dicant, *Res eſt in procliui*, pro, res eſt procliuis. Ex Liuio quoque Stephanus in Theſauro citat *excellere opibus*.

EXIMIVS. vid. Præditus.

HONESTVM non tantum idem quod bonum, rectum, decorum, ſed & idem quod honorificum eſt, idque vi ipſius originis, ſiquidem honeſtum ab honore dicitur. Cicero l. 2. ad fam. *Poſt tuum diſceſſum is dies primus honeſtiſſimus nobis fuerat in ſenatu.* Deinde & qui honorem adeptus eſt, honeſtus dicitur. Cicero Brut. *Qui honorem ſententiis & ſuffragiis adeptus eſt, is mihi & honeſtus & honoratus videtur.* Et 1, 9. ad fam. *Quorum iniqui ſermones quum ad me per homines honeſtiſſimos perferrentur.* Item 2, 15, ad fam. *Cæſarem honeſtum eſſe cupio.* Brutus in Ep. ad Attonium, quæ eſt tertia libri XI. Ciceronis: *Te cupiamus etiam in libera rep. magnum & honeſtum eſſe.* Tertullianus in libro ad ſcapulam, quid vocabulum ſignificet, declarat, quod honeſtos diſcernit a vulgaribus. *Quanti*

honesti viri, inquit, (*de vulgaribus enim non dicimus*) *aut a dæmoniis aut a valetudinibus remediati sunt!* Sic & Substantiuum HONESTAS non tantum turpitudini & indecoro opponitur, sed & idem est quod honor, dignitas. Cicero l. 5. ep. 8. *Ego vero tibi profiteor atque polliceor eximium & singulare meum studium in omni genere officii, quod ad honestatem & gloriam tuam spectet.*

IMBECILLVS & IMPOTENS non tantum virium corporis defectum notant, sed & de eo vsurpantur, qui moderari animo nequit, vt quod rectum & decornm est faciat: nec tantum in aduersa, sed & in secunda fortuna. Cicero l. 5. ep. 16. *Nulla vnquam fuit liberis amissis tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando lugendi modum fecerit.* Iustinus l. 8. c. 1. *secundam fortunam imbecillo animo ferentes.* Sed ita non ipse homo, sed animus *imbecillus* dicitur; homo autem *imbecillo animo* aliquid facere. Liuius talem *intolerantem* dicit: ut lib. 9. *Et loquimur de Alexandro nondum merso secundis rebus, quarum nemo intolerantior fuit.* Sed alterius quoque vocis exempla producamus

mus. Cicero l. 4. ep. 4. *Victoria quæ, etiamsi ad meliores venit, tamen eos ferociores impotentioresque facit.* Et 10. 1. ad fam. *Hominis impotentissimi atque intemperantissimi* (M. Antonii) *armis oppressa sunt omnia.* Idem de Arusp. resp. *Nihil feci iratus, nihil impotenti animo.* Plura id genus vide in Indice, qui notus est.

ILLVSTRIS vid. Præditus.

IMMORTALIA Latinis varia dicuntur, quæ vulgus ita dici vix puter. Nam & gratias immortales dicunt, & beneficia immortalia, & facinora immortalia, & merita immortalia. Cicero 4, 14. ad famil. *Quibus pro meis immortalibus beneficiis carissima mea salus & meæ fortunæ esse debebant.* Vbi immortalia beneficia sunt, quorum memoria nunquam est intermoritura. Item in Or. post. red. in sen. *Si pro vestris immortalibus in me fratremque meum, liberosque nostros meritis parum cumulate vobis gratias egero.* Alibi dicit, *immortalem quæstum fieri, immortalem quæstum capere. Immortalia facinora, immortalia opera,* Plautum & Liuium dicere notauit Curio in Lexico.

INCREDIBILE pro magno ele-

gans

gans eſt; ſed non admodum frequentatur. Cic. 1, 9. ad fam. *Incredibilis Italiæ totius conſenſio.* Præcedit, *mirifica ſenatus*, & ſequitur, *ſingularis bonorum omnium conſenſio*: ut appareat, mirificum, incredibile, & ſingulare, ut ἰσοδύναμα vſurpari. Item 2, 3. ad fam. *incredibilis quædam exſpectatio.* Et 2. 1. *Quod me tibi præcipere meus incredibilis in te amor cogit.* Et 2, 7. *Te pro tua incredibili in me beneuolentia, meaque item in te ſingulari, rogo atque oro.* Ortum inde aduerbium INCREDIBILITER (*) pro valde & vehementer vſurpant. Cicero 3, 9. ad fam. *Tuis incredibiliter ſtudiis erga me muneribusque delector.*

(*) Hoc adiectiuo, itemque *mirificus, mirabilis*, Cicero mirifice delectabatur.

INTEGRVM pro eo, de quo nihil dum ſtatutum eſt, huc quoque referendum videtur. Cicero 1, 9. ad fam. *Vt integrum mihi de cauſa Campana ad ſuum reditum reſeruarem.* Item *ſi mihi integra omnia ac libera fuiſſent.* Hic *libera vt* ἰσοδύναμον adiectum eſt. Item 2, 3. ad fam. *Quod tibi quum veniſſes, non eſſet integrum.* INA-

INANIA non tantum vasa, naues, & id genus alia dicuntur, in quibus nihil est rei crassiæ & corporis, quod in talibus esse solet; sed & epistolæ inanes dicuntur, in quibus nihil est, quod sit alicuius momenti. Cicero 6, 22. ad fam. *Inanes esse meas litteras quam nullas, malui.* Et 8, 22. ad Att. *Mittere tabellarium cum inanibus epistolis.* Alibi id, quod subaudiendum fere hic est, diserte additur, & quidem casu sexto: quod & ipsum obseruandum hic fuerit. Vt 2, 8. ad Att. *Nulla abs te per hos dies epistola inanis aliqua re utili & suaui venerat.* Construitur & cum secundo casu, quomodo cetera quæ copiam aut inopiam significant. Cicero 1. de Or. *Sed deinceps omnia plena consiliorum, inania verborum videmus.* Vide & varios huius vocabuli vsus a Nizolio notatos.

LONGINQVVM non de loco tantum, sed & de tempore, & quod longo tempore durat, dicitur. Nepos Themist. *Qui si discessissent, maiore cum labore & longinquiore tempore bellum confecturum.* Cæsar. 3, B. C. 80. *longinquam oppugnationem*, & Lucilius *bene longinquum*

quum morbum dixit. Liuius l. 9. *Et aut tempore longinqua aut præceps periculo victoria esset.* Et l. 41. *Qui superabant longinquo, maxime quartanæ, implicabantur morbo.* Sic & *longinquitatem* non locis tantum, sed & tempori tribuerunt. Notum illud Sulpic. ad Cic. *Nullus dolor est quem non longinquitas temporis minuat atque molliat.* Vide 4, 5. ad fam. Vnde merito suspectum Gronouio, quod Liuii 7, 29. legitur, *Maiora iam hinc bella & viribus hostium, & longinquitate vel regionum, vel temporum spatio, quibus bellatum est, dicentur.* Nimirum quia *longinquitas* non regionum tantum, sed & temporum commode dicitur, τὸ *spatio* hic superuacuum, & ab aliquo insertum videtur.

LVCVLENTVM fere nonnisi pro dilucido & manifesto vsurpatur. At veteres plerumque pro egregio, præstanti, splendido vsurpabant. Plautus Capt. 2, 2. *Multos iam lucrum luculentos homines reddidit.* Et Cistell. 2, 3. *Vbi tu collocere in luculentam familiam.* Cicero 7, 16. ad Att. *Pompeius scriptor luculentus.* Et 2, 7. ad Att. *Dicæarchus luculentus homo est.* Et de clar. Or. *Licinius habitus*

est

est sane, vt ita dicam, luculentus patronus. Et 16, 4. ad Att. *Nauigia luculenta.*

MIRVM, MIRABILE, MIRIFICVM subinde pro magno, summo & maximo vsurpantur. Nepos Miltiade: *Quæ manus mirabili flagrabat pugnandi cupiditate.* Item, *in Miltiade erat cum summa humanitas, tum mira comitas.* Cicero 1, 9. ad fam. *In eis vlciscendis mirificum me tibi comitem præbuissem.* Item, *Cum mirifica senatus, incredibilis Italiæ totius, singularis bonorum omnium consensio in me tuendo exstitisset.* Rursus 1, 5. ad fam. *Mirabilis est expectatio reditus tui.* Et 6, 13. ad fam. *Mirifica est improbitas in quibusdam.* Ergo & de rebus malis ac vitiosis sic loquuntur. Rursus in bonam partem 13, 64. ad fam. *Nero meus mirificas apud me tibi gratias egit.* Et 2, 11. ad fam. *Mirum me desiderium tenet vrbis.* Et 3, 11. ad fam. *Mirificam cepi voluptatem ex hac tua diligentia.*

Sic & aduerbia *mirifice, mirabiliter* pro valde, vehementer vsurpantur. Nepos Dione *Mirabiliter vulgi est mutata voluntas.* Cicero 9, 10. ad fam. *Nec habebam quid scriberem, nisi te a me mirabiliter*

amari.

amari. Et 10, 3. *Mirabiliter faueo dignitati tuæ.* Et 13, 16. *satisfacere immortalitati laudum tuarum mirabiliter cupit.* Et 9, 12. ad Att. *Mirifice gratias agens Cæsari.* Et 16, 3. ad Att. *Mirifice est conturbatus.* Et 3, 11. ad fam. *Pompeii fidem mirifice laudas.* Huc item pertinet quod dicunt *mirum in modum.* Cicero 7, 3. ad Att. *Earum* (literarum) *accuratissima diligentia sum mirum in modum delectatus.*

MELIOR. vide Deterior.

MOLESTVM non modo dicitur, quod corpus contingit atque affligit, sed & quod alias ob causas displicet ac dolorem & tristitiam affert, ipsique adeo animo graue est. Cicero l. 16. epist. 4. ad Att. *Illud est mihi submolestum, quod parum Brutus properare videtur.* Non id Ciceronis corpus affligebat, quod parum properabat Brutus; & tamen ait ille, submolestum sibi hoc esse. Item pro L. Manil. *Ii, quibus semper erat molestum, ad eum* (Pompeium) *potissimum esse missum.* sc. legatum a Mithridate. Nostri dicerent, es verdrohs ihn. Item 2, 1, ad fam. *Non tam mihi molestum fuit accusari abs te officium meum, quam iucundum, requiri.*

Deri-

Deriuato inde ſubſtantiuo nomini MOLESTIA; & aduerbio *moleſte*, conſimilis vis atque notio ſubiecta eſt. Cicero lib. 4, ep. 3. *Etſi nemini concedo qui maiorem ex pernicie & peſte reip. moleſtiam traxerit.* Vbi *moleſtia* idem quod *dolor*, *angor*, *triſtitia*. ſic & 2, 16. ad fam. *Magno dolore me affeciſſent tuæ litteræ, niſi iam & ratio ipſa depuliſſet omnes moleſtias.* lib. 5, ep. 13. *Quantum potero, me ab omnibus angoribus & moleſtiis abducam.* Item lib. 5, ep. 16. *Etſi vnus ex omnibus minime ſum ad te conſolandum accommodatus, quod tantum ex tuis moleſtiis cepi doloris, vt conſolatione ipſe egerem, tamen.* Lucceius in epiſtola, quæ eſt XIV. lib. V. epiſtolarum Ciceronis. *Moleſtiis ſe laxare.* Et Sulpicius in epiſtola, quæ eſt quinta libri IV. epiſt. eiuſdem Ciceronis. *Ipſi pari moleſtia afficiuntur.*

Aduerbium MOLESTE notione doloris, luctus, & triſtitiæ vſurpat Seruius Sulpicius in epiſtola, quæ eſt quinta libri quarti epiſtolarum Ciceronis, quod ſcribit: *Poſteaquam mihi renuntiatum eſt de obitu Tulliæ filiæ tuæ, ſane quam pro eo ac debui, grauiter moleſteque tuli.* (*)

(*) Curt. 3. 6, 11. Moleste sedulus, auf eine verdrüßliche Weise bekümmert, d. i. davon man keinen Vortheil hat, sondern nur Verdruß, oder, zu anderer Verdruß bekümmert.

NOBILIS. vide Præditus.

NVLLVS (*) dicitur quoque is, qui non præstat id, quod debet, qui munus suum non explet. Cicero 7, 3. ad fam. *Ex eo tempore vir ille, summus, nullus imperator fuit: signa tirone & collecticio exercitu cum legionibus robustissimis contulit* &c.

(*) *Nullus*, substantiuo aliquo subaudito, quod erat paullo ante expressum frequens est hodie; rarissime autem pro *nemo* poni videas, eo modo, quo veteres vsurpabant. Nep. in Hannib. cap. V. 1. *Romam profectus, nullo resistente, in propinquis vrbis montibus moratus est*, i. e. nemine resistente. Nec inelegans illud est: *Nullo magis quam silentio*. Iust. 5. 1. i. e. non alia re magis.

PATRIVM (*) non modo illud dicitur, quod patris est, & ad patrem pertinet, sed & quod ad patriam: nec tantum dicitur *patrius animus*, *patria bona*, pro patris animo, patris bonis, sed & patrius mos, patrii ritus, dii patrii pro pa-

patriæ more, patriæ ritibus, patriæ Diis.

(*) Exempla non addidit, nec opus erat, quia Lexica copiose suppeditant. Satis h. l. est, vsum selectiorem cognouisse. Quæram autem, quum adiectiuum hoc vbique vertatur Väterlich, cur *sermo patrius* a nobis transferatur die Mutter-Sprache? Credo, quia veteres Romani liberos suos, quos eloquentiæ & reip. muneribus destinauerant, non in gynæceo relinquebant, ne matrum aut ancillarum formulis & pronuntiationi adsuescerent, sed curæ tradebant eruditorum hominum, quorum præceptis & vsu formarentur, & ab incunabulis dicendi artem addiscerent. Hoc secus fit apud Germanos.

De voce PRÆCLARVS, notetur, quod non tantum valde clarum & clarissimum, sed & bonum & optimum significet. Cicero 3. Philipp. *O præclarum custodem ouium, vt aiunt, lupum*, id est, o bonum, quod quidem, vt apparet, per ironiam ita dictum. Et pro Sest. *Res præclara iuuentuti ad discendum.* Et pro Dom. *Præclara voluntas atque omni laude digna.* Et pro Sext. Rosc. *Prædium præclarum atque propinquum.* Sic & aduerbium PRÆCLARE sæpe & pro bene, optime. Cicero l. 5. ep. 13. ad fam. *Quod*

te præclare res humanas contemnentem & optime contra fortunam paratum armatumque cognoui. Vbi *præclare* & optime vt ἰσοδύναμα apparent. Item 3, 8. ad fam. *Quorum sunt de amicitia gerenda præclarissimi scripti libri.* Dicunt *præclare memini*, *præclare intelligo*, *præclare facere*, *præclare dicere :* quæ passim frequentat Cicero, vt vel ex indice in eum Marii Nizolii videre est. Idem pro bene cum aliquo agitur dicit quoque *præclare cum aliquo agitur*, vt de Amic. *Cum illo quis neget actum esse præclare.* Et 1. in Verr. *Hæc conditio fuit aratorum, vt præclarius secum agi putarent, si vacuos agros Apronio tradere liceret.* Et pro Sext. Rosc. *præclare cum illis agimus, quos pacatos esse patimur.*

PRÆDITVS, INSIGNIS, SINGVLARIS, NOBILIS, EXIMIVS, ILLVSTRIS, vulgo fere vsurpantur non nisi cum de rebus bonis ac præclaris agitur : at veteres vsurparunt quoque cum de rebus pessimis agerent. Cicero pro Syll. *Singulari immanitate præditus.* Vbi & immanitas dicitur *singularis*, & ea aliquis *præditus* dicitur. Idem 1. in Verr. *Homo*

Homo ſingulari cupiditate, audacia, ſcelere præditus. Et pro Fl. *Præditus leuitate, egeſtate, perfidia, audacia.* Dicitur & *miſeria præditus, tumore præditus*: habetque eadem Cicero in 7. Verr. &, ſi idem huius quoque auctor, in 2. ad Herenn. Et pari modo dicitur *mœrore, morbo præditus.* Sed & de ceteris videamus. Cicero pro Rab. *Homo inſignis omnibus notis turpitudinis.* Idem de Aruſp. reſp. *Maxime inſigne atque illuſtre periurium.* Et 2. de Or. *Illa quæ inſignia ac plane vitioſa ſunt.* Et 6. in Verr. *Os hominis inſignemque impudentiam cognoſcite.* Et pro Cæc. *In re tam inſigni tamque atroci.* Tacitus 1. Ann. *Inſignem vtramque perfidia in nos aut fide.* Sed & ab *inſignio* formatum *inſignitus* ſic vſurpatur. Tacitus 4. Ann. *Inſignitius flagitium.* Eadem notione & aduerbium *inſigniter* vſurpatur. Cicero 3. Phil. *Quis rex vnquam fuit tam inſigniter impudens.* Item aduerbium ab altero adiectiuo formatum, *inſignite.* Cicero pro Quint. *Neque tamen quiſquam inuentus eſt tam inſignite impudens.* Sic & non virtutibus tantum, ſed & *vitiis nobiles* dicunt. Vt de pet. conſ. *Qui nequa-*

quaquam ſunt tam genere inſignes, quam vitiis nobiles. Pari modo ipſa quoque vitia *nobilitata* dicuntur. Cicero 2. de Off. *Phalaris cuius eſt præter ceteros nobilitata crudelitas.* Ab eodem iniuria quoque *eximia* dicitur. Vt 4. in Verr. *Sin vos in rege tam eximiam iniuriam, tam acerbam neglexiſſe audient.*

PRINCEPS latinis idem eſt quod primus. Cæſar. 7. de B. Gall. *Profitentur Carnutes ſe nullum periculum communis ſalutis cauſa recuſare, principesque ſe ex omnibus bellum facturos pollicentur.* Nec tantum dicitur de homine, quod *princeps*, id eſt, primus aliquid faciat, ſed & de aliis vſurpatur. Cicero: *Exordium princeps omnium debet eſſe.* Item: *earum qualitatum aliæ ſunt principes, aliæ ex iis ortæ.* Quæ & id genus alia ex Cicerone congeſta in libello Schori videre licet. Ibidem & docetur, quod *princeps* quoque idem ſit, quod ſummus, præcipuus: itemque idem quod inuentor & auctor alicuius rei: ut cum dicitur *princeps conſilii publici, Zeno qui inuentor ac princeps Stoicorum fuit.* Et callidum fuit conſilium Cæſaris Auguſti quod cum regem

ageret

ageret ac vere *ἀνυπεύθυνος* esse postularet, tamen non rex, sed *princeps* dici voluit; quasi primus tantum aut præcipuus apud suos esse vellet. Tacitus lib. 1. Ann. cap. 1, 3. ait: *Qui cuncta discordiis ciuilibus fessa nomine Principis sub imperium accepit.* Ita videlicet regni inuidiam se declinare posse credidit.

PROPRIVM etiam illud dicitur quod est stabile & constans, non fluxum & transitorium. Cicero pro l. Manil. *Quod vt illi proprium sit atque perpetuum, Quirites, velle & optare debetis.* Nepos 8, 4, 2. *Parua munera diutina: locupletia non propria esse consueuerunt.* Horatius l. 2. sat. 6.

- - Nihil amplius oro,
Maia nate, nisi vt propria hæc mihi munera faxis.

Terentius Andr. 4, 3. *Nihilne esse proprium cuiquam?* Atque ipsam illam vocem & Valerio Maximo reddendam esse initio libri septimi, legendumque *constantis & propriæ*, in Notis ad illum locum monuimus.

PVDENS dicitur qui honestatis amans atque obseruans est. Cicero 2, 6. ad

fam. *Graue est homini pudenti petere aliquid magnum ab eo de quo se bene meritum putet.*

SINGVLARIS. vide Præditus.

SOLVS subinde ipse quoque locus dicitur: estque idem quod solitarius, desertus. Nepos. 18, 8, 6. *Sin per sola loca contenderet, sperabat se imprudentem hostem oppressurum.* Ante dixerat, *loca deserta.* Cicero 1. Diu. *cum in locis solis mæstus errares.* Terentius Andr. 2, 4, 3. *solus locus:* & Phorm. 5, 7, 85. *solæ terræ.* Sic & alii *solum montem, solam actam* dixere. Vide ind. Gifanii in Lucretium. Atque inde est, quod ipse locus solus & *solitudo* dicitur. Cicero Læl. *si quis nos Deus ex hac hominum frequentia tolleret, & in solitudine vspiam collocaret.* Dicunt item, in agris, in ædibus, in foro, esse solitudinem. Et in foro quidem solitudinem ab Oratoribus. Vide Thesaurum Nizolii.

SORDIDVS non tantum is, qui sordibus inquinatus, &, vt Terentius loquitur, illuuie immundus est, sed & qui vilis, humilis, obscurus & contemptus est. Plin. lib. 1. epist. 3. *Quin tu humiles & sordidas curas aliis mandas, & ipse*

ipse te in alto isto pinguique secessu studiis adseris. Iustin. lib. 8. cap. 4. *Adulantur vltro sordidam paulo ante clientelæ suæ partem.* Vbi sordida clientelæ pars, id est, clientum Thebanorum pars, dicitur Philippus Macedoniæ rex. Idem Iustinus 22. 1. 1. *Sordidum genus Agathoclis.* & 2, 6, 2. *sordida initia ciuitatum.* Vide & indicem (*) in Iustinum. Sed & ipsum substantiuum nomen SORDES pro humili loco & origine vsurpatur. Idem Iustinus 35. 1. 9. *pristinarum sordium oblitus.* Vide & 13, 2, 11.

(*) Freinshemii putat indicem, a se auctum, additumque Iustino, sua cura & notis edito.

VERVM (*) subinde idem quoque est quod æquum. Liuius l. 32. *Ceterum & sociorum audiri postulata verum esse.* Et 39. *multo verius esse, quæ sub Antiocho fuerint præmia belli Eumenem quam Philippum habere.* Et 40. *Verius fuisse, consules, quorum prouincia esset, quam se, quid e rep. esset, decernere.* Idem vocabulum aliis quoque locis Liuii reponendum e Mss. docet Gronouius ad Liu. 2. 47.

(*) *Verum,* substantiue, *vt inuestigatio veri,* itidem ad stili ornamenta pertinet, vulgo neglecta.

VLTIMVM quod idem ſit quod extremum & remotiſſimum omnium, ſi locum ſpectes, id notum eſt. Sic dicitur *vltima platea*, pro vltima, id eſt, extrema, pars plateæ. Terentius Phorm. 1, 4. *Quis hic eſt ſenex quem video in vltima platea?* Deinde notum & hoc eſt, quod ad tempus relatum idem vocabulum ſignificet id quod poſtremum eſt, & poſt quod aliud non eſt. Ita Ouidius 3. Metam. *vltimam diem* expectandam eſſe dicit. Sed ſciendum, quod *vltimum* etiam illud dicatur quod omnium eſt primum & antiquiſſimum, & ante quod aliud non eſt: vt adeo retro & ad anteriora reſpiciatur. Cicero pro prou. Conſ. *Nonne videor vobis & vltimi temporis recordatione, & proximi memoria, medium illud triſtiſſimum tempus debere, ſi ex rerum natura non poſſem euellere, ex animo quidem certe excidere.* Vbi *vltimum tempus* vocat quod eſt antiquiſſimum, quomodo *proximum* quod eſt nouiſſimum. Sic & 1. de Leg. *Ab vltimis temporibus ſcribendi exordium capio.* Item Or. pro Arch. *Pueritiæ memoriam recordari vltimam.* Vbi quidem *memoria* pro

tem-

tempore, vt ſæpe. Vide Ind. in Nep. v. *memoria.* Vocabulis quoque *Principii* atque *initii* adiicit *vltimum:* atque itidem ad antiquitatem reſpicit. Vt 2. de Inu. *Omnium quicunque ab vltimo principio huius præceptioni, usque ad hoc tempus expoſitis copiis* &c. Item 1. ad Her. *Si non ab vltimo initio repetere volemus.* Dicunt etiam *vltima origo, vltimus auctor:* quibus itidem antiquitas ſignificatur. Nepos 25. 1, 1. *Ab origine vltima ſtirpis Rom. generatus.* Liuius 40. *Præferuntur primo agmini arma, inſignia omnium ab vltima origine Macedoniæ Regum.* Virgilius 7. Aen. *Tu ſanguinis vltimus auctor.* Ad quod proximum Seruius: *Dictus vltimus quod vltra omnia ſit, ſiue ante, ſiue retro reſpicias.* Rurſus ad locum relatum idem vocabulum ſignificationem quandam elegantem nec cuiuis notam habet; quod videlicet *vltimæ terræ* dicuntur non quæ omnium vltimæ & remotiſſimæ, ſed quæ valde remotæ ſunt. Nepos Att. *Antonius ex vltimis terris quid ageret, quid curæ ſibi haberet, certiorem faciebat Atticum.* Terræ quæ hic *vltimæ* dicuntur, ſunt ſine dubio Ægyptus aut

Syria.

Syria. Cicero 1, 9. ad fam. *Recordare etiam quibus laudationem ex vltimis terris miseris.* Intelligitur autem Hispania, ex qua Lentulus laudationem miserat Romam. In Orat. pro Fl. idem Cicero Massiliam *in vltimis terris cinctam Gallorum gentibus* ait. Alibi Cilicas *vltimas gentes* vocat. Vide Manutium ad ep. 9. lib. 1. ad fam.

Vocis VNVS (*) elegans vsus est, quod additur superlatiuis, per pleonasmum fere. Cicero Læl. *Quem vnum nostræ ciuitatis & ingenio & industria præstantissimum audeo dicere.* Et de Arusp. resp. *Qui sit vnus omnium mortalium sine vlla dubitatione deterrimus.* Satis esset: *Qui sit omnium mortal. deterrimus:* sed additur tamen *vnus* sic & pro Planc. *Brundusium veni, vel potius ad mœnia accessi: vrbem vnam mihi amicissimam declinaui.* Vide & Ind. in Nepotem v. *vnus.* Sic & aduerbiis superlatiui gradus adiicitur. Nepos 1, 1, 1. *Antiquitate generis vnus omnium maxime floret.* Et voce *omnium* omissa 5, 3, 1. *Cum vnus in ciuitate maxime floreret.* Item si pro *omnium* ponatur *ante alios.* Vt 25, 3, 3. *Vnus*

Vnus ante alios carisſimus. Virgilius 3. Æn. *Vna ante alias felix.* Sed hic pro ſuperlatiuo eſt poſitiuus.

(*) Etiam *vnus* pro *ſolus* vulgo negligitur, quod eſt elegantisſimum. Nepos in Milt. cap. 4. *Vnus Miltiades nitebatur.*

VNIVERSVS quod ſit idem quod *totus*, & numero plurali *vniuerſi* idem quod *omnes*, id notum. At ſciendum *Vniuerſos* dici quoque omnes coniunctos, atque ita opponi ſingulis ſeparatis. Cicero 2. de N. D. *Quæ ſi ſingula vos forte non mouent, vniuerſa certe mouere debebunt.* Et 3. off. *Eandem eſſe vtilitatem vniuscuiusque & vniuerſorum.* Cæſar 6. B. Gall. 34. *Nullum poterat vniuerſis: at perterritis ac diſperſis periculum accidere.* Nepos 2, 4, 2. *Vniuerſos eſſe pares aiebat, diſperſos teſtabatur perituros.* Valerius M. 7, 3, 6. *Validi* (equi) caudam ab *imbecillo ſene paulatim carpi, infirmi a juuene eximiarum virium vniuerſam conuelli iusſit.* Et mox: *Equi caudæ conſimilem eſſe Romanorum exercitum, cuius partes aliquis aggrediens opprimere posſit: vniuerſum conatus proſternere celerius tradiderit victoriam*

riam quam occupauerit. Sed in his proximis *vniuersum* dicitur numero singulari: & significat tamen totum coniunctum. Tacitus rursus numero pl. in Agris. *Dum singuli pugnant, vniuersi vincuntur.* Item Valerius 5, 6, 8. *Vt a singulis ad vniuersos transgrediar.* Vbi per *vniuersos* intelligit totam ciuitatem coniunctam.

CAPVT III.
ACCESSIO SPECIALIOR
DE
NOMINVM SVBSTANTIVORVM ET ADIECTIVORVM VSV.

NOmina actionem significantia non raro significant res ipsas in quas actio illa fertur. Ita *emptio* pro re empta: *æstimatio* pro re æstimata: *auditio* pro fama, atque adeo re audita ponitur. Cicero 7. 23. ad fam. *Prorsus enim ex istis emptionibus nullam desidero.* Emptiones autem, id est, res quas M. Fabius Gallus in gratiam

tiam Ciceronis emerat, ſigna & ſtatuæ fuerunt. Cœlius in ep. ad Cic. quæ eſt prima libri VIII: *Ne tenuiſſimam quidem auditionem de ea re accepi.* Vbi *auditio* pro fama; quæ quidem res quædam eſt quæ auditur. Fundos æſtimatos, quos Papyrius Pætus a debitoribus ſuis acceperat, Cicero 9, 18. ad fam. *æſtimationes* vocat. *Æſtimationes tuas*, inquit: *vendere non potes, neque ollam denariorum implere.* Et 9, 16. *Vt cum me hoſpitio recipias, æſtimationem te aliquam putes accipere. etiam hæc læuior eſt plaga ab amico quam a debitore.* Æſtimationem poſſeſſionum Cæſar debitorum cauſa per arbitros faciendam curauerat, vt creditoribus debitores facilius ſatisfacerent: qua de re Manutius ad locum illum Ciceronis. (*)

(*) Plura id genus inueniuntur, vt *declamatio, poſſeſſio, venatio*, quæ veterum vſu & auctoritate talia ſunt. Quorum ad imitationem & analogiam video multa efficta eſſe, quæ ſunt ab antiquo vſu aliena. Atque vereor, ne ad eam claſſem pertineat vox *editio*, quum pro libro adhibetur, typis excuſo. Memini ſane me in re Grammatica ſic inuenire: *Ælii Donati editio prima & editio ſecunda:* non autem lo-

quor

quor de Grammaticorum illorum æuo; ſed de aurea argenteaque ætate. Addo, Donati *editionem primam & ſecundam* non ſignificare idem argumentum, bis editum, ſed materias diſtinctas. At hodie per editionem primam quid aliud intelligitur, quam primi typi exemplum? nec *ſecunda, tertia, quarta editio*, niſi de varia repetitione primi argumenti vulgo accipitur. Equidem hunc vſum eruditis vix abrogauero; dicam tamen, magis Latinum eſſe, *Liber primum editus*, *iterum editus*, vel *typis repetitus*, vel *tertia editione exhibitus* vel *auctus cet.* Pari modo & iure hæc monui, quo Cellarius vocem *recudere* ex Fabri Lexico reiecit, quia nusquam apud antiquos auctores, ſæpe autem in primis paginis iteratorum librorum vulgo apparet.

Eiusdem generis ſunt quædam in VS vocabula. Ita CONSPECTVS, cum ipſam præcipue actionem ſeu operationem, quæ fit oculis, ſignificet, ſignificat quoque rem conſpectam. Cicero pro l. Manil. *Quanquam mihi ſemper frequens conſpectus veſter multo iucundiſſimus eſt viſus.* Vbi *frequens conſpectus veſter* eſt pro eo, *quod frequentes vos conſpicimini.* Ipſa Ciceronis oculorum actio non potuit *frequens* dici; ſed res conſpecta, populus Romanus, ſic dici potuit. Deinde

&

& ex pronomine *vester*, quae ipſius nominis vis ſit, apparet. Si enim actionem id ſignificaret, dicendum fuiſſet *conſpectus veſtri.*

Contra eadem nomina verbalia, quæ actionem ſeu operationem ſignificare ſolent, ſignificant ſubinde ipſum agens ſeu operans. Verbi gratia qui poſſidet dicitur *poſſeſſio.* Iuſtin. 2, 1, 15, *ſi ignis prima poſſeſſio rerum fuit*, pro ſi ignis initio omnia tenuitas poſſedit. In quam ſententiam & anteceſſerat, *ſi ignis qui* & mundum genuit cuncta poſſedit. Pari modo quod accedit, dicitur *acceſſio.* Cicero 2, 11. ad fam. *Videamus eam famam conſecuti, ut non tam acceſſio quærenda, quam fortuna metuenda ſit.* Ubi *acceſſio* eſt aliquid quod accedat.

Ad hunc modum Cicero ſtudia *veteres delectationes ſuas vocat.* Vti, 9, ad fam. *Quantum ſtudiis veteribus noſtris delectationibus conſequi poterimus. Delectatio* proprie ipſum delectandi actum; hic vero ipſum delectans, ipſum illud quod delectat, ſignificat.

Solus ſubinde ipſe quoque locus dicitur: Eſtque idem quod ſolitarius,

 deſertus

desertus. Nepos. 18, 8, 6. *Sin per sola loca contenderet, sperabat se imprudentem hostem oppressurum.* Ante dixerat *loca deserta.* Cicero 1. Div. *Cum in locis solis moestus errares.* Terentius Andr. 2, 4, 3. *solus locus:* Et Phorm. 5, 7, 85. *Solæ terræ.* *Sic & alii solum montem, solam actam dixere.* Vide Ind. Gifanii in Lucretium. Atque inde est, quod ipse locus solus & *solitudo* dicitur. Cicero Læl. *si quis nos Deus ex hac hominum frequentia tolleret, & in solitudine uspiam collocaret.* Dicunt item *in agris, in ædibus, in foro esse solitudinem.* Et in foro quidem *solitudinem ab oratoribus.* Vide Thesaurum Nizolii.

Notentur quoque nomina quaedam verbalia in TOR, vt non actum modo, sed & ipsam agendi frequentiam & desiderium ea significant. Sic *ædificator* non tantum is dicitur, qui ædificat, sed & qui ædificatione delectatur atque ducitur. Columella 1, 4. *Eleganter agricola ædificet, nec sit tamen ædificator.* Nepos. 25, 13, 1. *Nemo illo minus fuit emax, minus ædificator.* Germani mei dicerent, *Niemand hat weniger Lust zu bauen gebabt, als er.*

Vide

Vide & Florum 1, 8. 4. Pari modo *Peregrinator* non tantum dicitur is, qui peregrinatur, cum summa quamuis molestia, sed & qui peregrinationibus delectatur. Cicero. 6, 19. ad fam. *Non tam sum peregrinator quam solebam.* Sic & *Cessator* dicitur qui facile & libenter cessat, *ambulator* qui libenter ambulat. Cicero. 9, 17. *Hæc tibi antea non rescripsi, non quo cessator esse solerem, præsertim* in literis, sed &c. Columella, 11, 1. *In agresti negotio vix dici potest, quid gnavus operarius ignavo & cessatori præstet.* Idem alibi *villicum non debere ambulatorem esse* scribit.

(*) Rarum quoque est, nec inelegans, vocabula in *tor* nominibus bestiarum addere, ut, *bos arator.* Suet. Vesp. 5. *Equus Bellator.* Tacit. Germ. 14.

Sic Adjectiua quædam verbalia sunt, quæ quum passiua videantur, active significant. Ita *tacitum* non tantum dicitur id quod tacetur, sed & illud quod tacet. Cicero. 1, Catil. *Quid expectas auctoritatem loquentium, quorum voluntatem tacitorum perspicis.* Et pro Marcel. *Hoc tacitus nullo modo præterire possum.* Ista vox formam quidem passi-

uam ſed ſignificationem tamen actiuam habet: Qualia latini multa habent. Vt: *Ita conſpiratas factionum partes.* Phædrus. 1, 2, vocat eas quæ conſpirarunt. Terentius. Hec. 2, 1, 3. *Neque declinatam quidquam ab aliarum ingenio vllam reperias.* Vbi *declinatam* eſt pro ea quæ declinauerit. Lucretius. 4, 1239.

Aut penetrare locos æque nequit, aut penetratum
Ægre admiſcetur muliebri ſemine ſemen.

Et verſ. 671. ejusdem libri:

Quæ penetrata queunt ſenſum progignere acerbum.

Vellejus 2, 97, 4. *Peragratus victor Germaniam.* Rurſus Terentius 5, 1, 11. *Iam ea ætate ſum, vt non ſit peccato mihi ignoſci æquum.* Vbi *peccato mihi* eſt pro *mihi cum peccavi.* Cicero 2, Agr. *Cui errato nulla venia, recte facto* non aliud eſſe poteſt, quam *cui cum errauerit, cum recte fecerit.* Ovidius 4, de P. 15.

Eſſe parem virtute patri, qui frena rogatque
Sæpe recuſatus ceperit imperii.

Ita enim legendum; non *recuſati,*

vt

vt quædam editiones habent. *Recuſatus* eſt is qui recuſauit. Ad hunc modum dicitur & *annus præteritus* pro eo qui præteriit: *Soloecaſus*, pro ſole qui occidit.

CAPVT. IV.

DE
PRONOMINUM QUIBUSDAM ELEGANTIBVS AC VVLGO NON SATIS COGNITIS VSIBVS.

POſt verba, quibus cupiditas & deſiderium ſignificatur, ponitur ſubinde Accuſatiuus pronominis qui ſatis recte & abeſſe poteſt; Veruntamen elegantiæ aliquid, nec, vt videri poſſit, pleonaſmum, habere videtur. Nepos, 4,2,3. *Cupit ſe tecum affinitate conjungi.* Pro cupit te cum affinitate conjungi. Et 13,4,3. *Maluit ſe capitis periculum adire.* Et 15,4,5. *ſe deduci volebat.* Et 18,8,2. *Non parere ſe ducibus, ſed imperare poſtulabat.* Vbi *poſtulare* idem quod velle, capere; & non ſecus quam ipſum *capere*, accuſatiuum poſt ſe habet. Plautus Men. 2,3,88. *Sed ego inſcitus, qui me hero poſtulem moderari.* Terentius Heaut.

 4,1,

4, 1, 55. *Quod sperem de argento, aut posse postulem me fallere, nihil est.* Rursus Nepos 25, 20, 5. *Cum se uterque principem orbis terrarum esse cuperet.* Cicero 6, 20. ad fam. *Tantis pedum doloribus afficitur, ut se conueniri nolit.* Hic quoque *se* abesse potest & nihilominus, quid sibi velit, intelligeretur.

Hic, ille, quod subinde propinqua sunt in oratione, putant quidam, *hic* semper ad propinquius, *ille* vero ad remotius pertinere: id quod aliter se habet. Possunt enim exempla afferri, quod *hic* ad remotius, *ille* vero ad propinquius sit relatum. Sint ergo duæ istæ voces in propinquo positæ pro *unus, alter.* Valerius Max. 5, 5, 1, *Triumphi prætextam hujus excepit, illius tradidit.* sc. P. Scipio Africanus.

Quod nihil aliud est quam si dixisset. *Triumphi prætextam unius excepit, alterius tradidit.* Item 5, 8, 5, *Fulvius filium in castra Catilinæ ruentem supplicio Mortis affecit. Licuit, donec civilis belli rabies præteriret, inclusum arcere, verum illud cauti patris narraretur, hoc seueri refertur.* Vbi *illud* ad proximum, videl. *inclusum arcere*

cere: hoc ad remotius videl. *supplicio afficere*, pertinet. (*)

(*) Adde Liv. Lib. 3. c. 30. *Melior est certa pax, quam sperata victoria: Hæc (pax) in tua;* illa (victoria) *in Deorum manu est.* Ceterum plura hic adnotari possent, e. c. quod nonnunquam alterum horum pronominum pro utroque ponatur. e. g. *In illis fructus est, in illis opera luditur.* Terentius Phorm. II, 2. 18. Sed otium nobis fecerunt editores Grammaticæ Marchicæ vberioris, quos vide pag. 512. seq. confer etiam, si placet, nouam Horatii Tursellini edit. Cl. Schvvartzii. p. 414. sqq.

Hinc spectat, quod pronomina vulgo omnia, præter *Ego* & *Tu*, contendant *tertiæ* personæ esse. Jungunt tamen optimi autores reliquis quoque pronominibus *primam* & *secundam* personam, quos tamen inde vix barbarismorum, vt vulgus Grammaticorum solet, postulaueris. Cic. IV. 6. famil. Sed *idem* etiam illa *vidi*, neque Te consilium ciuilis belli ita gerendi probare. II. Philipp. 36. *Idem* tamen quasi fuligine abstersa, reliquis diebus in Capitolio præclara senatus consulta *fecisti*, si hæc per subaudita pronomina *ego* & *Tu* vis explicare, quid fiet sequenti. Cic. loco lib. X. 3. famil. Cum ipsum Furnium *per se vidi* libentissime, tum hoc libentius, cet.

Pronomina *qui* & *quis* ita distinguunt vulgo, vt posterius tantum interrogationibus inseruiat: Sed nec desunt exempla, vbi idem quoque prius valeat. II. Philipp. 36. *Qui*

tu vir & quantus fuisses? conf. etiam Cl. Schvvartzii Tursell. p. 1058.

Nonnullis verbis pronomina *me*, *te*, *se*, interdum junguntur, manente priori verborum significatu. Nep. Attico. c. XI. Quibus eis malis vt *se* emersit. Cæsar. de B. C. c. 14. portis *se* foras erumpunt. Vide etiam infra part. 2. cap. 2. auctoris exempla de formula, ferre se, pro ferri, e. g. *me* extra tecta ferebam. cet. v. I. C. Reliqua, quæ rarioris, sed minus tamen reprehendendi, vsus sunt, in pronominibus reciprocis, vide improbo labore congesta in sup. citata Grammatica March. vberiori ista, p. 514. vsque ad p. 527.

CAPVT. V.

DE

QVORVNDAM VERBORVM SIGNIFICATIONIBVS ATQVE VSIBVS VVLGO NEGLECTIS.

INter verba quoque, quæ Grammatici vocant, multa sunt, quorum significationes quædam vulgo parum notæ sunt; aut, si notæ sint, tamen negliguntur. Verbi ABESSE noti sunt vsus, quod dicunt, *parum abest*, *paulum abest*, *quin hoc faciat*, & *tantum abest*, *vt hoc*

hoc faciat, vt; & pluribus exemplis eos verbi vsus demonstrarunt Schorus & alii. Vide Schorum prædicto libello ad verbum *absum*. Notandum autem est illud, quod pro *parum abfuit, quin vrbem caperet*, dicant etiam, *ille parum abfuit a capienda vrbe*; & pro *tantum abest, ut pecuniæ cupidus fuerit, vt* dicant etiam, *tantum abfuit a pecuniæ cupiditate, vt.* Ῥῆσιν, *paullum absui a capienda vrbe*, memini me obseruare in Justin. 2, 8, 5. Nostri: *es hat wenig gefehlet, daß er die Stadt nicht hat eingenommen.* Alterius Phraseos exempla sunt apud Cornelium Nepotem, 17, 5, 2. *Tantum abfuit ab insolentia gloriæ, vt commiseratus sit fortunam Græciæ*, & 20, 1, 3. *Tantum abfuit a societate sceleris, vt antetulerit suorum ciuium libertatem fratris saluti.* & 25, 12, 2. *Tantum abfuit a cupiditate pecuniæ, vt nulla in re usus sit ea.* (gratia Antonii puta) Valerius Max, 6, 7, 1. *Tantum a vindicta mens ejus abfuit, vt post mortem Africani manumissam ancillam in matrimonium liberto suo daret*, Jtem, 6, 2, 2. *Tantum a pœnitentia dicti abfuit, vt etiam L. Crasso id in curia grauiter ferenti manum injici*

 jube-

juberet. Satis apparet, omnia hæc, quæ ex Nepote & Val. Maximo produximus, efferri quoque poſſe forma illa loquendi altera, & exempli cauſa pro *tantum abſuit a cupiditate pecuniæ, vt nulla in re uſus ſit gratia Antonii*, dici quoque poſſe, *Tantum abſuit, vt cupidus pecuniæ fuerit, vt nulla in re uſus ſit gratia Antonii.* Sed videndum quoque, quid ῥήσεις iſtæ, quarum eadem eſt ſententia, logice conſideratæ diſcrepent tamen. Cum dicitur, *Tantum abſuit, vt pecuniæ cupidus fuerit, vt nulla in re uſus ſit gratia Antonii*, ſubjectum enuntiationis eſt, *vt pecuniæ cupidus fuerit*, vel quod idem eſt, *pecuniæ illum cupidum fuiſſe*: prædicatum vero, *tantum abſuit, vt nulla in re uſus ſit gratia Antonii.* Atque ita ipſa res, puta *pecuniæ cupidum fuiſſe Atticum*, dicitur *Tantum abfuiſſe, vt Atticus nulla in re vſus fuerit gratia Antonii.* Cum autem dicitur, *Atticus tantum abſuit a cupiditate pecuniæ, vt nulla in re uſus fuerit gratia Antonii*, tum ipſa perſona dicitur tantum abſuiſſe ab aliqua re, & quidem a cupiditate pecuniæ, vt nulla in re uſus fuerit gratia Antonii. Atque hujus ipſi-

us

us formulæ ex ipso quoque Cicerone exemplum proferre licet. Nam in 1. de Orat. legitur, *Tantum absum ab ea sententia, vt*, pro *Tantum abest, vt ita sentiam, vt*. Sed et omissa voce *tantum* sæpius verbo abesse de persona vsus est idem Cicero. Vt l. 10. ep. 23. ad fam. *Dum, si quid acciderit mihi, a reprehensione temeritatis absim*. Et 8, 15, Ad Atticum. *Et illi ciues optimi sunt, & ego ab ista laude non absum.* Item de cl. Orat. *Eloquentia, vnde longe absum.* Et 8. 23. *A consilio fugiendi absum.* Apparet ergo, quam frequens verbi abesse vsus sit, cum aliquid in aliquo non esse, vel aliquem aliquid non habere, significandum est, vt, *absum ab eloquentia, a consilio fugiendi*, pro, eloquentia non est in me, consilium fugiendi non est in me. Et addi deinde potest *tantum*, vt in superioribus, *Tantum absum ab eloqventia, vt, Tantum absum a consilio fugiendi, vt.* Pertinet huc item *abesse a culpa*, pro culpam non habere. Cic. 6, 2, ad fam. *Ferendum esse fortunam, præsertim quæ absit a culpa.* Vbi quidem dicitur, *fortunam abesse a culpa*; sed non dubium est tamen,

men, quin ipſe quoque homo recte dicatur abeſſe a culpa, ſi culpam non habeat, et ſi culpa in eo non ſit.

ABHORRERE eleganter vſurpatur pro diſcrepare, differre. Cicero 1, 9. ad famil. *Tres libri de oratore abhorrent a communibus præceptis.* *Idem in Bruto: Quod quoniam genus* (Philoſophiæ puta) *ab hoc, quod propoſuimus, abhorret, Philoſophos aliud in tempus rejiciamus.* Nepos 25. 14. 2. *Eos vocabat, quorum mores a ſuis non abhorrent.* Item 1. 3. 5. *Itaque adeo ſe abhorrere a ceterorum conſilio.* Præcedit, *ad hoc conſilium cum plerique accederent.* Curtius 3. 6. 19. *Cultus habitusque paululum a priuato abhorrens.* Plura id genus a Freinshemio notata ſunt in indice ad hunc librum.

De Verbo ABVTI minus notum vulgo eſſe videtur, quod non tantum idem ſit quod *male vti atque vtendo conſumere*, ſed & idem quod ſimplex *vti.* Et memini quempiam, cum in ſcriptis S. Hieronymi legiſſet, Apoſtolum Paulum abuſum eſſe verbis Prophetarum, eaque verba retuliſſet, ſubjeciſſe mox talia: *Quid dicis Hieronyme? Non*

Non abusus, sed recte usus est Apostolus verbis Prophetarum. Sed ex ipso Cicerone exempla subjiciamus: Libri 16. ep. 6. ad Att. *Qui non meminissem me abusum isto procemio.* Et pro Mil. *Annii tribunatu rebus ominibus pro salute reip. gestis ad hujus criminis defensionem non abutemur,* Et. 2. de Nat. D. *Nos sagacitate canum ad utilitatem nostram abutimur.* Et l. 9. ep. 6. ad fam. *Quæ igitur studia magnorum hominum sententia, vacationem etiam habent publici muneris iis concedente rep. cur non abutamur?*

De verbo ADMONERE notetur, quod non modo significet quod verbis fit, sed & quod fit flagris; quodque adeo dicatur & *flagro admonere, telo admonere, fustibus admonere aliquem,* si talibus quispiam cædatur. Virgilius 10. Aen. *Leucagus ut pronus pendens in uerbera telo Admonuit bijugos. Increpare.* Tib. *I, 1. Aut stimulo tardos increpuisse boves.* Valerius Max. 1, 1, 7. *Digna visa est* (virgo vestalis) *quæ flagro admoneretur.* Ita enim legendum esse recte monuit Colerus; cum vulgo editum esset *admoveretur* Lege 7. D. pœn. legitur sic, *Fustium admonitio, flagellorum castigatio, vin-*

vinculorum verberatio. Vnde apparet, quod quomodo dicitur *flagellis castigare,* ita quoque dicatur *fustibus admonere.* Seneca quoque in Lib. I. de Benef. vt Colerus obseruauit, dixit, *verberibus admonere.* Simile huic quod dicunt etiam *verberibus objurgare.* Nam vt τὸ *admonere*, ita quoque τὸ *objurgare* proprie verbis fit; & tamen ad id, quod fustibus ac verberibus fit, transfertur. Suetonius Calig. 20. *Nisi ferulis objurgari aut flumine proximo mergi maluissent.* Item Othon. 2. *Flagris objurgari.* De verbo *admonere* notetur etiam, quod non modo idem sit, quod *monere*, & de rebus futuris vsurpetur; sed & idem sit, quod in memoriam reuocare, in memoriam redigere. Dicunt sane *admoneo te, ut scribas,* sed dicunt tamen etiam, *Admoneo te alicujus rei*, & de aliqua re, *quæ præteriit.* Cicero Or. p. Leg. Man. *Accepta in Ponto calamitate, ex eo prœlio, de quo vos paulo ante invitus, admonui.* Iustinus 5. 10, 3. *Admonet,* (sc. illos) *vetusti per tot bella commilitii.*

ADGREDI aliquem non modo dicunt, cum vi res agitur, sed & cum blan-

blanditiis & corruptione. Salluſtius B. Iug. *Reliquos eadem via adgreſſus.* Item, *Iis præcipit, ut omnes mortales pecunia adgrediantur.* Dicitur quoque adgredi ad aliquid, de quo alio loco diſputamus.

ADLIGARE vulnus *dicunt Latini quod* Germani dicimus *die Wunde verbinden.* Quo de Cl. quoque Gronovius ad Liv. 7, 24. monendum putauit, quod illud non ita tritum hodie, vt obligare, animaduerteret. Idem pleraque quoque eorum, quæ ſubjiciam, obſeruauit. Cic. 2. Tuſc. quæſt. *Quieſce igitur, & vulnus alliga.* Et 1. de Div. *Scriptum eſt item, cum Critonis, ſui familiaris, oculum alligatum vidiſſet, quæſiuiſſe, quid eſſet.* Vbi Lambinus legendum putat *obligatum;* quaſi alterum latine non diceretur. Liv. 7. 24. *Conſul vulnere alligato revectus ad prima ſigna:* Juſtin. 15. *Diadema ſibi demptum rex alligandi vulneris cauſa capiti ejus imponeret.* dicunt quoque *alligare vas*: vt reſpondeat noſtro: *Zubinden.* Scribonius Larg. *Alligata pyxis;* item: *Alligatum vas.* Vide & Lexicon Scribonianum Rhodii. Denique etiam dicunt *alligare caput, aut crus faſcia.* Valerius

lerius Max. 6, 27. *Candida fascia crus alligatum.* Plinius 28, 7. *Fascia mulieris alligato capite.*

ADLOQVI dicunt etiam pro consolari, & exemplo quidem Græcorum verborum παραμυθεῖσθαι, & παρηγορεῖν: qua de re & Petrus Victorius ac Marcus Antonius Muretus in variis suis lectionibus monendum putarunt. Et Muretus quidem ex Senecæ Troade exemplum manifestissimum affert illud:

Alios parentes alloqui in luctu decet.
Tibi gratulandum est. Vid. cap. 4. l. 2.

Var. lect. ibidem & nomina *allocutio* & alloquium sic usurpata a Catullo atque Horatio docet. Sed licet ejusdem vocabulorum significationis exempla adhuc alia afferre, quale est hoc Varronis lib. 6. de L. L. *Hinc allocutum mulieres ire ajunt, cum eunt ad aliquam locutum consolandi causa*

(*) Tironibus & erronibus nostris vulgo *adloqui* sine casu adhibitum, idem est hodie, quod adire aliquem & de hospitio aut beneficio procurando eum compellare, sed sine usu veterum.

ADMITTERE idem est quod incitare, cum *admittere æquum* dicunt. Cæsar B. G. 1, 22. 1. *Considius equo admisso ad*

ad eum accurrit. Et 2. B.C. *Sed admissis equis ad suos refugerunt.* Alibi idem dicit, *incitato equo.* Ut 4. B. G. *incitato equo se hostibus obtulit atque interfectus est.* item *Incitatis equis impeditos adoriebantur.* Si vero *admittere equum* & incitare equum differant nonnihil, admittere equum sit frena equo laxare, uti Brantio in Notis ad Cæsarem visum. Sane Ouidius 2. de A. am. ait:

-- Totis incumbere remis,
Utile & admisso subdere calcar equo.

Ubi *admittere equum* & *subdere equo calcar*, id est equum incitare, videntur diuersa esse. Ceterum quia, cum frena equo laxantur, idem & incitari calcaribus solet, posset nihilominus *admisso equo* pro *incitato equo* dictum videri, per metonymiam quandam antecedentis pro consequente; siquidem aliud verbum aut Phrasis, qua ipsa equi incitatio significetur, non sit addita. Liuius l. 25 *signum equitibus datum, vt in hostem admitterent equos.* Cic. 2. defin. *Cum se deuoueret et equo admisso in mediam aciem Latinorum incurreret.* In quibus verbis *admisso equo* Guil. Budæus putauit

uit, idem esse, quod conscenso equo: ideoque ab Hier. Magio, Misc. 7. notatus est. Valerius Max. 5. 6. eadem de re agens: *Protinus concitato equo in hostium agmen irrupit*, ex quibus manifeste apparet, *admisso equo* idem esse, quod concitato equo. Nec tantum dicitur admisso equo, sed et *admisso passu*. Ouid. I. Metam. *vtque monebat Ipse amor admisso sequitur vestigia passu.* Vbi *admisso passu* est pro celeri & concitato passu.

ADSPERNARI infra cum τῷ refutare conjunctum videbimus, & quidem in his Ciceronis. *Quam quidem virtutem non modo non adspernari & refutare, sed etiam complecti atque augere debetis:* videturque in his significatio verbi adspernari non satis animaduersa esse, quod idem sit, quod conjunctum cum eo *refutare*, id est, rejicere, repudiare. Vulgo putant adspernari nihil amplius esse, quam spernere, contemnere. Sed est quoque idem, quod *rejicere, respuere.* Quod non modo ex loco Tullii jam producto, sed & ex hoc ejusdem, quod quidem in tertio de Orat. est, apparet, Gustatus, quod valde dulce est, aspernatur

natur ac respuit. Et manifestius adhuc ex his, quæ sunt in Or. pro S. Rosc. *Hanc proscriptionem nisi hoc judicio a nobis rejicitis & aspernamini.* Hic vti dicitur rejicere a se, ita quoque aspernari a se. Pari modo in Orat. pro Cluent. scribit: *Cujus furorem Deos immortales a suis aris aspernatos esse confido.* Et in Orat. pro Sext. Rosc. *Preces alicujus aspernari*, pro rejicere. Estque hæc verbi compositi significatio consentanea ei verbi simplicis *spernere*, quæ hujus propria ac primaria est; ut videlicet idem sit, quod *separare, disjungere.* Plautus Cap. 2. 3. *Nunc spes opes auxiliaque a me segregant spernuntque se.* Ennius:

Melius est virtute jus: nam sæpe virtutem mali
Nanciscuntur; jus atque æquum se a malis spernit procul.

Simplex hoc rescribendum putat Scaliger in Lib. 2. Varronis, vbi verba vulgo sic habent: *Scrofa in sua quæque bara suos alat oportet, quo alienos aspernantur.* Vult igitur ille legendum esse *quo suos spernant*, i. e. separent. Sed nihil opus emendatione ista. Nam compositum

 asper-

aſpernari ſignificat itidem rejicere, repudiare, pro quo autem legendum *quoniam*, quæ & diuerſa lectio eſt.

(*) Quod Vorſtius eo exemplo probare vult, dici poſſe, *adſpernari a ſe*, id vero non probaſſet, niſi alterum ſubjeciſſet, quod eſt euidentius. Neque enim ſequitur ex ſynonymorum coniunctione, vt eadem ratione conſtruantur. Vid. copioſius hac de re diſſert. m. de Vitioſo Tullii imitatore. §. 53. 54.

ADSTRVERE idem quoque eſſe quod *addere*, *adjungere*, non ita notum in vulgus videtur. Juſt. 23. 3. 12. *ſicut ante rebus ſupra vota fluentibus Italiæ Siciliæque imperium adſtruxerat*. Ita quidem Bemeggerus emendauit, cum vulgo legeretur *attraxerat*; qvod in MSCto repertum eſſet *ſtruxerat*, & quia ſequitur *deſtruens*. Sic & 30, 1. quoniam in MSS. eſt, *regno parricidio parto cæde etiam fratris adſtructa*, ita omnino legendum in Notis ad eum locum judicaui, pro eo, quod vulgo legitur *adjuncta*. Plinius Paneg. *ſibi accreſcere putat quod cuique adſtruatur*. Item, *Nihil felicitati ſuæ putat adſtrui poſſe*. Tacitus Agric. *Conſularibus ac triumphalibus ornamentis quid aliud adſtruere fortuna poterat?* Vellejus Paterc. 2, 55. *Victus a Cæ-*

ſare

ſare Pharnaces vix quicquam gloriæ ejus adſtruxit. Propria autem verbi ſignificatio eſt *ſtruendo alteri adjungere.* Columella 1. 5. *Nouum cum veteri adſtruitur.*

AVGERE non tantum idem eſt quod majus facere, vt τῷ minuere & extenuare opponatur; ſed et idem quod afficere, & facere, vt aliquis aliqua re ſit præditus. Cicero de Aruſp. reſp. *Eodem tempore ſuſcipimur in lucem & hoc cæleſti ſpiritu augemur.* Et 1. de Off. *Quorum alter te ſcientia augere poteſt, alter exemplis.* Et 2. de Nat. D. *Aer humorem colligens terram auget imbribus.* Et 14. 16 ad Atticum. *Idem dies non modo me iniquiſſima inuidia liberauit, ſed etiam celeberrima populi Rom. gratulatione auxit.* Et, 9, Philipp. *Augeatur iſto etiam honore is vir, cui nullus honor tribui non debitus poteſt.* In indice Nizolii cum ſignificationes verborum non indiligenter diſcerni ſoleant, verbi *augere* tamen ſignificatio non niſi vna demonſtrata eſt, qua videlicet idem eſt, quod majus facere, amplificare, addere: eique ipſa quoque illa Ciceronis, quæ nunc nos congeſſimus, ſubjecta ſunt. Verum rectius

 ſentit

ſentit Obertus Giſanius in obſeruationibus Lat. Linguæ, vbi ſcribit, *augere* quoque idem eſſe, quod facere, vt quis aliqua re ſit præditus, ac deinde vnum atque alterum eorum, quæ nos tranſcripſimus, ſubjicit. Recte idem in exemplum ejus, quam dixi, ſignificationis addit illud Terentii in Heautont. *Herus* damno auctus eſt, nam & hic *auctus* nihil aliud eſt, quam *affectus*. Item illud Plauti ex mercat. *Aliquid cedo, qui hanc vicini aram augeam*. Et Horatii, *Et vixiſſe probos, amplis & honoribus auctos*. Dixit & Cicero *bonore augeri*: eſtque id nihil aliud, quam *bonore affici, honorem alicui haberi ac tribui*. Pari modo *cognomento augeri* nihil aliud eſt quam cognomento affici, cognomentum accipere. Tacitus l. 12. *Agrippina cognomento Auguſtæ augetur*. Non hoc vult ille, quod præter illud, quod antea habuerit, cognomentum aliud ei inditum ſit; ſed quod tum demum cognomentum quoddam acceperit. Pari modo *nominibus imperatoriis augere aliquem*, Idem lib. 7. dicit pro imperatoris nomen alicui tribuere atque indere. Et *filia au-*

ctus

ctus eidem Tacito in vita Agricolæ est is, qui filiam suscepit atque adeo accepit; non, qui præter unam aut plures filias acceperit aliam. Et lib. 2. Annal. c. 13. cum vsus esset phrasi *accipere omen*, mox deinde vtitur phrasi *auctus omine*. Sic & Cicero 1, 1, ad Att. *Filiolo me auctum scito salva Terentia.* Item 1. ad Brut. *Auctus Antonii beneficio sum.* Et 7. in Verr. *Hac tanta præda auctus.* Et pro S. Rosc. *Vt spoliis S. Roscii hoc judicio ornati auctique discedant.* Et 2. de fin. *Tanta lætitia auctus sum, vt mihi non constem.* Et 1. de Leg. *Genus humanum sparsum in terras atque satum diuino auctum est animorum munere.* Justinus 2, 15, *Athenienses aucti & præmiis belli & gloria.*

Est & alia verbi *augere* significatio vulgo non satis nota; sed quæ non tam æuo Ciceronis, quam antea, obtinuisse, atque adeo ad Archaismos referenda, videtur; quod videlicet augere idem quoque est, quod creare, procreare.

Verbi CAPERE vsus elegans, nec vulgo satis notus videtur, quod idem quoque est, quod sufficere, satis esse, si de regionibus ac locis agatur. Cicero

pro lege Manil. *Quæ ciuitas est in Asia, quæ non modo vnius imperatoris aut legati, sed vnius tribuni militum animos & spiritus capere possit*, id est, quæ vnius tribuni mil. animis ac spiritibus sufficiat. Et pro Mil. *Capere ejus amentiam ciuitas, Italia, provinciæ, regna, non poterant.* Just. 2, 13. *Erat res spectaculo digna, & æstimatione sortis humanæ rerum varietate miranda, in exiguo latentem videre navigio, quem paulo ante vix æquor omne capiebat.* Et 20. ult. *Dionysius, quem paulo ante non Sicilia, non Italia capiebat, assiduis belli certaminibus victus fractusque, insidiis ad postremum suorum interficitur.* Liu. 7. 25. *Quem nunc nouum exercitum siqua externa vis ingruat, hæ vires populi Rom. quas vix terrarum capit orbis, contractæ in vnum, hoc facile efficiant.* Ouidius 3. Tr. El. 4. *Nec natum in flamma vidisset in arbore natas, cepisset genitor si Phäetonta Merops.* id est, si Merops genitor filio Phäethonti suffecisset, si Phäethon parente Merope contentus fuisset, nec pro filio Phœbi haberi voluisset.

Verbi frequentatiui CAPTARE quoque vsus aliquis hic notandus; quod vide-

videlicet idem quoque eſt, quod *ſollicite aliquid expetere & quærere*, vt Antonius Schorus in ſuo de phraſibus Lat. Ling. libello jam monuit. Cicero in epp. *Lepidus deſperato aduentu meo, quem non mediocriter captabat, ſe cum Antonio conjunxit.* Dicunt ergo *aduentum alicujus captare.* Plura ejus ſignificationis exempla in libello Schori videre licet.

CARERE non rebus bonis tantum, ſed & malis dicunt, vt plurimis in cap. 7. Libri de falſo - ſuſp. Lat. oſtendimus.

De verbo CASTIGARE notetur, quod non tantum, vt quidam putant, ſignificet aliquid, quod verberibus fit, ſed etiam quod fit verbis. Cicero 3. Tuſc. *Pueros matres & magiſtri caſtigare ſolent, nec verbis ſolum, ſed etiam verberibus.* Et. 1. Off. *Qui punit aliquem, aut verbis caſtigat.* Et 3. Off. *Qui non verbis ſunt & diſputatione philoſophorum, ſed vinculis & carcere, caſtigandi.*

* CELEBRARE non modo ſignificat, quod vulgo notum eſt, ſed & idem eſt, quod ſæpe adire & viſere. Iuſt. 6, 9, 4. *Cum actoribus nobilisſimis poetisque*

que theatra celebrant, frequentius ſcenam, quam caſtra, viſentes. Cic. pro Cœl. *is ideo viam munivit, ut tu eam alienis viris comitata celebrares?* Et pro Mur. *A quibus ſi domus noſtra celebratur, diligenter adire videmur.* Et pro Seſt. *Viæ multitudine legatorum undique miſſorum celebrantur.* Ouid. 4. Metam. *Tectaque non ſylvas celebrat.* Sic & compoſito *concelebrare* uſus eſt Lucretius libro 2.

Et variæ volucres lætantia quæ loca aquarum
Concelebrant.

Sed & ipſa nomina *celebris* & *celebritas* cognata notione uſurpantur. *Celebres viæ ſunt, per quas ſæpius itur:* & celebritas locus ipſe, qui frequentatur. Nep. in Præf. *Cujus mater familias non primum locum tenet ædium, ac in celebritate verſatur?* Cic. Lib. 3. ep. 7. ad Att. *Odi celebritatem, fugio homines.* Et 12, 13, ad Att. *Me hæc ſolitudo minus ſtimulat, quam iſta frequentia.* Vide & Lexicon Fabri locupletatum. Ipſius verbi *celebrare* notanda hic & illa ſignificatio, qua idem eſt, quod frequenter facere, et *celebrari* idem, quod frequenter fieri. Tacitus 2. Hiſt. *celebratum id genus mortis.* Palladius

dius lib. 3. c. 2. *Hoc toto menſe locis calidis & ſiccis vel apricis erit vitium celebranda poſitio.* Sed de hoc quoque prædictum Lexicon videatur. Dicunt item, *ſermone, fama celebrari*, ſi qua de re multus ſermo ſit. Cic. in ep. ad Quint. Fr. *Quod ita eſſe conſtanti fama ac ſermone celebratum eſt.* Et pari modo nuntii litteræque aliquid celebrare dicuntur idem Cic. pro Mur. *Quibus in locis nuntii litteræque celebraſſet, Murænam factum eſſe conſulem.* Vide & Antonii Schori Phraſes Lat. L.

Verbi CERNERE ſingularis quidem vſus eſt, quod dicunt *hereditatem cernere*, pro *adire, vſurpare*. Cic. 9. 14. ad Fam. *A te peto, vt me hanc quaſi falſam hereditatem alienæ gloriæ ſinas cernere.* Et 6, 1. ad Att. *Quod debet etiam fratris Appii amorem erga me cum reliqua hereditate creuiſſe.* Sed in his tamen κτ μεταφοραν Phraſis vſurpatur. Alibi tamen & proprie vſurpari deprehenditur. Vt 11, 2, ad Att. *Pridie Nov. ex teſtamento creui hereditatem.* Et 11, 12. *Galeonis hereditatem creui.*

(*) Legas copioſius de verbo *cernere*, ſi placet, Ludolphi Kuſteri Diatriben, & quæ inter hunc

hunc & Jacobum Perizonium disputata sunt. Scripserat Kusterus Diatriben Anti-Gronouianam, cui iterum editæ adiecit illam de vocabulo *Cerno*, Perizonii sententiam refellens. Qui quum præfatione ad dissert. de Aere graui, anno CIↃ IↃ CCXIII. Lugduni Bat. excusam, aduersario Kustero respondisset, hic Epistolam scripsit ad Virum illustrissimum, in qua præfatio, (vtor auctoris verbis) quam Vir Clariss. I. P. dissertationi de Aere graui præposuit, refellitur. Roterodami d. 12. April. 1712. Atque hanc epistolam adnectendam esse Diatribæ de verbo *Cerno*, eiusd. in fronte monuit.

COERCERE quod idem sit, quod seueritate quadam ac vi cohibere, notum est: vt cum dicunt *coercere iram*, *coercere juuentutem*, *coercere exilio*, *vinculis*, *morte*. Verum quod coercere idem sit, quod *continere*, *constringere*, non perinde notum in vulgus est. Lucretius l. 4. *Extima membrorum circum textura coercet*. Et l. 6. *Vndique qua circum corpus lorica coercet*. Cic. 2. de Nat. D. *Mundus omnia complexu suo coercet & continet*. Ouidius Metam. *Vitta coercebat positos sine lege capillos*. Et 4. de Pont. el. 8. *Numeris modo bella coerces*. i. e. historiam belli in versus redigis. Quæ vero significatio-

cationis huius origo atque occaſio? Hæc nimirum, quod ſimplex arcere quoque idem eſt, quod continere, conſtringere. Feſtus manifeſte: *Arcere eſt continere.* Et paullo poſt: *Vnde & coercere continere dicimus.* Ipſe Cicero 2. Nat. D. *Eſt autem multiplex & tortuoſa, arcetque & continet, ſiue illud eſt aridum, ſiue humidum, quod recipit.* Et in ſomn. Scip. *Summus ipſe Deus arcens & continens ceteros.* Virgilius 2. Æn. *Teneras arcebant vincula palmas*, i. e. conſtringebant. Cic. 2. Tuſc. *Hos quidem vt famulos vinclis prope ac cuſtodia arceamus.*

Verbi COMMENDARE vſus notetur ille, quod de his, qui morientes ſuprema mandata edunt, quibus domui proſpiciant ac res ordinent. Cicero 3. Off. de Damone & Phythia. *Atque is, qui morti addictus eſſet, paucos ſibi dies commendandorum ſuorum cauſa poſtulaviſſet.* Cæſar 2. B. Ciu. c. 41. *Hi de ſalute deſperantes, vt extremo vitæ tempore homines facere conſueuerunt, aut ſuam mortem miſerabantur, aut parentes ſuos commendabant.* Atque ita nullus Datiuus additus apparet. Qui tamen ſubaudien-

diendus videtur. Hirtius de B. Afr. *Ipse omnibus rebus elegantissime constitutis, liberis suis, L. Cæsari commendatis, ferrum in cubiculum tulit, atque ita se trajecit.* Hic Datiuus diserte additus est. Nomine inde deriuato *commendatio* ea notione vsus est Plinius 7, 12. *Antiocho regi Syriæ e plebe nomine Artemon in tantum similis fuit, vt Laodice Conjux regia, necato jam Antiocho, mimum per eum commendationis, regnique successionis, peregerit.* Vbi *commendatio* idem, quod *suprema mandata.*

Verbi COMMITTERE varii vsus sunt. Sed præcipue notandus ille, quo dicunt: *Non committam, vt me accusare possis.* Quod Germanice fere sic efferas licet, *Ich vvill es nicht also machen.* Plancus in ep. ad Cic. quæ est quarta libri 10. ad fam. *Nec nunc commitam, vt vllum meum factum reprehendere jure possis.* Cicero, 5, 6, ad Att. *Non committam, vt tibi, cum possint reddi a me literæ, non reddantur.* Et. 5, 13. *Ne committas, vt frustra properasse videaris.* Et 1. de leg. *Vereor committere, vt non bene prouisa principia videantur.* Nostri, *ich scheue mich, es also zu machen.* Et 8, 3. ad Att. *Non puto*

Cn.

Cn. nostrum commissurum, vt Domitium relinquat. Et 8, 15, ad Att. *Ego nolo quenquam ciuem committere, vt morte mulctandus sit.* Et 11, 20. ad Fam. *Non committendum putaui, vt Alpes transgrederer.* In quorum quibusdam & παρέλκει fere vt ipsum *facere.* Eleganter dicunt. *Faciendum putaui, vt te monerem,* pro *Monendum te putaui.* Pari modo. *Non committendum putaui, vt Alpes transgrederer,* pro *Non transgrediendum putaui Alpes.*

CONFERRE variis modis, qui vulgo fere negliguntur, vsurpari monuit Anton. Schorus: Notetur autem & illud, quod conferre dicunt, pro *parem ducere, aeque magni aestimare* Cic. 2, 11, ad Fam. *Cum vna ambulatiuncula atque vno sermone nostro omnes fructus prouinciae non confero.* Caesar, 1. B. Gall. 31. *Neque enim conferendum esse Gallicum cum Germanorum agro, neque hanc consuetudinem victus cum illa comparandam.* Vbi apparet, τὸ comparare quoque eadem, qua dixi, notione vsurpari. Quod & ex his Nepotis 11, 1, 1, intelligi licet: *vt aetatis suae cum primis compararetur.* i. e. par illis haberetur. Rursus Cic. 2, 6, ad Fam.

Quem

Quem tecum conferre possemus, non haberemus.

(*) Verbum hoc non tantum cum præpositione legitur, sed & sine ea, vt *conferre alicui*: nec inusitatum est, *conferre inter se*. Vid. Lexicon. Fabri. Sed Forstius ad particulam *non* simul respicit, nec de hac loquitur phrasi, *conferre alicui*, sed de illa, *non conferri alicui*, *seu non esse alicui conferendum*, weit nachzusetzen seyn/ einem nicht beykommen/ lange so gut nicht seyn als einander/ oder so groß/ so reich ꝛc.

Porro autem de verbo CONFUTARE videamus. Hoc quoque nihil amplius esse putant, quam oratione & verbis aliquid refellere. Verum vt *refutare*, ita & *confutare* dicebant pro retundere, reprimere. Cicero apud Gellium 7, 3. *Nequid in consulendo aduersi eueniat, quod nostras secundas res confutet*. Idem in Partit. *Audaciam alicujus confutare*. Apulejus II. Miles. *Quæ longe longeque meum confutabat obtutum:* Vide & Thesaurum Fabri a Buchnero locupletatum. In quo tamen perinde non placet illud, quod, cum alia composita suis simplicibus subjecta appareant, *confutare* & *refutare*

futare ſimplici verbo *futare* ſubjecta non ſunt: Imo ſimplex *futare* ſuo loco ne quidem poſitum eſt; Sed modo vnde deriuatum hoc eſt, nomen *futum*. Debuiſſet autem, ubi primitiuum *futum* apparet, deriuatum *futare* ilico ſubjici, & compoſita *confutare* & *refutare* deinde ſequi. Feſtus *futare* dicit idem eſſe, quod arguere: Vnde ſit *confutare*. Sed non dubium eſt, quin prima atque primaria verbi ſignificatio fuerit eadem, quæ compoſiti *confutare* fuit, id eſt, fuſo compeſcere. Propriam compoſiti ſignificationem docuit Scaliger ad Feſtum verbis Titinnii, *Coquos ahenum, quando feruit, paullo confutat true.* Vide Notas ejus ad verb. *Refutare.*

CONSEQUI pro æquare, paria facere, non vulgare videtur Cic. l. 8. ad Fam. *Nullam partem tuorum meritorum non modo referenda, ſed ne cogitanda quidem gratia conſequi poſſum.*

Verbi CONSTARE ſignificatio non vna eſt, & pleræque in vulgus ſatis notæ. Quæ vero propria ſignificatio eſt, ea adeo parum nota eſt, vt plerique de ea dubitaturi videantur. Eſt autem

K illa

illa, quod *conſtare* idem eſt, quod in vno quodam loco conjunctos ſtare, & quod noſtra lingua dicimus *bei einander beiſammen ſtehen.* Plautus Capt. 7, II. *Conſtant, conſerunt ſermones inter ſe.* Satis quoque notum, quod dicant *conſtare ſibi* cum caſu tertio pronominis; verum, quod dicant quoque ſine caſu tertio *conſtare in ſententia*, id non perinde notum. Cicero 1,9. ad Fam. *Qua in ſententia ſi conſtare voluiſſent.* Ubi *conſtare* ſolum idem eſt, quod nos dicimus *beſtändig ſeyn.* Atque inde eſt, quod virtus, nobis *Beſtändigkeit*; Latinis conſtantia dicitur.

CONTEMNERE & NEGLIGERE non modo idem ſunt, quod parui æſtimare, ſed & idem, quod non curare, non timere. Cicero 14, 4. ad Fam. *Periculum fortunarum & capitis ſui pro mea ſalute neglexit.* Nepos 25,21,2. *Morbum initio Medici contemſerunt*, i. e. non curarunt, ejus rationem non habuerunt: Eadem notione & *deſpicere* uſurpant. Nepos 25, 16, 4. *Rei familiaris deſpexit fructum.* Noſtri dicunt, *hat es nicht geachtet.* Item 16, 3. 1. *illi vsque eo deſpexerunt, vt ne quærere quidem de tanta re laborarint.*

Vult

Vult ille, magistratus Thebanos nihil curasse nec timuisse, quod exules in vrbem venisse audiuissent.

CONTENDERE varias omnino significationes habet. Quarum non satis obseruari videtur illa, qua idem est, quod conferre, comparare.

(*) Cic. 2. Catil. c. 11. Si *ipsas causas contendere velimus* i. e. conferre, comparare.

CONVALESCERE non modo is dicitur, cui sanitas redditur, verum etiam, qui quocunque modo firmus ac validus euadit, estque ea verbi significatio præcipua. Just. 3, 2, 7. *Medio tempore, dum infans conualescit tutelamque ejus administrat.* Item 3, 4. 1. *His moribus ita breui ciuitas conualuit.* Plura id genus ex eo autore notata vide in nostro indice. Ipse quoque Cicero ita vsurpauit, vt l. 7. ep. 3. ad Att. *His ille (Cæsar puta) rebus ita conualuit, vt nunc in vno ciue resp. ad resistendum imbecilla sit.* Vult ille, quod imperium in Gallia Cæsari prorogatum ac tantopere pugnatum fuerat, vt de absentis ejus ratione habenda decem tribum plebis ferrent, iis rebus Cæsarem

adeo conualuisse potentemque factum esse. Item Or. pro Mil. *Quanto ille plura miscebat, tanto hic magis indies conualescebat.* Agit ibi de Mil. dicitque, eum magis indies conualuisse, suffragiis populi puta, vt proximo anno consul fieret. Deinde conualescere etiam is dicitur, qui ex morbo rursus validus ac firmus euadit sanitatemque recuperat, qui idem & firmus, firmior, confirmato corpore validus. Latinis dicitur Cic. 16, 1. ad Fam. *Mihi placebat, si firmior esses, vt te Leucadem deportares.* Et 16, 3. *vt prorsus nisi confirmato corpore nolles nauigare.* Et 16,6. *Omnia viceris, si, ut spero, te validum videro.*

DARE non modo res bonas, sed & malas dicimus; vt *damnum, injuriam, contumeliam, vulnus, incommoda.* Cicero 5. de Fin. *Etiamsi incommoda datura sit.* Terentius Andr. 1, 1. *Nam si illum objurges, vitæ qui auxilium tulit, quid facias illi, qui dederit damnum aut malum.* Metellus Numidicus in Orat. apud Gellium 12, 9. dicit *injuriam tradere* pro dare. Verba ejus sunt: *Et quanto probi injuriam facilius accipiunt, quam alteri tradunt, tanto ille vobis, quam mihi pejorem honorem habuit.*

Sic

Sic & dicunt ICti *pauperiem dare.* Eſt autem *pauperies*, vt ipſi definiunt, damnum ſine injuria facientis datum. Vide librum IX. Dig. Tit. I. Phraſeos *vulnus dare*. Exempla congeſſimus in Cap. 11. lib. de Lat.

DEFENDERE non modo *aliquem ab aliquo*, ſed & *defendere aliquid.* Vbi tum defendere idem & quod repellere, propulſare. Vt quod vulgo dicunt *vim vi repellere licet*, idem dici quoque poteſt *vim vi defendere licet.* Cicero pro lege Manil. *Certe illud* (ſcil. tempus) *eſt non modo juſtum, verum etiam neceſſarium, cum vi vis illata defenditur.* Ouidius 2. de rem. am.

Proximus a tectis ignis defenditur ægre.

Virgilius 7. Æn. *ſolſtitium pecori defendite*, i.e. Æſtum a pecore auertite, arcete. Eſtque ſignificatio hæc vocabuli maxime propria, quæ minus animaduertitur. Deinde, quia, ſi ſalui eſſe velimus, id, quod nocere poſſit, defendendum & arcendum eſt, fit, vt *defendere* idem ſit, quod tueri, propugnare, dicaturque *defendere aliquem a periculo, a vi, ab injuria.* Proprie ipſa vis, ipſa injuria, defenditur, i. e. arcetur, depellitur: δευτέρως

 autem

autem homo defendi a vi, ab injuria, dicitur.

Verbi DEFICERE *vſus* hic notandus ille, quo idem eſt, quod *deſtituere*, quodque conſtruitur cum Accuſatiuo; & hinc paſſiue dicitur *defici aliqua re*. Sane Cicero, vt Antonius quoque Schorus monuit, perpetuo cum Accuſatiuo conſtruit, dicitque *Solatia me deficiunt*, *Leontina ciuitas me defecit. Vires me deficere cœperunt.* Vide hæc & id genus alia congeſta a Schoro. Hinc paſſiue dicitur *defici viribus*, *defectus viribus*. Phædrus Lib. 1. fab. 21. *Defectus annis & deſertus viribus.* Vbi & *defectus viribus* dici potuiſſet. Verum, ne vnum vocabulum bis poneret, ſemel pro eo ἰσοδύναμον *deſertus* poſuit. Ceterum pro *defectus annis* Scioppius ſcribi vult *defeſſus annis*; quod *defectus annis* nullo ſenſu dici putet. Sed dicit tamen & Columella in Præf. *Defectiſſimus annis & viribus.* Nec ſine ratione dictum eſt *defectus annis*. Subaudiendum enim *melioribus*, aut ſimile. Is, qui ſenex eſt & profectæ ætatis, defectus, id eſt, deſtitutus, deſertus eſt ab annis melioribus. Ceterum ipſe quoque Cicero in Or. pro Cluent. dicit *defi-*

ci

ci consilio & ratione. Et Val. Maximus 5,4. ext. 6. *loquendi usu defectus.* Item 8, 3, 1. *Non quod aduocatis deficiebatur.* Et Celsus 5, 16, *Arbor senio defecta:* itemque 7, 9. *defici memoria.* Scribonius L. c. 59. *defici animo*, sed non putandum tamen cum Schoro deficere non et cum dativo construi, nec esse verbum Neutrum. Cicero pro Quint. *Quod mihi consueuit esse adjumento, id quoque in hac causa deficit.* Vbi sine dubio mihi ἀπὸ κοινοῦ repetendum. Item 3. in Verr. *Vererer, ne mihi crimina non suppeterent, ne oratio deesset, ne vox viresque deficerent.* Vbi itidem non semel, sed bis est subaudiendum.

DEIICERE verbi variæ significationes & elegantes vsus sunt. Proprie quidem idem est, quod deturbare: construiturque cum casu sexto, additis vel non additis præpositionibus. Cicero pro Mur. *Dejici de vrbis præsidio & de custodia ciuitatis deturbari.* Vbi *deturbari* vt plane ἰσοδύναμον, & adjectum est, sed vtrumque tamen dictum per metaphoram. Ex quo tamen facile intelligitur, quod, quomodo proprie dicitur *deturbare de scala, deturbare de gradu scalæ*, ita quoque dici possit *dejicere de Scala & de*

 gradu

gradu Scalæ. Certe Cicero in Epp. ad Att. dicit *dejectus de gradu*, quamuis itidem per Metaphoram: quod & ab Ant. Schoro notatum videbis. Sed manifestius fit ex illo Ciceronis pro S. Rosc. *Habeo etiam dicere quem contra morem majorum minorem annis XL. de ponte in Tiberim dejecerit.* Idem ex Cicerone collegit & hæc, *ædilitate dejici*, *prætura dejici*, *senatum a gubernaculis dejicere*; sed non separatim & distincte & illud notauit quod dicant, *dejicere oculos*, pro demittere. Cicero 7. in Verr. *si tantulum dejecerimus oculos.* Virgilius 3. Æn.

Dejecit vultum, & demissa voce locuta est.

Et 6. Æn.

Frons læta parum & dejecto lumina vultu.

Vbi pro *dejicere oculos* est *vultum dejicere.* Et quod in altero eorum est *lumina*, id pro oculis est. Sed & pudorem oculos dejicere dicunt, id est, facere, vt oculos aliquis dejiciat. Ouidius 11. Heroid.

Erubui, gremioque pudor dejecit ocellos.

Valerius Flacc. 7. Argon. *Pudor dejecit vultus.* Est & pro *deflectere*, cum dicunt *dejicere oculos ab aliquo*, *de aliquo.* Cicero, Philipp. *Nec vero vsquam discedebam, nec a rep. dejiciebam oculos, &*

manen-

manendum mihi statuebam quasi in vigilia quadam consulari. Item 6. in Verr. *Oculos de isto nusquam dejicere neque ab argento digitum discedere.*

DELIBERARE non tantum idem est, quod *consultare* & vna quidem cum aliis; Sed & *aliquem consulere*, *alicujus consilium requirere.* Cicero l, 1. Offic. *Deliberanti consilium dare*, Et pro Planc. *deliberantibus non deesse.* Et lib. 6. ep. 8. *Tu autem quasi concessum sit, ita deliberas.* Idem ante dixit, *A me consilium petis, quod sim tibi Auctor.* Ibidem & vocabulo *deliberationis* eadem significatione vtitur. Nepos Miltiade. *Cum multi ejus demigrationis peterent societatem, ex his delecti Delphos deliberatum missi sunt, qui consulerent Apollinem, quo potissimum Duce uterentur. His consulentibus nominatim Pythia præcepit, ut Miltiadem sibi imperatorum sumerent.* Vbi verba *qui consulerent Apollinem* superuacua esse, cumque interpretationis causa in margine scripta essent, post a Librariis in ipsum textum illata non male judicasse videtur Scioppius in epist. 5. Parad. liter. Ceterum quod *deliberatum* idem hic sit, quod *con-*

ſultum, apparet, tum ex eo, quod ſequitur *conſulentibus*, tum quod in Themiſtocle verba *conſulere* & *deliberare* itidem ut ἰσοδύναμα apparent, & ordine quidem inuerſo verba ſic habent. *Miſerunt Delphos conſultum, quidnam facerent de rebus ſuis. Deliberantibus Pythia reſpondit, vt mœnibus ligneis ſe munirent.* Notetur porro & illud, quod *deliberare* etiam vnus dicitur, quodque idem illud eſt, quod *rem ſecum reputare.* Nepos 9, 3, 3. *Tu delibera, vtrum colloqui malis, an per litteras agere.* Noſtri dicerent, *du magſt dich darauf bedencken, du magſt es bei dir erwägen.* Juſtinus 24. 17. *Diu deliberauit, an confeſtim rem aggrederetur.* Atque inde eſt, quod & vnus homo dicere de ſe poteſt, *deliberatum eſt mihi*, pro *conſtitutum eſt mihi*, Cicero c. Rull. *Mihi deliberatum & conſtitutum eſt ita gerere conſulatum.* Et pro S. Roſc. *Certum eſt deliberatumque dicere.* Et pro Quint. *Si jam tibi deliberatum eſt, quibus abroges fidem jurisjurandi, reſponde.* Quaſi Germanice diceres: *Wo du dich gnug darauf bedacht haſt.*

DEPORTARE pro vehere, & cum accu-

accusatiuo personæ, non vulgare est. Nepos 7, 4, 3, *Ad deportandum eum missa nauis.* Cic. pro leg. Manil. *victorem exercitum deportauit ex Africa.* scil. Romam. Justinus 17, 2, 13. *Exercitum deportare in Italiam* Et 36, 2, 7. *Deportatus in Ægyptum,* Joseph puta.

DESTITVERE pro deserere satis notum, sed quæ maxime propria hujus verbi significatio est, ea fere ignota est aut negligitur. Est autem proprie idem, quod defigere, collocare. Plautus Rud. 3. 5. *Ita duo destituit signa his cum clauis senex.* Liu. l. 7, *Duo armati in medio destituuntur.* Et alibi: *Ante pedes destitutum caussam dicere jussit.* Valerius Max. 9, 2, ext. 7. *Patruum cum filiis & nepotibus vacua area destitutum jaculis confixit.*

Verbi DETERRERE vsus non satis notus in vulgus videtur ille, quo pro dehortari ponitur: quod quidem non minis aut injecto metu fit, sed rationibus & precibus. Cic. 1, 7. ad Fam. *Ego te, vt ad certam laudem adhortor, sic a dimicatione deterreo.* Cicero lib. 5. Ep. 2. *Egi cum Claudia vxore tua, & cum vestra sorore*

re Mutia, vt eum ab illa injuria (qua ſcil. Ciceronem affecerat) *deterrerent.* Lucceius in ep. quæ eſt XIV. libri V. Epp. Cic. *Cupio deterrere,* (ſubaudi te) *ne permaneas in incepto.* Rurſus Cicero lib. 1. de Orat. *Vereor, ne majorem vim ad deterrendum habuerit, quam ad cohortandum.* Vbi deterrere & cohortari vt contraria ſunt poſita. Vt ſatis appareat, deterrere hic nihil aliud eſſe, quam dehortari, cum alias notio minarum & injecti metus ei verbo ſubjecta ſit.

DISCERE eleganter pro cognoſcere, intelligere, comperire; DOCERE autem pro narrare, exponere, certiorem facere vſurpatur. Cæſar. 1. B. Gall. *His de cauſſis aguntur omnia ruptim atque turbate; neque docendi Cæſaris propinquis ejus ſpatium datur.* Nep. 1, 6, 1. *Cujus victoriæ non alienum videtur, quale præmium Miltiadi ſit tributum, docere.* Item 14, 5, 3, *In quibus* (perſcriptis) *docet, eum magno fore periculo.* Idem præf. 3, *Hi ſi didicerint, non eadem omnibus eſſe honeſta atque turpia.* Juſt. 2, 3, 13, *Quos cum tanta celeritate venire rex didiciſſet.* Cic. 3, 6, ad Fam. *Litteræ quæ me docerent.*

DISPV-

DISPVTARE putant quidam neminem dici posse, nisi qui cum alio super certis quibusdam thesibus sermones conferat, eique contradicat. Verum subinde idem est, quod disserere, sermones habere de aliqua re, vt nemo quisquam contradicat. Cic. 3, 8. ad Fam. *Idque me arbitror Synnadis pro tribunali multis verbis disputauisse;* videlicet Appium hominem sapientem & vrbanum isto genere legationum non delectari. Item: *Jam non tam mibi videntur injuriam facere ii, qui bæc disputant, quam si cujus aures ad hanc disputationem patent.* Quod disputarant quidam, illud est, quod Cicero legationes istas, quæ ad Appium laudandum Romam ire voluerant impediuissent. Rursus: *Disputabant, ego contra differebam: dicebant, ego negabam.*

Verba DISSENTIRE & DISSIDERE non tantum de hominibus vsurpantur, sed & de rebus: suntque sæpe nihil aliud, quam *differre, discrepare.* Cicero 1. Phil. *Vt mirum mibi videatur, tam valde reliquum tempus ab illo vno die dissensisse.* Ouid. ep. Helenæ.

A verbis facies dissidet illa tuis.

Justinus l. 6. *Neque ab hoc vitæ proposito mortis ratio dissensit.*

Contra DISCREPARE idem est, quod dissentire. Plancus in ep. quæ est quarta lib. 10. ad Fam. *Neque, si facultas tibi præsentis esset, unquam a tuis consiliis discreparem.* Cic. 2. 13, ad Fam. *Ex eo quidam suspicati fortasse sunt, animorum contentione, non opinionum dissensione, me ab eo discrepare.* Vbi *opinionum dissensione discrepare* idem est, quod *dissentire: animorum contentione discrepare* est simultates cum aliquo gerere, in simultate cum aliquo esse.

DVBITARE satis notum verbum, sed vsus ejus tamen non perinde notus, neque satis in Lexicis notatus. In Lexico Fabri, locupletato illo a Buchnero notatum video, quod pro eo, quod Cicero dicit, *Non dubito, quin res ita se habeant.* Corn. Nepos dicat, *Non dubito, rem ita se habere*, ac deinde subjecta hæc verba, *itaque & hæc locutio elegans est, si dicam: Non dubitavit capitis periculum pro te adire.* Quasi hæc locutio cum Nepotis illa congruat. Verum enim

enim vero multa ea differunt, & constructione, & significatione. Nam cum dicitur: *Non dubito, rem ita se habere*, post *dubito* ponitur accusatiuus cum infinitiuo, quomodo post verba sensuum & affectuum solet; cum autem dicitur: *Non vereor adire periculum capitis;* tum infinitiuus solus verbo subjicitur, & pertinet hoc ad Regulam Grammaticæ Rhenii: *Cum duo verba conjunguntur sine præpositione, alterum est infinitiui modi.* Deinde & significatio non parum diuersa est. Cum enim dicitur, *non dubito adire periculum*, *dubito* idem est, quod vereor, metuo, non sustineo. Nepos 23, 11, 3. *Prælium statim committere non dubitauit.* Item 16, 15, 3. *Non dubitauit, simulac conspexit hostem, confligere.* Sed & nominis inde deriuati *dubitatio* eadem interdum vis est Cicero 3. de Nat. D. *Victoriolas aureas sine dubitatione tollebat.* Loquitur de Dionysio, Siciliæ tyranno, qui nihil dubitauit, nihil veritus est victoriolas aureas, id est, simulacra victoriæ, quæ majores statuæ in manibus habebant, tollere.

EGREDI non tantum idem est, quod exire, vt, cum dicitur *egredi urbe*, *domo*,

domo, *castris*, vel addita præpositione, *ex urbe:* Sed & idem est, quod *ascendere.* Salustius B. Jug. *jam scalis egressi milites prope summa ceperant.* Item: *Prope ad summum montis egressus est.* Tacitus 4. Hist. *Multos in mœnia egressos pugionibus fodere.* Et geminum huic est *euadere*, quod & ipsum sic vsurpatum a Virgilio in 6. Æn. vbi dicit: *superas evadere ad auras*, item *elabi* in eo, quod item Virgilius 2. Georg. de igne dicit: *Frondes elapsus in altas ingentem cœlo sonitum dedit.* Eadem præpositionis E vis apparet in verbis *eleuare*, *emicare*, *eminere*, &, vt Cl. Gronouio videtur, in verbo *exscendere*, de quo vide notas Gronouii ad Liu. 2, 28. Imo & in verbo *excedere* apparet, quod Valerius Max. 3, 4, extr. dicit, *excedere ad gloriam.*

ENUNTIARE vix nunc alia notione vsurpatur, quam in Logicis seu Dialecticis vsurpari solet, cum de altero enuntiari dicitur. Verum apud antiquos hoc verbum proprie idem erat, quam secreta & commissa reuelare. Et respondet nostro *aussagen.* Plautus Trin. 1.2. *Ne enuntiem cuiquam.* Cæsar. 1. B. Gall. 31. *Non*

31. *Non minus se id contendere & laborare, ne ea, quæ dixissent, enuntiarentur, quam vti ea, quæ vellent, impetrarent: Propterea quod, si enuntiatum esset, summum in cruciatum se venturos viderent.* Nepos 4,4, 6. *Orare cœpit, ne enuntiaret, nec se meritum de illo optime proderet.* Justinus 5. *Alcibiades insimulatur mysteria Cereris nullo magis, quam silentio solemnia enuntiauisse.*

ERIPI atque ADIMI alicui non tantum dicuntur res bonæ, & *privari* aliquis non tantum rebus bonis dicitur, sed & res malæ, ac rebus malis. Cicero l. 9. ep. 6. ad Att. *Eripe* mihi hunc dolorem, aut minue saltem. Item. l. 10. ep. 4. ad Att. *Me libente eripies mihi nunc errorem.* Justinus 6. 3. 12. *Populo restituta dignitate conditio seruilis eripitur.* Cicero c. Rull. *simillime vt mihi videtur, atque in illa lege, qua peregrini Roma ejiciuntur, Glaucippus excipitur, non enim hac exceptione vnus afficitur beneficio. Sed vnus priuatur injuria.* Quod miror Scioppio in Notis ad Phædrum satis noue dictum videri, vtpote qui Ciceronis nihil non suspicere & admirari solet. Re-

cogitare tantum potuisset, pari modo eundem dixisse & *exilio priuare*, *dolore priuare*. Cicero L. 1. epist. 13. ad Att. *Erras, Clodi, non te judices vrbi, sed carceri reseruarunt. Neque te retinere in ciuitate, sed exilio priuare voluerunt.* Deinde *priuari dolore* dixit in lib. 1. de fin. & *priuare aliquem ægritudine*. 3. Tusc. vti Cario in Lexico, v. *ægritudo* notauit. Porro *adimi* quoque non tantum res bonæ, sed & malæ dicuntur. Terentius Heaut. 2, 2. *Adimere alicui metum.*

Verbi ESSE multi quoque vsus sunt, qui negliguntur: Vt quod dicunt, *in timore esse, in desiderio esse, in opinione esse, in spe esse.* Et negliguntur talia, partim quod vernaculis nostris phrasibus nimis affinia videntur, vel, quod non sic, vt alia, observantur. Quod dicunt in timore esse, pro timere, id suspectum nobis esse solet, quia nos ad eundem modum dicimus, *in Furcht seyn.* Quare in libello de Latinitate falso suspecta, vt de aliis, ita de hoc quoque nostros monendos putaui, ne ad huius modi Phrases cohorrescant, sed secure iis utantur. Videsis cap. VI. libelli nostri.

ſtri. Sed ſciendum eſt ejusdem generis Phraſes ſubinde & ſic vſurpari, vt ſignificatione a noſtris Phraſibus non parum diſcrepent. Nam *in timore eſſe* non modo dicunt pro timere, ſed & pro timeri. Cicero 2, 10. ad Fam. *Ea, quæ ſequitur*, (æſtas) *magno eſt in timore*, i. e. valde timetur. Sic & Phraſes, *in ſpe eſſe*, *in deſiderio eſſe*, duplici notione vſurpantur, ſuntque tam pro ſperari & deſiderari, quam pro ſperare & deſiderare, vt prædicto loco demonſtrauimus: Et addatur iſtis, quæ ibi congeſta, illud Ciceronis 2, 12, ad Fam: *Si non eſſem tamdiu quidem in deſiderio rerum mihi cariſſimarum.* Eſſe in Exſpectatione itidem talis Phraſis eſt, & tam pro exſpectare, quam pro exſpectari vſurpatur. Plancus in ep. ad Cic. quæ eſt quarta libri decimi: *Sum in exſpectatione omnium rerum, quid in Gallia, quid in vrbe geratur.*

EXHIBERE dubito an hunc in cenſum referri mereatur, ſiquidem proximo illi *tueri* ἰσοδύναμον ſit, idemque ſignificet, quod alere, ſuſtentare, tolerare, ſiquidem apud antiquiores, Ciceronem, Cæſarem, Nepotem, ceterosque eam

vocabuli ſignificationem nondum obſeruare mihi licuit. At in Digeſtis, Juſtino, ac fortaſſe & alibi, ea vocabuli ſignificatio obſeruatur. Vid. index in Juſtinum Freinshemii, & noſtræ in Juſtini 9, 2, 7. Notæ. Sane quod S. Paulus 1. Tim. 6, v. 8. διατροφὰς id eſt alimenta, id Cyprianus *exhibitionem* vocat.

Verbi FACERE multi vſus ſunt, qui hodie fere negliguntur: Idque vel eo, quod noſtræ dialecto nimis affines illæ videntur, vel quod veterum ſcriptis legendis non perinde, vt alia, obſeruantur. Ac de iis verbi vſibus, qui ſuſpecti noſtris eſſe ſolent, fuſius in cap. 9. Lib. de Latinitate f. ſuſp. egimus. Nunc vero alterius generis nonnulla videamus. Primo inter elegantias Latini ſermonis numerandum illud, quod τὸ facere ſubinde πλεονάζει, diciturque exempli cauſa: *Fac, bono animo ſis*, pro, ſis bono animo. Cic. 15. ad Fam. *Tu fac animo forte magnoque ſis.* Et 1, 7, ad Fam. *Lentulum noſtrum tum ceteris artibus, tum in primis imitatione tui, fac erudias.* Atque ita quidem in modo imperatiuo, vocula *vt* omiſſa & modo ſubaudita.

At

At in aliis modis *vt* diserte additur. Cæsar in ep. quæ est octav. libri 9. epp. Cic. ad Att. *Mea sponte facere constitueram, vt quam lenissimum* me *præberem*, pro, mea sponte constitueram quam lenissime præbere Cic. 2, 18. ad Fam. *Existima, esse faciendum, vt ad te statores meos mitterem.* Et 3. 8. ad Fam. *faciendum mihi putaui, vt tuis literis breuiter responderem.*

Deinde idem verbum conjungitur cum nominibus operationem significantibus, vt tota Phrasis nihil amplius sit, quam verbum, vnde nomen est deriuatum, *sic judicium facere* nihil amplius est quam *judicare*. Cic. 1, 7. ad Fam. *Totius facti tui judicium non tam ex consilio tuo, quam ex euentu, homines esse facturos.* Vbi judicium facere facti alicujus ex aduentu, est, pro judicare de facto alicujus ex aduentu. Ac multa hujus generis ad latinitatem falso suspectam ante hac retulimus: vt *eruptionem facere* pro erumpere, & *irruptionem facere*, pro irrumpere, *precationes facere* pro precari, *excursionem, incursionem facere*, pro excurrere, incurrere. Videsis cap. 9. lib. de Lat. f. susp. Et illuc quidem talia ideo

retulimns, quod ob conuenientiam cum nostra lingua pleraque eorum nostris sunt suspecta. Dicimus enim nos similiter, *einen ausfall thun*, *einen anfall thun*, *sein gebeth thun.* Sed multo frequentior iste verbi Latini vsus in talibus, quam nostri, videtur. Dicunt enim illi & *populationem facere* pro populari & *descensionem facere in continentem* pro descendere in cont. & *conjurationem, conspirationem facere* pro conjurare, conspirare, & *introitum facere* pro introire; & infinita id genus alia.

FALLERE pro destituere, elegans est, sed non satis vsu tritum. Cicero 1, 6. ad Fam. *A me omnia summa in te studia exspecta: non fallam opinionem tuam.* Justinus lib. 2. extr. *Nec in bello judicium deligentium fefellit.* Dicunt quoque, *id me fallit*, pro non respondet opinioni & spei meæ. Cic. 3, 1. ad Fam. *id eum ne fallat, te etiam atque etiam rogo.* Præcedit: *idem scribit, meas litteras maximum apud te pondus habituras.* Deinde & hoc notetur, quod *fallere aliquem* dicunt, pro ab aliquo ignorari, non cognosci. Liu. lib. 5. *Tanto silentio in summum euasere,*

vt

vt non custodes solum fallerent, sed ne canes quidem excitarent. Anseres non fefellere. Et lib. 22, 32. *speculator Carthaginensis, qui per biennium fefellerat Romæ deprehensus, præcisisque manibus dimissus.*

FATIGARE quod significet actionis crebritatem, hic itidem obseruandum. Ita dicunt *fatigare aliquem precibus, osculis, legationibus, per epistolas.* Just. lib. 1. *Cujus precibus fatigatus pastor.* Salustius B. jug. *Hiempsal dextera ad herbalem assedit. Deinde tamen, vt ætati concederet, fatigatus a fratre, vix in partem alteram transductus est.* Sed hic *precibus* aut aliud hujusmodi est subaudiendum. Rursus Justinus l. 6. *Diu rege per epistolas frustra fatigato* Et 9. 3. *legationibus Græciam fatigant.* Et l. 26. *Quos cupide & ultra modum veræ affectionis amplexus osculis diu fatigat.*

FERRE varia adsciscit adverbia, cumque his junctum varias animi affectiones designat. Nec tantum dicunt *forti & magno animo, æquo animo, iniquo animo, aliquid ferre*, sed & *fortiter ferre, grauiter molesteque ferre, acerbius ferre, remissius & placatius ferre, moderate, immoderate*

ferre, ſapienter ferre, læte ferre, clementer ferre, toleranter ferre; Sulpicius in Ep. quæ eſt quinta libri 4. epiſtolarum Ciceronis: *Sane quam pro eo ac debui grauiter molesteque tuli*, quod ſcil. de obitu filiæ tuæ renunciatum eſt mihi. Cicero 6, 13. ad Fam. *Mirifica eſt improbitas in quibusdam, qui tuliſſent acerbius veniam tibi dari.* Et 6, 14. *Hoc ipſum intelligimus, eum quotidie remiſſius & placatius referre.* Et 6, 15. *Et, ſi turbidiſſima ſapienter ferebas, tranquilliora læte feras.* Et. 4, 6. *Cum frangerem jam ipſe me cogeremque illa fere toleranter.* Deinde *ferre* idem eſt, quod accipere, cum dicunt, *fructum ferre, palman ferre.* Juſtinus 4. 2. *Cujus moderationis haud mediocrem fructum tulit.* Nepos 25, 5. 1. *Quo facto tulit pietatis fructum.* Cicero pro Planc. *Fructus ex rep. magna acerbitate permixtos tuli:* Et quia dicunt *calamitatem accipere*, dicunt item *calamitatem ferre.* Cicero pro leg. Manil. *Quantas calamitates noſtri excercitus ferant, quis ignorat?* Ouidius 3. Am. el. 6.

Triſtia cum magno damna pudore tuli.

Rurſus de rebus gratis agens idem Ouidius ſcribit: *Opta-*

Optabam certe recipi; sum nempe receptus.
Oscula ferre; tuli: proximus esse fui.

Vbi *osculum ferre* idem, quod Petronio *osculum capere*. Item l. 1. de Art. am.

Quod petis, ex facili, si volet illa, feres.

Huc etiam pertinet, quod dicunt, *responsum ferre, repulsam ferre.* Est enim hoc perinde, ac si dicerent, *responsum accipere, repulsam accipere.* Porro notetur, quod *ferre* dicunt pro *præscribere.* Cicero pro S. Rosc. *Hanc conditionem misero ferunt.* Et 7, 21. ad Att. *Ad eum legatos misimus, non vt pareret, sed vt conditiones ferret, leges imponeret;* Alias dicunt etiam, *leges alicui statuere, constituere.* Illud quoque hic obseruetur, quod dicunt, *ferri cogitatione, ferri cupiditate, ferri odio, in aliquid vel ad aliquid.* Nepos 7, 9, 4. *Ad patriam liberandam omni ferebatur cogitatione.* Et 25, 10, 4. *Etsi tanto odio ferebatur in Ciceronem.* Valerius Max. 7, 3, c. 4. *Cum ad excidium ejus (vrbis) summo studio ferretur.* Virgilius 2, Æn, *Furiata mente ferebat.*

FLORERE quoque crebrius vsurpandum

pandum videtur, quam vulgo fieri ſolet. Veteres ſane creberrime eo vſi. Nepos habet, *florere fama juſtitiæ*, *florere modeſtia*, *florere majorum gloria*, *florere in re militari.* Cicero item, *florere virtutibus*, *omni genere virtutis*, *beneficiis*, *diſcipulorum nobilitate*, *acumine ingenii*, *lepore dicendi*, *exiſtimatione innocentiæ*, *gratia*, *incredibili hominum gratulatione.* Inſpiciantur modo indices in hos auctores. Et apparet, *florere* in talibus idem eſſe, quod eminere, clarum eſſe, excellere.

Verbi HABERE quoque multi vſus ſunt, qui vulgo fere negliguntur. Nos vnum atque alterum ſic exponemus. Primo idem eſt, quod *afferre*, *conciliare.* Virgilius 2, Æn. *Nec habet victoria laudem*, i. e. non affert, non conciliat. Nepos 8, 4, 1. Corona a *populo data nullam habuit inuidiam.* Cicero pro Mur. *Conſulatus hoc tempore nullam inuidiam habere poteſt.* Pari modo Pythaporas in aur. carm *πεφύλαξο γε, ταῦτα ποιεῖν, ὁπόσα φθόνον ἴχει.* Et 2, de leg. ſuos Deos, aut nouos, aut alienigenos coli confuſionem habet religionis VI. 13. ad Fam. *Literæ ſecundis rebus delectationem*

modo

modo habere videbantur: Nunc vero etiam salutem. Et 5. 12. *Habet præteriti doloris secura recordatio delectationem.* Item. *Viri sæpe excellentis ancipites variique casus, habent admirationem, expectationem, lætitiam, molestiam, spem, timorem.* Et 7, 1. ad Fam. *Quæ popularem admirationem habuerunt, delectationem tibi nullam attulissent.* Ex quibus apparet, *habere* idem hic esse, quod *afferre, conciliare*, vt dixi. Quod enim apte *delectationem habere* dixit, id nunc dicit *delectationem afferre*, deinde notetur, quod dicunt, *res habet cautionem* pro res caueri potest. *Res habet facultatem*, pro res potest fieri; & id genus alia. Cicero II. 21. ad Fam. *Ego quæ prouideri poterunt, non fallar in iis, quæ cautionem non habebunt, de iis non ita valde laboro.* Et 1, 1. *Si res facultatem habitura videatur, vt Alexandriam tenere possis.* Et 1, 9. *vt nullam mutationem habitura res esse videatur.* Plancus 10, 18. inter epp. Cic. I. *Consilium quod habere posset obtrectationem.* Item *quæ res nullam habebat dubitationem.* Rursus ipse Cicero 3, de Orat. *Linquamus igitur hæc, quæ cogitationem habent facilem.* Cellus 5, 26. *Incipi-*

am

am a vulneribus, in his autem ante omnia ſcire medicus debet, quæ inſanabilia ſint, quæ difficilem curationem habeant, quæ promptiorem. Sed & cum nomine verbali *habere* idem eſt, quod ipſum verbum, vnde nomen ortum eſt. Cicero 1. de Diu. *Faba habet inflationem magnam.* i. e. Valde inflat. Scribonius L. *Celeres effectus habet* dicit, pro celeriter efficit, celeriter agit, vt c. 3. *Scio multa collyria, tametſi tarde, magnos tamen, effectus habere.* Et c. 23. *Cum interim hæc mirifica temperatura compoſita mirificos effectus habeat.* Vide & Rhodium in Lexico. Huc etiam referri poteſt, quod Paulo ante attulimus, *Res habet delectationem*, pro res delectat.

Verbi IACERE vſus notetur ille, quo idem eſt, quod dicere, ſermone proferre. Salluſt. B. Iug. *Inter alias res jacit.* Cic. Orat. *jacere & mittere ridicula.* Horatius lib. 1. Sat. 4. *vnde petitum hoc in me jacis?* Tacitus, Ann. *Quædam de habitu cultuque & inſtitutis ejus jecerat.* Liu. l. 6. *Theſauros Gallici auri occultari a patribus jecit.* Vide plura id genus in Lexico Fabri.

Fre-

Frequentatiuum IACTARE quoque eadem notione vſurpatur, niſi quod crebritatem fere ſimul ſignificat. Cæſ. 1. de B. Gall. *Sed quod pluribus præſentibus eas res jactari nolebat, celeriter conſilium dimittit.* Cujus generis plura itidem in prædicto Lexico vide.

INCIDERE idem quoque eſt, *quod accidere, contingere, vſu venire.* Liuius 1. 58. *Rem atrocem incidiſſe.* Nep. 25, 20, 5. *incidit æmulatio inter Cæſarem & Antonium.* item 25, 7, 1. incidit ciuile bellum. Cic. 1. de Orat. *Nihil incidit poſtea ciuitati mali, quod non impendere illi tanto anteuiderint.* Et 5, 17, ad Fam. *Cogita, tales caſus incidiſſe multis viris fortiſſimis.* Gifanius in Obſ. in L. L. ait, hoc verbum Ciceroni vſitatiſſimum, hodie vero minus notum eſſe, quod non tam de ipſo verbo, quam de ea, quam nunc notamus, ſignificatione verum videtur. Nam quod dicatur incidere in morbum, in manus hoſtium, id vulgo notum eſt.

LÆDERE non modo perſonam dicimur, ſed & virtutes, pietatem, fidem, pudorem, ſi ſecundum eas non agamus. Cic. pro S. Roſc. *Vultu ſæpe læditur pietas.* Item: *Qui fidem lædit, oppu-*

gnat

gnat omnium commune præsidium, i. e. qui fidem violat, ex fide non agit. Nep. dicit, *fidem amittere* 18. 10. 2. idem dicit quoque *pietatem lædere*. vt 20. 1, 5, *Nonnulli læsam ab eo pietatem putabant*. Vbi lædi pietatem est, non sic agi, vt fratrem decet, & vt fraterna pietas requirit.

Verbi MERERE vel MERERI vsus notetur ille, quo dicitur, *Quid meres*, pro, quam mercedem accipis pro opera tua? Plautus Pseud. 4, 7. *Quid meres? quantillo argento te conduxit Pseudolus?* Cic. 2. de Fin. *Quid merearis igitur, vt te dicas in eo magistratu omnia voluptatis causa facturum?* Paulo ante dixerat, *Quid mereri velis?* Nostri dicerent, *Was wolteſtu nehmen*, vel *was ſolte man dir geben?* id. de Nat. D. *Quid mereas, vt Epicureus esse desinas?* Plaut. Bacchid. 5. vet.

Quem quidem ego vt non excruciem
Alterum tantum auri non meream.

Menæch. 1, 3, 34. *Neque hodie vt te perdam, meream Deum mihi divitias*. Et Stich. 1, 1, 22.

Neque ille sibi mereat Persarum
Montes, qui esse aurei perhibentur,
Vt istbuc faciat, quod tu metuis

Nepos id dixerit, orbis terrarum diui-

diuitias accipere nolo. Ejus enim verba 15,4,2. ſunt: *Orbis terrarum* diuitias accipere nolo pro patriæ caritate, id eſt, vt patriæ caritatem exuam & quaſi vendam. Noſtri dicerent, *ich wolte nicht aller Welt Gut nehmen, und die Liebe meines Vaterlandes fahren laßen.* Alterius formulæ exemplum rurſus Cicero habet, 1. Philipp. *Putasne eum immortalitatem mereri voluiſſe, vt propter armorum habendorum licentiam metueretur.* Pertinet huc item illud Terentii Phorm. 2. 1. *Egone illam cum illo vt patiar nuptam vnum diem? nil ſuaue meritum eſt*, id eſt, vt Donatus explicat: Nihil mihi mercedis ſuaue eſt, vt ego illam cum illo nuptam feram. Nam *meritum* hic pro mercede. vide Gronouii, Cap. 7, Obſer. in ſcript. Eccl. vbi & monetur, Plautum pro hoc dicere quoque *non poſſe conduci.* Vt Aſin. 5. 2. *Egon' vt non Domi vxori meæ ſurripiam in deliciis pallam, quam habet, atque ad te deferam? Non ædepol conduci poſſum vita Vxoris annua.* item Caſin. 2. 8. *Tribus non conduci poſſim libertatibus, quin ego illis hodie comparem magnum.* Notetur item, quod non de perſonis tantum, ſed

&

& de inanimis dicunt, *quid meret? quanti* conducitur? Plautus prædicto loco. *Chlamidem hanc commemorem, quanti conducta est? quid meret Machæra? quid mercedis Petasius hodie Domino demeret?* Ex quo loco apparet, quod merces quoque non tantum dicatur id, quod præstita opera datur, verum etiam, quod vsu alicujus rei penditur: qua de re & supra egimus.

MVNIRE non tantum est mœnibus, aggere, vallo & similibus circumdare, sed & struere, parare; cum videlicet dicunt, *munire viam*, *munire clivum*. Suetonius Aug. 30. *Desumpta sibi flaminia via munienda reliquas triumphalibus viris sternendas distribuit.* Vbi, quod semel *munire*, deinde *sternere*, dicit. Cicero pro Mur. *Hæc omnia tibi accusandi viam muniebant, adipiscendi obstruebant.* Item: *Illud dico, nullam esse in illa disciplina munitam ad consulatum viam.* Et 2. de Orat. *Qui primum tibi munisti ad te audiendum viam.* Sed hic per Metaphoram phrasis accipienda est. Ex quo tamen facile intelligitur, quid eadem proprie significet. *Viarum munitio* dicitur proprie

prie in his Ciceronis pro Font. *Objectum est etiam, quæstum M. Fontejum ex viarum munitione fecisse, vt aut ne cogeret munire, aut id, quod munitum esset, ne improbaret.* Figurate rursus Quintilianus 3, 1, scribit. *Plurimi auctores, quamuis eodem tenderent, vias tamen diuersas munierunt.* Phrasis *cliuum munire* est in his Festi: *Publicius diuus appellatur, quem duo fratres L. M. Publici pecuarii, damnatis ex pecunia, quam ceperant, munierunt, vt in Auentinum vehiculis Velia veniri possit.* Sic enim sine dubio legendum; cum vulgo legatur *vehiculi* & *venire*. Ergo *munire cliuum* est, in cliuo viam parare, qua vehiculis veniri possit. Cicero & frequentatiuo *munito* vtitur. Vt pro S. Rosc. *Nunc, quam viam munit, et, quod iter affectet, videtis.* Nomen verbale *munitor* reperitur apud Liuium, cujus verba lib. 27. sunt. *Castra inde ponentem pugnando vndique in munitores operibus probibet.* Sed non intelligendum hic de eo, qui viam parat, sed, qui castra vallo ac fossa munit atque ita vim hostilem defendit. Nec dubium tamen, quin is, qui viam parat, *munitor viæ* dici possit. Hugo-

nem Grotium ad verba Zachariæ, quæ ſunt in cap. 1. Lucæ προπορεύσῃ πρὸ προσώπου κυρίου, ſcribere video ſic, *Munitoris officium deſcribitur.* Vbi *munitorem* vocat, qui viam munit et parat. Sed, neſcio ego, an *munitor viæ* dicendus potius talis ſit, & vox *viæ* diſerte adjicienda, ſi talem quendam deſignare velis. Alioquin ambiguum erit, qua notione altera vox ſit accipienda. Ita Cicero in Orat. pro Font. *viarum munitionem* dicit; non omiſſa voce altera *munitionem.*

NEGARE. De hoc verbo Buchlerus ita: *Verbum negare eleganter ponitur, pro eo, quod vulgo vſitatius eſt, dicere, quod non; & exemplum* ſubjecit ex Cicerone. *Negat Epicurus jucunde poſſe vivi, niſi cum virtute viuatur,* item, *Nuper M. Craſſus negabat, vllam ſatis magnam pecuniam eſſe ei, qui in rep. princeps vellet eſſe, cujus fructibus exercitum alere non poſſet.* Sic autem paſſim & alii. Nepos 9. 4, 1. id *Arbitrium Conon negauit, ſui eſſe conſilii.* Juſtinus 1, 3. *Negat, ſe ei parere poſſe, qui ſe feminam malit eſſe, quam virum.*

Verbum compoſitum NOLLE vſurpant pro non fauere. Cic. 1, 1, ad Fam.

Cui qui nolunt iidem tibi, quod eum ornasti, non sunt amici. Nec mirum illud. Quia enim nolle compositum est ex velle; & velle idem est, quod fauere, consentaneum erat, vt nolle quoque idem esset, quod non fauere.

Verbi OFFENDERE significationem Schorus notandam præcipit illam, qua idem est, quod impingere: vt, cum dicitur, in tenebris offendere, latus, pedem offendere, idem est, quod impingere: Sed ea significatio vulgo satis nota videtur. Neque minus ea, qua idem est, quod reperire, vt quod Cicero lib. 5. ep. 14. ad Fam. scribit. *Nisi in reditu meo nihilo meliores res domesticas quam remp. offendissem.* Præcipue vero obseruanda est ea, de qua ad epistolam Lucceji, quæ est decima quarta lib. 5. epp. Cic. Paulus Manutius monuit, quamque in vulgus minus notam idem judicauit. Luccejus ita: *Ex quibus* (rebus contrariis) *aut in altera mihi velim, si potes, obtemperes; aut in altera non offendas.* Vult ille Ciceronem in aliqua re non offendere. Quod Manutius dictum vult pro in aliqua re non offendi,

vt actiuum positum sit pro passiuo. Nostri dicerent, *ihm etwas nicht mißfallen lassen, etwas nicht übel aufnehmen.* Latine dici quoque possit, rem non improbare. Sed congerendis aliis autorum locis vis verbi magis intelligetur. Cæsar. 2. B. C. *At, credo, si Cæsarem probatis, in me offenditis.* Vbi apparet, *offendere in aliquo*, idem esse, quod, non *probare aliquem* Cicero pro Mil. *Quæ si vos cepit obliuio, aut si in me aliquid offendistis, cur non id meo capite potius luitur, quam Milonis?* Item l. 1, ep. 1. ad Q. Fr. *Si quis est, in quo jam offenderis, de quo aliquid senseris, huic nihil credideris, nullam partem existimationi tuæ commiseris.* Et l. 1. act. 2, in Verr. *Hospes Janitor veritus, nequid in ipso se offenderit, hominem summa vi retinere cœpit.* Hæc hujus significationis exempla diligentissimus ille Manutius obseruauit. Quibus nihil aliud addere nunc habeo, quam illud Gellii l. 9, c. 15. *Offendens in eo, quod ille apud Juliani aures in præcipi stare audebat.* Nimirum hic quoque *offendere in aliquo* idem est, quod, aliquid non probare. Sed nec illud negligendum hic

fuerit,

fuerit, quod *offendere* idem quoque est, quod peccare, delinquere, & quod nostri dicunt, *etwas versehen.* Cic. 2. 18 ad Fam. *Si dignum se majoribus suis praebuerit, tua laus ex aliqua parte fuerit; sin quid offenderit, sibi totum, nihil tibi, offenderit,* & 1, 7, ad Fam. *Sin aliquid esset* offensum. Nep. 19, 2, 2. *Neque in eo solum offenderat, quod patriae male consuluerat.* Dicunt quoque *offendere apud aliquem*, quemadmodum nos, *bey einem anstossen.* Cic. 10, 4. ad Att. *Quod intelligeret se apud ipsam plebem offendisse de aerario.*

ONERARI non his tantum dicimur, quae grauia & molesta, sed & quae grata & jucunda sunt, si horum multitudo quaedam sit. Sallustius B. Jug. *Quem ille casu ministrum oblatum promissis onerat.* Tacitus Hist. 1. *Postquam vario sermone callidos audacesque cognouit, pretio & promissis onerat.* Tale quoque est, quod Virgilius lib. 9. Æn. dicit *onerare aethera votis.* Justinus 5, 4. *Omnibus, non humanis tantum, verum & divinis, eum honoribus onerant.* Liu, 31. 32. *Praemiorum ingentium spe oneratus* Phaedrus lib. 5. f. 86. *multis onerare laudibus*, sic & Liuius lib. 4. Terentius Phorm. 5, 6, 2. *Quantis*

tis commoditatibus meo hero Antiphoni hunc onerastis diem. Sic & Plautus dicit *onerare lætitia, hilaritudine, voluptatibus.* Vide Cap. 4, 2, 47. Mil. 3, 1, 82. Stich. 4. 1, 27. Aul. 5, 1, 1. Vt adeo appareat, *onerare* idem quoque esse, quod *implere.*

ORNARE idem quoque est, quod adornare, instruere, parare. Hinc dicunt, *ornare classem, omni genere armorum ornatus, Elephantus ornatus,* & id genus alia. Subinde verba *parare* & *ornare;* itemque *ædificare* & *ornare,* nec non *instruere & ornare* conjungunt. Cic. pro Cæc. *Armatos appellamus, qui scutis armisque parati ornatique sunt.* Et pro leg. Man. *Postquam maximas ædificasset ornassetque classes.* Item: *Dico ejus adventu maximas Mithridatis copias omnibus rebus ornatas & instructas esse deletas.* Et 2, 10, ad Fam. *Ad Amanum* (montem) *exercitum adduxi, satis probe ornatum auxiliis.* Rursus 7, in Verr. *Si mihi respondere voles, hæc dicito, classem instructam atque ornatam fuisse.* Cæsar. 3. de B. Gall. *Naves eorum paratissimæ atque omni genere armorum ornatissimæ.* Vide

&

& Not. Ciacconii ad Columnam rostratam, in qua itidem de C. Diulio legitur, quod *classes* primus *ornauerit parauerit que.* *Elephantus ornatus* pro instructo ad pugnam est apud Nepotem 23, 3, 4. *& ornatus armatusque ad Prœlium Bucephalus* apud Gell. 5, 2, Noct. Att. *Nec aliter ornati equi* apud Valer. Max. 4, 3, 4, vide & indicem Nepotis & Buchnerum ad Thes. Fab. Atque ea verbi simplicis significatio apparet etiam in composito *adornare*, quod dicunt adornare bellum, fugam, *pro* parare, instruere.

OSTENDERE non tantum idem est, quod alicujus oculis aliquid objicere & videndum præbere, sed & idem, quod dicere, scribere. Quæ quidem vis & significatio vocis in optimorum Auctorum scriptis est frequentissima. Nep. 9,3,2. *Conon Tithraustem accessit, seque, ostendit, cum rege colloqui velle*, idem 17, 1, 4. vt ostendimus supra. Et 23, 12, 5. *Puer cum celeriter, quid esset, renunciasset, omnesque exitus occupatos ostendisset.* Cic. 1, 1. ad Att. *Demonstraui hoc Cæcilio: Simul & illud ostendi, si ipse vnus cum illo*

vno contenderet, me ei satisfacturum. Et 1, 1, ad Fam. *Se acerrimum tui defensorem fore ostendit.* Et 1, 9. *In eo ipso quod te ostendis esse facturum* Et 2, 18. *Placet illud meum consilium, quod initio Aristoni ostendi.* Et 4, 1. *Eadem omnia, quæ a te de pace & de Hispaniis dicta sunt, ostendi, me esse dicturum.* Frequentatiuum *ostentare* quoque ea notione vsurpatum video a Cicerone vt 9. 6. ad Fam. *Hoc ego idcirco nosse te volui, vt scires, hospitium tibi vbi parares, & simul ostentaui tibi me istis esse familiarem. Demonstrare* quoque subinde ea notione, præcipue a Cæsare, vsurpatur. Cicero quoque dicebat, *Demonstraui hoc Cæcilio.*

PARERE non personis modo, sed & rebus, dicimur, sed quotus quisque est, qui id obseruet, aut imitetur? Cic. pro l. Man. *Majores nostros semper in pace consuetudini, in bello vtilitati, paruisse.* Vbi parere consuetudini, vtilitati, idem est, quod consuetudinis, vtilitatis rationem habere, propter consuetudinem aut vtilitatem aliquid facere Nep. 7. 4. 6. *Plus iræ suæ, quam vtilitati communi, paruisse.* Notetur & illud, quod non modo jus-

sis

ſis ac mandatis, ſed & conſiliis, parere dicunt. Cicero 2, 1, ad Fam. *Niſi meis puer olim fideliſſimis atque amantisſimis conſiliis paruiſſes.* Sed nec illud negligendum, quod *parere* idem eſt, quod in ditione & poteſtate alicujus eſſe. Vnde & *parentes* vocantur, qui vulgo ſubditi dici ſolent. Saluſtius B. Catil. *libertatem patriam, parentesque armis tegere.* Et B. Jug. *Parentes abunde habemus; amicorum neque nobis, neque cuique hominum, ſatis fuit.* Vellejus Pat. 2, 108. *Ex voluntate parentium conſtans principatus.*

PERCIPERE pro accipere Latini ſæpe dicunt: ſed hodie rarius illud eſt. Valerius Max. 87, ext. *Admirationis ejus fructum quinquennio percipit.* Juſtinus 13, 7, 6, *Percepta jam parte ex promisſis*, i. e. accepta. Et 17, 2, 9. *Quod honeſtius a paterno hoſte perceperit.* Et 43, 5, 12, *Ciuitatem a Cn. Pompejo percepiſſe.*

Verbo POENITET non tantum vtuntur, cum aliquem ſuo ipſius facto dolere ſignificare volunt; verum etiam ſi ſignificandum ſit, aliquem ſua ſorte non contentum eſſe, aut rem quamcunque, quæ ad ipſum pertineat, nimis leuem & exigu-

am ei videri. Cic. l. 6. ep. 1. *Ea perturbatio eſt omnium rerum, vt ſuæ quemque fortunæ maxime pœniteat.* Liuius 26, 18. *Ætatis maxime pœnitebat*, putà, quod Scipionem viginti quatuor annos natum imperatorem conſtituiſſent. Iuſtinus 28, 3, *Commemorat deinde beneficia ſua. Quorum ſi illos pœniteat, deponere imperium & reddere illis munus ſuum.* Terentius Heaut 1, 1. 20. *At enim dices, me, quantum hic operis fiat, pœnitet*, i. e. opus nimis leue & exiguum mihi videtur, Cicero rurſus 1. Off. *Tamdiu autem velle debebis, quoad te, quantum proficias, non pœnitebit.* Item 12, 27, ad Att. *Quod me ipſe per litteras conſolatus ſum, non pœnitet me, quantum profecerim.* Vbi itidem *quantum* ſequitur, vt in Terentianis. Sic & alibi in iisdem epp. ad Att. *A ſenatu quanti fiam, minime pœnitet me*, i. e. ſatis habeo, facile contentus ſum. Plautus Pœn. 1, 3. 71, *Cum ornatum aſpicio noſtrum ambarum, pœnitet exornatæ vt ſimus.* Plura id genus Plauti nota videas in Lexico Plautino Paræi.

PRÆCIPERE non ſemper idem eſt, quod jubere, mandare, ſed ſubinde quoque

que idem, quod docere, hortari. Sulpicius in ep. ad Cic. quæ est quinta libri 4. ad Fam. *Noli te obliuisci Ciceronem esse, & eum, qui aliis consueueris præcipere & dare consilium.* Item: *Quæ aliis præcipere soles, ea tute tibi subjice atque apud animum propone.* Nep. 2, 6, 5. *Reliqui legati, vt tum exirent, cum satis altitudo muri exstructa videretur, præcepit.* Et 15, 1, 1, *Præcipere lectoribus nihil aliud est, quam admonere eos.* Vide plura hujus generis in indice. Atque inde est, quod, qui aliquem docet, præceptor, ipsæque doctrinæ præcepta vocantur. Nepos 25, 17, 3. *Principum Philosophorum ita percepta habuit præcepta.* Cicero 5, 13, ad Fam. *Quanquam tuis monitis præceptisque omnis est abjiciendus dolor,* vbi præcepta idem, quod monita, consilia.

Verbi PRÆCIPITARE vsus notetur ille, quo *præcipitare* dicitur pro *præcipitare se. Cæsar.* 1, de B. G. *Multi jam Menses præterierant, & hyems jam præcipitauerat.* i. e. ad finem fere decurrerat. Eadem vis verbi in illo Ciceronis de Arusp. resp. *Reliqua jam præcipitantis tribunatus etiam post tribunatum obtrectatores*

res eorum defenderunt. *Præcipitans tribunatus* eſt, qui fere ad finem decurrit. Sic & *præcipitata ætas* dixit Mutius in ep. ad Cic. quæ eſt 28. libri 11. inter epp. Ciceronis, pro ſenectute, id eſt, ætate, quæ ad finem decurrit. Potuiſſet & *præcipitans ætas* ſubaudito *ſe* dicere. Verum vtitur nunc forma paſſiua. Sic & alias ſubinde forma paſſiua pro actiua cum pronomine reciproco vtuntur, dicuntque *vix teneor*, pro vix teneo me. *Exerceor*, pro exerceo me. *Paror ad aliquid* pro paro me ad aliquid. Nepos Epam. *Exercebatur plurimum pugnando, luctandoque.* Plautus Caſ. 2, 3. *Vix teneor quin, quæ decent te, dicam.* Juſtinus 6, 7. *Teneri non potuit, quin acie decerneret*, pro tenere ſe non potuit. Valerius M. 1, 4, 2. *Cum ad res nouas pararetur*, pro pararet ſe. Sed illuc redeamus. Virgilius 2. Aen. *Et jam nox humida cœlo præcipitat*, i. e. ingruit. Ergo alia hic vis vocabuli, quam in alteris illis. Hic enim initium, illic finem, rei ſignificat. Ceterum quod pronomen reciprocum *ſe* ad verbum iſtud ſit ſubaudiendum, id magis apparet ex eo, quod fluuius ex

mon-

monte, imo ipse homo *præcipitare* dicitur. Cicero 2. de leg. *Fibrenus ex eo loco præcipitat in Lirem.* Et de somn. Scip. vbi *Nilus præcipitat ex altissimis montibus.* Sane fluuius non ab alio præcipitatur, sed præcipitat ipse se ui naturali, qua omnia grauia deorsum feruntur, ex montibus. Cicero 4. Acad. *Sustinenda potius omnis assensio, ne præcipitet, si temere processerit.* Et pro Cluent. *Præcipitantem impellamus, & perditum prosternamus.* Lucretius. l. 4.

Cum vero deorsum per fauces præcipitauit,
Nulla voluptas est, dum diditur omnis in artus.

PRÆDICERE quotusquisque est qui hodie dicat, pro grauiter monere? At veteres ita non raro locuti. Nepos 2, 7, 3, *Eis* (collegis suis, qui, vna cum Lacedæmoniorum legatis Athenas ibant) *prædixit, vt ne prius Lacedæmoniorum legatos dimitterent, quam ipse esset remissus.* Liuius 21, 10, *Prædixisse se, ne Amilcaris progeniem ad exercitum mitterent.* Item 23, 19, *Prædictum erat imperatoris, ne quid absente eo rei gereret.* Valerius Max.

Max. 2, 4, 4, *Eo prædicto* (quod scil. pueros Tarentum deportare deberet) *magnopere confusus.* Vbi *prædictum* pro monitu, præcepto. Vellejus Paterc. 2, 82, 2, *Prædixit, ne destinatum iter peterent.* Tacitus Ann. 13, 36, 1, *Ne pugnam priores auderent prædixit.* Martialis 3, 86.

Ne legeres partem lascivi casta libelli.
Prædixi & monui: tu tamen ecce legis.

Justinus 12, 13, 3, *Quidam ex magis prædixit, ne vrbem introiret.*

PROCEDERE quod & pro præterire, elabi, ponatur, non adeo notum in vulgus videtur: Certe hodie ea notione vsurpari vix obserues. Salustius B. Iug. *Vbi plerumque noctis processit, obscuro etiam tum lumine, milites Iugurthini castra hostium inuadunt.* Liuius lib. 3. *jam & processerat pars major anni.* Virgilius lib. 3. Aen.

Jamque dies alterque dies, processit: & auræ
Vela vocant, tumidoque inflatur carbasus Austro.

Nec dubito ego, veterem quoque inter-

terpretem Latinum in Cap. 13. ep. ad Romanos vertiſſe, *Nox proceſſit, dies autem appropinquauit*; pro quo nunc legitur: *Nox praceſsit*, neque enim interpres latinus neſcire potuit, προκόπτειν, quo vocabulo Apoſtolus ibi vſus eſt, ſignificare *præterire*.

PRODERE non tantum eſt latentem manifeſtare, ſed & deſerere, deſtituere, atque ita facere, vt in aliorum manus quis perueniat. Liuius 7, 31. *Tum jam fides agi viſa, deditos non prodi.* Romanis dediderant ſe Campani. Quos non prodendos, id eſt, non deſerendos, vt ſamnites in eos pro lubitu conſulere poſſent, non putarunt. Iuſtinus 12, 5, 10, *Beſſus regem non ſolum prodiderat, ſed & interfecerat*. Et 19, 3, 11. *Quos inter hoſtium exercitus relictos morte ſua proderet*, i. e. ſi morte voluntaria periret, deſereret & periculo exponeret. Hinc Agathocles 22, 8, 12, *filiorum proditor*. i. e. deſertor, dicitur. Præcedit, *rex exercitus ſui deſertor*. Item quod milites Agathoclis queſti fuerint: *bis ſe a rege ſuo in mediis hoſtibus relictos eſſe, ſalutemque*

que suam desertam ab eo esse, quorum ne sepultura quidem relinquenda fuerit. Vide & notas nostras ad Justin. 19. 3, 11. Ceterum *prodere* ponitur quoque pro tradere in alterius potestatem, quod non debebas. Nepos 19, 3, 4. *Accusatus est, quod Piraeum Nicanori prodidisset.* Item 18, 10, 2. Fidem amittere maluerunt, quam eum non prodere. Sic & *prodere supplicem, prodere amicum*, dicit idem Nepos 2, 8, 5. 91, 2, 3.

Verborum PVGNARE & REPVGNARE vsus notetur ille, quo, quæ contraria sunt, pugnare & repugnare inter se dicuntur; idque eo magis, quod vulgo aliis quibusdam minus elegantibus ac parum latinis, pro eo vtuntur, dicuntque, *hoc implicat contradictionem, hoc importat contradictionem*, vt in libello de Latinitate merito susp. jam ostendimus. Cicero 4. Acad. Q. *Quomodo quid cuique rei consentaneum esset, quid repugnans, videremus?* Et 2, de Fin. *Hæc bene dicuntur: Nec ego repugno: Sed inter se ipsa pugnant.* Et 3, Tusc. *Hæc inter se repugnant.* Plura in hanc sententiam vide prædicti libelli cap. vltimo.

PVLSA-

PVLSARE non tantum *januam* seu *ostium* dicunt, sed & *hominem:* ubi tum *pulsare* idem est, quod verberare. Liuius 2, 29. *Pulset tum mihi lictorem, qui sciet jus de tergo vitaque sua penes vnum illum esse, cujus majestatem violauit.* Cic. 4. in Verr. *Si quis eum pulsasset, edixit sese judicium injuriarum non daturum.* item 5, in Verr. *Videtis pendere alios ex arbore, pulsare alios atque verberari.*

RAPI Cupiditate, studio, amore, affectu, ad aliquid quotusquisque est, qui hodie dicat? At veteres Latini ita locuti omnino sunt. *Laudis amore rapi* dicit Prudentius hymno in Cyprianum. Sed is fortassis non satis antiquus est. Valerius igitur Max. 9, 11, vlt. pari modo. *Pio affectu ad id lacerandum rapior.* Et paulo adhuc antiquiores Cicero & Nepos ille in Or. pro L. Manil. *Studio inflammato ad Italiam rapi:* Hic in vita Eum. *Sin aliqua cupiditate raperetur in Macedoniam*, i. e. sin in Macedoniam remigrare cuperet. Pari modo dicunt, *ferri summo studio ad excidium vrbis, ferri omni cogitatione ad liberandam patriam.* Vide Nep. 7, 9, 4. Val.

N Max.

Max, 7, 3. ex 4. Atque de hoc verbi *ferri* vſu dictum jam ſupra. Ceterum verbi rapere & iſte vſus hic obſeruandus, quo *rapere* idem eſt, quod celeriter capere. Lucanus 4, 346.

Non deerat fortis rapiendo dextera leto.

Vbi rapere letum eſt celeriter ſibi ipſi vitam eripere. Valerius 7, 3, 3. *Rapuit conditionem imbellis ac timida, juuentus* i. e. ſtatim accepit conditionem, vt ſcil. arma & equos militibus Scipionis traderet. Item 7, 3, ex 1. *Occaſionem in aliquanto viliore animali expiandæ religionis rapuit.* Horatius Epod. 13. *Rapiamus amici occaſionem de die.* Symmachus 1, 7. *Occaſionem rapere prudentis eſt.* Cato lib. 4. diſt.

Quamprimum rapienda tibi eſt occaſio prima.

Et Seneca Conſol. ad Marc. c. 10. *Rapite ex liberis voluptates*, i. e. feſtinanter & auide, dum licet, capite. Plura hujus verbi vſus exempla notauit Cl. Buchnerus ad Theſ. Fabri. Sed nec illud negligendum, quod *raptus* & pro mortuo dicitur. Ouidius 5, Triſt. 4.

Quid Priamus doleat, miratur, Hectore rapto.

Vale-

Valerius Max. 9, 12, 1. *Accidit vt columen vrbis,* Tullius Hostilius puta, *in ipsa vrbe raptum, ne supremo quidem funeris honore a ciuibus decorari posset.* Item 9, 9, 1. *Aduersus Cæsarem nefarie raptum impiam pro Rostris orationem habuisset.* Nec tantum de eo, qui ferro, sed & de eo, qui fato moritur ita loquuntur. Certe Tullius Hostilius, quem Valerius Max. in *vrbe raptum* dicebat, non ferro, sed fulmine, ictus periit. Deinde Gifanius in Obseru. L. L. ex Plinio affert. *Statim sumptum est Punicum tertium bellum, quo Carthago deleta est, quanquam Catbone anno sequente rapto.* Cato autem non ferro, sed fato, periit, suadere quoque videtur illud, quod Horatius 2. Od. 13. scribit. *Improuisa leti vis rapuit, rapietque gentes.* Vbi ipsa vis leti gentes *rapere* dicitur. Cui geminum illud, quod Justinus, 2, 2, 13. habet. *Neque plus hominum ferrum & arma, quam naturalis fatorum conditio, raperet.* Vbi naturalis fatorum conditio æque ac ferrum, homines *rapere* dicitur.

REFUTARE plerique nihil amplius esse putant, quam verba alicujus redarguere atque refellere, id est, osten-

dere atque demonſtrare, rem aliter, ac quis dixerat, ſeſe habere. Verum ſciendum, ei verbo olim & alias notiones ſubjectas fuiſſe. Et primo quidem idem quoque eſt, quod reprimere, cohibere. Cicero. 1, 9. ad Fam. *Cum ſine ſuſpicione tua cupiditatis non poſſis illius* (ſucceſſoris puta) *cupiditatem refutare.* Vult ille, quod, ſi Lentulus in ſuum Proconſulis Ciliciæ locum alium ſurrogari ægre ferat, & cupiditatem ſucceſſoris reprimere nec prouincia decedere velit, ſuſpicio oritura ſit, ipſum prouinciæ retinendæ adeo cupidum eſſe. Eam igitur ob cauſam ſucceſſoris cupiditatem non refutandam, id eſt, reprimendam ac cohibendam eſſe. Pari modo lib. 3. de Orat. ſcribit: *Libidinem tuam libertas* (loquendi puta, hanc enim & *libertatem* ſimpliciter dicunt) *mea refutabit.* Sed non de eo tantum, quod verbis fit, ſed & de ipſa vi externa, verbum vſurpatur. Rurſus Cicero in Orat. de prou. conſul. *Semper illas gentes noſtri imperatores refutandas potius, quam bello laceſſendas, putauerunt.* Vbi *refutare gentes* nihil

aliud

aliud est, quam reprimere, cohibere. Nec aliud est in his, quæ sunt in Orat. de Arusp. resp. *si in me impetum facere conabitur, resistam, & ejus conatum refutabo.* Sed & idem est, quod rejicere, repudiare. Cicero pro Rabir. *Quam quidem virtutem non modo non aspernari & refutare, sed etiam complecti atque augere, debetis.* In lib. 2. Tusc. qq. *refutare* & *rejicere* vt ἰσοδύναμα sunt conjuncta. *Inprimisque refutetur*, inquit, *ac rejiciatur Philocteteus ille clamor.* Salustius. *Celtiberi se regibus deuouent, & post eos vitam refutant.* In Thesauro Fabri, locupletato illo a Buchnero, scriptum video, sequioris æui scriptores *refutare* dixisse pro respuere, repudiare. Vt Ammianum lib. 17. *Non refutamus hanc* (parem) *neque repellimus.* Adsit modo cum Decore & honestate. Et Hieronymum in Vita Malchi, *Dominus videns gregem suum crescere, nihilque in me deprehendens fraudulentiæ, & volens me renuntiare, quo fidum sibi magis faceret, tradidit mihi illam conseruam meam aliquando captiuam. Et cum ego refutarem, diceremque me Christianum, nec licere sibi viuentis vxorem ma-*

riti accipere. Quibus addere licet illud Sulpicii Seueri ex Dial. 2. *Nihil, ex his quæ virgo venerabilis miserat, refutauit, dicens benedictionem illius a sacerdote minime respuendam.* Quod autem sequioris tantum æui scriptores ita locutos volebat Buchnerus, non omnino ei assentior. Annon in verbis quoque Ciceronis *aspernare* & *refutare;* itemque *refutare* & *rejicere* vt ἰσοδύναμα apparebant? Quidni ergo ipse quoque Cicero dixisset, vt Ammianus, *refutare pacem*, pro rejicere pacem? Et, vt Sulpicius Seuerus, *refutare donum?* Ceterum seruata ea vocabuli notio est in idiotismo italico, quod *rifiutare* dicunt pro ricusare. Sed & ἰσοδύναμον Gallicum *refuser* inde ortum videtur.

REPRÆSENTARE prorsus sublatum de Lingua latina videri; adeo paucos esse, qui eo vtantur, Ant. Schorus scribit: Ignoratione enim ejus vulgus dicere, *prompta pecunia soluere*, *cum pecunia prompta emere:* at Latinos *repræsentare* aut *repræsentatione emere.* Ego plane negligi verbum non dixerim. Minimum enim nota vulgo *repræsentare* i-

ma-

maginem alicujus, repræsentare mores alicujus. At *repræsentare pecuniam*, pro *pecuniam præsentem exhibere*, præsenti pecunia aliquid emere, paulo abstrusius est. Veteres tamen subinde ita sunt locuti. Suetonius Aug. *extra quam summam repræsentari jussit. Nam et confiscatam semper repositamque habuerat. Reliqua legata varie dedit, produxitque quædam ad vicena sestertia, quibus solvendis annuam diem finiit.* In quibus oppositа sunt *summum repræsentare* & *solvendæ summæ annuam diem finire.* Idem Nerone: *Inquilinos privatarum ædium atque insularum, pensionem annuam repræsentare fisco.* Sic & Othone. *Omnibus dena sestertia repræsentata & quinquagena promissa.* Ipse Cicero. 12, 25, ad Att. *Reliquæ pecuniæ vel usuram filio pendemus, dum a Faberio, vel ab alio, qui Faberio debet, repræsentabimus,* Et 12, 30, ad Att. *si Faberianum venderem explicare vel repræsentatione non dubitarem.* Item: *Magno etiam Adjumento nobis Hermogenes potest esse in repræsentando.* Ita de solutione pecuniarum, quæ statim fit. Et putant viri docti, proprie locum habere verbum in pecunia persolvenda; hinc

vero ad alia transferri. Vide Buchnerum ad Lexicon Fabri. Et ſane de cujusuis rei exhibitione, quæ ſtatim fit, vſurpari videas. Cicero 5. 16. ad Att. *Quod eſt dies allatura, id conſilio anteferre debemus, neque expectare temporis medicinam, quam repræſentare ratione poſſimus.* Medicinam hic doloris atque ægritudinis intelligit. Atque eam repræſentari, id eſt, ſtatim exhiberi, vult ratione; neque expectari, dum longinquitas temporis dolorem minuat. Seneca ep. 95. *Petis, vt id, quod in diem ſuum dixeram debere differri, repræſentem, & ſcribam tibi &c.* Vbi *repræſentem* idem eſt quod ſtatim faciam. Cæſar. 1. B. Gall. *Itaque ſe, quod in longiorem diem collaturus eſſet, repræſentaturum, & proxima nocte de quarta vigilia caſtra moturum.* Dicunt etiam *repræſentare pœnas, ſupplicia,* pro ſtatim exigere vel ſumere. Suetonius Claud. 34. *Tormenta quæſtionum, pœnasque parricidarum repræſentabat, exigebatque coram.* Curtius l. 10. *Præceps ad repræſentanda ſupplicia.* Valerius M. 6, 5, ext. 4. *Cumque liceret culpam vel diſſimulare, vel errore defendere, pœnam tamen repræſentare ma-*

maluit. Vide & Gronouium l. 1. de pec. vet. c. 6. & Buchnerum ad Lex. Fabri.

SERVIRE non id modo ſignificat, quod ſeruorum eſt, ſed & idem, quod ſtudere, dare operam. Nep. 25, 6, 5. *Qua in re non ſolum dignitati ſeruiebat, ſed etiam tranquillitati.* item 15, 2, 4. *Non tam magnitudini virium ſeruiuit, quam velocitati.* Rurſus 2, 1, 3. *Diligentius amicis, famaeque ſeruiens.* Cic. 5, 16. ad Fam. *Tuenda tibi vt ſit grauitas, & conſtantiæ ſeruiendum* Et 9. 14. *Quid eſt, quod ego te hortor, vt dignitati & gloriæ ſeruias?* Idem quoque dicit, *ſeruire valetudini, ſeruire rei familiari, ſeruire litteris, ſeruire alicujus commodis, ſuis commodis, ſeruire iracundiæ, ſeruire cupiditatibus.* Quæ ipſa & id genus alia a Nizolio congeſta videbis. Vtuntur autem & compoſito inſeruire in talibus. Nepos 7, 11, 13. *Beotii magis firmitati corporis, quam ingenii acumini, inſeruiunt.*

Verbi SONARE ſignificatio hic notetur illa, qua idem eſt, quod ſignificare. Cic. 3. Off. *Sic hæc duo verba inter ſe diſcrepant, vt tamen vnum ſonare videantur.*

antur. Et l. 2. de Fin. *Epicurum, qui crebro dicat oportere exprimi, quæ vis subjecta sit vocibus, non intelligere interdum, quid sonet hæc vox voluptatis.* Atque hic & alia quædam elegans & vulgo neglecta locutio apparet; quod videlicet dicitur: *Quæ vis subjecta sit vocibus,* pro *Quid voces sonent, quid voces significent.* Pari modo dicunt, *notionem, sententiam, ipsamque rem vocibus subjectam esse;* itemque *vim in verbis esse,* cum voces aliquid significare volunt dicere. Cicero 1, de Orat. *Verborum sonitus inanis nulla subjecta,* verbis puta sive vocibus, *sententia.* Et 5. Tusc. q. *Huic verbo cum beatum dicimus, subjecta notio est secretis malis omnibus cumulata complexio.* Rursus 2. de Fin. *Neque vident, sub hac voce honestatis quæ sit subjicienda sententia.* Item *Quæ res huic voci subjiciatur.* Item *Tanta vis erat in verbis;* sed de verbo *sonare* notetur adhuc, quod idem quoque sit, quod *pronuntiare, eloqui,* Virgilius 6. Æneid. *Nil mortale sonans,* Horatius l. 1. sat. 4. *Os magna sonaturum S.* Cicero de clar. Or. *Cotta sonabat contrarium Catulo, subagreste quiddam planeque subrusticum.*

SVPPE-

SVPPEDITARE non tantum idem eſt, quod præbere, ſignificationemque habet actiuam; ſed & idem, quod ſuppetere, præſto eſſe, in promptu eſſe. Cic. 7, 19. ad Fam. *An hoc ſignificas, ne chartam quidem tibi ſuppeditare.*

TEMPERARE quod idem ſit quod *moderari*, dicaturque *temperare remp. temperare ſibi, temperare linguæ, manibus*, id notum eſt. Obſeruandum autem, quod præterea idem ſit, quod *abſtinere* ab aliquo, nec injuria eum afficere. Cicero pro Corn. *Noſtras inimicitias ipſi inter nos geramus: amicis noſtrorum inimicorum temperemus.* Et 4. in Verr. *Verrem nemini vlla in re temperaſſe.* Et 3. in eund. *Te putet quisquam, cum ab Italia freto disjunctus eſſes, ſociis temperaſſe?* Liuius alicubi, *Templis Deorum temperatum eſt.* Notetur autem & illa verbi ſignificatio, qua idem eſt, quod *miſcere*. Cicero 1. Off. *Quod ſimplex eſſe debet ex diſſimilibus rebus, miſceri & temperari non poteſt.* Valerius Max. 2, 6. *Venenum cicuta temperatum.* Atque hac ſignificatione ſæpe vſurpant rerum naturalium ſcriptores. Scribo-

nio

nio Largo *medicamentum temperatum* idem eſt, quod *mixtum.* Palladius 1, 30. *Polentæ duas partes & furfuris quatuor aqua calida temperabit.* Et 2, 19. *Ex mellis optimi decem libris omnia temperabis.* Vide & judicem Rhodii in Largum.

TOLERARE, quod τοῖς *alere, tueri*, ἰσοδύναμον poſuimus, ipſi quoque antiquiores ea notione vſurpant, dicuntque tunc *tolerare vitam*, tum *tolerare aliquem.* Cæſar 13. B. Ciu. 47. *Tolerare equos* dixit pro alere, tueri equos. Virgilius 8. Æn.

Tolerare colo vitam tenuique Minerua.

De verbo TRAHERE non ſatis notum videtur, quod idem quoque ſit, quod *ducere, ſecum ducere.* Virgilius 2, Æn. *Auo puerum Aſtyanaſta trahebat*, pro *ad auum ducebat.* Et ibidem:

Sacra manu, victosque Deos, paruumque nepotem ipſe trahit.

Curtius lib. 3. *Fœmineæ pleraque paruos trahentes liberos ibant.* Valerius Max. 3, 2, ext. 8. *Uxor Aſdrubalis dextra leuaque communes filios trahens.* Et 5, 8, 1. *Veturia liberos, ſecum trahens.* Nec de hominibus tantum & pueris, ſed & de Brutis uſurpatur. Idem Valerius,

1, 2, 4.

1, 2, 4. *Sectorius per asperos Lusitaniæ colles ceruam albam trahebat.*

TUERI non modo significat vim sibi, vel aliis, illatam defendere ac propulsare, sed idem quoque est, quod alere, sustentare, tolerare. Cicero pro Dejot. *Antea alere majores copias poterat, nunc exiguas vix tueri potest.* Liu. 39, 9. *Stortum nobile libertina Hispala non digna quæstu, cui ancillula assueuerat, etiam postquam manumissa erat, eodem se genere tuebatur.* i. e. alebat, tolerabat: Nepos. 15, 3, 4. *Amicorum in se tuendo caruit facultatibus.* Pari modo dicunt *tueri exercitum, tueri animalia.* Plinius 32. 10. *Crassus negabat locupletem esse, qui reditu annuo tueri legionem non posset.* Sed & dicunt *tueri ædificia*, pro sarta tecta conservare. Nomen quoque inde deriuatum *tutela* eadem notione vsurpatur. Valerius Max. 7, 1, 2. *Vnum atque alterum jugum boum facilis tutelæ*, i. e. quos tueri atque alere facile. item 7, 6, 6. *Amarissimam tempestatem Augusti, cura tutelæ tunc terrarum vacans, dispulit. Tutela terrarum est* sustentatio earundem. Præcedit enim, *Tanta commeatus penuria incessit.*

VEL-

VELLE vulgo fere non nisi de ea voluntate vsurpant, quæ imperium simul inuoluit, vt quod poeta dicit:

Sic volo, sic jubeo: sit pro ratione voluntas.

Quod autem idem verbum etiam idem est, quod *cupere*, *optare*, atque ita jucunditatem & voluptatem quandam simul inuoluit, ea significatio fere negligitur. At veteres frequentissime sic vsurpabant. Cicero 4, 14. ad Fam. *Alteris dicebas, te velle, quæ egissem, bene ac feliciter euenire.* Et 1, 7. *Quod scribis, te velle scire, qui sit reip. status, summa dissensio est.* Et pro l. Manil. *Quod vt illi proprium ac perpetuum sit, cum communis salutis atque imperii, tum ipsius hominis, causa, sicuti facitis, velle & optare debetis.*

Deinde *Velle* quoque idem est, quod bene velle, fauere. Vbi tum peculiari ratione & construitur, diciturque *velle alicui & velle alicujus causa*, & denique, *velle omnia alicujus causa.* Quæ loquendi genera Schorus neglecta adeo nunc esse dicit, vt sublata de Lingua latina videantur. At veteres sæpissime sic loquebantur. Cicero 6, 7, ad Att. *Plane volo his Magistratibus, quorum volun-*

voluntatem in Supplicatione ſum expertus. Et 16, 17. ad Fam. *Valde ejus cauſa volo.* Et 13, 22. *Varro magnopere ejus cauſa vult omnia.* Et 1, 1. *Regis cauſa, ſi qui ſunt, qui velint, qui pauci ſunt, omnes rem ad Pomp. referri volunt.*

Plura hujus generis congeſta videas a Schoro. Hic vero & illud notetur, quod *voluntas* quoque idem eſt, quod beneuolentia, fauor: Cicero 5. 7. ad Fam. *Ad me autem literas, quas miſiſti, quanquam exiguam ſignificationem tuæ erga me voluntatis habebant, tamen mihi ſcito jucundas fuiſſe.* Item 1, 8. ad Fam. *Eam voluntatem, quam exceptaram, præſtiterunt.*

Verbi VIDERE elegans vſus eſt cum dicunt, *videre, videndum eſt ne, videamus ne.* Qua formula ſe ab aliis diſſentire, aut rem adhuc dubiam eſſe, ſignificare ſolent. Terentius Eun. 2, 3, *Vide, ne nimium calidum hoc ſit modo.* Nepos 15, 10, 1. *Vide, ne tu pejus conſulas.* Cicero 5, 4. ad Fam. *Vide, ne, cum velis reuocare tempus omnium conſeruandorum, cum qui ſeruetur non erit, non poſſit.* Et 1. Off. *Videndum eſt, ne non ſatis ſit id, quod apud Platonem eſt in philoſophos dictum.* Et de Orat.

Orat. *Vide, ne hoc totum, Scæuola, ſit a me.* Et de fato, *Vide, ne non eadem illorum cauſa ſit & ſtricorum.* Et 4. Acad. *Vide, ne illarum quoque rerum pulcherrimarum a te ipſo minuatur auctoritas.* Seneca ep. 39. *Vide, ne plus profectura ſit oratio ordinaria, quam hæc, quæ nunc vulgo breviarium dicitur.* Rurſus Cicero 3. Tuſc. *Videamus, ne hæc oratio ſit hominum aſſentantium noſtræ imbecillitati & indulgentium mollitudini:* Et 4. 9. ad Fam. *Vide, ne ſuperbi ſit aſpernari ejusdem liberalitatem.* Sed quid *videre* hic ſignificat, cum dicunt *vide, ne, videndum eſt, ne, videamus, ne.* Cl. Voſſius lib. 7. Grammat. p. 601. de vi ipſius verbi non adeo ſollicitus, putat, voculam *ne*, quæ ſubjuncta eſt, eſſe pro, *vt ne*, *vt non.* Ipſi quoque tantum de vocula *ne* ſolliciti ſcripſimus alibi, *ne* eſſe pro *annon*: quod quidem nunc non placet. Optimum autem videtur, vt *videre* in talibus idem putemus eſſe, quod *cogitare*, *conſiderare.* Et quia τὸ *cogitare, conſiderare* ſubinde aliquid metus ſecum habet, fieri inde, vt τῷ *videre* quoque *ne* & *vt* ſubjiciantur; non aliter, quam ipſis verbis *timere* & *vereri.* Sane ipſis quoque

que verbis *cogitare*, *considerare*, *circumspicere*, voculæ *ne* & *vt* subjiciuntur. Videre pro cogitare. Plaut. Barch. 4, 9, *Quæ conditiones sunt, vtrum tu accipias vide.* Nep. & quomodo verbo *vereri* additum *ne* affirmationem, *vt* autem negationem significat, ita & verbo *videre* additum *ne* affirmationem, *vt* autem negationem significare. Idque assentior Andreæ Schotto, qui Not. Cic. 2, 9, scribit, obseruasse se, video cum particulis *ne* & *vt* non raro eundem, quem *timeo*, *metuo*, *vereor*, vsum habere apud Ciceronem, subjicit autem & exemplum ex 14. 14. ad Fam. *Reliquum est, quod ipsæ optime considerabitis, vestri similes feminæ sint ne Romæ. Si enim non sunt, videndum est, vt honeste vos esse possitis.* Hic post *videndum est* ponitur *vt*; & manifeste *videndum* est pro *verendum*. Quod & amplius apparet ex eo, quod in eadem ep. Ciceronis mox additur, *etiam illud verendum est.* Quasi diceret, non tantum illud *verendum* esse, vt vxor & filia Ciceronis honeste esse possint Romæ, sed & aliud verendum esse. Pari modo & Cicero in ep. ad Tiron. quæ

O est

est penultima libri XV. epp. Cic. Vide vt *scribit* pro *verere vt.* Verba sunt: *Isque diu & multis lucubrationibus commentata oratione vide, vt probare possit, te non peccasse.* Quod ex 1, Off. citabamus *videndum est ne*, in eo item adeo manifestum est, *videndum esse* pro *verendum*, vt Lambinus hoc pro illo substituendum putauerit, quod quidem cum Schotto minime nos probamus, quandoquidem notum esse potest, ipsum *videre* idem quoque esse, quod *vereri*. Perperam autem ab ipso quoque Schotto est factum, quod locum illum Ciceronis citauit sic. *Videndum est, vt non satis sit id, quod apud Platonem est.* Legendum enim omnino est: *Videndum est ne non satis sit.*

Eadem vis, quæ verbi *videre* est, cum post illud *ne* aut *vt* positum, apparet, est quoque similium quorundam verborum, cum post eadem *ne* ponitur. Varro. *Cum circumspiceret Atticus, ne quid præteriisset.* Hic *circumspicere* notionem itidem verendi aut metuendi inuoluit; proindeque eodem modo, quo verba metuendi, construitur. Cicero

4, 9, ad Fam. *Caput illud est, vt, si ista vita tibi commodior esse videatur, cogitandum tamen sit, ne tutior non sit.* Vbi *cogitandum, ne tutior non sit*, est itidem pro *verendum, ne tutior non sit.* Præcedunt, quæ jam paulo ante produximus, *Vide, ne superbi sit aspernari ejusdem liberalitatem.*

Verbi VOCARE elegans, nec cuiuis notus, vsus, quod dicunt, *vocare aliquem in discrimen, inuidiam, suspicionem, portionem, conditionem eandem.* Justinus 5, 2, 9. *Vocandos enim in portionem muneris Jonios, quorum pro libertate bellum susceptum sit,* Vbi Sebizius conjecit legendum esse *oneris.* Est autem *vocare aliquem in portionem oneris* nihil aliud, quam partem oneris alicui imponere. Cicero 7. in Verr. *Vocari in crimen & inuidiam,* item, *Vocari in suspicionem conjurationis.* Et pro Sest. *Qui claros viros in inuidiam aliquam vocauerunt* Et 1. Off. *Vocare aliquem in odium aut inuidiam falsis criminibus.* Et pro Cluent. *Vocari in periculum & discrimen.* In quibus *vocari* idem est, quod *trahere, adducere.*

VRERE non ignis tantum, sed &

 ipsum

ipſum frigus dicitur Juſtinus 2, 2, 9. *Quanquam continuis frigoribus vrantur.* Virgilius 1. Georg. *Boreæ penetrabile frigus adurat.* Quod ne poëticum videatur, aut Juſtinus poëtam tantum imitatus notetur, quod ipſe Cicero 2. Tuſc. ſcribit: *Pernoctant venatores in niue, in montibus ſe vri patiuntur,* Et quod Liuius l. 4. *Hiems eo anno niue ſæua & omni tempeſtatum genere fuit: arbores, quæ obnoxiæ frigoribus ſunt, deusſit cunctas.* In Curtio quoque locutionem hujusmodi obſeruare memini. Ceterum & Ouidius 3 Tr. 4.

Me tenet aſtricto terra peruſta gelu.

Nec mirum, frigus & gelu Latinis dici *vrere;* cum moleſtum omnino frigus ſit homini, & Latini, quicquid moleſtum & graue eſt, *vrere* dicant. Vellejus 2, 77. *Tum expoſtulante conſenſu populi, quem grauis vrebat annona* Florus 2. 6. *Vrebat nobilem populum ablatum mare.* Cujus generis plura congeſſit Buchnerus ad Lex. Fabri.

Verbi VTOR varii vſus ſunt, qui vulgo non ſatis noti eſſe atque negligi videntur. Vt, quod idem eſt, quod *habere.* Nep. 4, 2, *Pari felicitate in ea re vſus.*

Et

Et 25, 13. 3, *Vſus eſt familia optima.* Et 25,1,2. *Patre vſus eſt diligente.* Plura hujus generis vide in Ind. Nepotis: Sic & Cicero 8, 3. ad Att. *Cum in ea vrbe ſummis honoribus imperiisque vſus ſit*, item 2,15. *Neque erat ſuperiore honore vſus, quem præficerem* i. e. *non erat, qui ſuperiorem honorem habuiſſet* atque geſſiſſet, quam quæſtor ille. Item Or. 2. Phil. *Antonius Cæſari regnum detulit, Cæſar vti noluit*, item 14, 5. ad Fam. *Cum aduerſis ventis vſi eſſemus.* Vide & Theſaurum Nizolii. Deinde vſus verbi notetur ille, quod jungitur nominibus, quæ ſignificant virtutes & affectiones animi, atque ita ex affectionibus iſtis proficiſcentes operationes notat, ſic dicunt, *vti libertate, fortitudine, prudentia, moderatione*, pro *liberaliter, fortiter, prudenter, moderate agere.* Nep. 25, 11, 5. *Sic liberalitate vtens nullas inimicitias geſſit.* Item 7, 5, 6. *in captos clementes fuerant vſi.* Cujus generis plura vide in indice. Adjiciunt etiam nomina ipſas actiones ſignificantia, dicuntque *conſolatione vti, prædicatione vti*, pro *conſolari, prædicare.* Cic. 6, 11, ad Fam. *Conſolatione non vtebatur, quod ex multis*

 au-

audiebam &c. Et 6, 12, *Hæc prædicatio tua mihi valde grata est, eaque te uti facile patior.* Et 6. 18. *Quo magis expetam promissum tuum quo in litteris vteris.* Hic *vti promisso* nihil aliud est, quam promittere. Virgilius pro eo dicit, *dare promissa*, vt in lib. de Lat. f. susp. notauimus. *At facere promissa* aliud, vt ibidem monuimus. Rursus 9, 14. *Hortatio non est necessaria: gratulatione magis vtendum est.* Et in Or. pro Marc. *Quo silentio eram his temporibus vsus.* Notandum denique, quod dicunt, *vti aliquo multum, vti aliquo familiariter*, pro multum versari cum aliquo, & familiariter cum aliquo viuere, quæ quidem passim sunt obuia.

CAPVT VI.
ACCESSIO SPECIALIOR DE VERBORUM VSU.

Verba, quæ affectum aut actionem mentis significant, subinde orationem externam significare, quæ affectus aut actionis mentis signum est.

VOcabula, quæ affectum aut actionem mentis proprie significant, subinde non ipsum affectum, aut actio-

actionem mentis, quæ quidem intra nos ſunt, ſed orationes externam, qua affectus & actiones mentis exprimuntur, ſignificant. Quod quia & ipſum vulgo non ſatis notum videtur, hic itidem ob oculos ponendum videtur. Sunt autem inter ea vocabula *miſerari*, *deteſtari*, *opinari*, *exiſtimare*. Cæſar 1. de B. Gall. *Abditi in tabernaculis aut ſuum factum querebantur, aut cum familiaribus ſuis commune periculum miſerabantur.* Et l. 2, de B. ciu. c. 41. *Hi de ſalute ſua deſperantes, vt extremo vitæ tempore homines facere ſolent, aut ſuam mortem miſerabantur, aut parentes ſuos commendabant.* Saluſtius B. Jug. *Eos multa pollicendo, ac miſerando caſum ſuum confirmat* (Atherbal) *vt per hoſtium munitiones noctu ad proximum mare, deinde Romam, pergerent.* Tacitus 1. Ann. *Planci grauem & immeritum caſum, ſimul quantum dedecoris adierit legio, facunde miſeratur.* Vbi ipſum quoque aduerbium *facunde*, declarat, quod *miſerari* hic orationem externam ſignificet. Idem Tacitus lib. 15. Ann. *Nulla edita voce, qua ſemet miſeraretur.* Veſtinus puta, cui juſſu Neronis abſciſ-

ſæ venæ. Nomen quoque verbale *miſeratio* eadem notione, & quidem ab ipſo Cicerone, vſurpatur. Vt in Oratione: *Miſeratione mens judicum permouenda eſt.* Et in epp. ad Att. *Tua illa pulchra laudatio, tua miſeratio, tua cohortatio.* Ex quibus itidem ſatis intelligitur, vocem *miſeratio* hic ad ſermonem pertinere. Nec tantum de hoc vocabuli vſu & ſignificatione monendum fuerit, ſed & de vocabulo ipſo. Obſeruat enim Antonius Schorus, *ipſum hoc vocabulum miſeratio pro miſericordia paucos quotidiano ſermone vſurpare.* Vide librum ejus de Phraſibus Lat. L. Atque id ſane ita verum eſt, quod Schorus obſeruat. Ceterum ipſa illa, quam dixi,notione vocabulum vſurpari adhuc rarius eſt. Compoſitum verbum *commiſerari* eadem notione vſurpatur. Nepos XVII, 5, 2. *Tantum abfuit ab inſolentia gloriæ, vt commiſeratus ſit fortunam Græciæ.* In quibus verbum *commiſerari* de ſermone intelligendum eſſe, recte monet Bœclerus in Indice.

Superioribus verbis ſimilia fere ſunt DEFLERE & DEPLORARE. Hæc enim

nim ſubinde non ipſum fletum, ſed orationem cum fletu conjunctam & querimoniam, ſignificant. Curtius 8, 6, 7. *Quam ignominiam ægre ferens deflere apud Soſtratum cœpit.* Vbi *deflere* idem, quod *queri*, *conqueri.* Et quomodo dicitur *queri apud aliquem*, ita hic *deflere apud aliquem.* Vellejus Pat. 2. 119. 1. *Ordinem atrociſſimæ calamitatis juſtis voluminibus, vt alii, ita nos, conabimur exponere. Nunc ſumma deflenda eſt.* Vbi *deflere* eſt ſcribendo & conquerendo exponere. Suetonius Calig. 30. *Hanc vt crudeliſſimam cædem & defleuit edicto, & eos, qui ſpectare ſuſtinuerant, execratus eſt.* Vbi tam *execrari*, quam *deflere*, itidem ad orationem & ſermonem pertinent. Sequitur ilico. *Queri etiam palam de conditione temporum ſuorum ſolebat.* Liuius 4, 3, 7. *Cum ſibi nihil viui reliquum, præter linguam, ad deplorandas patriæ ſuæ calamitates præfatus eſſet.* Rurſus Suetonius Cæſ. 20. *Cicerone in judicio quodam deplorante temporum ſtatum.*

Porro de Verbo DETESTARI videamus. Hoc de ſermone & verbis vſurpatum reperio a Liuio in Lib. XL.

Quoties ego audientibus vobis deteſtatus exempla diſcordiarum fraternarum, horrendos euentus eorum retuli? Et a Cicerone lib. 9. ep. 12. ad Att. *Cum tu ad me quædam* Γενικόλεγον *ſcripſiſſes, & ego mihi a te quædam ſignificari putaſſem, vt Italia cederem, deteſtaris hoc diligenter XI. Kal. Mart.* Sequuntur deinde ipſa verba Attici, quibus id deteſtatus fuerat.

Pari modo & EXECRARI interdum non affectionem animi, ſed eum, quo hæc proditur, Sermonem deſignat. Valerius Max. 3, 2, 20. *Vibius Accaus vexillum trans Punicum vallum projecit, ſeipſum ſuosque commilitones, ſi eo hoſtes potiti eſſent, exſecratus.* Eodem verbo eadem de re vſus quoque Liuius lib. 25. Qui idem ſubinde & *execrari aliquid in aliquem*, aut *in aliquid* ſcribit. Vt l. 10. *Hæc exſecratus in ſe hoſtesque, qua confertiſſimam cernebat Gallorum aciem, concitat equum.* Et l. 30. *In ſe quoque ac ſuum ipſius caput exſecratum.* Ita enim ex Mſſ. ibi legendum, vti monuit Gronouius. Et l. 39. *Exſecratus deinde in caput regnumque Pruſiæ & hoſpitales Deos violatæ ab eo fidei teſtes inuocans.* Et l. 40. *Execratio-*

crationes in agminibus proficiscentium in regem. Sic & superiore ἰσοδυνάμω verbo vtitur in lib. 39. *In caput eorum detestari minas periculaque qui id suauissent.* Obseruauit hæc proxima & in Notis ad Liu. 30, 29. Congessit vir summus, Joh. Fred. Gronouius.

Verba EXISTIMARE & OPINARI quoque in Auctoribus subinde de sermone intelligenda sunt. Nepos X, 7, 3. de Dione. *Insuetus male audiendi non æquo animo ferebat de se ab iis male existimari, quorum paulo ante in cælum fuerat elatus laudibus.* Vbi *male de aliquo existimare* nihil aliud, quam *male de aliquo loqui.* Quibus adde, quæ Berneggerus ad Iustini 12, 5, obseruauit. Seneca de ira 3, 22. Pari modo dicunt *bene* & *male de aliquo opinari.* Justinus 12. 5. *In unam cohortem eos, qui de rege durius opinati fuerunt, contribuit. Vbi durius de rege* Alexandro *opinati* dicuntur, qui sequius de illo in epistolis, quas in Macedoniam mittere voluerant, scripserunt. Suetonius Aug. 51. *Inter cetera crimina abjiciebatur, quod male opinari de Cæsare soleret.* Et

67.

67. *Seruam grauissime de se opinantem compedibus coërcuit.*

Porro de verbis existimandi & ad intellectum pertinentibus notandum, quod subinde ad voluntatem significandam transferantur. Præcipue vero de verbo *censeo* hic monendum. Sane Varro apud Nonium sic habet: *Verbum censeo & arbitror idem poterat ac valebat.* Et Nonius ipse ait: *Censere et arbitrari veteres cognatione quadam socia ac similia esse verba voluerunt.* Et pro exemplo adjecit illud Plauti ex Rudente: *Non vidisse undas majores censeo.* Item illud ex Menæchmis. *Vt si sequetur me hac abiisse censeat.* Verum factum fuit, vt idem verbum & ad voluntatem & ad jussionem quandam significandam transferretur. Cujus rei occasio videtur hæc fuisse, quod Senatus Romanus cum censuit & existimauit aliquid faciendum esse, ita censuit & existimauit, vt magnæ ejus auctoritas esset, & vt vim mandati ea censio haberet. Liuius lib. 10. *Bellum Samnitibus & censuere Patres, & populus jussit.* Et lib. 31. *Sulpicius consul popu-*

populum concione aduocata alloquens, quia Fratres, ait, censuere, vos jubete. Ita mollius verbum de senatu vsurpabant, quam de populo; Sed vt vtriusque eadem fere vis esset. Sallustius B. Jug. *Tres adolescentes in Africam legantur, qui ambos reges adeant, S. P. Q. R. verbis nuntient, velle & censere* (senatum, populumque Rom.) *eos ab armis discedere.* Hic *velle* & *censere* conjunguntur: vt appareat, *censere* itidem ad voluntatem hic pertinere. Nec dicitur, *Censere eis ab armis discedendum esse*, quod non nisi ad intellectum & ad existimationem pertinere videri possit; sed *Censere eos ab armis discedere.* Cicero lib. I. ep. I. *Crassus tres legatos decernit: nec excludit Pompejum, censet enim etiam ex iis, qui priuati sunt.* Ex quibus apparet, *censere* itidem fere hic esse, quod illud, quod præcedit *decernere.* At *decernere* vtique non nudum intellectum, sed simul voluntatis actum, exprimit. Crassus cum sententiam diceret de Ptolemæo rege Ægypti restituendo, decreuit omnino, dixitque, quid ipse vellet: idemque dum decreuit, etiam censuit.

ſuit. Cæſar. 1. B. Ciu. *M. Calidius cenſebat, vt Pompejus in ſuas prouincias proficiſceretur.* Valerius Max. l. 7. c. 6. ex 1. *Senatus cenſuit vti publice ſerui aduerſus propulſandorum hoſtium impetum emerentur.* Et ſane de ea verbi *cenſere* ſignificatione, qua idem eſt, quod *decernere*, monuerunt quoque veteres Iuriſconſulti. In Digeſtorum titulo de verborum ſignificationibus verba *Iaboleni* hac de re ſunt iſta. *Cenſere, eſt conſtituere & præcipere. Vnde etiam dicere ſolemus: Cenſeo, vt hoc facias. Et ſenatum: aliquid cenſuiſſe.* Etiam Feſtus ſic habet: *Cenſere nunc ſignificat putare, nunc ſuadere, nunc decernere.* Nec tantum, cum de ſententiis in ſenatu dicendis agitur, ſed & alias ea verbi *cenſere* videtur vis eſſe, vt non tam ad intellectum, quam ad voluntatem, pertineat. Cicero Bruto: *Imo plane, inquam, Brute, legas cenſeo.* Idem lib. 7. ep. 13. *Treuiros vites, cenſeo.* Non dicit, *cenſeo, legendum tibi eſſe, cenſeo, Treuiros vitandos tibi eſſe*, quæ ad nudum intellectum pertinere videre poſſent; ſed *cenſeo legas*, id eſt, vt legas, *cenſeo vites* i. e. *vt vites.* Quæ ſane idem eſſe videntur, quod *Volo*

& ſua-

& ſuadeo ſeu *hortor, vt legas, vt vites.* Eſtque hæc loquendi formula multo frequentiſſima. Cicero. 7. in Verr. *Magnopere cenſeo deſiſtas.* Et 4. Acad. Q. *Illud vero non cenſuerim, vt ejus Auctoritate moueare.* Et 10, 12. ad Att. *Ad Cæſarem mittas cenſeo, & ab eo hoc petas.* Item 2, 4. ad Att. *Cenſeo tamen adhibeas Vettium*, Liuius 36, 7, *Nunc quoque arceſſas cenſeo omnes nauales terreſtresque copias.* Ita enim legendum, non *arceſſendas*, vti docet Gronouius. Iuſtinus 9, 5, 2. *Demoſthenes cenſere cœpit, vt abirent Sicilia.* Quemadmodum autem alia verba, quæ ad voluntatem pertinent, non tantum *vt* cum conjunctiuo, ſed & Accuſatiuus cum infinitiuo ſequitur, ita & fieri obſeruamus. Iuſtinus. 13, 2, 5, *Perdicca cenſet Roxanis expectari partum*, pro cenſet, vt Roxanis partus expectetur; ſic & ſupra ex Liuio citabamus, *Velle & cenſere eos ab armis diſcedere*, pro velle & cenſere, vt ipſi ab armis diſcederent.

Quod dixi verba exiſtimandi ſubinde & ad voluntatem ſignificandam transferri, id & ad verbum *videtur* pertinet. Eſt enim hoc ſubinde idem, quod

quod *placet.* Cicero in epp. ad Att. *Puero de mancipiis, quæ tibi videbitur, attribuas.* Vbi *quæ tibi videbitur* eſt, pro *quæ tibi placuerit attribuere?* ſi dixiſſet *quæ tibi videbuntur attribuenda*, pertineret id ad intellectum & ad exiſtimationem. Nunc autem dicit, *quæ tibi videbitur* ſcil. *attribuere.* Quod nihil aliud eſſe poteſt, quam *quæ tibi placuerit attribuere.* Rurſus Cicero lib. 14. ep. 7. *ſi tibi videbitur, villis illis vtere, quæ longiſſime aberunt a militibus*, ſi dixiſſet, *ſi tibi videbitur, conſultum*, intelligendum omnino eſſet de exiſtimatione, verum vox conſultum aut ſimilis non eſt addita. Nepos Pauſania, *ſi tibi videtur, des ei filiam tuam nuptum.* Et Datame; *De qua re, ſi ei videretur, in colloquium veniret.* Liuius lib. 3. *Victi conſenſu decemuiri, futuros ſe, quando ita videatur in poteſtate patrum affirmant.* Item: *Miſſi ad plebem conditionibus quibus videretur reuocandam.*

Porro OMINARI cum ad animum pertineat, reperitur tamen itidem de ſermone, quo ipſa animi cogitatio exprimitur, vſurpatum. Vellejus 2, 71. *Varro ad ludibrium moriturus Antonii digna illo*

ac

ac vera de exitu ejus magna cum libertate ominatus eſt. *Libertas* hic eſt libertas loquendi. Pari modo igitur & *ominari* ad ſermonem hic pertinet.

PLACET verbum ad voluntatem pertinens ſubinde & ad actionem intellectus ſignificandam transfertur. Cicero 1. de Diu. *Vt doctiſſimis ſapientisſimisque placuit*, id eſt, viſum fuit, vt doctisſimi ſapientisſimique exiſtimarunt. Item 4. Acad. *Duo placet eſſe Carneadi viſorum genera*, id eſt, Carneades cenſet, exiſtimat. Et 17, ad Fam. *Quod ſi hæc ratio rei gerendæ periculoſa tibi videbitur, placebat illud, vt, ſi rex amicis tuis, qui per prouinciam imperii tui pecunias ei crediдiſſent, fidem ſuam præſtitiſſet, & auxiliis cum tuis & copiis adjuuares.* Vbi *placebat*, eſt, pro conſultum videtur. Item 16, 1. ad Fam. *Mihi placebat, ſi firmior eſſes, vt te Leucadem deportares, vt ibi te plane confirmares. Videbis quid Curio, quid Lyſoni, quid medico placeat.* Vbi *mihi placebat*, eſt, pro mihi conſultum videtur, & *quid medico placeat* pro, quid medico conſultum videatur, quid medicus faciendum putet. Et l. 1. ep. 2. ad F.

Itaque postridie placuit, vt breuiter sententias diceremus. Plura id genus vide congesta ab Ant. Schoro. Ait ille, qui verbi *placet* vſum ignorent, eos pro *placet* dicere *bonum videtur.* Notat item quod pro *placuit* dicunt etiamplacitum eſt. Horatius quoque ea notione vocabulo vtitur, quod Epod. 16. ſcribit. *Sic placet, an melius quis habet, ſuadete?*

Verba SENTIRE & PUTARE itidem de ſermone vſurpata reperias. Cicero l. 10. ep. 2. *Sed nec ſine periculo quisquam libere de rep. ſentiens verſari poteſt in ſumma impunitate gladiorum.* Vbi *libere de rep. ſentire*, eſt, vtique *libere de rep. loqui*; alioqui dici haud poſſet, non poſſe quenquam libere de rep. ſentientem ſine periculo verſari. Nam ſi quis, quod de rep. ſentit, non eloquatur, ſed tacitus ſecum reputet, in diſcrimen venire ideo non poteſt. Sed & Adverbium *libere* argumento eſt, quod *ſentire* de ſermone intelligendum hic ſit.

Sunt & alia quædam, quæ modo ad intellectum, modo ad voluntatem pertinent, vt *ſtatuo, induxi animum, decreui*

creui. Si dicas, *statuo, rem ita se habere*, verbum *Statuo* pertinet ad intellectum: Si vero dicas *statuo id facere*, pertinet idem ad voluntatem. Et vtriusque phraseos exempla passim obuia sunt.

CAPVT. VII.

DE

ADVERBIORVM QVORVNDAM SIGNIFICATIONIBVS ATQVE VSIBVS VVLGO FERE NEGLECTIS.

INter Aduerbia, quorum vsus quosdam vulgo fere negligi obseruo, est primo ADHVC, pro *etiam, præterea*, satis frequenter istud vocabulum vsurpatur. Nec male illud. Nam & veteres passim ita vsos inuenias. Cicero Læl. *Ortum amicitiæ videtis; Nisi quid adhuc forte vultis.* Plinius 33, 2. *Sunt adhuc aliquæ non omittendæ in auro differentiæ.* In talibus *adhuc* est pro *ad hoc, præter hoc, præterea.* At veteres frequentissime *ad*

hoc dixerunt quoque pro *ad hoc tempus*, vſque *ad hoc tempus.* Qui vſus vocabuli valde hodie negligitur, diciturque pro eo perpetuo fere *hactenus.* Cum obſervare liceat, Ciceronem aliosque veteres, cum dicere voluerunt, ad hoc vſque tempus aliquid factum aut non factum eſſe, vocabulo *adhuc*, non vocabulo *hactenus* vſos eſſe. Corn. Nepos Milt. *Qua pugna nihil adhuc eſt nobilius*, i. e. ad hoc vſque tempus. Cicero lib. 6. ep. 6. ad Fam. *Cur hæc igitur adhuc parum profecerunt?* Et ep. 14. *Etſi tali tuo tempore me aut conſolandi aut juuandi tui cauſa ſcribere ad te aliquid pro noſtra amicitia oportebat: Tamen id adhuc non feci.* Et l. 10. ep. 6. Att. *Me adhuc nihil præter tempeſtatem moratur.* Et l. 6. ep. 1. ad Fam. *Qui in te adhuc injuſtior quam tua dignitas poſtulabat, fuit.* Et 5, 5, ad Fam. *Quod adhuc majore in varietate verſata eſt tua cauſa, quam homines volebant.* Liuius l. 40. *Adhuc ſeu cura mea, ſeu fortuna, reſtitit parricidio tuo.* Seneca ep. 24. *Non pro mea adhuc, ſed pro patriæ libertate, pugnaui.*

BENE. vide infra *male*

CELE-

CELERITER pro breui apud veteres frequentius, quam hodie eſt, Cæſar. 7. de B. Gall. *Sed factum imprudentia Biturigum & nimia obſequentia reliquorum, vti hoc incommodum acciperetur: Id tamen ſe celeriter majoribus commodis ſanaturum.*

COMMODE vſurpant Cicero & alii pro recte, bene, concinne. Cicero 2. Off. *Has res commodiſſime Xenophon perſecutus eſt.* Et de Am. *Multa breuiter & commode dicta.* Et c. Rull. *Commodius feciſſent.* Nepos præf. *Commode ſaltare.* Et 2, 10. 1. *Commode verba facere:* Pro quo Cicero non ſemel *commode dicere.*

DENIQVE quod poſt pluſcula recenſita adhiberi, idemque, quod *breuiter* ſignificare ſolet, hic itidem monendum videtur. Salluſtius B. Jug. *Gratia, voce, denique omnibus modis pro alieno ſcelere nitebatur.* Nepos 21, 2, 2. *Minime libidinoſus, non luxurioſus, non auarus, nullius rei denique cupidus, niſi ſingularis perpetuique imperii.* Quod non libidinoſum, non luxurioſum, non avarum Dionyſium fuiſſe dixerat, trium jam ge-

 nerum

nerum cupiditates ab eodem abfuiſſe ſignificarat. Et ne plura ſpeciatim recenſere opus eſſet, addit, *nullius rei denique cupidum fuiſſe:* Atque ita *denique* idem eſt, ac *breuiter vt dicam.* Idem Nepos 18, 12, 1. *A quo tot annos adeo eſſent male habiti, vt ſæpe ad deſperationem forent adducti; quique maximos duces interfeciſſet; denique in quo uno eſſet tantum, vt, quoad ille viueret, ipſi ſecuri eſſe non poſſent.* Vide & Ind. in Nepotem: Itemque Freinsheimii in Curtium & Florum. Nam paſſim in auctoribus iſte vocis *denique* vſus obſeruatur. Notetur deinde & ille vſus, quod *tum denique* dicunt pro tum demum.

JAM idem quoque eſt, quod *amplius.* Cicero 1, 2, ad Fam. *Cui rei jam obſiſti non poterat.*

Elegans quoque vſus ejus in connexionibus. Salluſtius B. Iug. c. 15. *Iam primum adoleſcens Catilina multa nefanda ſtupra fecerat.* Conf. etiam Liu. lib. 1. ineunte.

MALE non ad prauitatem tantum & ad turpitudinem pertinet, ſed & idem eſt, quod *infeliciter:* vt, cum dicunt, *male*

pugna-

pugnare, male rem gerere. Vide Indicem in Nepotem a nobis locupletatum. Liuius l. 4. *Mœstæ ciuitati ab re male gesta Posthumius objectus.* Contra *bene* idem quoque est, quod *feliciter.* Liuius L. l. 23. *Nec cessabant Sabini feroces ab re priore anno bene gesta lacessere & instare.* Et l. 23. *Ab re bene gesta lætum exercitum.* Cicero 5, 13. ad Fam. *Non aliunde pendere, nec extrinsecus aut bene, aut male viuendi suspensas habere rationes.* Deinde de voce *male* notetur, quod idem, quod *valde,* & quod voces *pejus* & pessime consimili notione vsurpentur. Ita dicunt, *male odisse, male metuere, formidare* pro *valde, vehementer odisse,* & similiter, *pejus odisse, pessime metuere* pro *magis odisse, maxime metuere.* Terentius Heaut. 4. 1. 56. *Vt præter spem euenit, quam timui male.* Vide & Heaut. 3, 2, 20. Plautus Curc. *Pessime metui, ne mihi hodie apud prætorem solueret.* Et Pseud. 4, 3. *Nimis ego illum hominem metuo & formido male.* Cicero 13, 50. ad Att. *Non dubito, quin me male oderit.* Et 7, 2. ad Fam. *Oderam multo pejus hunc, quam ipsum illum Clodium.* Horatius l. 1. ep. 17. *Cane*

pejus & angue vitare dicit pro *magis quam canem & anguem.* Videtur autem vtraque illa significatio vocis *male* imitatione Græci vocabuli κακῶς exorta esse. Nam & Græci dicunt κακῶς πράττειν, κακῶς δέδια. Vide Henr. Stephanum de Latinitate Plauti. pag. 400. Ceterum nec alia quam dixi, vocis *male* vis est, cum dicunt *male multare aliquem*, quod passim apud Plautum, Terentium, ipsumque Ciceronem obseruatur.

De voce MAGIS non satis notum in vulgus videtur, quod sæpe ea vtuntur, vbi vernacula lingua suadet potius contraria voce *minus* vti; quodque adeo oratione fere inversa vtuntur. Justinus 2, 1, *Nec virorum imperio magis, quam fœminarum virtutibus claruere*, pro *non minus virtutibus fœminarum quam imperio virorum claruere;* vel, quod idem est, æque virtutibus fœminarum, atque imperio virorum. Nostri dicerent, *Nicht weniger wegen der Weiber Tugenden, eben so wohl wegen der Weiber Tugenden, als.* Nepos 1, 2, *Neque id magis imperio, quam justitia, consecutus*, pro *non minus just. quam imp.* Idem 25, 6, 1, *Non magis eos in*

sua

ſua poteſtate exiſtimabat eſſe, qui ſe iis (fluctibus ciuilibus puta) *dediſſent, quam qui maritimis jactarentur.* Vbi *non magis* idem, quod æque non. Noſtri, *ſie ſind eben ſo wenig ihrer ſelbſt mächtig.* Item 10, 3, 2. *Homo amicus non magis tyranno quam tyrannidi.* Cicero 1, 8. ad Fam. *Quæ propoſita fuerant nobis ea ſublata tota, ſed nec mihi magis, quam omnibus.* Notetur item, quod dicunt, *neque eo magis* pro *&* *tamen non.* Saluſtius B. Iug. *Neque eo magis cupido Jugurthæ minabatur.* Nep. 21, 3, 3. *Neque eo magis fida inter eos amicitia manere potuiſſet.*

De adverbiis *magis, plus, amplius, minus,* notetur, quod vſurpentur pro nominibus adjectiuis *plures* & *pauciores*, & quidem omnibus horum caſibus. Cicero in Verr. *Dum ea demolitio fieret, ſenatores non minus triginta adeſſent*, pro *non pauciores, quam triginta.* Nam & ellipſis voculæ *quam* eſt in talibus. Nepos. 2,5,4. *Minus diebus triginta in Aſiam reuerſus eſt* pro paucioribus *quam diebus trig.* Petronius: *Minus duabus horis mecum moraris.* Cicero pro Roſc. *Annos natus magis quadraginta* pro

plures quam quadrag. Terentius Adelph. 2, 1. *Plus quingentos colaphos infringi* pro *plures quam quing.* Nepos 8, 4, 2. *Nolo amplius, quam centum jugera*, pro *nolo plura.* Idem 16, 2, 3. *Cum non essent amplius centum*, pro *non plures, quam centum.* Vide & Indicem in Nep. v. *amplius.*

MOX, quod Latini pro *deinde, postea*, dicant, non satis obseruari, vel saltem raro ea notione vsurpari hodie videtur. Justinus 2, 4, 4. *Summouentes primo, mox etiam inferentes bella.* Item 9, 7, 3, *Vt in conuiuio antea primum cum Attalo, mox cum ipso patre jurgaret.* Item 12, 12, 11. *Dotibus primo formæ pueritiæque, mox obsequiis regi percharus*, item 13, 1, *Quos primo Philippus, mox Alexander tanta cura legerat.* Et 43, 3, *Primum Italiæ & mox orbis imperium quæsitum.*

NEQVICQVAM pro frustra elegans; sed non vsu tritum. De hoc Festus: *Nequicquam significare idem, quod frustra, plurimis auctorum exemplis manifestum est.* Sallust. Bel. Cat. *Vbi socordiæ tete ignauiæque tradideris, nequicqaam Deos implores.*

NIHIL, quamuis reuera nomen, idem-

idemque sit, quod nulla res, tamen subinde ponitur aduerbialiter. Porro Comparatiuis cum additur pro *nihil* ponitur fere *nihilo*; idque ibidem pro *non* Liuius. 1, 23, *Si secum congressus sit, satis scire, ea se allaturum, quæ nihilo minus ad rem Romanam, quam ad Albanam pertineant*: Vbi *Nihilo minus* est pro *nihil minus*, *non minus*. Idem Liuius 2, 29, *Exprobrantibus Consulibus nihilo plus sanitatis in curia, quam in foro esse*. Terentius Eun. 1, 1, *incerta hæc, si tu postules ratione certa facere, nihilo plus agas, quam si cum ratione insanias*. Vbi rursus *nihilo plus* est pro *nihil plus*, *non plus*. Cicero 4, 14. ad Fam. *Nisi in reditu meo nihilo meliores res domesticas quam remp. offendissem*. Vbi *nihilo meliores* est pro *nihil meliores*, *non meliores*. Pari modo comparatiuis addunt ablatiuos *tanto*, *quanto*, *aliquanto*, *multo*, *paulo* dicuntque, *tanto melior*, *quanto melior*, *paulo melior*. Pro quibus tamen etiam dicunt *tantum*, *quantum*, *aliquantum*, *multum*, *paulum melior*, vt Grosippus, id est Schoppius in Parad. liter. ep. 5. demonstrat. Exempli gratia Liuius 3, 15, *Quantum magis iuniores patrum*

plebi

plebi ſe inſinuabant. Et 44, 7, *Quantum longius procederet.*

Præcipue vero hic notandum id, quod dixi, *nihilo minus* per ablatiuum dici pro, *nihil minus* ſeu *nihilum minus*, id eſt, non minus, quemadmodum *quanto minus*, *tanto minus*, *paulo minus.* Id enim vulgo non ſatis obſeruari videtur, putarique, *nihilo minus* reſpondere tantum noſtro *nichts deſto weniger;* non autem noſtro *nicht weniger.* Differunt ſane hæc nobis. Nam cum dicimus *nichts deſto weniger*, idem id eſt, ac ſi diceremus, *darum nicht weniger.* Et notius noſtris eſt quod *nihilominus* ſignificet *nichts deſto weniger*, quam quod ſignificet *nicht weniger.* Obſeruetur autem & illud, *nihilo minus*, cum reſpondet noſtro *nichts deſto weniger*, pro quo illud dicatur, nam & hoc vulgo ignorari videtur. Cum *nihilo minus* ſignificat *nicht weniger*, tum, vt dixi, eſt pro *nihil minus* vel *nihilum minus*, id eſt, non minus, *nihilo* enim eſt pro *nihilum*, vt *quanto minus* pro *quantum minus.* At cum *nihilo minus* reſpondet noſtro *nichts deſto weniger*, tum *nihilo minus* eſt pro *nihil eo minus*, id eſt, *non*

eo

eo minus: quaſi Germanice dicas, *desvvegen nicht vveniger.* Sic & *nihilo magis* dicunt pro *nihil eo magis, non eo magis.* Nepos 14, 10, 3, *Nihilo magis neque Colloquium ejus petiuit, neque in Conſpectum venire ſtuduit.* Sic & *nihilo ſecius* eſt pro *nihil eo ſecius, non eo ſecius.* Nepos 9, 2, 4. *Conon nihilo ſecius apud præfectos regis verſabatur.* Item, *nihilo ſegnius*, pro *nihil eo ſegnius, non eo ſegnius.* Nepos 14, 2, 4. *In quo cum ab Ariobarzane deſertus eſſet, nihilo ſegnius perſeuerauit.* Ipſum quoque *eo*, id eſt, ideo, in talibus ſeparatim vſurpant, dicuntque, *neque eo magis* pro *nihilo magis.* Nepos 4, 3, 5. *Neque eo magis carebat ſuſpicione*, pro *& nihilo magis carebat ſuſpicione*, vel, quod idem eſt, & *nihilo minus ſuſpicionem habebat.* Item 18, 4, 1, *Ab hoc aliquot plagis Eumenes vulneratur, neque eo magis ex prœlio exceſſit, ſed acrius hoſtibus inſtitit.* Item 16, 1, 3, *Neque eo magis arcem Thebanis reddiderunt.* Et 25, 8, 5, *Neque eo magis potenti adulatus eſt Antonio.* Sic & *neque eo minus* dicunt pro *nihilominus*, id eſt, nihil eo minus, non eo minus. Nepos 20, 4, 1, *Neque eo minus priuatis publicisque rebus interfuit.* Et

pari

pari modo *neque eo ſecius* pro *nihilo ſecius*, i. e. vt diximus, *nihil eo ſecius*. Nepos. 1, 2, 3, *Neque eo ſecius Athenienſibus officia præſtabat*. Sed quid noſtrum *deſto*, quod in talibus vſurpamus, & cujus originis illud? in antiquis MSTS. ſcriptum reperio *thes te mehr, thes te weniger*: Videturque *deſto* vox compoſita ex *des* & *te*; vt *des* ſit Genitiuus pro *deſſen*, & amplius pro *deswegen*, vt *nichts deſto weniger* dicatur pro *nichts deswegen zu weniger*.

PARVM pro non ſatis huc itidem referendum. Saluſtius B. Jug. *Parum tuta per ſe ipſa probitas eſt*. Et B. Catil. *Nobis ea res pro magnitudine parum comperta eſt*. Cicero 2. fin. *Sed tu iſtud dixiſti bene latine, parum plane*. Seneca de ir. c. 17. *Alexander Clitum, cariſſimum ſibi & vna educatum, inter epulas transfodit, & manu quidem ſua, parum adulantem & pigre ex Macedone & libero in Perſicam Seruitutem tranſeuntem*. Sic & *paruum* dicunt pro non ſatis magno. Juſtinus 8, 1, *Quaſi parua ſupplicia cædibus & ruinis luiſſent*.

PRIVATIM vulgo opponitur tantum

tum ei, quod ſit publice. At veteres *priuatim fieri* etiam illud dixerunt, quod vulgo dicunt *ſpecialiter* & *in ſpecie fieri*. Cicero pro Quint. *Neque interea verbum interpoſuit Næuius, aut ſocietatem ſibi quippiam debere, aut priuatim Quintium debuiſſe.* Plinius l. 24. *Picis natura, excalfacit, explet, aduerſatur priuatim ceraſtæ morſibus.*

QVANDOQVE pro *interdum, nonnunquam*, frequenter hodie vſurpari videas; pro *olim aliquando*, non item. Atqui prior ille vſus in antiquiorum Scriptis. Nam quod in Theſauro Fabri, aliisque id genus libris ex Horatio citatur. *Quandoque bonus dormitat Homerus*, in eo *quandoque* non eſt pro *interdum, nonnunquam*; Sed pro *quando* vel *quandocunque*. Ceterum pro *olim, aliquando* vſurpari apud ceteres paſſim invenies. Juſtinus 7, 5, 5. *Cui Amyntas in ſcelere deprehenſæ, propter communes liberos, ignarus eiſdem quandoque exitioſam fore, pepercerat.* Ipſe Cicero 6, 20. ad Fam. *Ego me Aſturæ diutius arbitror commoraturum, quoad ille quandoque veniat.* Suetonius Cæſ. 1. *Dummodo ſcirent, eum, quem incolumem,*

mem tantopere cuperent, quandoque optimatium partibus exitio futurum. Item Tib. 14. *Etiam regnaturum quandoque, sed sine regio insigni.* Tacitus 6. Ann. 20. 3. *Et tu Galba quandoque degustabis imperium.*

QVARE vulgo putant tantum idem esse, quod, quam ob causam, & significare finem. Verum & aliter vsurpatur, & significat causam efficientem, sic, vt aliquid fere παρέλκον habeat. Cicero pro Rosc. Am. *Permulta sunt, quæ dici possunt, quare intelligatur.* Nepos Catone. *Multas res nouas in edictum addidit, quare luxuria reprimeretur.* In priore *quare* est pro *per quæ:* In posteriore pro *per quas.* *Quare* vulgo fere non nisi, pro *propter quod* vsurpatur: vt *Quare hoc fecisti? Nescio, quare mihi non sit amicus.* Sed sciendum, veteres vsurpasse etiam pro *per quod;* imo & pro *per quæ*, vt ad numerum pluralem referrent. Cicero pro Rosc. Am. *Multa sunt, quæ* dici possunt, quare intelligatur, i. e. ex quibus, vel per quæ. Nepos 24, 2, 3. *Multas res novas in edictum addidit quare luxuria reprimeretur, quæ jam tum incipiebat pullulare*, i. e. per quas luxuria

repri-

reprimeretur. Eſtque in talibus aliquid pleonaſmi. Quoniam præcedit *res nouas*, nihil attinebat *re* in *quare* repetere, ſed poterat ſcribi *per quas*, vt pronomen relatiuum cum præpoſitione *per* ſolum poneretur. Idem pleonaſmus eſt cum *quare* ponitur pro *propter quid*, aut numero plurali *propter quæ*. Cicero pro S. Roſc. *Quæramus igitur, quæ tanta vitia fuerint in vnico filio, quare is patri diſpliceret.* Pari modo & *quamobrem* aliquid pleonaſmi interdum habet. Exempli cauſa quod Cicero 7. in Verr. ſcribit, *Iſte multa ſigna dederat quamobrem aliquibus reſponſurus non videretur*, i. e. propter quæ ſcil. ſigna.

Aduerbii SECVS vſus notetur ille, quo pro *infauſte*, *infeliciter*, *male* vſurpatur; qui vſus & ipſe vulgo fere negligitur. Saluſtius B. Iug. *Prius tamen omnia pati decreuit, quam bellum ſumere: quia tentatum antea, ſecus ceſſerat.* Et ep. 2. de Rep. Ord. *Si morbo jam aut fato huic imperio ſecus accidat: cui dubium eſt, quin per orbem terrarum vaſtitas, bella, cædes oriantur?* Suetonius *Tib. 2. Multa multorum*

Claudiorum egregia merita: multa secus admissa in remp. exstant. Cicero 6. 22. ad Fam. *Magna consolatio est, cum recordere, etiamsi secus acciderit, te tamen recte vereque sensisse.* Et 3, 6. ad Famil. *De tuo in me animo ne quis secus existimandi videris nonnihil loci dedisse.* Ad quem locum Casaubonus: *Vt Græcis* ἄλλο καὶ ἕτερον, *Latinis* aliud *per* εὐφημισμὸν *ponitur in significatione mali*, sic & secus *vsurparunt pro* κακῶς. Liuius, 7, 6. *Perinde vt eueniret res, ita communicatos honores pro bene aut secus consulto habitura.* Tacitus 2. Ann. *Quæ de matre ejus locuta secus argueretur.* Plinius Paneg. *Meminerint sic maxime laudari incolumem imperatorem, si priores secus meriti reprehendantur.* Atque ita extra viciniam quoque τȣ̃ *bene* ea notione collocatur: quo de & Gronouius ad Liuii 7, 6, monuit.

VEHEMENTER fieri non tantum illud dicitur, quod cum motu & strepitu aliquo fit, sed &, quod a quiescentibus, & vel prorsus tacitis, peragitur. Cicero 1, 3. ad Fam. *Vehementer confidit his meis literis, se apud te gratio-*

tiosum fore. Et 1, 9. *Quem ego auctorem,* Platonem puta, *vehementer sequor.*

VSQVAM & NVSQVAM non putandum est idem modo esse, quod *ullo in loco,* & *nullo in loco,* sunt enim idem quoque, quod *ullum ad locum* & *nullum ad locum.* Cicero 1. Philipp. *Nec vero usquam discedebam, nec a rep. dejiciebam oculos.* Idem 6. in Verr. *Oculos de isto nusquam dejicere.* Et 7, Att 3. *Mihi certum est ab honestissima sententia digitum nusquam,* scil. discedere. Nepos 25, 4, 2. *Nusquam eam a se dimittebat.* Præterea sunt quoque idem, quod *ex ullo loco,* & *ex nullo loco:* Nepos 1, 4. 3. *Auxilium nusquam, nisi a Lacedæmoniis petiverunt.* Quia dicunt *auxilium nusquam petere,* dixerint quoque *auxilium usquam petere.*

CAPVT. VIII.

DE

PRÆPOSITIONVM QVARVNDAM VSIBVS VVLGO FERE NEGLECTIS.

ANTE, quod in narrationibus vſurpatur, cum, quid vno, aut pluribus annis ante factum ſit, ſignificandum eſt, hic quoque obſeruari meretur. Solet in talibus *ante* vt adverbium vſurpari, ac præcedere ablatiuus. Cæſar. I. B. Gall. 31. *Propterea quod pluribus menſibus ante Harudum millia hominum XXIV ad eum veniſſent.* Cicero I. Tuſc. *Themiſtocles aliquot ante annis, cum in epulis recuſaſſet lyram, habitus eſt indoctior.* Nepos I, 8, I. *Athenienſes propter Piſiſtrati tyrannidem, quæ paucis annis ante fuerat, omnium ſuorum ciuium potentiam extimeſcebant.* Sed potuiſſet in his ipſa quoque præpoſitio vſurpari, ſcribique *ante paucos menſes, aliquot ante annos, ante paucos annos.* Et vnius ſane

iſto-

illorum diuersam lectionem Gothofredus notauit; quod scil. in Tusc. Quæst. quidam Codd. habeant, *aliquot ante annos*. Sed hujus generis plura videamus. Nepos 14, 11, 2. *Huc Mithridates cum vno, cui maxime habebat fidem, ante aliquot dies venit*. Liuius 23, 44. *Victis ante diem tertium*, fugatis paucis diebus ante. Suetonius Aug. 98. *Masgubæ ante annum defuncti tumulum cum animaduertisset magna turba frequentari*, pro *anno ante*. Sic & sequente *quam*. Suetonius Cæs. 9. *Ante paucos dies quam ædilitatem iniret*, pro paucis diebus ante quam æd. in. Et Tib. 14, *Ante paucos quam reuocaretur dies*. Item c. 24. *Ante paucos quam obiret dies*. Sic Iustinus 18, 3, 5. *ante annum Trojanæ cladis* dicit pro anno ante Trojanam cladem. Deinde & concise dicunt *ante hæc sponsalia* pro antequam hæc sponsalia fierent, Nepos 25, 20, 1. & *ante illum imperatorem* pro antequam ille imperator fieret, idem 11, 1, 3, Sed nec illud negligendum, quod dicunt, *ante diem aliquem aliquid fieri*, cum tamen ipso illo die id fieri intelligendum sit. Seneca in lib. de morte Claudii Imp. quem

ἀποκολοκύνθωσιν inſcripſit: *Quid actum ſit in cœlo ante diem tertium* Id. *octobris Aſinio Marcello, Acilio Auiola Coſſ. anno nouo initio ſeculi feliciſſimi, volo memoriæ tradere.* Voluit ille exponere, quod Claudius Imp. exſtinctus eſſet: idque factum dicit *ante diem tertium Iduum Octobris.* Suetonius autem in Claudio eadem de re ſic habet: *Exceſſit III.* Idus Oct. Aſinio Marcello, *Acilio Auiola Coſſ.* Et Tacitus 12. Ann. Sic: *Tunc medio diei, tertio ante idus Octob. foribus palatii repente diductis comitante Burro Nero egreditur.* Ex quibus apparet, *tertio id. Oct.* & *tertio ante Id. Oct.* & *ante diem tertium Id. Octobris*, vnum eundemque diem ſignificare, & quidem decimum tertium Octobris. Vide Ciacconii Notas in Cæſaris de B. Gall. 1, 7, 6, Pro *ante* in talibus dicunt quoque *in ante* & *ex ante.* Cicero in Catil. *in ante diem VIII. Kal. Nou.* pro octauo die Kal. Nouembr. Vide & Theſ. Fab. a Buchnero locupletatum.

CVM quod ſubinde pro *apud* ponatur, vulgo non ſatis obſeruari videtur. Plautus Ciſtell. 1, 2, 15. *Quæ ſæpe*

me-

mecum mentionem fecerat, Puerum aut puellam aliunde vt reperirem tibi recens natum. Cicero 5, 2, ad Fam. *Satis habeas, nihil, me etiam tecum de tui fratris injuria conqueri.*

EX quod subinde pro *a* vel *ab* ponitur, vulgo parum animaduerti videtur. Virgilius 12. Æn. *Pœnam scelerato ex Sanguine sumit.* Liuius 23, 2, *Vt supplicii sumendi vobis ex improbo & detestabili senatu potestas esset.* Valerius M. 7, 6, ext. 3, *Ex hoc nimirum hoste tanto duci pœna magis, quam victoria petenda fuit.* Dicunt vulgo *pœnam sumere, capere, recipere, exigere, petere, expetere, repetere ab aliquo.* Deinde pro *a* vsurpant quoque *de* in talibus, dicuntque, *supplicium sumere de aliquo, pœnas exigere de aliquo.* Ouidius 8. Metam.

Nam de matre manus diri sibi conscia facti
Exegit pœnas.

Vide & Ind. in Nep. a nobis locupletatum v. *Supplicium.* Denique in talibus, vt dixi, & *ex* vsurpant. Valerius Max. qui supra dicebat *victoriam petere ex aliquo,* dicit & *victoriam referre, triumphum referre ex aliquo* pro *ab aliquo.* Vt 3, 6, 4, *Na-*

ualem triumphum ex Pœnis retulit, Et 9, 3, 4, *Ex Latinis victoriam in vrbem referenti.* Porro hic notetur, quod *ex* pro *post* ponunt. Cæſar 1. B. Ciu. 22. *Prouinciam ex prætura habuerat.* Et c. 70. *Ex magnis rupibus nactus planitiem.* Nepos, 3, 4, 2, *Ex maximo bello tantum otium conciliauit.* Lucceius in ep. ad Cic. quæ eſt XIV. Libri V. *Animus defatigatus, qui nunc requietem quærat ex magnis occupationibus.* Notetur & illud, quod dicunt, *ex pecunia ædificare, reficere aliquid.* Nepos 13, 4, 1. *Quos muros auus ex hoſtium præda reſtituerat, eos nepos ex ſua re familiari reficere coactus eſt.* Vide & Ind. in Nep. a nobis locuplet. Plin. l. 10. ep. 34. *Erit pecunia ex qua fiat.* Vetus Inſcriptio ap. Gruterum p. 242, *Addito ex pecunia ſua portu.*

IN, quod ſubinde pro *propter* vſurpetur, notandum hic videtur, Valerius Max. 5, 9, 3, *Vt ſuſpectus in parricidio, & ob id latens, per triumuirum conquireretur.* Salluſtius pro eo diceret ſuſpectus ſuper parricidio. Ad hunc modum enim ille B. Jugurth. *Suſpectus ſuper aliquo ſcelere.* Ita dicunt *gloriari in aliqua re, re-*

pre-

prehendi in aliqua re, plecti in aliqua re. Cicero 2, 16, ad Fam. *Memini in hoc genere gloriari solitum, quod nunquam bello ciuili interfuisset.* Nepos 25, 11, 6, *Cauit, ne qua in re jure plecteretur.* Idem 4, 1, 3, *Primum in eo est reprehensus, quod ex præda tripodem aureum Delphis posuisset. &c.* Et 20, 4, 3. *se in ea re maximas Diis gratias agere atque habere:* Et 4, 2, 6. *In quo facto domum reuocatus.* Rursus Cicero 3, 1, ad Quint. Fr. *Quantum ego dolui in Cæsaris suauissimis literis.* Et 6, 2, ad Fam. *Nihil esse præcipue cuiquam dolendum in eo, quod accidat vniuersis.* Item 3, 8, ad Fam. *Ne, in quo te objurgem, id ipsum videar imitari.*

Inter ea, quæ a Latine scribentibus hodie fere negliguntur, est & illud, quod Latini dixerunt, hanc vel illam affectionem animi, hanc vel illam virtutem esse in aliquo, cum dicendum fuit, aliquem hac vel illa affectione animi, hac vel illa virtute præditum esse. Exempli gratia, cum dicendum fuit, *aliquem esse comem*, dixerunt *comitatem esse in aliquo.* Quarum enunciationum, cum omni-

mnimoda ſit æquipollentia, propter modum prædicandi tamen, vt cum Dialecticis loquar, eædem diſcrepant. Cum enim prior ſit logice enuntians, & aliquid eſſe aliquid dicat, altera Phyſice enuntians eſt, quippe quæ ita enuntiant, vt aliquid alicui ineſſe, vel in aliquo eſſe ſignificet. Neque vero rarum iſtud loquendi genus, ſed longe frequentiſſimum eſt, ac proinde in vſum merito reuocandum. Cicero l. 16. ep. 1. *Vide, quanta in te ſit ſuauitas*, pro *vide, quam ſuauis tu ſit.* Item lib. 1. ep, 1. *Si eſſet in iis fides, in quibus ſumma eſſe debebat, non laboraremus*, pro *ſi ii fideles eſſent, qui maxime tales eſſe debebant.* Item lib. 1. ep. 7. *ſi eſſet fides, ſi grauitas in hominibus conſularibus: ſed tanta eſt in plerisque leuitas.* Rurſus l. 2. ep. 5. *Ea para, meditare, cogita, quæ eſſe in eo Ciue ac Viro debent, qui ſit remp. in libertatem vindicaturus.* Quæ in Curione eſſe debere cenſebat, nihil aliud ſunt quam virtutes. Sic & l. 3. ep. 10. *Illud mihi per mirum accidit, tantam temeritatem fuiſſe in eo adoleſcente.* Item: *Quibus temporibus hæc in eo grauitas, hæc animi altitudo fuit.* Et l. 4.

c. 2.

c. 2. *Similis in vtroque nostrum error fuit.* Et l. 4. ep. 13. *Ea quidem facultas vel tui vel alterius consolandi in te summa est.* Et l. 9. ep. 19. ad Att. *Ea in me est beneuolentia.* Præcedit, *Tanta ejus humanitas.* Pro quo ad alteram formam dicere itidem potuisset, *Tanta in eo est humanitas.* Rursus l. 6. ep. 13. ad Fam. *Mirifica est improbitas in quibusdam.* Et in Brut. *Erant in eo plurimæ literæ, nec eæ vulgares, sed interiores quædam & reconditæ.* Nepos 1, 8, 4, *In Miltiade erat cum summa humanitas, tum mira comitas: magna auctoritas apud omnes Ciuitates, nobile nomen, laus rei militaris maxima.* Hic non vnum, sed omnino varia in Miltiade fuisse dicuntur: Suntque ejus, quam dixi, locutionis plura hic exempla. Idem Nepos 25, 1, 3, *Erat in puero præter docilitatem ingenii summa suauitas oris & vocis.* Salustius B. J. *in consule nostro multæ bonæque artes animi & corporis erant.* Justinus 6, 5. *In quo non imperatoriæ tantum, verum & oratoriæ artes fuere.* Item 13, 1. *Ea formæ pulchritudo, & proceritas corporis, & virium ac sapientiæ magnitudo in omnibus fuit, vt, qui eos ignoraret, non ex vna*

vna gente, ſed ex toto terrarum orbe electos putaret. Rurſus 2, 9, 14. *Tantam in eo virtutem fuiſſe, vt non tot cædibus fatigaretur.*

Sed non tantum dicunt, *eſt in aliquo hæc vel illa affectio, hæc vel illa virtus*, ſed & verbo compoſito *ineſt in aliquo* & *ineſt alicui hæc vel illa affectio, hæc vel illa virtus.* Cicero in lib. de fin. b. & m. *ineſſe neceſſe eſt in eo, qui ita ſit affectus, firmitatem animi.* Saluſtius B. Cat. *Huic homini non minor vanitas inerat, quam audacia.* Nepos 15, 5, 2. *Illi genti plus ineſt virium, quam ingenii.* Item 7, 1, 4, *Vt omnes admirarentur in vno homine tantam ineſſe diſſimilitudinem, tamque diverſam naturam.* Quidam tamen libri verbo ſimplici habent, *tantam eſſe ſimilitudinem.* Sed alteram lectionem tuetur Gebhardus illo Taciti Hiſt. 4, 27, 6. *Tanta illi exercitui diuerſitas inerat licentiæ patientiæque.* Si autem ſimiles locutiones huc aliquid faciant, ipſa verba Ciceronis, Saluſtii & Nepotis alia, quæ produximus, præcipue reſpicienda hic fuerint. Cicero quidem prorſus conſimiliter dicit:

Ineſt

Ineſt in aliquo firmitas animi. Ad quem modum & Terentius Andr. 5, 2, *Triſtis ſeueritas ineſt in vultu, atque in verbis fides.* Idem vero & verbo ſimplici ſubaudito, adjectiuoque nomine *ſitus* addito dicit, *fidem & taciturnitatem in aliquo ſitam eſſe.* Vt Andr. 1, 1, *Nihil iſtac opus eſt arte ad hanc rem, quam paro: ſed his, quas ſemper in te intellexi ſitas, fide & taciturnitate.*

POST præpoſitio, eodem modo pro *poſt* aduerbio, ponitur, vt *ante* præpoſitio, pro *ante* aduerbio. Cicero pro Roſc. *Aliquot poſt menſes occiſus eſt*, pro *aliquot menſibus poſt.* Item 2. Philip. *Poſt diem tertium veni in ædem Telluris*, i. e. tertio die poſt, tribus diebus poſt. Varro 5 de L L. *Saturnalia dicta a Saturno, quod eo die feriæ ejus, vt poſt diem tertium Opalia Opis.* Vide Notas Ciacconii in Cæſ. de B. Gall. 1, 7, Nec aliter ſequente *quam.* Nepos 3, 3, *Deceſſit fere poſt annum quartum, quam Themiſtocles Athenis erat expulſus*, id eſt, *quarto anno poſt.* Item 10, 5, 3, *Poſt diem tertium quam Siciliam attigerat*, pro *tertio die poſt.* Denique

nique ſequente caſu ſecundo. Juſtinus 38, 8, 1, *Poſt annos tres & viginti ſumpti regni*, i. e. tribus & viginti annis poſt quam regnum ſumpſerat. Et 14, 3, 8, *Poſt tot annos emeritorum ſtipendiorum*, pro tot annis, poſtquam ſtipendia emeruerat. Deinde eleganter multa conciſe dicunt. Vt Juſtinus 8, 1, *Quaſi poſt arma & bellum locum legibus reliquiſſent*, i. e. poſtquam arma & bellum ſumpſerant. Nepos 25, 9, 5, *Neque poſt calamitatem verſuram facere potuit*, i. e. poſtquam in calamitatem incidit. Martialis:

Maſtuprabantur Phrygii poſt otia ſerui,

i. e. poſtquam otia nacti erant. Rurſus Juſtinus, 1, 6, *Ingens poſt neceſſitatem pugnandi animus exercitui ejus acceſſit*, i. e. poſtquam neceſſitatem pugnandi ſibi impoſitam viderunt. Et 10, 1, *Poſt noua paternæ pietatis exempla interficiendi patris conſilium cepit*, i. e. poſtquam noua paternæ pietatis exempla edita fuerunt. Valerius Max. 4, 6, ext. 1, *Poſt conquiſitorum omnis generis bonorum, monimentique vſque ad ſeptem miracula prouecti magnificentiam*, i. e. poſtquam omnis generis honores con-

conquisiuit, & monimentum vsque ad septem miracula prouectum fuit. Sic *post Athenas deuictas* Nepos 16, 1, 3, dixit pro postquam Athenæ deuictæ fuerunt, Et 25, 5, 3, *Hanc post rem gestam non ita multis diebus*, pro non ita multis diebus, postquam hæc res gesta fuit.

PROPTER, quod causam notet, satis vulgatum esse, ait Schorus; ac modo illud obseruari vult, quod idem quoque sit, quod prope aut apud; sed quia caussarum genera sunt varia, non satis notum videtur, quod non tantum finis, & id, quod impellit, sed & alia caussarum genera hoc vocabulo exprimantur. Luccejus in ep. ad Cic. quæ est 14. libris inter epp. Ciceronis: *Tu solus aperta non videbis, qui solus propter acumen occultissima perspicis.* Ipse Cicero 13, 17. ad Fam. *Sin propter verecundiam suam minus se tibi obtulit.* Nos id dicimus *aus Schamhafftigkeit.* Idem pro Rosc. *Susceptum onus aut propter perfidiam abjicere, aut propter imbecillitatem animi deponere.* Nostri *aus Vntreu, aus Schwachheit des Gemüths* Nepos 15, 7, 1, *Cum eum propter inuidiam Ciues præficere* ex-

exercitui noluissent. Nostri *aus Misgunst.* Virgilius pro eo dicit *ob inuidiam.* Vt l. 2. Æn. *Pulsus ob inuidiam regno.* Rursus Cicero 5. Parad. *Qui legibus non propter metum paret.* In talibus igitur caussa minus principalis, quam vocant, & quidem προηγȣμένη hac vocula notatur. Sed subinde caussam quoque principalem notat. Plautus Amph. 4, 1, *Quis fuerit, quem propter corpus suum stupri compleuerit.* Cicero pro Mil. *Quod enim præmium satis magnum tam beneuolis, tam bonis, tam fidelibus seruis, propter quos viuit?* Item, *Propter eosdem non Sanguine & vulneribus suis, Crudelissimi inimici mentem oculosque satiauit.* Item, *Propter quem ceteri lætarentur.* Rursus p. Rosc. *Vt propter quos suauissimam hanc lucem aspexerit, eos indignissime hac luce priuauerit.* In quibus omnibus *propter* est pro *per* & causam efficientem principalem notat.

PARS

PARS II.

DE CONSTRVCTIONE VULGO NEGLECTA.

CAP. I.

DE CONSTRVCTIONE NOMINVM ET VERBORVM.

Illud vulgo negligitur, quod nominibus voluntatem aut facultatem significantibus Latinis non tantum gerundium in Di, ſed & in Dum terminatum, cum præpoſitione *ad* ſubjicere libello de Lat. falſo ſuſpecta cap. 20. docuimus; itidem eam ob cauſam, quod linguæ vernaculæ nimis affine illud, ac non ſatis Latinum, eſſe ſuſpicentur. Dicunt Latini non tantum *tempus faciendi*, *ſpatium faciendi*, ſed & *tempus ad faciendum*, *ſpatium ad fac.* Cicero 5. in Verr. *Etiamſi ſpatium ad dicendum noſtro commodo vacuosque dies habuiſſemus.*

 Iuſti-

Iustinus 8, 5. *Neque spatium erat instruendi belli, nec tempus ad contrahenda auxilia.* Vbi manifeste *spatium ad dicendum, tempus ad contrahenda aux.* est pro *spat. dicendi, tempus contrahendi.* Vide sic plurima id genus alia in prædicto loco. Et adde illud Ciceronis I, 9. ad Fam. *Nulli improbo ciui locus ad uiolandam remp. esse potuisset.* Et illud Curtii l. 5. *Paucis ad moriendum, pluribus ad fugam animus fuit.*

Nomina, quæ cum Genitiuo aut Ablatiuo construuntur, quod subinde & cum Ablatiuo præpositione *in* vel diserte addita, vel subaudienda construantur, parum obseruari videtur. Dicitur sane *prudens alicuius rei*, sed dicitur quoque *prudens in aliqua re.* Cicero de Amic. *Acilius prudens esse, in iure ciuili putabatur.* Et Hyginus 14, *Augurio prudens* pro *inaugurio pr.* Idem fab. 92. dicit, *omni artificio scius* pro in omni artif. *Scius* autem antiquum est, pro sciens, apud Pacuuium, Nonium, & al. Sic & *iure peritus* dicunt pro *in iure peritus.* Item *rudis in arte.* Propertius 3, 5.

Pari

Pari modo, quæ Datiuum adſciſcunt, conſtruuntur itidem interdum cum Ablatiuo, addita aut ſubaudita præpoſitione. Sic dicitur *deditus in aliqua re.* Catullus Epithal. Mallii. *Non tuus leuis in* mala deditus vir adultera*, pro malæ adulteræ deditus. Lucretius l. 3. *In pugnæ ſtudio quod dedita mens eſt.*

Recte ſane dicitur ABSTINERE *ab aliqua re*, ſubaudito pronomine reciproco *ſe.* Sed non negligenda tamen prorſus eſt phraſis plenior, *abſtinere ſe aliqua re ;* ſed & ipſa nonnunquam vſurpanda. Sane veteres illi, quibus lingua vernacula fuit pronomen reciprocum, non ſemper ſubaudiendum relinquunt, ſed ſubinde diſerte illud adiiciunt. Nepos 25, 22, 3. *Cum biduum cibo ſe abſtinuiſſet.* Cicero l. 7. ep. 26. *Qui me oſtreis & murænis facile abſtinebam.*

De Verbo ACCVSARE notetur illud, quod non tantum dicunt, *accuſare aliquem alicuius rei*, ſed &, *accuſare ſuperbiam, auaritiam, perfidiam alicuius.* Cicero l. 7. ep. 16. *Superbiam tuam accuſant.* Item l. 2. ep. 1. *Non tam mihi moleſtum fuit accuſari abs te officium meum,*

(neglectum puta) *quam iocandum requiri.* Et l. 4. ep. 4. *Cæsar accusata acerbitate Marcelli, laudataque æquitate tua.* Nepos Lysand. *In quo* (libro) *accuratissime eius auaritiam peruidiamque accusaret.* Iustinus 2, 15. *Tarditatem collegarum accusans.* Ceterum verbi *accusare* ipsa quoque illa significatio obseruetur; quod videlicet extra iudicium quoque & in rebus priuatis locum habeat, vt ex his, quæ produxi, manifeste apparet. Et monuit quoque hac de re Manutius in Notis ad ep. 1. lib. 1. Ciceronis; & quidem ad illa verba, *Pompeium & hortari & orare, & iam liberius accusare, & monere, vt magnam infamiam fugiat, non desistimus.* Produxit quoque idem Manutius ibidem verba Ciceronis ex. 3. de off. *Accusabit patrem filius, nefaria de patria cogitantem*, in quibus quippe *accusabit*, sit pro *reprehendet.* Porro eadem ratione, qua dicunt, *accusare superbiam alicuius*, pro *accusare aliquem superbiæ*, vel *nomine superbiæ, propter superbiam*, dicunt quoque, *increpare alicuius superbiam, contemnere alicuius ignauiam*, pro *increpare aliquem nomine superbiæ*, vel *propter super-*

ſuperbiam, contemnere aliquem propter ignauiam. Iuſtinus II. 3. *Studia* (Thebanorum) *in Perſas non præſentia tantum, verum & vetera aduerſus Græciæ libertatem increpantes.* Liuius lib. 3. *Non illi veſtram ignauiam contempſere, nec ſuæ virtuti confiſi ſunt; quippe toties fuſi fugatique, caſtris exuti, agro mulctati, ſub iugum miſſi, & ſe & vos nouere.* Vbi *non illi veſtram ignauiam contempſere* eſt, pro *non illi vos propter ignauiam contempſere*, vel *quod ignauos & timidos vos putarent.* Neque enim *ignauia* laborum fugam tantum, & ignauus tantum idem, quod *piger*, ſed aliquid etiam aliud ſignificat. *Ignauus miles* dicitur, qui hoſtem timet, & abiectis armis fugit. Cicero 2. Tuſc. *Vt enim fit in prœlio, vt ignauus miles ſimul ac viderit hoſtem, abiecto ſcuto, fugiat.*

Occaſione verbi *accuſare*, de cuius conſtructione quædam modo agebam, reuocor in memoriam alterius cuiusdam conſtructionis, non eiusdem tantum, ſed & variorum aliorum verborum; quod videlicet dicunt quoque, *accuſare aliquem in aliqua re, gratias alicui agere in aliqua re*, & id genus alia:

in quibus *in* idem eſt, quod *de* vel *propter*. Cicero l. 2. ep. 9. *In quo cum obiurgarer*. Rurſus l. 2. ep. 16. *Memini in hoc genere gloriari ſolitum eſſe Q. Hortenſium, quod nunquam bello ciuili interfuiſſet*. Et l. 3. ep. 11. *Te leuiter accuſans in eo, quod de me cito credidiſſes*. l. 6. ep. 2. *Nihil eſſe præcipue cuiquam dolendum in eo, quod accidat vniuerſis*. Et l. 3. ep. 1. ad Q. Fr. *Quantum ego dolui in Cæſaris ſuauisſimis literis*. Sic etiam dicunt, *plecti, reprebendi in aliqua re, gratias alicui agere in aliqua re*. Vide Indicem in Nep. a nobis locupletatum v. *in*. Apparet, conſtructionem eam ſatis frequentem fuiſſe apud veteres. At hodie quotusquisque ita loquitur, aut ſcribit? Eſt igitur hoc quoque in vſum reuocandum.

Conſtructio verbi ADDERE, intercedente præpoſitione *in* cum nominibus, vulgo fere negligitur. Quotusquisque enim ſcribit, *addere aliquid in aliquid?* At veteres non tantum dixerunt, *addere aliquid alicui*, ſed & *addere aliquid in aliquid*. Corn. Nepos. 24. 3. 2. *Multas res nouas in edictum addidit*. Cicero

cero pro Cæc. *Cur ergo in illud quotidianum interdictum, vnde ille me vi deiecit, additur, cum ego possiderem.* Et in epp. ad Att. *Misi ad te epistolas ad Martianum & ad Montanum: eas in eundem fasciculum velim addas.* Item: *In illam orationem Metellinam addidi quædam.* Plin. lib. 1. 13. 3. *In potus addere*, sc. unguenta.

ADMITTERE *facinus* dicunt voculis *in se* subauditis; sed & phrasi pleniore *admittere in se facinus.* Cicero 2. Philipp. *Ea in te admisisti, quæ a verecundo amico audire non posses.* Auctor ad Herenn. *Aduersarii hoc in se facinus admiserunt.* Quare his quoque, qui hodie Latine scribere conantur, non modo *admittere facinus*, sed & *admittere in se facinus* dicendum fuerit. Plautus quoque Menæch. 5, 1. plene scripsit. *Quid tandem admisi in me, vt loqui non audeam?* Sic enim legendum ex MSS. recte iudicat Taubmannus; non, ut aliæ editiones habent *in te.* Terentius Adelph. 4, 5. *Ut me hoc delictum admisisse in me*, id mihi vehementer dolet.

ADUOLARE cum casu sine præpositione, vulgo ignotum est. Cic. 1. 2.

ad Att. *Hic tibi rostra Cato aduolabit.* Alibi dicit, *aduolare ad*, *aduolare in.* Pari modo dicunt, *aduolui genua vel genibus*, & habet ita nominatim Tacitus in lib. 1. Ann. Vid. index Freinshemii. *Sic adsidere mœnia*, adiacere mare. Nep. 13. 2. 1. Lucret. 5. 545. Aliter dicunt, *adiacere alicui.*

AGGREDI *ad aliquam rem*, non minus recte dicitur, quam *aggredi aliquam rem.* Cicero pro Mur. *Cæterorum ornamentorum omnium, quibus fretum ad consolatus petitionem aggredi par est.* Et 1. de Nat. *Antequam aggredior ad ea, quæ a te disputata sunt.* Liuius 1. 42. *Aggreditur inde ad pacis longe maximum opus.* Ita in sex MSS. se reperisse, testatur Gronouius.

CIRCVMDARE *alicui aliquid*, æque recte dicitur ac *circumdare aliquid aliqua re.* Ad eum modum Scribonius Largus, *circumdare denti medicamentum*, dicit pro *circumdare dentem medicamento.* Liuius 3. 26. *Munitiones circumdant* sc. castris, pro *munitionibus circumdant castra.* Et 21, 42. *Circumdata ad spectaculum exercitu* sc. militibus. Ergo *circumdare*

exer-

exercitum militibus dicitur, pro *circumdare milites exercitu.* Iustinus 5, 8, 1. *Obsidione circumdata obsessos fame vrgent:* Dicunt ergo non tantum, *obsidione aliquos circumdare*, sed & *obsidionem aliquibus circumdare.* Sic & 4, 4, 5, *munitionibus circumdatis, hostes etiam marinis commeatibus in vrbe clausos intercludunt. Munitionibus circumdatis* duo ablatiui sunt consequentiam designantes, vt Grammatici loquuntur: diciturque, *munitiones circumdare alicui*, vt supra & ex verbis Liuii intellectum. Rursus Iustinus 1, 2, 7. *Murum vrbi circumdedit.* Et 1, 6, 4. *Circumdata viæ sylua.*

CIRCVMFVNDERE *alicui aliquid*, perinde dicitur, vt *circumdare alicui aliquid;* neque tantum *circumfundere aliquid aliqua re.*

COMPARARE *cum aliquo*, vulgo notum est: quod autem dicant quoque *comparare ad aliquem*, id rarius. Terentius Eun. *Ne comparandus quidem ad illum est.* Liuius l. 3. *Tantam vastitatem in sabino agro reddidit, vt comparati ad eum prope intacti bello fines Romani viderentur.*

CONUENIRE non tantum dicitur *alicui*, ſed & *ad aliquem*, & *in aliquem*. Cicero pro Sulla: *Conuenit ad eum hæc contumelia*. Nepos 7, 3, 4. *Hoc maxime conuenire in Alcibiadem videbatur*. Varro de re ruſt. c. 19. *Neutrum horum ad omnem agrum conuenire puto*. Scribonius Largus c. 23. *Res, quæ in hac compoſitione ſunt, non vtique conueniunt ad antiquas*. Idem in Præf. *Reſpondet ad cibos curatio*, pro *reſpondet cibis*: quomodo & Palladius 1, 5, *reſpondere ad vota*, pro *reſpondere votis*.

DESPERARE *de aliqua re*, notum eſt; ſed *deſperare alicui rei* aut *perſonæ*, non perinde notum. Loquuntur tamen ita Auctores non raro. Cicero pro Cluent. *Is eum promiſſis ſuis excitauit, & ſimul ſaluti deſperare vetuit*. Et in Or. poſt red. in Sen. *Bonos viros lugere malui meas fortunas, quam ſuis deſperare*. Et 1. Philipp. *Qui cum oppido deſperaſſent, munire arcem cœperunt*. Et pro Mur. *Quoniam ſibi hic ipſe deſperat*.

Recte ſane dicitur, DISSENTIRE *ab aliquo*, *diſſidere ab aliquo*, *diſcrepare ab aliquo*: nec male talia vulgo uſurpantur.

Sed

Sed ſciendum, eſſe & aliam iſtorum verborum conſtructionem, non, vt vulgo fere fit, negligendam. Dicunt enim Latini etiam, *diſſentire cum aliquo, diſſidere cum aliquo, diſcrepare cum aliquo.* Cicero Orat. pro Syll. *L. Sylla cum Octauio Collega diſſentit.* Item 3. de Off. *Ego etiam cum Catone meo ſæpe diſſenſi.* Et 1. ad Herenn. *Cum videtur Scriptoris voluntas cum Scripto diſſentire.* Valerius Max. 3, 8, ext. 1. *Dacium acerrimo ſtudio ſecum in adminiſtratione reip. diſſidentem.* Idem 5, 1, ext. 3. *Ut officii proſpectum in iis deponeret, qui tum maxime armis cum eo diſſidebant.* Suetonius Tiberio 7. *Cum Iulia primo concorditer vixit, mox diſſedit.* Subaudiendum enim *cum illa*, non *ab illa*, niſi enim ipſa quoque illa præpoſitio *cum*, quæ anteceſſit, ſubaudienda eſſet, non potuiſſet præpoſitionem omittere. Rurſus Cicero 4. de fin. *Quibuscum re conueniebat verbis diſcrepare.* Subaudiendum & hic *cum illis*; & quidem ob eandem, quam modo dixi, cauſam. Item 2. de fin. ut Curio citat, in Lexico, *diſcrepant facta cum dictis.*

ERVM-

ERVMPERE non nisi intransitiuum verbum esse quidam putant. Quo etiam factum, vt varia veterum Auctorum loca quibusdam corrumperentur, potius quam emendarentur. Exempli gratia apud Liuium 36, 7, male lectum fuit, *vt erumpere diu coercita ira in hostes communes possit*; cum legendum sit, *erumpere diu coercitam iram*, ut a magno eius Auctoris Sospitatore Gronouio est monitum. Est omnino id verbi transitiuum proprie, & casum quartum adscifcit: qui, si diserte adiectus non sit, subaudiendus tamen est; & quidem pronominis reciproci: vt *erumpere*, si nullus quartus casus adiectus sit, dicatur pro *erumpere se*, quomodo supra *abstinere*, pro *abstinere se*. Sed plura Auctorum loca videamus. Cicero 16, 3, ad Att. *Ne in me stomachum erumpant*. Et in Arataeis:

Actriferos validis erumpunt flatibus ignes.

Cæsar 3. de B. Ciu. *In eas indiligentiæ suæ ac doloris iracundiam erupit*. Sic enim legendum viri docti monuerunt. Tibullus l. 4.

Fontibus vt dulces erumpat terra liquores.

Deinde, si actio reflectatur in ipsum agentem,

tem, dicunt *erumpere se*. Cæsar. 2. de B. Ciu. *Portis se foras erumpunt.* Cœlius ep. 14. ad Cic. *Ad bellum se erumpit.* Virgilius 1. Georg. *Densa inter nubila sese diuersi erumpunt radii.* Et 4. Georg.

Et caput unde altus primum se erumpit
Cenipeus.

De verbis ESSE & FACERE notetur, quod adsciscant non duos, sed vnum genitiuum, quodque dicatur, *esse muneris*, *esse beneficii*, *esse ditionis*, *esse iuris*: itemque *facere muneris*, *facere beneficii*.

Illud notum, quod verbum *esse* adsciscat duos genitiuos, unum nominis substantiui, alterum nominis adiectiui: exempli gratia, *esse maximi animi*, *esse sapientis consilii*, *esse magni pretii*, *nullius pretii*.

Verum, quod dicant etiam, *esse muneris*, *esse beneficii alicuius*, id non adeo notum in vulgus. Ouidius lib. 2. am. eleg. 13.

Lenis ades, precibusque faue, Lucina, puellæ:
Digna est, quam iubeas muneris esse tui.

Sunt quidem & hic duo genitiui, sed unus est pronominis: pro quo & alterius

rius nominis ſubſtantiui genitiuus poni poteſt, & diſcrepat hoc omnino ab alteris illis. Iuſtinus l 42. c. 5. *Nam & ipſe* (Tyridates) *reſtitui in regnum deſiderabat, iuris Romanorum futuram Parthiam affirmans, ſi eius regnum muneris eorum* (Romanorum puta) *fuiſſet.* In quibus duplex eiusdem generis conſtructio apparet, *Parthia eſt iuris Romanorum, Regnum Tyridatis eſt muneris Romanorum.* Tale & illud eſt eiusdem Iuſtini 38, 3. *Cappadocia iuris eſſe Mithridatis cœpit.* Nec multum diſcrepat illud eiusdem 5, 7. *Nec aliud ditionis Athenienſium præter vrbem ipſam reliquit.* Vi enim verbi ſubſtantiui genitiuus ille *ditionis* locum hic habet. Rurſus Ouidius lib. 14. Metamorph.

Numinis inſtar eris ſemper mihi, meque fatebor
Muneris eſſe tui.

Horatius lib. 4. Od. 3.

Totum muneris hoc tui eſt,
Quod monſtror digiti prætereuntium.

Hic res quædam dicitur eſſe muneris Melpomenes: in verbis Ouidii autem ipſa perſona dicebatur muneris alicuius eſſe.

esse. Et sensus vtriusque quis sit, varie intelligitur. Nimirum res quædam muneris alicuius esse dicitur, si a quopiam sit profecta, si alicui accepta sit referenda: persona autem muneris alicuius esse dicitur, si cuipiam incolumitatem, & prosperam fortunam suam acceptam referre debeat.

Phrasin *beneficii sui aliquem* FACERE, habet Seneca 3. de benefic. c. 18. *Adeoque dominis serui beneficia possunt dare, vt ipsos sæpe beneficii sui fecerint.* Sic enim legendum esse; non vt Lipsius emendare voluit *beneficia sua*, docet Gronouius lib. 4. Observ. c. 9. Iustinus 13, 4. *Reuersus inde* (Perdiccas) *inter Principes prouincias diuidit, simul vt & remoueret æmulos, & munus imperii, beneficii sui faceret.* Item 24. 2. *Cum quibus non ideo se armis contendisse, quoniam eripere his regnum; sed quod id facere sui muneris vellet.* Tacitus lib. 15. Annal. c. 52. v. 5. *Plerique Vestini quoque consulis acre ingenium vitauisse, Pisonem crediderunt; ne aut libertatem moliretur,* (sic Lipsius legendum censet) *vel delecto imperatore alio sui muneris remp. faceret.* Et quemadmo-

admodum, vt paulo ante oſtendimus, dicunt ditionis aliquorum eſſe, Cauſaub. ad Suet. Claud. 23. Ita quoque dicunt, *ditionis aliquorum aliquid facere, iuris aliquorum aliquid facere.* Liuius 7, 31. *Adeo infractos gereret animos*, (populus Campanus) *vt ſe ipſe ſuaque omnia poteſtatis alienæ faceret.* Sed huic de dedentibus ſe & fidei alienæ ſe committentibus phraſis vſurpatur. Poſſit tamen is quoque poteſtatis alicuius facere, aliquos dici, qui potentia ſua atque armis efficit, vt ſub poteſtate atque in deditione alicuius ſint aliqui. Nec minus, qui in poteſtatem ſuam ipſius aliquos redigit, poteſtatis ſuæ eosdem facere dici poſſit. Sane Iuſtinus 34, 1, 5, ſcribit ſic, *ſingulos vrbes proprii iuris facere.* Dicitur autem, *muneris ſui, beneficii ſui aliquid facere*; itemque *poteſtatis alienæ, poteſtatis ſuæ aliquos facere*, pro *facere, vt aliquid ſit muneris ſeu beneficii ſui, facere, vt quidam ſint poteſtatis alienæ, poteſtatis ſuæ:* vt adeo phraſes hæ in alteras illas *muneris alicuius, beneficii alicuius eſſe* reſoluantur. Sic conciſus loquendi modus eſt, quod dicunt, *ditionis alicuius aliquid relinquere*, pro

pro *relinquere aliquid, vt ſit ditionis alicuius.* Iuſtinus 5, 7, 3. *Nec aliud ditionis Athenienſium præter vrbem ipſam reliquit.* Item quod dicunt, *urbs nunc Lacedæmoniorum, nunc Athenienſium juris habita eſt.* Vide eundem Iuſtinum 9, 1, 3. Rurſus quod dicunt, *in Aſiam Perſarum iuris aliquem mittere*, pro *in Aſiam, quæ eſt Perſarum iuris.* 9, 5, 8. Alterius generis conciſa locutio eſt, quod dicunt, *facere poteſtatem alicuius, facere optionem alicuius*, pro *facere vt poteſtas, vt optio ſit alicuius.* Liuius 27, 8. *Senatus populi poteſtatem ferit*; puta maximi curionis creandi ſiue a patribus ſiue a plebe. Ita enim legendum; non *populo*, docuit Gronouius e MSS. Salluſtius B. Iug. *Cum Pœni aliam conditionem, tantum modo æquam, peterent, Græci optionem Carthaginenſium faciunt.* Dicunt ſane, *optio tua eſt, optio illius eſt.* Plautus Caſ. 2, 4. *Optio hæc tua eſt: vtram harum vis conditionem accipe.* Inde porro eſt, quod dicunt, *facere optionem alicuius*, pro *facere, vt optio ſit alicuius.*

Verbum EXCVSARE, quod accuſatiuum & datiuum perſonæ adſciſcat, id

S notum:

notum: quod vero ſolum quoque accuſatiuum rei adſciſcat, dicaturque, *excuſare morbum*, pro *excuſare ſe de morbo*, id non vulgare eſt. Liuius 23, 8. *Ipſe valetudinem excuſans*. Et 26, 22. *Valetudinem oculorum excuſauit*, id eſt, vt Berneggerus ad Iuſtini 18, 7. exponit, *in ſui excuſationem adduxit*. Valerius Max. 6, 4. ext. 2. Eumque (conſulatum puta) *ſub excuſatione aduerſæ valetudinis oculorum recuſaret*. Ubi *excuſatio aduerſæ valetudinis dixit*, quia dicitur, *excuſare aduerſam valetudinem*. Cæſar 1. de B. Ciu. *in ſe excuſationem ætatis nihil valere*, dicitur ergo & *excuſare ætatem*. Svetonius Aug. c. ult. *Excuſata rei familiaris mediocritate*. Iuſtinus 18, 7, 16. *Belli neceſſitatem excuſat*. Tacitus Annal. 5, 1. *Excuſare magnitudinem negotiorum*. Et 3, 11. *diuerſa excuſare*. Curtius 5, 10, 8. *Excuſare conſternationem ſuam*, & 3, 12, 17, *excuſare ignorationem nunquam viſi regis*. Sed conciſæ iſtæ phraſes, quibus aliis explicandæ. Berneggerus ad Iuſtini 18, 7. Verba Liuii, *valetudinem ocul. excuſauit*, explicat his ſuis, *valetudinem ocul. in ſui excuſationem adduxit*.

duxit. Sed dubito ego, an ſic dicant Latini, *adducere aliquid in ſui excuſationem.* Hoc ſcio, dicere eos, *afferre excuſationem*, dixerim potius, *excuſare morbum, valetudinem oculorum*, eſſe conciſe dictum, pro *excuſare ſe morbi cauſa, valetudinis oculorum cauſa.* Video enim Ciceronem 12, 14. ad Att. ſcribere, *excuſari morbi cauſa.* Deinde apud Liuium 38, 52. pleniorem phraſin reperio hanc: *L. Scipio morbum cauſam eſſe, cur abeſſet, excuſabat.* Item: *Cum L. Scipio excuſet, morbum cauſam eſſe fratri.* Ergo, *excuſo morbum*, fuerit pro *excuſo morbum mihi cauſam fuiſſe.*

EXPONERE *de aliqua re*, non perinde notum eſt, ac *exponere aliquid.* Nepos 16, 1, 1. *Cuius de virtutibus dubito quemadmodum exponam.* Cicero 1, 9, ad Fam. *Tum hoc non in poſtremis, de quo cœperam exponere.* Sic & dicunt, *deferre de aliqua re*, pro *deferre aliquid.* Nepos 14, 7, 1. *Filius ad regem tranſiit, & de defectione patris detulit.* Item 14, 9, 2. *De quibus, quod inimici detulerunt, neque credendum, neque negligendum putauit.* Eſtque illud DE plane frequens in con-

ſtruendis nominibus cum verbis. Sic enim dicunt quoque, *de ſcelere comperire, de vxore exprobrare, de voluntate alicuius explorare, de morte alicuius obiicere.* Brutus in Epiſtola ad Cic. quæ eſt tertia libr. XI. *Te miramur, non potuiſſe continere iracundiam tuam, quin nobis de morte Cæſaris obiiceres.* Nepos 23, 2, 2. *Ad quem, cum Legati veniſſent Romani, qui de eius voluntate explorarent.* Idem 4, 5, 3. *Poſtquam de ſcelere filii comperit.* Et 15, 5, 5. *Deſine de Vxore mihi exprobrare.* Pari modo Cicero Or. in Piſ. dicit: *Mitto de amiſſa maxima parte exercitus*, pro *mitto vel omitto maximam partem exerc.* Nam Orat. pro Mur. Caſu quarto dicit: *Mitto prœlia, prætereo oppugnationes oppidorum.* Et in epp. ad Att. *Mitto illam fugam, conciones.* Porro dicunt: *deplorare de aliqua re*, pro *deplorare aliquam rem.* Cicero pro Seſt. *Neceſſario mihi de iisdem rebus eſſe arbitror, ſi non vtilius diſputandum, vt certe dolentibus deplorandum.* Vide & Schorum v. deploro.

IMMINERE, quod cum caſu tertio conſtruatur, notum eſt: quod vero & cum quarto caſu, intercedente præpoſi-

poſitione, conſtruatur, paucis obſeruatum videtur. Dicunt igitur non tantum, *imminere alicui*, ſed & *imminere in aliquid* & *ad aliquid.* Cicero 15, 17, ad Att. *Ipſe autem eo die in Pæti noſtri tyrotarichum imminebam.* Fuit autem tyrotarichus cibi genus, cuius Cicero & alibi mentionem facit, & confectionem docet Apicius libro 4. Rurſus Cicero pro Dom. *Qui imminere iam cupiditate videtur in tribunitiam poteſtatem.* Et 2. Verr. *Ille infeſtus in omnia maria ex omnibus Siciliæ partibus imminebat.* In altera illa pro Dom. Oratione loquitur & ſic: *Homo ad cædem imminens.*

IMPLICARE, conſtruitur ſane cum caſu tertio, diciturque, *implicitus morbo, implicitus magnis rebus:* ſed dicunt tamen etiam vi præpoſitionis, *implicitus in morbum.* Ita Nepos c. 3, 4, & 17, 8, 6. Sed & caſum ſextum eiusdem vi præpoſitionis verbum adſciſcit, diciturque, *implicitus tyrannide Dionyſiorum.* Ita rurſus Nepos 10, 1. Eſtque, *implicitus tyrannide,* pro *implicitus in tyrannide.* Cicero 2. de Fin. *Implicare ſe ſocietate omnium.*

Et 1. de Off. *Implicari certo genere, cursuque viuendi.*

IMPONERE *in aliquo*, non magis suspectum esse debet, quam *imponere alicui* & *in aliquid*. Cicero 1. de Nat. D. *Imposuistis in ceruicibus nostris sempiternum dominium.* Valerius Max. 5, 3, ext. 3. *Tantum non in eculeo ab Athemensibus impositus est.* Quintilianus Procemio lib. 1. *Summam manum imponere in aliqua re.* Pari modo dicunt, *includere in carcere.* Liuius 38. *Vt in carcere instar furis & latronis vir clarissimus includatur, & in robore ac tenebris exspiret.* Item *infundere aurum in statuis.* Iustinus 32, 4, 5. *Auro suo in statuis infuso.* Vbi ante hac legendum putabam *statuis* vel *in statuas*: nunc autem nihil mutandum iudico. Ad eum modum & Columella 6, 4, *in naribus infundere*, dicit. *

* Plura de his habes in Grammatica Marchica, hoc anno edita, p. 683.

INCVMBERE non tantum dicitur *in aliquam rem*, sed & *ad aliquam rem*: & aeque etiam frequenter. Cicero pro Mur. *M. Cato incumbens ad illius perniciem.* Et pro Sylla: *Nemo fuit ex eis,*

qui

qui non incubuerit ad remp. liberandam. Et l. 10. ep. 10. ad Fam. *Incumbe toto pectore ad laudem.* Et 4. in Cat. *Incumbite ad ſalutem reip.* Et 2, 16, ad Att. *Incumbamus ad ſtudia.*

INHIARE *aliquam rem*, non tam notum, quam *inhiare alicui rei.* Fuit tamen & prius ſatis uſitatum olim. Virgilius Georg. 2. *Nec varios inhiant pulchra teſtudine poſtes.* Plautus Stich. *Illic homo ſuam hereditatem inhiat.* Fit autem conſtructio hæc vi præpoſitionis *in*, cum qua verbum ipſum eſt compoſitum; non aliter, quam quæ præceſſerunt, *aduolare Roſtra*, *aduolui genua.* Et quomodo in his præpoſitio ipſi quoque nomini adiicitur, atque ita geminatur quaſi, diciturque, *aduolui ad genua:* ita plane pro *inhiare aliquam rem*, dicunt quoque, *inhiare in aliquam rem.* Sulpicius Seuerus, auctor non inelegans Dial. 3. c. 11. *In bona eorum inhiauerat.*

INSIGNIS adſciſcit vſitatiſſime ablatiuum, diciturque, *inſignis auro & purpura*, *inſignis pietate*, *inſignis vitiis.* Sed dicunt etiam, *inſignis ad laudem*, *inſignis ad memoriam crudelitatis*, *ad deformitatem.*

 Cicero

Cicero Oratore: *Res insignis ad maximam laudem.* Et l. 3. ep. 11. ad Fam. *De insignibus ad laudem viris nihil obscure nuntiari solet.* Et pro Dom. *Acerbitas Syllani temporis, quid habet, quod maxime sit insigne ad memoriam crudelitatis?* Et 3. de fin. *Cui contingit, vt iure laudetur, habet insigne quiddam ad decus & ad gloriam.* Et 3. de leg. *Insignis ad deformitatem puer*, pro *insignis deformitate*, *insigniter deformis.* Nimirum non tantum in laudem, sed & in vituperium vsurpatur, vt supra pluribus est demonstratum. Gifanius in Obseruationibus Lat. ling. ex Cicerone citat quoque, *in aliquo insigni ad irridendum reperiantur.* Quod quidem esset tale, qualia sunt, quæ nunc subiiciemus. Nimirum pro supino posteriore subinde & gerundium ponitur cum præpositione *ad* dicitur, *difficilis ad credendum*, pro *difficilis creditu.* Cuius generis varia in lib. de Latinit. f. susp. p. 212. congessimus. Quibus addere licet, quod Cicero 2. de fin. dicit, *cibus facillimus ad concoquendum.* Et l. 10. ep. 5. ad Fam. *Cepi fructum duplicem, mihique in comparatione difficilem adjudican-*

candum. Et ſunt hæc talia, vt propter conuenientiam quandam cum ſtructura linguæ vernaculæ, & quod non ſatis Latina quibusdam videantur, ab iisdem negligantur, vt alterius libri dicto loco docuimus. Ceterum vt inſignis non tantum gerundium cum præpoſitione *ad* penes ſe habebat, dicebaturque *inſignis ad irridendum*, ſed varia quoque nomina cum eadem præpoſitione: Sic & *difficilis.* Non tantum enim *difficilis ad credendum*, ſed & *difficilis ad fidem* dicunt. Liuius lib. 3. *Difficile ad fidem eſt in tam aliqua re, quot pugnauerint, ceciderint, exacto affirmare numero.* Porro vt dicebatur *inſignis ad laudem*, ita dicunt quoque, *mirabilis ad laudem:* id, quod & Giſanius in ſuis Obſeruationibus notandum putauit. Cicero pro Dom. *Virum virtute, conſilio ratione vitæ mirabili ad laudem & prope ſingulari.*

Sunt verba, quæ vi præpoſitionis, cum qua ſunt compoſita, certum caſum adſciſcunt, vt præpoſitio & ſeparatim adiiciatur, vel non adiiciatur: vnum tamen in vulgus notius ſit, alterum minus notum. Dicunt INTVERI *ali-*

quem, dicitur & *intueri in aliquem* : INUADERE *aliquem*, & *inuadere in aliquem* ; ſed prior conſtructio in vulgus eſt notior : altera tamen & ipſa optimi auctores vtuntur. Cicero in Bruto : *Mihi in te intuenti crebro in mentem venit.* Et 1. de Or. *Ac mihi quidem in ſummos homines intuenti, quærendum viſum eſt.* Dicit item *ad nutum intueri*, alia præpoſitione itidem ſeparatim poſita. Vt 5. Tuſc. *Delecti pueri ad nutum eius intuentes.* Deinde quotusquisque eſt, qui non potius dicat, *inuadere aliquem*, quam *inuadere in aliquem*. Et habet ita rurſus ipſe Cicero. Vt 2. Off. *Modo hoc malum in hanc vrbem inuaſit.* Et pro Seſt. *Neque quenquam offendet Oratio mea, niſi qui ſe ita obtulerit, vt in eum non inuaſiſſe, ſed incurriſſe videamus* : Et pro S. Roſc. *Iſte in prædam huius inuadit.* Et 2. Philipp. *In multas præterea pecunias alieniſſimorum hominum inuaſit.*

NVBERE, quod cum caſu tertio conſtruatur, id notum. Sed ſciendum, quod & cum ſexto caſu, intercedente præpoſitione *cum* conſtruatur, dicaturque, *nubere cum aliquo*. Cicero in Top.

Cum

Cum mulier fuiſſet nupta cum eo, cui connubii ius non eſſet. Et 15, 3. ad Fam. *Regis Parthorum filius, quo cum eſſet nupta regis Armeniorum Soror.* Item 6. in Verr. *Viri, cum quibus nuptæ erant.* Dicunt quoque, *in familiam nubere.* Cicero pro Cœl. *Cui cum ex ampliſſimo genere in ampliſſimam familiam nupſiſſet.*

OBSTARE *alicui a lumine, a ſole*, dicunt pro obſtare, quo minus lumen & radii ſolares ad aliquem peruenire queant. Valerius Max. 4, 3, ext. 4. *A ſole mihi velim non obſtes.* Tantundem Cicero 5, Tuſc. dicit his verbis, *nunc quidem paululum a ſole abſis.* Ergo, quod Cicero dicit, *abeſſe a ſole*, pro eo Valerius dicit, *non obſtare a ſole.* Lucanus 1, v, 59. *Pars ætheris illa ſereni tota vacet, nullæque obſtent a Cæſare nubes.* Ubi *obſtare a Cæſare*, idem eſt, quod impedire, quo minus radii aſtri Cæſaris pertingere ad aliquem poſſint. Nam *Cæſar* eſt pro aſtro eius, & huius quidem radiis.

Verbi OBSTRVERE conſtructio nota eſt illa, qua dicitur, *obſtruere aliquid aliqua re.* Qua quidem forma Cicero

cero in Catone ſcribit: *Qui iter pœnis vel corporibus ſuis obſtruere voluerunt.* Vbi præter accuſatiuum & ablatiuum rei etiam datiuus perſonæ apparet. Quod autem datiuum quoque rei, & ſolum quidem iſti verbo adiiciunt, id paucis, credo, animaduerſum eſt. Cicero pro Dom. *Contendit vt C. Poſthumius ſibi domum venderet. Cum ille negaret, primo ſe luminibus eius obſtructurum eſſe minabatur.* Vbi *obſtruere luminibus alicuius*, idem eſt, quod facere, ne lumina ad aliquem peruenire poſſint. Idem Cicero in Phænomenis Arati carmine Latino ab ipſo expreſſis;

Sin autem officiens ſignis mons obſtruet altus,
Aut adiment lucem cæca caligine nubes.

Vbi quid *obſtruere ſignis* ſit, facile apparet ex phraſi, quæ ſequitur *lucem adimere*; nimirum facere & impedire, quo minus ſigna cœleſtia a nobis videri poſſint. Et ita quidem verbum proprie vſurpatur. Deinde vero & figurate vſurpat idem Cicero, quod in Orat. pro Cluent. ſcribit: *Cato luminibus obſtruxit hæc poſteriorum quaſi exaggerata altius Oratio.*

Oratio. Isti autem constructioni verbi gemina est illa verbi *obtegere*, qua vsus est Julius obsequens, quod in libello de Prodigiis scribit: *In Spoletino colore aureo globus ignis ad terram deuolutus, maiorque factus, e terra ad Orientem ferri visus, magnitudini solis obtexit.* Et quidem in quibusdam editionibus, *magnitudinem solis obtexit;* verum altera lectio melior videtur, & mutata esse ab his, qui non obseruassent, Latinos similiter dicere, *obstruere alicui.*

PARATVS, etsi participium sit, tamen & ad nomina adiectiua referri potest. Dicitur autem *paratus* pro eo, qui parauit se. Valerius Max. 1, 4, 2. *Tib. Gracchus cum ad res nouas pararetur*, pro *pararet se.* Nimirum vt dicunt, *lauari* pro *lauare se*, *exerceri* pro *exercere se*, ita *parari* pro *parare se*, de quo plura capite 2. huius partis videbis; & porro *paratus* pro eo, qui parauit se. Sed non tantum dicunt, *paratus ad aliquam rem*, & *paratus alicui rei*, peragendam, aut peragendae scilicet; sed & *paratus aliqua re*, pro *instructus aliqua re.* Cicero pro Caec. *Armatos appellamus, qui scutis armis-*

armisque parati ornatique sunt. Cæsar. 3. de B. Gall. *Naues eorum paratissimæ atque omni genere armorum ornatissimæ.* Rursus Cicero 5. Phil. *Ætate multo robustior, & militum ducem quærentium studio paratior.* Addunt deinde & præpositionem, dicuntque *paratus*, *imparatus ab aliqua re.* Paratus ab exercitu, it. Cicero in epp. ad Att. *Sumus flagitiose imparati cum a militibus, tum a pecunia.* Pari modo *instructus* cum ablatiuo intercedente eadem præpositione construunt. Idem Cicero in Bruto: *Vt eo nihil ferme quisquam addere posset, nisi qui a philosophia, a iure ciuili, ab historia, fuisset instructior.* Et hæc quidem plene scripta; si aliter scribatur, ellipsin esse censet Vossius lib. de construct. c. 47. Alii vero pleonasmum esse existimant, si præpositio adiiciatur. Sane quia dicitur, *instruere aliqua re*, simplicissimum habendum videtur, *instructus aliqua re*; alterum vero illud, *instructus ab aliqua re*, ad Syntaxin figuratam referendum.

Recte quidem dicitur, PENSARE *aliquid aliquo*, & COMPENSARE *aliquid aliquo*, sed intercedere tamen & præ-

præpoſitio poteſt dicique, *penſare aliquid cum aliquo*, & *compenſare aliquid cum aliquo*: quemadmodum dicunt, *iungere aliquid cum aliquo*, & deinde præpoſitione geminata, *coniungere aliquid cum aliquo*. Cicero 5. de fin. *Cum maximis curis & laboribus compenſare eam, quam ex diſcendo capiant voluptatem.* Et 2. de fin. *Rationes tuas te video compenſare cum iſtis doloribus, non memoriam corpore perceptarum voluptatum.* Item: *Compenſabatur tamen cum his omnibus animi lætitia quam capiebam, memoriæ rationem inuentorumque noſtrorum.* Item: *Compenſabatur cum ſummis doloribus lætitia.* Sed & ſimplex, vt dixi, intercedente præpoſitione cum nomine conſtruitur. Ouidius 13. Metam. *Laudem vt cum ſanguine penſet.* Claudianus 4. Paneg. 23. *Laudem penſat cum crimine.* Iuſtinus 5. 2. *Parataque cum amiſſis imperia penſare.* Sic enim legendum; non vt vulgati Codices habent, *penſabant*, recte monuit Vir ſummus, I. Fr. Gronouius in lib. 4. Obſeruationum. Vt ita Alcibiadem parta imperia cum amiſſis penſaſſe intelligitur. Sed quid illud eſt, *parta imperia*

cum

cum amissis pensare? Et an non dicendum potius, *amissa imperia partis*, vel *cum partis pensare*; quomodo idem Iustinus lib. 25. dicit, *veluti damna amissæ Siciliæ Italiæque acquisito Macedoniæ regno pensasset?* Dicitur vtrumque, *amissa partis pensare*, & *parta amissis* vel *cum amissis pensare.* Ouidius in epist. Briseidis ad Achillem.

Tot tamen amissis te compensauimus vnum.

Pro *tot amissos te vno pensauimus*, vel *compensauimus.* Nimirum in talibus *pensare* & *compensare*, idem est, quod *exæquare, parem facere, parem ducere.* Ita *multis amissis vnum quendam compensare*, idem est, quod *multis amissis vnum quendam exæquare* & *parem esse ducere. Et parta amissis*, vel *cum amissis pensare*, idem, quod *parta amissis exæquare & paria facere, tantundem adipisci, quantum amiseris.* Plinius 7, 40. *Bona malis paria non sunt, etiam pari numero: nec lætitia vllo minimo mœrore pensanda.* Vbi *lætitiam mœrore pensare*, est *lætitiam mœrori parem ducere.* Idem Plinius 9, 25. habet sic, *quæ crimina vna laude pensat.* Et est sane constructio vsitatior, si dicatur, *multa crimina vna laude pensare,*

vitia

vitia virtutibus pensare, maleficia benefactis pensare, damna acquisitis, amissa partis, aduersa secundis, mœrorem lætitia pensare : vt ita id, quod malum est, re aliqua bona ac grata pensari dicatur. Sed dicitur tamen & ordine inuerso, *laudem pensare crimine*, vel *cum crimine*, vt ex Claudiano ostendimus, pro *laudem crimini exæquare, & parem reddere, tantum & virtutum præstare, quantum vitiorum amiseras* : Item *parta amissis*, vel *cum amissis*, *pensare*, pro *parta amissis paria facere, tantum acquirere, quantum amiseris*, vt ostendimus ex Iustino. Sic ipse quoque Cicero dicebat : *Cum maximis curis & laboribus compensare eam, quam ex dicendo capiant, voluptatem*, pro maximis curis & laboribus eam, quam ex discendo capiant, voluptatem parem ducere. Item : *Rationes tuas te video compensare cum istis doloribus*, τὸ *rationes tuas*, id est, inuenta tua, *cum doloribus compensare*, idem est, quod inuenta tua doloribus opponere, & paria ducere, vt quantum doloribus angare, tantum contra ex inuentis tuis voluptatis capias. Alluditur illis verbis ad Epistolam Epi-

curi, quam & ipſam Cicero in eodem illo lib. 2. de Fin. poſuit. Et quidem ip ſius Epicuri epiſtolæ, vt a Cicerone Latine verſæ, verba ſic habent: *Cum ageremus vitæ beatum & eundem ſupremum diem, ſcribebamus hæc. Tanti autem morbi aderant veſicæ & viſcerum, vt nihil ad eorum magnitudinem poſſet accedere. Compenſabatur tamen cum his omnibus* (veſicæ & viſcerum morbis) *animi lætitia, quam capiebam memoria rationum inventorumque noſtrorum.* Verborum Græcorum autem, quibus ipſe Epicurus vſus fuerat, vt ex Diogene Laertio videre eſt, poſteriora ſic habuere: Ἀντιπαρετάττετο δὲ πᾶσι τούτοις (δυσεντερικοῖς πάθεσι) τὸ κατὰ ψυχὴν χαῖρον ἐπὶ τῇ τῶν γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν μνήμῃ. Atque his reſpondent illa Latina, quibus Cicero ea vertit: *Compenſabatur tamen cum his omnibus animi lætitia, &c.* Iam ἀντιπαρατάσσεσθαι, quo verbo Epicurus vſus eſt, ſignificat proprie, *contra hoſtem in acie ſtare.* Thucydides lib. 1. Οἱ Μακεδόνες ἱππεῖς ἀντιπαρετάξαντο ὡς κωλύσοντες. Quod ergo Epicurus ſcripſit: Τοῖς δυσεντερικοῖς αὐτοῦ πάθεσιν

σιν ἀντιπαρατάσσεσθαι τὸ κατὰ ψυχὴν χαῖρον ἐπὶ τῇ τῶν γεγόντων αὐτῷ διαλογισμῶν μνήμῃ. Sensus est passionibus eius dysentericis tanquam parem oppositam esse lætitiam animi, quam ex memoria cogitationum ac inuentorum suorum ceperit. Quod, quid aliud est, quam quantum doloris ex morbis capias, tantum contra lætitiæ ex memoria inventorum suorum ipsum capere? Estque hoc ipsum illud, quod Cicero expressit Phrasi, *eum morbis vesicæ & viscerum compensari animi lætitiam, quam memoria rationum inuentorumque suorum capiat*. Ex quo apparet, *animi lætitiam compensari cum morbis*, idem esse, quod lætitiam animi morbis parem & æque magnum duci, ac sint ipsi morbi. Vtitur Cicero, vbi super verbis illis Epicuri disserit, & verbo actiuo, diciturque, *Rationes tuas te video compensare cum istis doloribus*. Quod nihil potest esse aliud, quam rationes suas Epicurum doloribus suis pares fecisse, id est, æque magnas res duxisse, atque essent doloris sui. Vt ita appareat, *compensare* quoque ad intellectum, & ad existimationem

 perti-

pertinere. Apud Senecam in Suaſoria VI, quo de Cicerone agitur: *Si quis tamen virtutibus vitia penſaret, vir magnus, acer, memorabilis fuit.* Nimirum *vitia virtutibus penſare*, videtur idem hic eſſe, quod *virtutes & vitia componere & librare, vtra pars ſit penſior:* vt ipſum hoc quoque ad exiſtimationem pertineat; ſecus quam ſummo viro I. F. Gronouio in Cap. 13. libri 4. Obſeruat. viſum eſt. Phraſi Ciceroniana, quam dixi, Liuius & ſic potuiſſet: *Si quis tamen virtutes cum vitiis compenſarit*, quemadmodum ſupra in verbis Plinii ſimplex *penſare*. Calpurnius Ecl. 4. *Sit Deus, & nolit penſare palatia cælo*, id eſt, nolit in terris manere, & palatia ſua cælo paria ducere. Idem Ecl. 3.

Qui metere occidua ferales nocte lupinos,
Dicitur & cocto penſare legumina pane.

Sic enim ex editionibus Romana & Pariſienſi legendum videtur; non vt in aliis habetur, *penſare legumina panem.* Eſt autem, *penſare legumina pane cocto, vel cum pane cocto*, idem, quod legumina pro pane cocto habere, leguminibus pro pane cocto vti.

Verbo-

Verborum QVERI & CONQVERI constructio fere illa negligitur, quod non tantum dicitur, *queri apud aliquem de aliqua re*, ſed & *queri aliquam rem*, & *queri cum aliquo*. Cicero lib. 5. ep. 2. *Satis habeas, nihil me etiam tecum de tui fratris iniuria conqueri.* Sulpicius in Epiſtola, quæ eſt quinta libri quarti Epiſtolarum Ciceronis: *Quid eſt, quod tu aut illa cum fortuna hoc nomine queri poſſitis?* Rurſus Cicero l. 3. ep. 7. *A Pauſania audiui, cum diceret, te ſecum eſſe queſtum, quod tibi obuiam non prodiiſſem.* ep. 10. *Quererer tecum atque expoſtularem, niſi vt ſupra ſcripſi, purgare me tibi hoc tuo tempore, quam accuſare te mallem.* Accuſatiui verbis iſtis adiecti exempla quoque paſſim reperiuntur. Cicero 2. de Or. *Accedebat, vt hæc tu pro rep. queri existimarere.* Et in Or. pro Flac. *Non omnia, quæ dolemus, eadem iure queri poſſumus.* Item l. 5. ep. 8. ad Att. *Audiui Milonem meum queri per literas iniuriam meam.* Ceterum vocula *cum* in ea, quam dixi, conſtructione eſt, pro *apud*: qua vocula & ipſa Latinos hic vti minime nego. Sic & dixerunt, *expoſtulare cum*

 aliquo,

aliquo, pro *apud aliquem*. Cicero l. 5. ep. 2. *Lenis a te atque facilis existimari debeo, qui nihil tecum de his ipsis rebus expostulem.* Sic & in his, quæ paulo ante ex ep. 10. lib. 3. produxi, vocula *tecum* æque ad verbum *expostularem* atque ad verbum *quererer* pertinet. Et est sane tam *expostulatio* quam *querela* etiam amicorum. Cicero l. 8. ep. 7. Cum de Volumine Appii pleno querelæ scripsisset, subiicit deinde: *Cognosce equitatem expostulationis tuæ.* De querela ipsa autem l. 3. ep. 11. sic habet: *Quod genus querelæ mihi quidem videbatur esse amici*, Nec alia vis voculæ *cum* est, quod Plautus & Terentius per Archaismum dicunt, *orare cum aliquo*. Plautus Asin. 3, 3, 72. *Hanc cui daturus es hanc, iube, petere atque orare mecum.* Et Rud. 3, 4, 68. *Oro tecum, senex, vt illam serues.* Terentius Hec. 4. 4. 64. *Egi atque oraui tecum, vxorem vt duceres.*

SVCCEDERE non cum tertio tantum, sed & cum quarto casu, intercedente aut non intercedente, præpositione construitur. Cicero pro Dom. *Is tectum, quod imbris vitandi causa succederet,*

ret, nullum habebat. Ita quidem Nizolius citat. Et alii malunt: Quo imbris vit. causa succed. Et 1. de Or. *Omnia sub acumen styli subeant & succedant, necesse est.* Sallustius B. I. *Cum murum hostium successisset.* Sic & Tacitus. At Liuius lib. 23. dicit, *ad murum succedere:* & lib. 1. *sensim ad montes succedere.* Ad quem modum & Cæsar. l. 1. B. Gall. *Succedere sub primam aciem.* Sed & præpositionem *in* interiiciunt, dicuntque, *succedere in pugnam, in paternas opes, in vmbras, in alterius locum.* Quibus simile, quod Sulpicius meus Seuerus I. Hist. S. c. 35. scribit, *sed in primo speluncæ aditu reficiendi corporis gratia successerat;* nisi quod pro more suo casum sextum pro quarto vsurpat. Supra tamen, & quidem c. 7. aliis congruenter scribit, *successit in domum Bethuelis.*

Cap. II.

DE

CONSTRVCTIONE PASSIUA PRO ACTIUA, ET VERSA VICE.

Forma verborum passiua sæpe vtuntur Auctores pro actiua, cum pronomine reciproco: quod & ipsum inter vulgo fere neglecta referendum videtur. Dicunt exempli gratia *lauari* pro *lauare se*, *exerceri* pro *exercere se*, & sexcenta id genus alia. Nepos 15, 2, 5. *Exercebatur plurimum currendo & luctando;* sed exercebat is se ipse. Atque ipsum hoc, *exercere se ipsum*, extulit Nepos verbo passivæ formæ *exerceri*. Ita Val. M. 2, 1, 7. *Nec pater cum filio pubere, nec socer cum genero, lauabatur.* Pari modo dicunt, *teneri* pro *tenere se*. Phraseων, *tenere se oppido*, *tenere se non potest*, vt verbum actiuum pronomen reciprocum penes se habeat, exempla sat multa congessimus in cap. 8. libri de Lat. f. susp. Sed dicunt etiam, *teneri in vrbe*, pro

pro *tenere ſe in vrbe*, & *teneri non poteſt*, pro *tenere ſe non poteſt*. Cicero 16. 2. ad Fam. *Corcyræ tenebamur*, pro *Corcyræ nos tenebamus*. Plinius l. 5. ep. *Læta quod te in vrbe teneri nuntiabant*. Rurſus Cicero 9. 8. ad Fam. *Tenere non potui, quin coniunctionem ſtudiorum amorisque noſtri, quo poſſem literarum genere, declararem*. Idem 16, 24. ad Fam. *Ego vix teneor, quin accurram*, pro *vix me teneo, vix tenere me poſſum*. Ovidius 4. de Pont. 1.

Non potuit mea mens, eſſet quin grata, teneri
Sit, precor, officio non grauis ira pio.

Iuſtinus 6, 7. *Teneri non potuit, quin acie decerneret*. Plautus Caſina, 2, 3. *Vix teneor, quin, quæ decent te, dicam*. Sed videamus eius generis adhuc alia, vt quam ſolennia ea ſint Latinis, liquido appareat. Florus 3, 3, 11. *Prouoluti Cimbri in Italiam*. Non prouoluerunt Cimbros alii; ſed prouoluerunt ſeſe ipſi. Et tamen Florus *prouolui* hoc dicit. Dicunt quoque, *prouolui genibus*, vel *ad genua alicuius*, pro *prouoluere ſe*. Tacitus 12. Ann. *Genibus eius prouolutus Mithridates*, pro *prouoluens ſe*. Liuius habet,

prouoluere se ad genua, ad pedes alicuius. Porro & *insinuari* dicunt, pro *insinuare se.* Lucretius 6. 802.

Carbonumque grauis vis atque odor insinuatur
Quam facile in cerebrum, nisi aquam præceperis ante.

Vbi *insinuatur* est pro *insinuat se.* Sic *insinuata* eidem Lucretio est, *quæ insinuauit se.* Plura huius verbi vsus exempla beneficio Lexici Paræani in Lucretium reperire licet. Pari modo Lucretius dicit *moueri*, pro *mouere se.* Verba sunt 4, 1267.

Idque sua causa consuerunt scorta moueri,
Ne complerentur crebro grauidaque iacerent.

Item *circumfusa* pro *circumfundens se.* Vt 1. 39.

Hunc tu, diua, tuo recubantem corpore sancto
Circumfusa super, suaues ex ore loquelas
Funde - - - -

Tale est & illud Virgilii Æn.

- - - *Quam mille secutæ,*
Hinc atque hinc glomerantur Oreades - -

Item

Item Lib. 2. Æn.

Et me quem dudum non vlla iniecta mouebant
Tela, neque aduerso glomerati ex agmine Graii.

Nimirum *glomerantur* est pro *glomerant se*, & *glomerati* pro *glomerantes se*, subaudito se. Vt 2. Æn.

Addunt se socios Ripheus & maximus annis
Iphitus, oblati, per lunam, Hypanisque Dymasque.
Et lateri agglomerant nostro.

Potuisset & hic forma passiua dicere, *lateri agglomerantur nostro*, sed & illud notandum, quod superioribus conuenienter hic legitur, *oblati per lunam*, pro *offerentes se*. Sed a ligata oratione rursus ad solutam veniamus. Valerius Max. 1, 4, 2. *Tib. Grachus, cum ad res nouas pararetur, auspicia domi prima luce petiit.* Vbi *pararetur*, est pro *pararet se*. Idem 6, 4, 3. *Omnibus quonam sententia eius inclinaretur expectantibus.* Vbi itidem *inclinaretur*, pro *inclinaret se.* Iustinus 3, 3, 5. *Ne imitatio in Luxuriam verteretur:* sic & *verti in fugam*, idem dicit pro

pro *vertere se in fugam.* Vt 2, 12, 26. *Circumspicientes fugam pelluntur Persæ, & mox prœlio victi in fugam vertuntur.* Nec aliter 15, 4, 22, 39, 2, 7. Liuius 9, 22. *Eo intentius dictator in mœnia hostium versus*] pro *uertens se.* Huc etiam pertinet, quod Cicero pro Arch. dicit, *tractata est*, pro *tractauit se.* Verba sunt: *In eiusmodi persona, quæ propter otium ac studium, minime in iudiciis periculisque tractata est.* Sane *tractare se*, pro *gerere se*, Ciceroni non insolens. Vt 3. in Catil. *Ita me in rep. tractabo.* Item 13, 12. ad Fam. *Quo in munere ita se tractauit.* Porro vero pro *persona, quæ minime in iudiciis tractauit se*, dixit *pers. quæ minime in iudiciis tractata est.* Porro pro *erumpere se* dicunt & *erumpi.* Primo quidem ignotum esse non potest, quod *erumpere* sit *genuinum* verbum actiuum, quod casum quartum adsciscit, & si nullus casus quartus diserte additus sit, pronomen reciprocum *se* tamen est subaudiendum. Tibullus lib. 4. ad Messall.

Fontibus vt dulces erumpat terra liquores.

Ait hic, *terram erumpere liquores*, pro *produ-*

producere, protrudere, propellere. Cicero in Arataeis:

Is triferos validis erumpunt flatibus ignes.

Vbi rursus *erumpere* ἐνεργητικῶς positum. Hinc igitur dicunt, *erumpere se*, non ita ligata tantum, sed & in soluta oratione. Caesar. 2. de B. Civ. *Portis se foras erumpunt:* Coelius ep. 14. ad Cic. *Ad bellum se erumpit.* Virgilius 4. Georg.

Et caput, vnde altus primum se erumpit Enipeus.

Et 1. Georg. *Densa inter nubila sese diuersi erumpunt radii.* Quare cum *erumpere* omisso pronomine reciproco dicunt, est mera ellipsis, pro *erumpere se.* Porro vero pro *erumpere se*, superioribus conuenienter dicunt & *erumpi.* Lucretius 6, 581.

- - - *Incita cum vis*
Exagitata foras erumpitur - - -

Ante dixerat, vim maximam quandam animae, i. e. venti, in caua loca terrae se coniicere. Pari modo igitur dicere poterat, *vim istam animae se rursus foras erumpere:* sed dicit tamen, *foras erumpi.* Pari modo 6, 435. dicit: *Hinc prorumpitur*

tur in mare venti vis, pro *prorumpit se*. Scribonius Largus Cap. 21. *Eadem ratione, cum sanguis ereptus est*. Item: *Sanguinem venis subiectum cogunt magis erumpi per vulnus*. Huc etiam pertinet, quod Matius in epist. ad Cic. quae est 28. libri XI. *aetate praecipitata* dicit pro *aetate praecipitante se*. Quod fluuios, hiemem, aetatem dicant *praecipitare*, pro *praecipitare se*, etiam in prosa oratione, id notum est, & multis exemplis demonstratum est supra. Caeterum pro *aetas praecipitans se*, id est, ad finem vergens. Matius superioribus illis conuenienter dixit, *aetas praecipitata*. Quod pecora *parci* dicunt, si per prata euntia decerpant gramina, eademque manticata deglutiant, id itidem huc est referendum. Nimirum cum pecora in pratis *pasci* dicuntur, sensus est, eadem in iisdem *pascere se*. Virgilius Ecl. 1.

Ante leues ergo pascentur in aethere
cerui &c.

Sic quidem ille *ἀδύνατόν τι* notare voluit. Sed intelligitur tamen ex his, ceruos recte dici in pratis & in silvis *pasci*. Atqui non escam illis quispiam ingerit,

atque

atque ita cibat eos; sed escam decerpunt, atque ita pascunt sese ipsi. Et hoc tamen superioribus conuenienter verbo passiuæ formæ *pasci* effertur. Cicero 2. de N. D. *Cum cauea liberati pulli non pascerentur*, i. e. non pascerent se, non ederent. Et 1. de Diu. *Necesse est offa obiecta cadere frustum ex pulli ore, cum pascitur.* Pulli cauea emissi a pullario & obiecta ab eodem offa, vel pascebantur, vel non pascebantur, i. e. vel escam capiebant, vel non capiebant. Ex quo apparet, *pasci* hic quoque dici pro *pascere se.* Est hæc operatio quædam ipsorum pullorum naturalis, si cibum capiant, atque ita se ipsi pascent. Atque ea ipsorum pullorum operatio verbo passiuo *pasci* effertur. Huc quoque refero, quod Sulpicius Seuerus dicit, vindicatus pro eo, qui vindicauit se de aliquo. Vt lib. 1. Hist. C. soc. e. 27. *Samson parum se vindicatum ratus, vrgere omnibus incommodis profanam gentem non desinebat.* Et Dial. 3. *Vel nunc aduersum me grassari desinant vindicati.* Videantur & notæ nostræ in ea loca Sulpicii. Dicunt, vt supra diximus, *prouolui ad genua,*

genua, ad pedes alicuius, pro *prouoluere se*. Et pari modo dicunt quoque, *prosterni ad pedes alicuius*, pro *prosternere se*, & *humi sterni*, pro *humi sternere se*. Cicero pro Lig. *Precibus ac lacrymis prostrati ad pedes*. Tacitus 3. hist. *Quanquam supplices manus tenderet humi plerumque stratus*. Dicunt item *conuerti* pro *conuertere se*. Florus 3, 3, 11. *Sublatis funditus Theutonis in Cimbros conuertitur* scil. *victor Romanus*, quod ex superioribus subaudiendum. Sic & *conuerti ad arma*, 2, 18, 4. *conuerti ad populationes*, 3, 22, 8. Etiam simplex *verti* sic vsurpatur. Liuius 26, 46. *Hi passim ad cædem oppidanorum versi*. Item, *ad prædam victores versi*.

ACCINGI *ad aliquid*, pro *accingere se ad aliquid*. Liuius lib. 2. *Proinde in hoc discrimen, si iuuat, accingere, vt in singulas horas capite dimices tuo*. Et l. 4. *Iam ad consulatum vulgi turbatores accingi*. Et l. 28. *Quin igitur ad hoc accingeris*. Virgilius 2. Æn. *Accingunt omnes operi*, subaudito *se*. Pro quo potuisset, *accinguntur operi*, si versus ita tulisset.

DEIICI

DEIICI *ex muro*, pro *deiicere se*. Liuius 5, 21. *Deiectis ex muro undique armatis*. Sic & apud Iustinum 12, 9, 11. ex cod. Iuntarum legendum putat Græuius: *Omnis exercitus muris deiectus*.

EFFVNDI pro *effundere se*. Liuius 6, 12. *Vbi illa vana iniecerunt missilia, & effusi stantibus vobis se intulerint*. Iustinus item, *inferri* pro *inferre se*. Cicero pro Font. *Infestis prope signis inferuntur Galli in Fonteium, & instant atque vrgent summo cum studio*.

EMERSA pro *emergens se*, dicit Valerius Max. 1, 4, ext. 1. Verba eius sunt: *Ingens auium multitudo proximo lacu emersa*.

FERRI pro *ferre se*. Virgilius 2. Æn. *Rursus in Arma feror*. Paulo post altera forma dicit: *Meque extra tecta ferebam*. Ibidem, *flammam inter & hostes expedior*, est pro *expedio me*; & *hic ferro accingor rursus*, pro *accingo me*.

FVSVS *per herbam*, dicit Virgilius, pro *fundens se per herbam*. Vt Georg. 2.

Ipse dies agitat festos, fususque per herbam,

agricola puta. Et Æn. 1.

- - - *Fusique per herbam*
Implentur veteris Bachi, pinguisque ferinæ.

VOLVTARI dicunt pro *volutare se.* Cicero 9, 3, ad Fam. *Cum omnes in omni genere & scelerum & flagitiorum volutentur*, pro *volutent se.* Vbi recte Manutius: *Hoc verbum actionem continet: & positum est de industria, vt inferiori verbo cessatio opponeretur.* Porro vt dicunt, *prouolui ad genua, prosterni ad pedes*, pro *prouoluere se, prosternere se*, dicunt quoque *proiici*, pro *proiicere se.* Cæsar. 2. B. C. 5, 3. *Vt templa Deorum immortalium adirent, & ante simulacra proiecti victoriam a Diis poscerent.*

CAP. III.

DE

ELLIPSI ELEGANTIORE ET VULGO NEGLECTA.

Potest etiam ad constructionem Ellipsis referri, quia nomen huius figuræ inde est, quod aliquid deest constructioni. Atque elegantis ellipseos

lipseos exempla non pauca sunt, vulgo non vsitata. Vox *partes* subinde sane ad alias voces subaudienda est. Exempli gratia, quod Cicero in Orat. dicit: *Demosthenes tribuit & primas & secundas actioni.* Item in Brut. *Velleius, ad quem tum Epicurei primas deferebant.* Et, *primas in caussis agebat Hortensius.* Nec tantum in istiusmodi figurata, sed & in propria locutione ellipsis ista obseruatur. Proprie quidem de histrionibus dicebant, quod alii primas, alii secundas, alii tertias tenerent, aut alii primarum, alii secundarum, alii tertiarum essent. Valerius 9, 14, 4. *Alter* (Lentulus) *ex quodam secundarum cognomen Spintheris traxit: alter* (Metellus) *nisi Nepotis a moribus accepisset, Pamphili tertiarum, cui simillimus ferebatur, habuisset.* Vide & Plinium 7, 12. Cicero 1. in Verr. nomen, quod isti subaudiendum reliquerunt, diserte adiecit, scripsitque, *vt in Actoribus Græcis fieri videmus, sæpe illum, qui est secundarum aut tertiarum partium, cum possit aliquando clarius dicere, quam ipse primarum.* Sed subinde ipsa vox *pars aut partes* non quidem subaudiri potest, sed notio tamen partis alii

vocabulo simul subiicitur. Exempli causa, quod Nepos in Themistocle dicit: *Reliquum oppidum relinquunt*, pro *reliquam partem oppidi*. Et Cicero lib. 1. ep. 9. *Reliquum corpus imperfectum ac rude relinquerunt*, pro *reliquam partem corporis*. Subaudiri, vt dixi, ipsa vox *pars* non potest. Neque enim constructio Grammatica id permittit, sed notio tamen *partis* hic involuta, atque alteri voci subiecta est. Quam ob causam ipse Cicero prædicto loco non tantum, sic vt dixi, scripsit, verum etiam voce *pars* diserte addita, *Apelles Veneris caput & summa pectoris politissima arte perfecit, reliquam partem corporis incboatam reliquit.* Sic & voce *pars* adiecta Nepos in præfat. *Neque sedet, nisi in interiore parte ædium.* Et in Dione: *Vt se e superiore parte ædium deiecerit.* Et Plinius lib. 7, ep. 27. *Jubet sterni sibi in prima domus parte.* Sed frequentius tamen vox *pars* omittitur: idque eleganter prorsus, vt pro *interior pars domus* vel *ædium*, quod Nepos dicebat, Virgilius dicit, *interior domus.* Vt lib. 2, Æn.

At domus interior gemitu miseroq; tumultu
Miscetur - - -

Et

Et ibidem:

Laocoon ardens summa decurrit ab arce,

pro *summa parte arcis.* Gemina sunt lib. 7. Æn.

Illa vel intactæ segetis per summa volaret
Gramina, - - -

pro *per summas partes graminum.* Et lib. 9.

Vidimus obscuris primam sub vallibus
vrbem.

Id est, summas partes, fastigia & culmina ædificiorum vrbis Pallantei: Et lib. 12.

At Iuno ex summo, qui nunc Albanus
habetur,
Prospiciens tumulo, - - -

i.e. ex summa parte tumuli. Et ibid.

Loricam & summum degustat vulnere
corpus.

I.e. summam partem corporis, & rursus,

Imam inter galeam, summis thoracis &
oras,
Abstulit ense caput - - -

I. e. inter imam partem Galeæ, & oras summæ partis thoracis, seu loricæ. Et denique Georg. 4.

- - - *Iamque arbore summa*
Confluere & lentis vuam demittere ramis.

I. e. summa parte arboris. Nec in oratione ligata tantum, sed & in soluta, hic

loquendi modus perfrequens eſt. In epiſtola ad Gerh. Titium cum nonnulla id *genus* protuliſſem, ſuſpicatus ille eſt ex Indice Kockerti in Terentium hauſta ea eſſe. Quaſi vero non paſſim talia obſeruentur; vt ex iſto indice haurire opus fuerit. Ipſe Cicero, vt oſtendimus, non modo dicit, *reliquam partem corporis*, ſed & *reliquum corpus*. Idem 1. de Diu. *Ex eo auro, quod exterebratum eſſet, buculam curaſſe faciendam, & eam in ſumma columna collocaviſſe*, i. e. in ſumma parte columnæ. Et l. 5. ep. 16. ad Att. *Appius, vt audiuit nos venire, in vltimam prouinciam ſe coniecit Tarſum vsque, ibique forum agit*, pro *in vltimam partem prouinciæ*. Et l. 3. ep. 6. ad Fam. ſimiliter dicit: *In prima prouincia eſſe*, pro *in prima parte prou.* Sed & ſubinde idem Cicero ſcribit: *In extrema epiſtola, in extremis literis, in extremo libro*, pro *in extrema parte epiſtolæ, literarum, libri.* Loca notauit Schorus in libro de Phraſibus L. L. voce *extremus.* Sic & Cæſar l. 1. de B. G. *Neque dubitare debeant, quin, ſi Heluetios ſuperauerint Romani, vna cum reliqua Gallia Æduis libertatem ſunt erepturi,*

pturi, pro *reliqua parte Galliæ*. Liuius 1, 21. *Tullii Hostilii in infima arce clara pugna aduersus Sabinos fuerat*. Et 25, 6. *Sub læuo humero summum pectus geso ictum est*. Valerius Max. 5, 7, 2. *Cum domo postica clam esset egressus*, pro *parte domus postica*. Terentius Phorm. 1, 4. *Quis est, quem video in vltima platea?* Iustinus 4, 5. *Eurimedon in prima acie fortissime dimicans*. Pari modo dicunt *in primo agmine*. Rursus lib. 11. c. 6. *Hostem in intimum regnum accipere*. Ouidius l. 2. Am. el. 6.

Psittacus extremo munus ab orbe datum.

Seneca l. 3. Nat. Qu. c. 7. *Quomodo potest imber suggerere amnibus vires, qui summam humum tingit?* Florus 1, 13. *Manlius nocte subeuntes clangore anseris excitatus a summa rupe deiecit*. Phædrus fab. 35.

Aquila in sublimi quercu nidum fecerat.
Feles cauernam nacta in media peperat.
Sus nemoris cultrix fœtum ad imam posuerat.

Vbi *sublimis, media, ima quercus*, pro *sublimi, media, ima parte quercus* positum

 est.

eſt. Nec aliter in Græcis fecerat Heſiodus lib. 1. Ἐϱγ. in his. Θυϱ

- - - Ὄυϱεσι δὲ δρῦς
Ἄκϱη μέν τε φέμιβαλάνϐς, μέσση δὲ μελίσσας.

In montibus vero quercus ſumma quidem fert glandes, media vero apes. Ceterum ex Latinis iſtis apparet, quam ſolenne ſit Latinis vocem *pars* omittere, neque ipſam illam ſubaudiendam relinquere, ſed notionem tamen eius alteri vocabulo ſubiectam velle. Et eſt hic linguæ Latinæ idiotiſmus quidam, quo a noſtra multisque aliis Linguis diſcrepat. Neque enim, vt Latini *ſublimis* vel *ſumma arbor*, *media arbor*, *ima arbor* dicunt, ita Germani, *der oberſte baum*, *der mittlere baum*, *der unterſte baum*, vt videlicet notionem partis hic ſubiectam velimus. Et quia idiotismus is eſt linguæ Latinæ, quo a noſtra non parum diſcrepat, fit, vt non multum ille hodie vſurpetur, ſed dicatur potius, *ſumma*, *media*, *ima pars arboris*, quam *ſumma*, *media*, *ima arbor*. Iam

Iam ipſi quidem etiam Latini non modo alios idiotiſmos ſuos, vt in lib. de Latinitate faſo ſuſp. pag. 115. oſtendimus, ſed & ipſum hunc ſubinde negligunt, &, vt paulo ante oſtendimus, dicunt *interior pars ædium*, *ſuperior pars ædium*, *prima pars domus*, *reliqua pars corporis*, cum dicere poſſint, *interior domus*, vel *interiores ædes*, *prima pars domus*, *reliquum corpus*. Sed idiotiſmus tamen ille non ideo a nobis negligendus plane eſt; ſed quantum, vt vidimus, ab antiquis frequentatus, tantum & a nobis eſt frequentandus.

PARS

PARS III.

DE

VOCABVLORVM POSITV ET COLLOCATIONIBVS VULGO NEGLECTIS.

Constituerat auctor quatuor huius libri partes:

Primam, *de significatione vocabulorum.*
Alteram, *de constructione.*
Tertiam, *de positu & collocatione.*
Postremam, *de ipsis vocabulis vulgo neglectis ;*

id, quod ex præfixa dispositione, siue generali conspectu intelligis. Tertiam vero partem ne attigit quidem, sed vacuum locum in MSto libro reliquit, vbi eam post reliquas elaboraret. Enim vero verborum positus, non postrema Latinitatis pars, sed vere præstantissima suos admiratores semper habuit, talesque, qui multo legendi vsu, crebroque exercitio hanc elegantiam adsequuti sunt ; tamen, qui præceptis recte tradiderint, ex longa rhetorum Latinorum serie,

ſerie, vix quisquam occurrit. Quod itaque apud omnes omiſſum eſt, etiam apud inſignem Voſſium, ne fruſtra illud poſt hac etiam quæreretur, in Rhetorica Marchica cautum prouiſumque eſt, quæ, quod pro ſupplemento præſentis libri ſufficiat, ſatisdare atque ſpondere nullus dubito. Explicat enim quinque claſſibus, & exemplis confirmat, quæ in principio periodorum, quæ in fine ſint elegantiora, quæ diuellantur, interpoſitione facta, quæ coniungantur, & quæ tandem ſimpliciter conuertantur. Ea, qui legat & imitetur, ipſosque coniungat Latinitatis auctores, parum reliqui in præceptis deſideret. Quod vero id argumentum ex iis eſt, quibus poteſt aliquid addi, addam illud, quod ad mentem Vorſtii propius videtur accedere. Elegantiæ ſermonis, vt ſales adhibendæ ſunt: atque hoc eſt, quod itidem vulgo negligitur. Vt enim plurimi has tranſponendi delicias, quas dixi, contemnunt & ſatis habent Grammaticum ordinem ſequi; Sic non pauci, quas formulas elegantes eſſe, ſemel intellexerunt, illas vnice ſequuntur,

aliis

aliis vbique posthabitis, neglectis. *Latorem legis* dicunt, nunquam *legis latorem*, *terra marique*, nunquam *mari & terra ; quotus enim quisque reique publicæ, per mihi gratum*, - - - pro *quotusquisque* & *reipublicæ, pergratum mihi*, cum quo velim Plinio monitore, intelligant hoc: *Quæ sunt commodissima*, (h. e. elegantissima) desinunt videri, quum paria esse cœperunt. Adde, quæ monui in dissert. de vitioso Tullii imitatore.

Sunt autem aliqua, quæ sedem suam formamque vix mutant, vt *quid & quatenus*, non *quatenus & quid*, quod Germani vertunt, *wie oder was*, non autem *was oder wie*. Ita non deseri aut mutari facile solet: *mea sponte, ego, tu, ille actor auctorque, der Anfänger vnd Vollender*, non autem *der Vollender und Anfänger*. Sic particula *næ*, quoties cum pronomine inuenitur, inuenitur autem sine illo rarissime, Vid. Gram. March. p. 674. seq. diuelli ab eo non solet, vt: *Næ ego amens sim, si credam. Næ tu homo ridiculus es. Næ vlli vehementer errant*, aliaque huius generis, quæ vsu veterum

sic

ſic locantur, velut ordine naturali. Quædam conuerſum ordinem admittunt, numero requirente, qui alius eſt in proſa, alius in carmine. Ita *pro ſponte mea, (tua, ſua) crede mihi*, extra carmen dices, mea ſponte, *mihi crede*, quo ordine apud Ciceronem ſemper inuenies, apud alios raro aliter. Si qua ſint exempla, quæ huic ſententiæ opponas, ſcias, ea vel non aduertentibus auctoribus ſcripta eſſe, vel numeri leges non ſatis callentibus. Sic Brutus Ciceroni l. XI. ep. 26. *Crede mihi, niſi iſta omnia fiunt, quemadmodum ſcribo &c.* Et Caſſius eidem lib. 12. ep. 12. *Crede mihi, hunc exercitum ſenatus atque optimi cuiusque eſſe.* Hoc dicendo Ciceronem auctorem ſequor, qui tertio libro de oratore dicit, poeticum numerum proſa remouendum eſſe; quod quidem ipſe vbique non obſeruauit. Vid. Rhetoricam March. p. 104. & diſſert. m. modo nominatam. De *ne-quidem*, & *vale-dicere*, non ſatis certus ſum, debeantne ſemper ita diuelli, vt nunquam dicendum ſit, nequidem, nulla voce interiecta, & valedicere, tamquam ſit vnum

voca-

vocabulum. In libro Horatii Turſellini, de particulis conſcripto, exempla reperio ad hunc modum: *Ego illud nequidem contemnam.* Cic. 2. ep. 16. ad Att. Sed lectionum varietas facit, vt malim ſic imitari: *Ego, ne illud quidem contemnam*, & pari modo in exemplis reliquis. Sic *vale* alicui *dicere* tuto dixeris, & *vale dicere* alicui; minus autem, ſi tamquam vnum verbum expreſſeris, *valedicere.* Diuerſitatem ex pronuntiatione ſenties, quæ ſonantior eſt in *vale dicere*, quam in *valedicere.* De hoc Cellarius in Antib. & C. P. itemque contra Andr. Borrichium illo libello diſputauit, qui eſt poſtremus operum ſuorum; *Iudicium de Vindiciis L. L. Borrichianis.* Quod autem dixi de oratorio numero, eſt illud omnino tale, vt in vocabulorum poſitu maximam vim habeat, cuius numeri rationem, quum pauci intelligant, fit, vt vocum collocatione vulgi ſtilus identidem offendat.

PARS

PARS IV.

DE VOCABVLIS IPSIS VULGO PRORSVS NEGLECTIS.

CAP. I.

DE NOMINIBVS, QVAE VULGO NEGLIGVNTVR.

Primo igitur recensebimus Nomina quaedam, quae vulgo fere ignota sunt, aut negliguntur; cum tamen a veteribus Latinis vsu valde trita fuerint. Estque inter ea vox *acroama:* quae quidem origine Graeca est, verum ciuitate Latina planissime donata. Nepos 25, 14, 1. *Nemo in conuiuio eius aliud acroama audiuit, quam anagnosten.* Cicero pro Arch. *Cum ab eo quereretur, quod acroama, aut cuius vocem, libentissime audiret, Eius inquit, a quo sua virtus optime praedicaretur.* Et pro Sest. *Ipse ille Ludius non solum spectator, sed actor & acro-*

& acroama. Valerius Max. 1, 7. *Cum plebeiis ludis quidam paterfamilias per circum Flanium, priusquam acroama induceretur, seruum suum verberibus multatum sub furca egisset.* Quo loco pro *acroama* antiquiores typis expressi *pompa* habent; ceterum a Pontano, Pighio & aliis optime restitutum est *acroama.* Designabantur autem voce, *acroamatis* musici, ridicularii & histriones, qui canticis lepidisque dictis conuiuas aut spectatores oblectant. Ipsi, inquam, homines dicebantur *acroamata;* quod scilicet proferrent, quæ cum voluptate audirentur. In Thesauro Ciceroniano, qui dicitur Nizolii, scriptum video sic: *Acroama, narratio, musica symphonia in fabulis, musicus concentus.* Quibus deinde ipsa verba Ciceronis subiiciuntur. Atqui manifestum est, Ciceronem non ea, quæ ab homine proferuntur, sed hominem ipsum *acroama* dicere. *Non solum spectator,* inquit, *sed & actor & acroama.* Idem 4. in Verr. *Hic quasi festiuum acroama, ne sine Corollario de conuiuio discederet, ibidem conuiuis inspectantibus emblemata auellanda curauit.* Quibus verbis ipse

ipſe Verres *feſtiuum acroama* vocatur. Suetonius Aug. 74. *acroamata* & *hiſtriones* coniungit. *Et aut acroamata & hiſtriones*, inquit, *aut etiam triuiales ex circo ludios interponebat.* Lampridius quoque Alex. Seu. ſic: *Nanos & nanas, & moriones & vocales exoletos, & omnia acroamata, & pantomimos populo donauit.* Ipſi quoque Græci iſtiusmodi homines ἀκροάματα vocarunt, vt ex Athenæo & Plutarcho ſcire licet.

ARBITRATV *alicuius aliquid fieri*, vel quid ſignificet, parum obſeruari, vel vox ipſa vulgo negligi videtur. Dicunt autem, *arbitratu ſuo viuere*, pro pro *lubitu & ex voluntate ſua viuere.* Verbum *arbitrari* quidem actionem intellectus ſignificat: at nomen inde ortum *arbitratu* ad voluntatem fere pertinet. Cicero 1. de fin. *Quæ mihi facultas, vt id meo arbitratu facerem, ante hoc tempus nunquam eſt data.* Et 7, 1. ad Fam. *Quæro cauſas omnes aliquando viuendi arbitratu meo.* Et 16, 1. ad Att. *Ego literas ipſius arbitratu dabo: eæ te ne moueant.* Subinde vox Synonyma *voluntate* adiicitur. Cicero 2. C. Rull.

Cum ſummam tantæ pecuniæ nullo teſte ſibi ipſe ſuo arbitratu & ſua voluntate feciſſet. Vox cognata *arbitrium* quoque ſubinde voluntatem & libidinem ſignificat. Dicunt enim, *ad arbitrium ſuum, ad arbitrium alterius viuere.* Cuius generis plurima a Nizolio & a Schoro notata videre licet.

ARMAMENTA non tam notum atque vſitatum, quam *arma* & *armamentarium.* Dicuntur autem *armamenta* Latinis, quæ & inſtrumenta. Et quemadmodum inſtrumenta omnino varia ſunt, ita & armamenta. Nauis inſtrumenta intelligit Seneca, quod 6, 15. de Benef. ſcribit: *Quod tu pretium ponis traiicienti maria, & per medios fluctus, cum e terræ conſpectu receſſit, certam ſecanti viam, & proſpicienti futuras tempeſtates, & ſecuris omnibus iubenti ſubito vela ſtringi, armamenta demitti, paratos ad incurſum procellæ & repentinum impetum ſtare?* Item Suetonius Aug. 18. *Tempeſtate in traiectu bis conflictatus: Vtrobique parte Liburnicarum demerſa: ſimulque eius, in qua vehebatur, fuſis armamentis, & gubernaculo diffracto.* Et Florus 4, 2, 76.

Quo-

Quoniam ille horror, cum eodem tempore fluctus, procellæ, viri, naues, armamenta confligerent? Plinius armamenta vinearum commemorat perticas, palos, & id genus alia. Nec mirum vocabuli deriuati eam vim esse, cum vox quoque primitiua *arma* tam late accipiatur; idque respectu Græcæ ὅπλα, quæ tum arma, tum instrumenta significat. Sunt enim arma coquinaria, arma agrestium, cet. Idem de verbalibus quibusdam in *IO* sentiendum, quæ in desuetudinem fere videntur venire. E. g. *Abusio*, *contemtio*, *consensio*, cet. de quibus tamen exempla optimorum Auctorum passim in ipsis lexicis adparent.

COGNITOR vix alia significatione a veteribus vsurpatum reperitur, quam, qua significat procuratorem, defensorem causæ alterius: quem vernacula lingua *Anwald* & *Volmächtigen* dicimus. Sed quotusquisque eam vocis significationem, quæ quidem, vt dixi, & sola esse videtur, hodie cognitam habet? Plurima eius exempla ex Cicerone congesserunt Nizolius & Schorus, in Oratione pro Q. Roscio reperitur ali-

 quo-

quoties. Ait enim Cicero: *Quid interest inter eum, qui per se litigat, & qui cognitorem dat.* Item: *Tu, qui Roscium pro opere & labore, quod cognitor fuisset, quod vadimonia obiisset, rogasti.* Item: *In hanc rem me cognitorem dedisti.* Item: *Nisi te in suam litem dedisset cognitorem.* Rursus 1. in Verr. *Me defensorem calamitatum suarum, me vltorem iniuriarum, me cognitorem iuris sui, me actorem causæ totius esse voluerunt.* Pari ratione minus notum in vulgus est vocabulum *cogniture*, quo ipsum procuratoris munus designabant. Suetonius Vitell. 2. *Cuius filius sectionibus & cognituris vberius compendium nactus.* Non dixit *cognitionibus*, sed *cognituris*: ne de iudice loqui videretur. *Cognitio* enim est iudicis; ipseque iudex *cognoscere* dicitur: nec tamen idem ille, quod mirum; sed is, qui aliquem in iudicio defendit, *cognitor* appellatur. Asconius: *Qui defendit alterum in iudicio, aut Patronus dicitur, si Orator est: aut Aduocatus, si aut ius suggerit, aut præsentiam suam commodat amico: aut Procurator, si negotium suscipit: aut Cognitor, si præsentis causam nouit, & sic*

sic tuetur, vt suam. Ergo cognitorem Cicero appellauit familiarissimum defensorem.

COMMEATVS. Hæc vox, cum res omnino varias, easque quotidianas, significet, tamen vsu parum trita videtur: ponunturque pro ea voces barbaræ *victualia*, *saluus conductus*. Reuocanda ergo & ista vox in vsum, vsurpandaque, cum, quæ ad alimoniam pertinent, aut potestas a militia ad tempus abeundi, est significanda. Et vtriusque significationis exempla videamus. Cæsar 1. B. Ciu. *Reliquas merces commeatusque ad obsidionem vrbis, si accidat, reseruant.* Cicero pro L. Manil. *Iam commeatu & priuato, & publico probibemur.* Iustinus 5, 2, 14. *Commeatus maligne præbere.* Ante pro eodem dixerat, *stipendia præbere.* Et 24, 7, 4. *Vino ceterisque commeatibus referta rura.* Alterius significationis exempla sunt in his. Liuius 3, 46. *Collegis in Castra scribit, ne Virginio commeatum dent, atque etiam in custodia habeant.* Item: *Et iam commeatu sumpto Profectus Virginius prima vigilia erat.* Et l. 23. *Magna pars sine commeatibus dilabebatur.* Nec tantum facultas

ad tempus abeundi a militia, ſed & quæuis alia abeundi facultas, veniaque a principibus aut magiſtratu data, *commeatus* appellatur : id, quod Buchnerus in Acceſſionibus ad Theſ. Fabri verbis Velleii Paterc. & Suetonii demonſtrauit. Et pertinet eodem illud Iuſtini 18, 7, 9. *Petito commeatu a populo.* Cartalo cum reuerti ad patrem, hoſtem tunc patriæ, in caſtra vellet, *commeatum*, id eſt, eundi poteſtatem & licentiam a populo petiit. Sed hæc tamen ſignificatio vocabuli non propria fuit ; ſed potius, quod ipſum quoque commeandi actum ſignificauit. Iuſtinus 4, 4, 5. *Hoſtes etiam marinis commeatibus in vrbe clauſos intercludunt*, i. e. prohibent, ne hoſtes mari, quo vellent commeare, & aliunde annonam petere poſſent. Nepos 1, 7, 7. *Vrbem operibus clauſit, omnique commeatu priuauit.* Item 19, 2, 4. *Vt prouideret, ne ciuitas commeatibus priuaretur.* Præcedit, quod Nicanor Athenienſium portui Piræeo inſidiatus fuerit. Rurſus Iuſtinus 18, 7, 6. *Probibitis commeatibus, obſeſſaque vrbe in ſummam deſperationem Cartaginienſes adduxerunt.* *Probibere commeatus*, & *inter-*

intercludere hostes commeatibus, quid aliud est, quam prohibere, ne hostes, quo volunt, commeare possint? Nostri dicunt, *den Paß verhauen*, *das Auslauffen verwehren*. Suntque hæ Phrases omnino tales, quales *prohibere aditum*, *intercludere aditum*, *fugam*, *itinera*. Sed ipse tamen ille commeatus, id est, commeandi actus aliud simul inuoluit; videlicet subuectionem & importationem rerum necessariarum. Atque inde factum videtur, vt ipsum quoque illud, propter quod commeatus, id est, res necessariæ, & alimenta, *commeatus* vocarentur. Ceterum, quod *commeatus* etiam pro potestate & licentia commeandi, & ad tempus abeundi a principe, imperatore, magistratu, data vsurpatur, ei simile est, quod *euectio*, quæ vox cursum publicum significat, ipsam quoque potestatem & licentiam cursu publico vtendi, imo & literas & diplomata, quibus potestas ea dabatur, significat: vt in Notis ad Sulpicium Seu. p. 190. ostendimus.

DICTO AVDIENS quasi composita vox, idem est, quod obediens; sed vsu non satis trita: imo interdum nec

recte construitur. Caspar Scioppius, qui, si quisquam genuinæ Latinitatis amans atque obseruans fuit, in epistola ad Saulum Mercerum, quæ in Scaligero eius hypobolimæo extat, sic scripsit: *De consilii ratione, quam Sacrilegus iste aliorum, credo, monitis dictisque audiens, secutus tibi videtur, facile assentiet.* Apparet, quod existimarit non modo *dicto audiens*, sed & *dictis audiens*, imo & *monitis audiens*, Latine dici; nec opus esse, vt casus tertius adiiciatur, dicaturque, *dicto audiens alicui*; sed dici quoque posse, *alicuius dicto audiens*. Verum enim vero in auctoribus antiquis reperitur modo *dicto audiens alicui*; vt *dicto audiens* sit quasi vox composita, & non aliter, quam *obediens* & *obtemperans* adsciscat Datiuum. Nepos 17, 4. *Tanta modestia dicto audiens fuit iussis absentium magistratuum.* Ex quo apparet, adeo Datiuum adsciscere τὸ *dicto audiens*, vt non modo Datiuum personæ, sed & rei, & quidem iussis subiiciant. Idem Nepos 11, 2. *Vt nullæ vnquam copiæ magis dicto audientes fuerint duci.* Rursus 6, 1. *Dicto audientes imperatoribus suis non erant.*

Et

Et 14, 2. *Is regi dicto audiens non erat.* Habent quidem nonnullæ editiones *regis dicto audiens*; verum perperam, & contra fidem meliorum codicum. Liuius 41, 10. *Cum milites consulis imperio dicto audientes futuros esse dicerent.* Hic rursus Datiuus non personæ, sed rei, *imperio* adiectus est, dictumque, *imperio dicto audiens.* Nec aliter Plautus Amphitr. 3, 4. *Eum sequor, eius dicto imperio sum audiens.* Construendum enim sic est: *Eius imperio sum dicto audiens*, & *eius* non ad *dicto*, sed ad *imperio* pertinet. Quare, quod in eadem scena legitur: *Ego sum Iouis dicto audiens*, non dubito, legendum esse *Ioui.* Sane non superiore tantum, sed & variis aliis locis Phrasi *dicto audiens* casum tertium subiicit. Vt Pers. 5, 2. *Te mihi dicto audientem esse adderet.* Et Menæch. 2, 3. *Dicto me emit audientem, haud imperatorem, sibi.* pro *dicto audiens*, dicit & *dicto obediens*, itidemque casum tertium subiicit. Vt Bacch. 3, 3. *Magistro desinebat dicto esse obediens.* Et Pers. 3, 1. *Futura es dicto obediens patri?* Et subiicitur, *dicto sum audiens*, sc. patri. Vt appareat, *audiens* hic

hic idem esse, quod *obediens*. Quod autem illud secum habet *dicto*, id tantundem esse videtur ac imperio, mandato, iussis. Plautus Pers. 5, 2. *Alicuius dictis parere, seruire*. Terentius Hec. 4, 1. *Meis dictis parere, hanc qui postulem*. Liuius 11, 11. *Cui cum dicto paruisset*. Et habet ergo aliquid Pleonasmi, quod dicitur: *Dicto audiens iussis alicuius, dicto audiens imperio alicuius*.

DIGNATIO, non tam notum, quam *dignatus*: cui tamen ἰσοδύναμον est. Festus: *Maximæ dignationis Flamen Dialis est inter quindecim Flamines*. Iustinus 28, 4, 10. *A quo* (Ptolemæo) *honorifice susceptus* (Cleomenes) *diu in summa dignatione regis vixit*. Ipse Cicero 10, 10, ad Att. *Etsi meus quidem* (animus) *est fortior, eoque ipso vehementius commouet, nec quidquam nisi de dignatione laborat*. Ad quæ verba Gothofredus: *Fort. de dignitate lab. sed dignatio pro dignitate plerumque sumitur*. Vtuntur eodem vocabulo & Seneca, Curtius aliique. Videndus quoque super eodem Casaubonus ad Suetonii Cæs. 4, 2.

INANI-

INANIMVM qui dicant, pauci ſunt: & plerique omnes *inanimatum* dicunt; prorſus quaſi alterum illud plane ignotum ſit. At veteres, ſi non crebrius, ſaltem nec rarius, altero illo vſi ſunt. Cicero 4. Acad. *Cum inter inanimum, & animal hoc maxime interſit, quod inanimum nihil agit.* Item 2. de Diu. *Omnia muta atque inanima commouerentur.* Vbi *muta* ille aliter dicit, quam Syri atque Arabes חרשתא. Hi enim omnia ἄλογα, חרשתא, id eſt, muta dicunt. Cicero, vt apparet, tantum *inanima* ita vocat. Rurſus 1. Tuſc. *Inanimum eſt omne, quod pulſu agitatur externo: quod autem eſt animatum, id pulſu cietur interiore.* Plin, l. 7. c. 15. *Inanima caro.*

INSCIENTIA, quotusquisque nunc eſt, qui dicere auſit, nec contendat dicendum potius eſſe *inſcitia?* At Cicero tam illo, quam hoc, vtitur. Vt 3. de N. D. *Deo ne excuſatio quidem eſt inſcientiæ.* Et pro Syll. *Vos mihi in tantis tenebris erroris & inſcientiæ clariſſimum lumen prætuliſtis.* Et 4. Acad. *Inſcientia multa verſatur in vita.* Sic &

nomen

nomen adiectiuum *insciens* ab eodem Cicerone æque ac *inscius* vsurpatur. Vt 1, 9. ad Fam. *Insciente Collega.* Et 8, 23, ad Fam. *Illo absente & insciente migrare.*

INSIGNITVS & comparatiui gradus *insignitior* reuocandum itidem in vsum. Liuius 4, 4. *An esse vlla maior aut signitior contumelia potest?* Et 8, 13. *Quo insignitius omissa res Æmilio superioris anni consuli exprobaretur.* Sed hic a nomine illo adiectiuo deriuatum aduerbium est. Rursus 7, 6. *Et lacus nomen ab hac recentiore insignitius fabula est.* Vide Notas Gronouii ad hunc locum. Tacitus 4. Ann. *Insignitius flagitium.* Ergo æque ac *insigne*, de quo supra, rebus quoque malis tribuitur. Nec minus aduerbium inde deductum *insignite* sic vsurpatum inuenias. Cicero pro Quint. *Neque tamen quisquam inuentus est tam insignite impudens.*

INTELLIGENTIAE vocabulum valde itidem negligi video, & fere non nisi a Philosophis vsurpari, eum habitum mentis species referre instituunt, dicuntque habitus mentis esse quinque, intel-

intelligentiam, ſcientiam, ſapientiam, prudentiam & artem. At Ciceroni aliisque antiquis ea vox multum vſurpata fuit; & ita quidem, vt tum actionem intelligendi, tum eam, vnde actio proficiſcitur, facultatem ea voce deſignauerit: nunquam vero eam rem *intellectum* dixerit. Vt 2. de Inu. *Intelligentia eſt, per quam animus perſpicit, quæ ſunt.* Et de Vniu. *Deus intelligentiam in animo, animum concluſit in corpore.* Et 1. de Diu. *Pars animi, quæ rationis atque intelligentiæ ſit particeps.* Et 3. Off. *Honeſtum quod in noſtram intelligentiam cadit.* In his facultatem & potentiam intelligendi ſignificat. Dicunt etiam *intelligentiam habere*, *intelligentia alios anteire*, *intelligentia iuris ciuilis præſtare*, & id genus alia. In quibusdam ipſam quoque operationem, ipſum actum intelligendi ſignificare videtur. Vt 1. de N. D. *Fretus intelligentia veſtra breuius diſſero.* Et pro S. Roſc. *Quid cenſes, hunc quo ſtudio & qua intelligentia eſſe in rebus ruſticis.* Et 5 Tuſc. *Proponenda quædam quaſi mouentia ſunt, quæ nos magis ad cognitionem intelligentiamque*

con-

conuertant. Vide plura id genus a Nizolio & a Schoro notata. Alterum verbum *intellectus* non quidem plane reiicerem, quippe quod a Plinio, Seneca, Quintiliano & aliis est vsurpatum : sed vocabulum *intelligentiæ* tamen nec negligi velim.

LAVTIA dicuntur cibus, potus, aliaque necessaria, quæ legatis dantur. Liuius 28, 39. *Locus inde, lautiaque legatis præberi iussa, & muneris ergo in singulos dari, ne minus dena millia æris.* Et 33, 9. *Macedones deducti extra vrbem in villam publicam : ibique iis locus & lautia præbita.* Et 45, 20. *Postquam consulti ab Marco Junio Consule patres, stantibus in Comitio legatis, an locum, lautia, senatumque darent, nullum hospitale ius in iis seruandum censuerunt.* Festus : *Item Dautia, quæ lautia dicimus, & dantur legatis hospitii gratia.* Vide eum in *Dacrymæ.* Scaliger ad Festi vocem *Lautia*, vel *Lautitia* potius, scribit, *prius Dautia vocata fuisse.* At ex verbis Festi collegerit quispiam, ipsum quoque Liuium *dautia* appellasse. Scribit enim Festus : *Dacrymas pro lacrymas Liuius sæpe posuit, nimirum,*

mirum, quod Græci appellant δάκρυα. Item: *Dautia, quæ lautia dicimus & dantur legatis hospitii gratia.* Hodie tamen in Liuio non nisi *Lautia* legitur: In Senatusconsulto quoque fœderis cuiusdam in tabula ænea scripto, & a Grutero pag. 103. veterum Inscriptionum recensito reperio sic fuisse: *Munusque eis ex formula locum lautiaque q. vrb. eis locare mittereque.*

LVCVLENTVS vox hæc aut raro, aut non satis recte, vsurpari videtur. Vulgo vsurpant pro dilucido, manifesto. Sed veteres primo pro eo, quod multum lucis habet, posuere. Vt Cicero 7, 10. ad Fam. *Camino luculento vtendum censeo.* Deinde pro egregio.

OPVLENS quoque dicunt, optimæ notæ auctores, non tantum *opulentus.* Nepos 12, 3, 3. *Neque animo æquo pauperes alienam opulentium intuentur fortunam.* Ausonius Idyll. 2.

Non opulens, nec egens: parcus, sine sordibus egi.

Vide & Thesaurum Fabri a Buchnero locupletatum. Vbi tamen, quod ad archaismos id vocabuli referendum docetur, nobis non probatur, neque enim, si ita esset,

esset, Nepos temere vsus eo fuisset. Sic & *violens* dixerunt pro *violentus*. Horatius l. 3. Od. vlt. *Qua violens obstrepit Aufidus*. Et l. 1. ep. 10.

Sed postquam victor violens discessit ab hoste.

Persius quoque Sat. 5. *Nunc ferus & violens*. Et deriuata ab his ipsis nominibus adiectiuis sunt aduerbia *opulenter*, *violenter*; non aliter, quam a *sapiens* est *sapienter*, & a *prudens* est *prudenter*.

POTENTATVS quoque ignota fere vox est. Vsi autem illa Cæsar, Liuius & alii. Gifanius ex lib. 26. Liuii citat: *At ille, cum ab re auersus tum æmulo potentatus inimicus rem Hannibali aperit.*

RECTIO quotusquisque est, qui nunc dicere ausit pro regimine? At Cicero ipse vocabulo non semel vsus est. Vt 4. de fin. *Omnium rerump. rectiones, genera statûs, mutationes præscripsimus.* Et l. 5. *Ea quoque est non solum ad priuatæ vitæ rationem, sed etiam ad rerump. rectionem relata.* De cognata voce *rector*, satis quidem nota & vsitata illa, notetur, quod non modo de scholarum, sed & de totarum vrbium ac prouinciarum mode-

moderatoribus vſurpetur. Cicero de Somn. Scip. *Ciuitatum rectores & conſeruatores.* Et 1. de Or. *Rector reip. & publici conſilii auctor.* Iuſtinus 5, 8, 8. *Rectores triginta Athenis.* Et 41, 2, 2. *Ex populorum ordine duces in bello, ex hoc rectores in pace habent.*

* Liuius lib. 39. c. 15. Pro Præſide quoque & Ephoro videtur adhibuiſſe. *Vbicunque multitudo eſſet, ibi & legitimum rectorem multitudinis cenſebant debere eſſe.*

REPENS quoque Latini dicunt; nec tantum *repentinus*. *Quæ repens clades allata eſſet, obuios percunctantur.* Ipſe Cicero 3. Tuſc. *Ne me imparatum cura laceraret repens.* Item: *Hoſtium repens aduentus.* Liuius l. 6. *Fama repens belli Gallici allata perpulit ciuitatem.* Et l. 9. *Repens aduentus conſulis ita exterruit Vmbros.* Et l. 21. *Qui tumultus repens, poſtquam eſt Romam perlatus.* Sigonius: Cum lib. 2. Ital. antiq. verba Liuii 22. 8. *Priusquam ſatis certa conſilia eſſent, repens alia nuntiatur clades*, produceret, addidit, ſe legere *repente*; ſed manifeſto errore: quem quidem ad lib. 8. Liuii notauit Gronouius.

CAP. II.

DE

VERBIS QVIBVSDAM, VT GRAMMATICI VOCANT, VULGO PRORSVS NEGLECTIS.

ABSCIDERE eſt itidem inter illa, quæ hodie vulgo negliguntur. Imo & edendis auctoribus antiquis prorſus quaſi eliminatum id erat, ſed ſemper ſcriberetur *caput abſciſſum*, non *abſciſum*. Reddiderunt igitur Viri critici plurimis auctorum locis. Et inter ceteros Ioh. Fred. Gronouius apud Liuium 44, 5, vbi legebatur, *rupes abſciſſæ*, ſcripſit *rupes abſciſæ*. Ad quem eundem locum idem Gronouius de differentia verborum *abſcidere* & *abſcindere*, ita diſſerit: Frobenius *abſciſæ*. Et ſane ſic paſſim ac fere vbique optimi atque antiquiſſimi codices: vt aut abolendum omnino ſit *abſciſſus*, aut non tam membranas, quam rationem ali-

quam

quam ad aurem decernere oportere, vbi sit hoc aut illud ponendum. Itaque eo progressi sunt docti viri, vt fecerint *scindo, scidi, scisum*, nam & *abscidere*, pro *abscindere*, apud Plautum legi, & non mirum a σχίζω σχιδεῶ, *scindo* & *scido* esse. Sed quantitas mediæ in præteritis ostendit, duo verba fuisse *abscindo* & *abscido*. Sunt enim Virgilii: *Herperium siculo latus abscidit*, & Ouidii: *Terris abscidit vndas*; & vicissim Ouidii in 12. *Abscidit iugulo pectus*, & Senecæ in Phœnissis, *Vitæ bona proiecit atque abscidit*, & Lucani lib. 3. 503.

Abscidit nostræ multum sors inuida laudi.

Vt quidem in scriptis obseruauimus. Et Martialis:

Abscidit vultus ensis vterque sacros.

Hactenus Gronouius. Mirum autem, quod cum idem, cum apud Liuium 44, 15, in optimo quoque cod. invenisset, sic scriptum, *vt quisque hostem impigre occiderat, primum capite ægre inter turbam tumultumque abscidendo*, non, vt pro *capita*, quod in vulgatis erat, rescripsit *capite*, pro *abscindendo*, quod itidem in vulgatis erat, rescripsit *abscidendo*. Sic & Pighius eum toties in Valerio Maximo pro *caput abscissum*,

ſciſſum, ex MSS. reſcripſerit *abſciſum*, tamen in eodem Valerio 9, 13, 3. tolerauit, *donec caput eius abſcinderetur*, cum ſine dubio & hic in MSS. repererit *abſcideretur*, ſane in codd. Brandeb. manifeſte eſt *abſcideretur*, non *abſcinderetur*.

AEQVIPARARE, elegans verbum eſt; ſed raro vſurpari videas. Apud veteres ſatis frequentatum fuit. Virgilius Ecl. 5.

Nec calamis ſolum æquiparas, ſed voce magiſtrum.

Nepos 2, 6, 1. *Vt ipſam vrbem dignitate æquipararet.* Et 7, 11, 3. *Adeo ſtudiis eorum inſeruiſſe, vt nemo eum labore corporisque viribus æquipararet.* Cicero 5. Tuſc. *Nemo eſt, qui factis me æquiparare queat.*

ALLEGERE quoque vulgo fere negligi, aut rarius, quam par erat, vſurpari video; cum tamen vetus, & ab optimis Auctoribus vſurpatum verbum ſit. Eſt autem idem, quod legendo addere, & in cœtum quendam cooptare. Liuius, vt Budæus citat: *Qui de plebe allegebantur, eandem ægre paſſi Patres.* Plinius lib. 1. ep. 14. *Allectus a diuo Veſpaſiano inter prætorios, honeſtam quietem huic noſtræ ambitioni dicam an dignitati? conſtantiſſime præ-*

prætulit. Suetonius Cæſ. 41. *Senatum ſuppleuit, patritios allegit*, id eſt, quos faceret patritios, & in patritiorum numerum referret, legit. Item Aug. 2. *Ea gens a Tarquinio Priſco, rege inter Romanas gentes, allecta in Senatum, mox a Seru. Tullio in Patritias transducta.* In antiquis quoque inſcriptionibus frequens eſt *allectus* & *adlectus*: legiturque *allectus in ordinem decurionum, in ordine Senatorio, allectus inter immunes, allectus inter equites.* Vide Indices Gruteri in volumen veterum inſcript. Simplex *legere* quoque ſic vſurpatur. Cicero 6, 19. ad Fam. *Cum qui hodie baruſpicinam facerent, in Senatum Romæ legerentur.* Sic enim legendum videtur; non, vt quidam codices habent, *in Senatu.*

ANQVIRERE rari hodie vſus verbum videtur; eoque factum, vt qui auctorum veterum libros emendandos ſuſceperunt, ſubinde illud quaſi nunquam exſtitiſſet, transformandum putarint. Et minime ſane abolendum, ſed in vſum potius reuocandum illud. Lucretius 4, 1182.

Protrabere in lucem, atque omnis anquirere niſus.

Vbi *anquirere* eſt diligenter *inquirere*. Cicero 1. de Or. *Omnis artis loci anquirentibus nobis, omnique acie ingenii contemplantibus oſtendunt ſe.* Item de Fat. *In qua quid valeat, id, quod geri poſſit, anquiritur.* Liuius l. 6. *Sunt qui duumuiros, qui de perduellione anquirerent, creatos auctores ſint.* Vbi *anquirere* eſt pro quærere & iudicare. Eſt item pro accuſare. Liuius l. 8. *Capite anquiſitum ob rem bello male geſtam, de imperatore nullo ad eam diem eſſe.* Florus 4, 12, 12. *Quod* (aurum) *alioquin gens omnium cupidiſſima, ſtudioſa diligentia anquirit.*

ANTEFERRE item non tam vſu tantum, quam præferre. Quare hoc quoque Latinitatis ſtudioſi præcipua obſeruatione dignum putent. Nepos 15, 5, 3. *Anteferre bello pacem.* Item 20, 1, 3. *Vt antetulerit ſuorum ciuium libertatem fratris ſaluti.* Item 20, 3, 6. *Nullius conſilium non modo antelatum, ſed ne comparatum quidem eſt.*

ANTEPONERE non tam vſitatum hodie, quam præferre. In vſum igitur & illud reducatur. Cicero poſt red. ad Quir. *Vt ſi meas rationes vnquam veſtræ ſaluti antepoſuiſſem, ſempiternam pœnam*

pœnam ſuſtinerem mea voluntate ſuſceptam. Nepos 15, 2, 2. *Vt adoleſcens triſtem & ſeuerum ſenem omnibus æqualibus ſuis in familiaritate antepoſuerit.* Et 18, 1, 2. *Eum tibi aliquando anteponi, indigne ferebant. Dicunt & proponere eadem ratione.* Nepos 17, 4, 3. *Opulentiſſimo regno præpoſuit bonam exiſtimationem.*

ANTESTARE minus tritum hodie verbum eſt. Quod & Caſpar Barthius obſeruauit; ideoque in lib. XXXIV. Aduerſariorum Cap. 6. ſcribit, *eſſe verbum elegans, ſed non adeo vſu tritum, quin apud paucos reperiatur.* Eſt autem *anteſtare alicui* idem, quod *præſtare, antecedere, anteire, antecellere aliquem.* Cicero 2. de Inu. *Crotoniatæ quondam omnibus corporis viribus & dignitatibus anteſteterunt.* Nepos 3, 1. 2. *In his cognitum eſt, quanto anteſtaret eloquentia innocentiæ.* Sed pro *anteſtare* veteres dixerunt & *antiſtare*; quomodo in Corn. Nepote a Bœclero & aliis eſt editum; non aliter ſcilicet, quam pro *anteceſſor* dictum eſt & *anticeſſor.* Videſis Salmaſii ad Flori 4, 12. Notas C. Claudius Quadrigarius apud Gellium 9, 13. *Cum interim Gallus quidam nudus præ-*

ter ſcutum & gladios duos, torque atque armillis decoratus proceſſit, qui & viribus & magnitudine, & adoleſcentia, ſimulque virtute ceteris anteſtabat. Vbi Carrio itidem legi vult *antiſtabat*, vide Antiq. lect. 2. 1. Metellus Numidicus in Oratione apud eundem Gellium 12, 9. *Qua in re, quanto vniuerſi me vnum antiſtatis.* Sed hic conſtruxit cum quarto caſu. Vtitur & Lucretius eo verbo. Vt 5, 22.

Herculis antiſtare autem ſi facta putabis.

Vide Indicem in hunc locum Paræi.

ARCESSERE minus notum ac frequentatum hodie, quam *accerſere.* Veteres tamen frequenter eo vſi. Cicero pro S. Roſc: *Cum ab aratro arceſſebantur, qui conſules fierent.* Et pro Dom. *Cum P. Lentulus, C. Metellus me arceſſerent in Senatum, non venirem?* Nepos 25, 21, 4. *Agrippam generum ad ſe arceſſi iuſſit.* Liuius 36, 7. *Nunc quoque arceſſas, cenſeo omnes nauales terreſtresque copias.* Ad quem locum is, qui codices MSS. ſi quisquam, verſauit, ita: *Semel dixerim, vbicunque id verbum occurrit, ibi ſcriptis in antiquioribus fere ſemper* arceſſere, *non* accerſere *legi. Itaque facile accedo doctis viris,*

viris, qui illo modo, non hoc, pronuntiasse & scripsisse, veteres censent. Notentur autem verbi *arcessere* & vsus quidam. Et primo quidem, quod *arcessere* dicunt pro accusare. Cicero pro Deiot. *Arcessere aliquem capitis.* Et 2. Off. *Arcessere aliquem in iudicium capitis.* Et pro Fl. *Arcessere aliquem iudicio.* Deinde quod dicunt: *Arcessere aliquid a capite*, pro *ab ipsa origine aliquid petere.* Cicero 2. de Or. *A capite quod velimus arcessere, & vnde omnia manant videre.* Et in Top. *Non erit necesse id vsque a capite arcessere.*

ASPORTARE. Gellius Noct. Att. 6, 17. *Omnem illam librorum copiam Xerxes, Athenarum potitus, vrbe ipsa præter arcem incensa, abstulit asportauitque in Persas.*

DISTINERI elegans est pro *teneri, impediri.* Cicero 7, 12. ad Fam. *Nos hic multitudine & celebritate iudiciorum ita distinemur, vt quotidie vota faciamus, ne intercaletur.* Et 12, 30. ad Fam. *Antea distinebar maximis occupationibus.* Et 2, 23. ad Att. *Ex eo colligere poteris, quanta occupatione distinear.*

EIERARE aut *eiurare* vel totum vulgo ignotum, vel certe quædam eius

ſignificatio, videtur; quod videlicet idem eſt, quod reiicere, non agnoſcere, deteſtari. Cicero 2. de Or. Cum ei M. Flaccus multis probis obiectis, P. *Mutium iudicem tuliſſet, Eiero, inquit, iniquus eſt.* Vbi, *eierare iudicem*, idem eſt, quod non agnoſcere, reiicere. Sic Tertullianus in lib. de Idololatria, quod alii *renuntiare* vel *abrenuntiare Diabolo & pompæ eius* dicunt, eleganter dicit, *Diaboli pompam eierare. Tu, ſi Diaboli pompam eieraſti, inquit, quicquid ex ea attigeris, id ſcias eſſe idololatriam.* Iuſtinus 12, 4. 1. *A Philippo illum patre tantum degenerauiſſe, vt etiam patriæ nomen eiuraret.* Tacitus 3. Hiſt. 68. *Præuenerat rumor eiurari ab eo imperium.*

EXAEDIFICARE, vel idem quod ſimplex *ædificare*, vel aliquid amplius ſignificare, vulgo autem fere negligi videtur. Cicero ſubinde eo vtitur. Vt 2. de Leg. *In noſtris ſedibus exædificatum templum Licentiæ.* Et 4. Acad. *Ne exædificatum quidem hunc mundum diuino conſilio exiſtimo.* In his *exædificatum* idem eſſe videtur, quod *ædificatum*. At in aliis videtur aliquid amplius ſignificare, & quidem ipſam ædificationis abſolutionem & perfectio-

fectionem. Plautus Trin. 1, 2. *Dare te in manus argentum amanti homini adolescenti, qui exædificaret suam inchoatam ignauiam.* Cicero 1. de Or. *Rogo, vt quoniam tantum quoque habemus otii, quantum iamdiu non contigit, ne grauere exædificare id opus, quod instituisti.* Cæsar 1. B. Ciu. *Quod oppidum Labienus constituerat, suaque pecunia exædificauerat.* Plauto: *Exædificare aliquem ex ædibus*, idem quoque est, quod expellere ex ædibus. Vt Trin. 5, 2. *Exædificauisset me ex his ædibus, absque te foret.* Quæ locutio similis est illi, qua apud Nonium Attius dixit: *Expectorare ex animo.* Videtur autem ioci causa id ita formatum a Plauto, quemadmodum multa quoque alia.

PRAEOPTARE eleganter dicitur pro malle: sed neglectum fere itidem est hodie. Nepos 25, 12, 1. *Præoptaretque equitis Romani filiam generosarum nuptiis.* Ergo dicunt: *Præoptare aliquid alicui.* Sed dicunt etiam: *Præopto facere hoc.* Plautus Capt. 3, 5, 30. *Meumque potius me caput periculo præoptauisse, quam is periret, ponere.* Vide & Trin. 3, 2, 22.

PRAEFINIRE quoque huc referen-

rendum, nam & ipsum parum tritum hodie videtur. Cicero 7, 2. ad Fam. *Sed eo vidisti multum, quod præfinisti, quo ne pluris emerem.* Nostri: *Du hast mir vorgeschrieben.* Et 2. de Leg. *A Platone sumtus funerum præfinitur ex censibus.* Et pro S. Rosc. *Aliquanto post eam diem venerunt, quæ dies lege præfinita est.* Et 5. Tusc. *Tu vero, vt videtur, nam præfinire non est meum.*

PRAEPEDIRE idem est, quod impedire: sed neglectum fere est hodie. Salustius B. Iug. *In consule nostro multæ bonæque artis & animi & corporis erant: quas omnes auaritia præpediebat.* Liuius 7, 36. *Quo* (pauore) *præpediti nec arma impigre capere, nec obsistere, nec insequi poterant.*

REPRAESENTARE sublatum prorsus de lingua Latina videri, adeo paucos esse, qui eo vtantur, scribit Antonius Schorus. Ignoratione enim eius vulgus dicere, *promta pecunia soluere, cum pecunia promta emere.* Sed dixerint saltem & *præsenti pecunia emere:* Ipsum *repræsentare* plane negligi non negem, non ea tantum significatione, quam Schorus notauit, sed & alia. Præterea legendis auctori-

ctoribus antiquis & hoc obseruare licet, verba diuersarum constructionum subinde constructionem habere vnam eandemque; vel potius, vnum verbum constructionem sequi alterius; si quidem verba inter se propinqua sint. Nam separata suam quodque peculiarem constructionem habet. Exempli gratia *suadere*, cum casum modo tertium adsciscere soleat, constructionem quoque aliorum verborum sequitur, & adsciscit casum quartum. Cicero 13, 4 ad Famil. *Hæc eo spectant, vt te horter, & suadeam: reliqua sunt, quæ pertinent ad rogandum.* Et de prouinc. consular. *Nam postea me, vt sibi essem Legatus, non solum suasit, sed etiam rogauit.* In quibus proximis & hoc singulare est, quod verbum *suadere*, etsi priorem locum occupat, tamen constructionem sequitur verbi *rogare*. Cæsar 6. B. Gall. *Neque iis petentibus ius redditur, neque honos vllus communicatur.* Cicero cæterique eius ætatis scriptores dicunt perpetuo: *Communicare cum aliquo aliquid.* Quod autem Cæsar verbum *communicare* construxit cum casu tertio, id ideo factum, quod verbum *reddere*

dere in propinquo eſt, quod ipſum illum caſum adſciſcit. Pari modo idem Cæſar lib. 6. de B. Gall. ſcribit: *Iis omnibus domus patent, victusque communicatur.* Sunt qui Cæſarem verbum *communicare*, & ſeparatum cum caſu tertio conſtruxiſſe putent, & quidem lib. 3. de B. Ciu. in his verbis: *Adhibitis Libone, Luceio & Theophane, quibus communicare de maximis rebus conſueuerat:* Verum monuerunt Viri docti, optimos codices MSS. habere, *quibuscum communicare conſueuerat.* Videſis Gronouium lib. 2. Obſeru. p. 113. Cicero pro C. Cornelio: *Legem dedit, an tulit, an rogauit, an hortatus eſt?* Liuius 32, 19. *Odi, odioque ſum Romanis.*

CAP.

Cap. III.

DE

PARTICVLIS QVIBVSDAM VULGO NEGLECTIS, AC IN VSVM REVOCANDIS.

Vt in aliis orationis partibus, ita nec in particulis desunt, quae vulgo negliguntur, quamuis ad latinitatem non proletariam plane spectent.

ADHVC a paucissimis adhibetur, si *ad hoc vsque tempus* aliquid factum significare velint. Est tamen hic vocabuli vsus apud scriptores optimos tam frequens, quam infrequens apud eos est vulgatum istud *hactenus*, pro Germanorum *bisher*. Cic. lib. 4. Ep. 7. *Eo te adhuc consilio vsum intelligo, vt id reprehendere non audeam.* Idem ad Atticum 7, 25. *Me adhuc non legisse* (Catonem tuum) *turpe vtrique nostrum est.* Id ad Fam. 16, 18. *Indulge valetudini tuae, cui qui-*

quidem tu adbuc, dum mibi deſeruis, ſeruiſti non ſatis. Et 9, 13. *Et in ipſius conſuetudinem, quam adbuc meus pudor mibi clauſit, inſinuabo.* Plin. Panegyr. c. 1. *Etſi adbuc dubium fuiſſet, forte caſuque rectores terris, an aliquo numine darentur, principem tamen noſtrum liqueret diuinitus conſtitutum.* Nec mirum iſtud, quod potius voce *adbuc*, quam voce *bactenus* vti, ea quidem notione voluere. Eſt enim *adbuc* manifeſto pro *ad boc*, intellecto *tempus.* At hactenus eſt eius formae, cuius ſunt *quatenus*, *eatenus*, *aliquatenus*, & ſequitur haec fere particula *vt.* Cic. de Orat. *Hæc artem quidem & præcepta duntaxat, bactenus requirunt, vt certis dicendi luminibus ornentur.* Iuſt. 39, 1, 9. *Rex a matre bactenus conſtituitur, vt nomen regis penes filium, vis autem omnis imperii penes matrem eſſet.* Vide & libellum de latinitate merito ſuſpecta, p. 155.

GENERATIM, SPECIATIM, his vocabulis hodie, qui vtatur, vix reperias. Dicunt: *in genere, in ſpecie.*

Atqui

Atqui Cicero, aliique veteres, vocabulis istis crebro, his nunquam aut rarissime, vsi sunt. Cæsar 2. B. Ciu. *Omnibus generatim gratias agere.* Cic. 2. de Orat. *Infinitum mihi videtur, id dicere, in quo aliquid generatim quæreretur hoc modo: Expetendane esset eloquentia, expetendine honores.* Cic. post Red. in Sen. *Legem speciatim de salute mea promulgauit.* Pro *speciatim* quoque dicere solent auctores *sigillatim, membratim.* Cic. 7. in Verr. *Nam quid ego de cæteris Ciuium Romanorum suppliciis sigillatim potius, quam generatim atque vniuerse, loquar?* Et 2. de Inuent. *Vt si amicitiæ quid causa factum dicetur, si inimici vlciscendi, si metus, si gloria, si denique, vt omnia generatim amplectamur, alicuius retinendi, augendi, adipiscendique commodi causa.* Virgil. l. 2. Georg.

Quare agite, o proprios generatim discite cultus
Agricolæ - - -

Suetonius Caligula c. 22. *Hostiæ generatim immolantur per singulos dies.* Sed non eadem in his omnibus vocabuli

notio apparet. In quibusdam enim *generatim* idem eſt, quod generaliter, vniuerſe: In aliis vero idem eſt, quod *ſeparatim* per certa genera, vel, vt cum Dialecticis loquar, *per certas ſpecies*. Quod Virgilius dicit, cultus arborum proprios *generatim* diſcendos eſſe, ſenſus eſt, vniuscuiusque generis arborum cultum ſeparatim diſcendum eſſe, quod videlicet vnum genus arborum auulſione, aliud infoſſione, aliud inſitione, aliud aliis modis, colatur.

IDENTIDEM pro *frequenter*, *ſubinde*, cumprimis eſt in ignoratis & neglectis vulgo, quod tamen in deliciis habent caſtigatiſſimi ſcriptores. Cic. pro S. Roſc. *L. Caſſius identidem in cauſſis quærere ſolebat, cui bono fuiſſet.* Plin. Ep. VI. 7. *Inuicem ego epiſtolas tuas lectito, atque identidem in manus quaſi nouas ſumo.* Et 1, 13. *Nunc otioſiſſimus quisque multo ante rogatus, & identidem admonitus aut non venit, aut queritur, ſe diem perdidiſſe.* Cic. de Nat. D. *Idque prouidit natura, vt identidem fieri poſſet cum maxima celeritate.* Liuius lib. 40. *Cum iden-*

identidem species & vmbræ insontis interemti filii eum diris agitarent. Et lib. 26. *Subsidia deinde identidem submissa auerterunt in fugam hostes.*

NEQVICQVAM eleganter pro *frustra* adhibetur, sed non multum vsu tritum est, adeo, vt pene exulet a nostrorum scriptis. De hoc Festus: *Nequicquam significare idem, quod frustra, plurimis autorum exemplis manifestum est.* Et ita sane est. Cæsar I. B. Ciu. *Sin* (Senatus) *cunctetur, atque agat lenius nequicquam eius auxilium, si postea velit, imploraturum.* Sallustius B. Cat. *Vbi socordiæ tete, ignauiæque tradideris, nequicquam Deos implores, irati infestique sunt.* Cic. 3. Offic. *Qui ipse sibi sapiens prodesse non potest, nequicquam sapit.* Tacitus Hist. 2. *Angebant Cæcinam, nequidquam omnia cœpta & senescens exercitus sui fama.*

PARTICVLATIM negligitur fere hodie, pro *per partes.* Reducendum in vsum ex Columella lib. 7. *Particulatim facilius, quam vniuersus conualescit.*

lescit. Et Seneca epist. 24. *Particulatim excarnificare*, & *vota particulatim facere*, non dubitat dicere. Ipse Cicero, siue Auctor ad Heren. *Si summatim, non particulatim narrabimus.*

PRIVATE supra in parte 1. c. 7. de aliquo aduerbii *priuatim* vsu diximus, qui vulgo fere negligatur. At cognati *priuate* non vsus quidam, sed ipsum totum negligitur. Est autem idem, quod *priuatim*, ea quidem huius significatione, quæ supra prædicto loco est exposita.

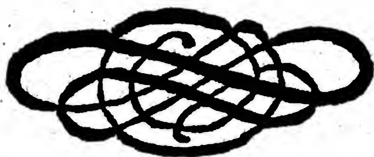
QVANDOQVE pro *interdum*, qui dicant, sunt plurimi. Qui vero pro *aliquando* & de *tempore futuro* vocem eam vsurpent, dicantque exempli caussa: *Hoc tibi exitio quandoque futurum est*, vix inuenias. Atqui apud veteres vocabuli vsu isto nihil est frequentius. Cic. Ep. 6, 19 *Ego me Asturæ diutius arbitror commoraturum, quoad ille quandoque veniat.* Suetonius in Nerone: *Britannicum ne quandoque apud hominum gratiam paterna memoria præualeret, veneno*

neno aggressus est. Tacitus An. 6, 20. *Et tu Galba, quandoque degustabis imperium.* Plin. Ep. 4, 13. *Totum etiam pollicerer, nisi timerem, ne hoc munus meum quandoque ambitu corrumperetur, vt accidere multis in locis video, in quibus præceptores publice conducuntur.* Id. Panegyr. *Ex his quandoque nascentur, quibus alimentis opus non sit.* Est autem & alius eiusdem vocis vsus, qui, cum apud veteres passim appareat, hodie fere negligitur; quod videlicet *quandoque* est, pro *quandocunque*, vt in illo Horatii, quod vulgo sensu plane diuerso, quam ipse poeta, vsurpant; *Quandoque bonus dormitat Homerus.*

SVBINDE, idem fere, quod *identidem* (vid. sup.) frequenter, sed cum interuallo, notat. Rarissime, nec satis recte, adhiberi solet. Plin. ep. 1, 2. *Tempus audiendis fabulis conterunt, ac subinde sibi nunciari iubent &c.* Et 11, 7. *Erit ergo pergratum mihi, hanc effigiem eius subinde intueri, subinde respicere.*

Idem de aduerbiis quibusdam com-

paratiui gradus ſentiendum eſt. Quotus enim quisque hodie *explicitius*, *explanatius*, *ſollicitius*, *excuſatius* &c. loqui audet? Cic. in Oratore: *Explanatius definire*. Cæſ. 1. de Bell. Ciu. *Explicitius videbatur Ilerdam reuerti*. Quintilianus 2. *Solicitius adhibere diſcrimina*. Apuleius Apolog. *Peccatum ſemel bonus quisque ſollicitius cauet*. Plin. ep. IX. 21. *Licebit rurſus iraſci, ſi meruerit, quod exoratus excuſatius facies*. Iuſtinus 32, 2. *Sperabat ſe ſub ſpecie tributariæ neceſſitatis, excuſatius ſacrilegia commiſſurum*.

DE VITIOSO

DE

VITIOSO M. T. CICERONIS IMITATORE

DISSERTATIO

M. ANDREAE IVLII DORNMEIERI.

ARGVMENTVM DISSERTATIONIS.

Cicero in eloquentia primus, homo tamen, h. e. errori obnoxius. n. 1. 2. Ipse modestior, quam vt hoc negauerit. 3. 4. 5. 6. Inepta imitatio quotuplex? 7. Quatuor constituuntur classes dissertationis. 8. Classis PRIMA *de neuis Ciceronis. Ac primum de iis, qui aliquos neuos ei tribuerunt, obtrectatoribus partim, partim aequis iudicibus. 9. 10. 11. 12. 13. Quorum auctoritate omissa, exemplis res probatur, singularum vocum, 14. 15. 16. & syntaxeos, 17. Interiectum h. l. est, quomodo cognoscatur, fueritne aliquid adprobante*

te auctore scriptum, an ei præter cogitationem exciderit. 18. *Exempla iam, quæ contra oratorium numerum sunt, adferuntur, vt, multa monosyllaba coniuncta, dissyllaba, polysyllaba, & in quibus tono peccatur.* 19. 20. 21. *rhythmi,* 22. *eadem initia plurium periodorum, nimia particularum coniunctio, abundans vocum iteratio, idiotismus, cuius adfectatio improbatur,* 22. 23. 24. 25. *versus poetici in prosa negligenter positi.* 26. *Additur de conatu quorumdam, qui Ciceronis næuis figuræ nomen obtendunt, aut aliter eos excusant.* 27. 28. 29. *Classis* ALTERA *de iis, quæ non ipsi Ciceroni vitia sunt, sed imitatori. De Archaismis.* 30. 31. 32. *de archaismorum vsu & abusu.* 33. *de Nouatis seu factis.* 34. 35. 36. 37. 38. 39. *de orthographia diuerso vsu.* 40. 41. *de iis, quæ Germanismi speciem ostendunt.* 42. *de raris ac singularibus.* 43. *Classis* TERTIA *de iis, quæ ex Cicerone excerpta, perperam & alieno loco applicantur, vt sunt, græca,* 44. 45. *poetica, philosophica, scholastica,* 46. *quædam ex errante philosophia,* 47. *nonnulla, quorum vsus ambiguæ & suspectæ notæ est.* 48. *de ecclesiasticis vocibus & locutionibus. ibid. de confusione dictionis Asiaticæ, Atticæ, & Laconicæ.* 49. 50. *de formulis* προσφωνήσεως *in orationibus, itemque de inscriptionibus & subscriptionibus epistolarum.* 51. *de vocabulis honorum, dignitatum ac ordinum.* 52. *de connexa & diuisa oratione.* 53. 54. *de fictis vocum differentiis, & synonymis.* 55. 56. 57. 58. 59. 60.

Classis

Classis QVARTA *de iis, quæ falso vel obscure Ciceronis dicuntur, primumque, quæ quidem non huius, at aliorum auctorum, vsu cognita sunt & adprobata. 62. deinde, quæ nec Cicero habet, nec aliquis antiquorum, nec, si quis habeat, imitari decet. 63. De caussis, cur multa Ciceroni falso tribuantur, vti sunt, errores Lexicorum, in quibus varie offenditur. ibid. & 64. deinde Grammaticorum. 65. itemque aliorum, libros Ciceronis vitiose describentium. 66. tandem de illis, qui solum Tullium imitatione dignum fabulantur. 67. seqq.*

§. I.

QVod omnibus fere solet accidere, qui dignis laudibus claros viros impertiunt, vt plus iusto fecisse multis videantur, idem & mihi auguror euenturum, si Marci Tullii decus honoremque explicuero; quum defuturi non sint, quibus non tantum admirator eius videar, sed intemperans etiam cultor & adorator. Atque fateor, me Ciceroni tantum in eloquentia semper tribuisse, quantum nemini: neque tamen diuinos ei honores adsigno, quem hominem fuisse, ex mortali conditione intelligo. Quem si sic

laudarem, vt omissis, quæ reprehendi poterant, sola, quæ ad commendationem pertinent, persequerer, verendum mihi non foret, ne vitiosus ob eam caussam audirem. Solent quippe, qui de laude illustrium hominum ex instituto disserunt, vitiorum memoriam transire; & qui contrarium capessunt argumentum, virtutem silent: nec aut illos aliquo iure, aut hos culpaueris, quoniam vtrique agunt pro instituto suo.

§. II. Aduersa mihi permissa ratio erit, Ciceronis næuos indicaturo, poteroque omnia, quæ ad aliquam laudem referuntur, citra præuaricationis crimen silere. Quare, quem alibi decorandum mihi sumsi, adprobantibus æquis rerum arbitris, eius iam imperfectionem, iisdem forte non improbaturis, eo simul patefaciam argumento, quo de sinistra Ciceronis imitatione disseram. Cui conatui si quis succensere & irasci velit, debet ante omnia considerare, quanam me pœna dignum putet, si Marcum Tullium ex censu hominum eiicerem. At homines errori obnoxios esse, qui neget, eum ego an iudicio pollere di-

cam,

cam, valde dubito; hominem eſſe non credo.

§. III. Quin ipſe Tullius, etſi vir cupidiſſimus gloriæ, & nequaquam ſui contemtor, tamen, ſi reſpondere poſſet ſuperbe laudantibus, iis inquam, qui ab omni eum errore adſerunt, multo foret verecundior modeſtiorque, quam vt iniquam de ſe opinionem & plane ruſticam non deprecaretur. Secus de illo qui iudicet, non obſeruauerit is, aut, ſi obſeruauit, oblitus deinde ſit neceſſe eſt, quæ in ſcriptis Ciceronis teſtimonia leguntur.

§. IV. Immo nec ei, qui quidem apud ipſum Ciceronem talia parum attendit, ignota poſſunt eſſe, niſi aliis quoque Philologorum libris neglectis. Quintilianus diuerſis locis hæc attigit, cuius liber de Inſtitutione oratoria in ſcholis verſatur, aut verſari debet. Is tertio libro (cap. VI.) ſic refert: *Hippocrates clarus arte medicinæ, videtur honeſtiſſime feciſſe, quod quosdam errores ſuos, ne poſteri errarent, confeſſus eſt: & Marcus Tullius non dubitauit, aliquos iam editos libros aliis poſtea ſcriptis ipſe damnare,*

 ſicut

ſicut Catulum atque Lucullum, & hos ipſos, de quibus modo ſum locutus, artis Rhetoricæ. Etenim ſuperuacuus foret in ſtudiis labor, ſi nihil liceret melius inuenire præteritis. Eiusdemque nominis & argumenti libros Voſſii quis ignorat? quorum aliquo (libro IV. p. 25.) hæc tradit: *Fuit, quum exiſtimaret Marcus Tullius, inbibere remos idem eſſe ac retinere, eoque vt auriga equos inbibet, quo curſum ſiſtat, ita etiam remos inbiberi putaret, quum ſuſtinerentur. Poſtea ex nautis didicit, inbiberi remos, quum remiges, alio nauigantes modo, nauim ad puppim conuertunt. Quod edoctus, minime ceſſandum putauit, vſque dum eius rei & Atticus & Varro monerentur, quo in ſecundo Academicarum quæſtionum libro, quem iam transmiſerat, locus ille emendaretur. Quod ita eſſe indicant Tullii verba ad Atticum epiſt. XXI. libro XIII.*

§. V. Viderunt ingenuam Tullii confeſſionem alii quoque eruditi, datoque loco, paſſim eam commemorarunt, ne falſum putetur, quod aliqui, indicatis tantum errorum exemplis, aut ſine his etiam teſtantur, erraſſe Ciceronem, tantum virum, tanto rerum omnium

vſu

vſu excellentem. Apud Aulum Gellium (libro XV. cap. VI.) *manifeſtus error* ei tribuitur, *qui non* ſit *animaduerſus poſtea, correctusque vel ab ipſo, vel a Tirone liberto eius, diligentiſſimo homine, & librorum patroni ſui ſtudioſiſſimo.* Vbi dicitur manifeſtus error, Petrus Moſellanus, quo dubitationem lectori ſubmoueret, hæc adnotauit: *Marcus Tullius in epiſtolis ad Atticum ingenue fatetur, id genus memoriæ errores non ſemel commiſſos: verum deprecatur crimen, vel culpam potius, hoc potiſſimum nomine, quod altiſſimis Philoſophiæ contemplationibus & reipublicæ curis occupatus, non quiuerit ſe ad adminicula hæc demittere: cuiusmodi errorem apud Ciceronem eumdem, libro de Diuinatione ſecundo, Politianus adſeruauit in Miſcellaneis capite quinquageſimo tertio, quod videlicet Agamemnonem Homericum pro Vlyſſe nominet.*

§. VI. Sunt quidem nonnulla, quæ Cicero ſic excuſat, vt videatur defendere; ſed hæc talia ſunt, vt ſui auctoris interpretationem admittant: neque facere tamen poteſt, vt errare ſe potuiſſe diſſimulet; tantum abeſt vt neget.

Exemplo ſit, quod *in Piræea* dixerat, pro *Piræeum:* quam locutionem in epiſtola quadam ad Atticum (libro VII. ep. IV.) tuetur: *Venio ad Piræea, in quo magis reprebendendus ſum, quod homo Romanus Piræea ſcripſerim, non Piræeum, (ſic enim omnes noſtri locuti ſunt,) quam quod IN addiderim. Non enim hoc (particulam in) ut oppido præpoſui, ſed vt loco: & tamen Dionyſius noſter, qui eſt nobiſcum, & Nicias Cous, non rebatur oppidum eſſe Piræea. Sed de eo videro. Noſtrum quidem ſi eſt peccatum, in eo eſt, quod non vt de oppido locutus ſum, ſed vt de loco: ſecutusque ſum, non dico Cæcilium, Mane vt ex portu in Piræeum, (malus enim auctor Latinitatis eſt,) ſed Terentium, cuius fabellæ, propter elegantiam ſermonis, putabantur a C. Lælio ſcribi:* Heri Aliqvot Adolescentvli Coimus In Piraeevm. Et idem: Mercator Hoc Addebat, Captam e Svnio. *Quodſi* δήμους *oppida volumus eſſe, tam eſt oppidum Sunium, quam Piræeus.*

§. VII. Hæc ipſius Tullii mentem ſatis declarant, quibus vberiore explicatione non immoror, eo progreſſurus, vt,

vt, inepta Ciceronis imitatio quae sit, in spem melioris doceam. Cuius quidem rei latior conspectus est, quam vt soli errores Tullii ob oculos ponantur, quia non magis dicendus est malus imitator, qui errantem hunc, quam qui errorem sequitur aliorum, Tullio locutiones varias adfingentium, itemque, qui non adsequitur scite praeeuntem : volo tamen de erroribus initio praemonere, quia non tantum aliquam hi partem dissertationis efficient; sed etiam verecundiae meae caussa, vt statim constet, quem erroris arguo, esse eum iudicio quoque meo insignem, & prae ceteris imitatione dignissimum.

§. VIII. Dicam itaque, vt summas breuiter praefigam, PRIMA classe de naeuis Ciceronis: ALTERA de iis, quae quidem auctori suo latina sunt, non autem cuicunque imitaturo, aut vbique cuipiam : TERTIA de iis, quae alio sensu & loco, quam decebat, ex Ciceronis locutionibus petuntur: POSTREMA, quae Ciceroni dubie falsoque tribuuntur.

§. IX. Ac Ciceronis quidem vitia & errores qui notarunt, non pauci sunt

 erudito-

eruditorum, antiqui iuxta & recentiores, iique vel Philoſophiam eius, hiſtoriam, resque ceteras examinarunt, vel verba & eloquentiam. In his ſunt, qui ſcientes a vero receſſerunt; ſunt etiam, qui neſcientes. Me certe data opera nihil ficturum teſtor; & ne fallam inſcius, in euidentiſſimis ſubſiſtam. Relictis autem iis, quæ verbis res opponuntur, ſolam Tullii dictionem mihi proponam, nullum nec veterem iudicem preſſe ſecuturus, nec recentiorem, ſed quidquid inuenero tale, vt adfirmare cum ratione poſſim.

X. Sunt enim, quos obtrectatores verius dicas, quam iudices, inter quos nominatim eſt vterque Aſinius, pater, Pollio, is qui Patauinitatem in Liuio notauit, (Quintil. libro I. cap. V. & libro VIII. cap. I.) & Gallus, filius, & Largus Licinius, & Caluus, & Didymus Chalcenterus, (de cuius libris legitur apud Ammianum XXII. extr.) aliique veterum; & recentis æui Claudius Verderius, homo Gallus, (Morh. Polyhiſt. t. I. l. I. p. 191.) & quem canem dicunt Grammaticum, Caſpar Scioppius, & plu-

plures. Sunt deinde, qui quidem a liuore alieni deprehenduntur, non autem ab errore: ad quos Brutum ex antiquitate retuleris, &, qui recentior est, Quintilianum, & superioris sæculi Vossium, & alios, quos non recensebo.

§. XI. Quem Gallum Asinium iam memoraui, & Largium, de his Gellium (libro XVII. cap. 1.) cognosce: *Nonnulli tam prodigiosi, tamque vecordes exstiterunt, (in quibus sunt Gallus Asinius, & Largius Licinius, cuius liber etiam fertur infando titulo Ciceromastix.) vt scribere ausi sint, Marcum Ciceronem parum integre, atque improprie, atque inconsiderate locutum. Atque alia quidem, quæ reprehenderunt, neque dictu neque auditu digna sunt.* De Caluo & Asiniis Fabius libro duodecimo: (cap. 1. p. 714. edit. Obrecht.) *Transeo illos, qui Ciceroni ac Demostheni ne in eloquentia quidem satis tribuunt; quamquam neque ipsi Ciceroni Demosthenes videatur esse perfectus, quem dormitare interim dicit; nec Cicero Bruto Caluoque, qui certe compositionem illius etiam apud ipsum reprehenderunt; nec Asinio vtrique, qui vitia orationis eius etiam inimice pluribus locis insequuntur.*

§. XII.

§. XII. Eadem de Bruto & Caluo legas in Dialogo notiſſimo de oratoribus: (cap. XVIII. n. 6.) *Legiſti vtique & Calui & Bruti ad Ciceronem miſſas epiſtolas, ex quibus facile eſt deprehendere, Caluum quidem Ciceroni viſum exſanguem & attritum; Brutum autem otioſum atque diſiunctum: rurſumque Ciceronem a Caluo quidem male audiuiſſe, tamquam ſolutum & eneruem; a Bruto autem, vt ipſius verbis vtar, tamquam fractum atque elumbem.* Ex his autem non animus Bruti & Calui, ſed nuda reprehenſio intelligitur: quæ qua mente profecta ſit, ingenua an maligna, aliunde noſcendum eſt, & conſtat ex eodem libro cap. XXV, vbi Quintilianus, *Quomodo inter Atticos oratores*, inquit, *primæ Demoſtheni tribuuntur, proximum autem locum Aeſchines, & Hyperides, & Lyſias & Lycurgus obtinent: ſic apud nos Cicero quidem ceteros eorumdem temporum diſertos anteceſſit; Caluus autem, & Aſinius, & Cæſar, & Cælius, & Brutus, ſuo iure & prioribus & ſequentibus opponuntur. Nec refert, quod inter ſe ſpecie differant, quum genere conſentiant. Adſtrictior Caluus, numeroſior Aſinius* (non Gallus, ſed Pollio) *ſplen-*

ſplendidior Cæſar, amarior Cœlius, grauior Brutus, vehementior & plenior & valentior Cicero; omnes tamen eamdem ſanitatem eloquentiæ ferunt: vt, ſi omnium pariter libros in manum ſumſeris, ſcias, quamuis in diuerſis ingeniis, eſſe quamdam iudicii & voluntatis ſimilitudinem & cognationem. Nam quod inuicem ſe obtrectauerunt, & ſuperſunt aliqua epiſtolis eorum inſerta, ex quibus mutua malignitas detegitur, non eſt oratorum vitium, ſed hominum. Nam & Caluum, & Aſinium, & ipſum Ciceronem, credo ſolitos inuidere, & liuere, & ceteris humanæ infirmitatis vitiis adfici: ſolum inter hos arbitror Brutum non malignitate, nec inuidia, ſed ſimpliciter & ingenue iudicium animi ſui detexiſſe.

§. XIII. Idem eſto iudicium de Quintiliano, cenſore Tullii, vt plurimum ſatis accurato, interdum errante quoque, nunquam obtrectante; idemque de aliis, & inprimis de Hieronymo, cuius hæc de Cicerone digna eſt obſeruatu ſententia: *Tullius noſter Platonis integros libros ad verbum interpretatus eſt, & quum Aratum iam hexametris verſibus edidiſſet, in Xenophontis Oeconomico luſit; in quo opere*

ita

ita ſæpe aureum illud flumen eloquentiæ quibuſdam ſcabris & turbulentis obicibus retardatur, vt, qui interpretata neſciunt, a Cicerone dicta non credant. Difficile eſt enim, alienas lineas inſequentem non alicubi excedere, & arduum, vt, quæ in aliena lingua bene dicta ſunt, eumdem decorem in translatione conſeruent. Significatum eſt aliquid vnius verbi proprietate; non habeo meum, quo id efferam, & dum quæro implere ſententiam, longo ambitu vix breuis vitæ ſpatia conſummo. Accedunt hyperbatorum anfractus, diſſimilitudines caſuum, varietates figurarum, cet. Ad honeſtum hunc ordinem cenſorum Voſſius quoque referendus eſt, vir, ſi quis alius, iudicio pollens, & philologiæ laude abundans. Scioppium nihil moror, mordaciſſimum illum, hominem dices, an canem? qui, quum nec ſuperiorem ferret, nec parem, nullius honori ac nomini pepercit, inueniens in Cicerone nonnulla, quæ iure corrigeret; ſed plura fingens, quæ turpi auſu inceſſeret atque laceraret. Eat is cum ſimilibus, indignis, quos vel ſequendos putem, vel refellendos.

§. XIV. Neque enim, ſi tantum auctori-

ctoritatibus agam, adſenſum vbique conſequar, ſed ſi rationibus inſtitutum perficiam, proferamque indubitate vera. Ad hæc igitur colligenda nunc me confero, &, quod primum eſt, in apto venuſtoque corpore næuos aliquos noto, quum vnum adhuc præmonuero, timori occurrendum eſſe quorumdam, qui putant, nullo loco reprehendendum eſſe Ciceronem, ne lectionem eius imitationemque adoleſcentes reſpuant. In quo nimium cautos eos dicendos eſſe, ex eo patet, quod indicatis iis, quæ culte dicta non ſunt, fit, vt meliora eligantur, quorum nulla forſan ſine iſtis indicibus cupiditas fuiſſet.

§. XV. Illo igitur metu omiſſo, rem omnem intento intueamur oculo, &, vbi errauerit magnus magiſter, minores quidem nos, tamen obſeruemus; & videbimus tam in ſingulis vocibus nonnihil, quod notam ferat, quam in contextis, ſeu varia compoſitione. Non obſcuris hic vtar teſtimoniis, nec proferam, quæ poſſint in diuerſam ſententiam diſputari; cuius modi eſt, quod *vindicationem* recte a Cicerone definiri Voſſius

ſius negat. (libro II. Inſtit. Orat. p. 202.) Nam primo de inuentione libro *vindicatio* dicitur, *per quam vim & contumeliam defendendo & vlciſcendo propulſamus a nobis, & a noſtris, & qui nobis eſſe cari debent, & per quam peccata punimus.* Ait Voſſius, vindictam & pœnam a Cicerone confundi: pœnam infligi propter alios, emendationis cauſſa; vindictam non exerceri propter alios, ſed propter ſe. Hoc certe tale eſt, in quo facile excuſauerim Ciceronem, ſi non omnino laudauerim.

§. XVI. Euidentius puto, quod παῤῥησίας vocabulum Latine *licentiam* transtulit, & alibi *effrenationem*, quod idem Voſſius accurate fieri negat. libro V. cap. 13. p. 413. (Vide plura de translatis e græco, §. XVII.) Sic *fidei* etymon conſtituit, quia *fiat*, quod dictum ſit. Alibi *ſubtile* idem ei eſt, quod *humile*, quum tria genera dicendi hæc ponit: *Subtilia humiliter, magna grauiter, & mediocria temperate dicere.* Errauit, credo, quum hæc diceret, Marcus Tullius. Quem ſi quis liberare ſtudeat, vt ſunt quidam deſperatarum etiam cauſſarum patroni,

patroni, fingat ille, contendatque, *ſubtilia* primo ſignificatu dici, quæ ſint ita tenuia & minuta, vt oculorum ſenſum fere fugiant, ſintque nullius aut vulgaris pretii. Ita quidem dicetur aliquid, ſed id aliquid nihil erit.

§. XVII. Deinde in ſyntaxin etiam ſiue conſtructam orationem, a Cicerone peccatum eſt, quod e pluribus hæc probabunt, dudum ab aliis notata. *At vero etiam tum Catone viuo, qui annos quinque & octoginta natus exceſſit e vita, (quum quidem eo ipſo anno contra Sergium Galbam ad populum ſumma contentione dixiſſet; quam etiam orationem ſcriptam reliquit) ſed viuo Catone minores natu multi vno tempore oratores floruerunt.* In Bruto, ſeu de Claris Orat. Hoc loco Petrus Ramus in Ciceroniano ſuo, *Omitte*, inquit, *parentheſin, extrema coniunge, ſenties apertius exemplum hyperbati, quod non dubium ſyntaxeos vitium eſt.* Idemque Ramus alterum ex eodem Bruto, immo tertium quoque addit, quæ iam omitto, vt etiam iſtius libri legendi cupiditatem excitem. Ita, quæ nunc ſequuntur, accuratam ſyntaxin non

oſtendunt. *Marcus T. Cicero Appio Pulchro (vt ſpero) cenſori ſalutem plurimam dicit.* libro III. ep. XI. ad diuerſos vulgo familiares. Non dicendum videtur, *vt ſpero*, ſed *vt ſperat*, quia ſequitur *dicit*, non *dico*. Niſi hoc forte ſic excuſaueris, vt putes, in animo Ciceronis *dico* fuiſſe, non *dicit*. Et primo libro ep. IX. n. 63. *Itaque eius omni & gratia, quæ ſumma eſt, & opibus, quas intelligis eſſe maximas, ſic fruor, vt meis.* Vox *omnis*, ante particulam & poſita, requirit, vt *ope* dicatur, non *opibus*. Quæ ſi ſic ordinabis. *Itaque & omni eius gratia*, cetera: nihil moneo. Similiter quarto ad Herennium: *Illis, quod & libet, licet, & quod licet, poſſunt.* Datiuus caſus pronominis, *illis*, cum verbo *poſſunt*, male cohæret. Quodſi dixiſſet, *Illis quod libet, licet, & quod licet, poſſunt*, concederem, *poſſunt*, idem eſſe, quod *illi poſſunt*: (de quo genere ſupplendæ orationis infra dicam. §. 53. & 54.) ſed obſtat huic ellipſi coniunctio ET, primo loco ante verbum poſita, in quo verborum ordine negatæ ellipſeos ratio ſita eſt. Verum hæc Tullio non cogitanti exciderunt.

derunt. Contingit enim inter ſcribendum, vt quam conſtructionem initio periodi in animo habebamus, eam amittamus in fine, quum ſermone alicuius, vel alio modo interturbamur. Huius generis multa apud diuerſos reperias, vt apud Cornelium Nepotem in fragmentis: *Video, magnam partem eorum, qui in ſchola de pudore & continentia præcipiant argutisſime, eosdem in omnium libidinum cupiditatibus viuere.* Pronomen *eosdem* in hac oratione abundare, quis non concedit? Plinius libro X. ep. XXXIV. *Ego tamen æſtimans, nouum fieri debere, videris mihi deſiderio eorum indulgere poſſe.*

§. XVIII. Aut hæc errata ſunt, aut, quis error ſit, omnino neſcio. (Vide Cellarii notam ad hanc epiſt.) Atque conceſſa res eſt clarorum philologorum ſenſentiis: tu vero, qui antiquitatem vbique miraris, vbique prædicas, tueris, omnemque erroris ſuſpicionem damnas, conſtitue, ad quam nouam figuram talia referantur. Figura eſt, ſi quid aliter, quam fert communis regula, dictum reperitur; ſed dictum a ſciente & volente. Scientem autem dixiſſe, mihi tum non

persuadeo, quum est exemplum huiusmodi, cui simile non exstat; aut si omnino exstet, tamen connectendi ratione, analogia, & exemplis deficitur. Sunt quædam talia, de quibus, licet communi regulæ non respondeant, certis tamen indiciis aut verisimilibus constat, huius illiusue auctoris esse, & quidem ita scribere volentis. Sic nemo negauerit, scriptori exemplum id placuisse, quod idem diuersis locis iterauit. Maxima probabilitas est in iis, quæ sacris scriptoribus cum profanis communia sunt: nam quum certum indubitatumque sit, quæ a communiore vsu in sacris recedunt, recte nihilominus habere, nec errori locum esse, fit, vt eadem, si sint apud profanum aliquem scriptorem reperta, ad eamdem figuram referantur. Hanc solam rationem, sed verisimillimam admitto: potest enim, quod aliquo loco de industria scriptum est, alibi cum errore positum esse. Illud auctori non placuisse existimamus, sed excidisse non opinanti, quod oratorium numerum turbat, vti sunt, quæ sequuntur.

§. XIX. Primum quidem huic numero

mero monoſyllaba impedimento ſunt, vt: Honeſtum, *quid ſit, ſi id non eſt in* voluntate, negat ſe intelligere. libro II. de Fin. cap. 87. & paucis interiectis: *Non is vir eſt, vt, quum.* cet. Diſſyllaba deinde huc pertinent, vno commate ter, quater, aut maiore numero coniuncta, exceptis, quæ conſilio quodam & adfectu iunguntur, vt: *Quantæ tibi curæ meus honos fuerit.* libro XV. ep. XI. pr. *Nec eſſe vllum magnum malum, præter culpam.* VI. ep. 4. n. 6. *Atque iſtam quidem partem vitæ conſuetudinisque noſtræ totam ad te defero.* I. ep. 9. n. 69. *An vero vllam vsque eſſe oram tam deſertam putatis?* pro Lege Manil. cap. 15. Sed in eo, quod nunc adducam, adfectus nullus probabilis eſt. *Vereor, ne aut eripiatur nobis, aut deſeratur: quorum vtrum minus velim, non facile poſſum exiſtimare.* libro I. ep. 5. n. 5. Quodſi hoc etiam exemplum videatur alicui emphaticum, vitet illa, in quibus emphaſin deſiderabit.

§. XX. Sed & ea non admodum placent, quæ alternis ſyllabis eleuantur & ſubſidunt, vt: *Nihil mihi tam deeſſe ſcito.* libro XII. ep. 18. Excipio, ſi quæ-

dam voces celerius ceteris pronuntiantur, vt: *Scire enim cupio, quid agas.* libro VII. ep. 10. vbi verbum *cupio* celeriore pronuntiatione tonum variat; addo, quod & commate interposito idem fiat. Hic autem in vniuersum nihil nisi illud præcipio, aurium iudicio, quod vbique in stilo dominatur, etiam in his vti oportere. Trisyllaba complura, & quadrisyllaba, itidem contra decorum numerum adferuntur, nisi accentuum varietate gratia servetur: qui si occupauerint cujusque vocabuli vel primam syllabam, vel aliam, oratorio numero vis infertur; quod fit in eo Ciceronis: *Non igitur de improbo sed callide improbo quærimus.* Duo trisyllaba, quæ accentum in eadem syllaba referunt, totidemque quadrisyllaba, tuto adhibes, modo id parce fiat: plura cumulare, contra numeri legem est, decetque aurem sequi, suis verba modulis pensitantem.

§. XXI. Neque magis gratum est, aliquot commata pari vocum numero concludere, idque vel paribus syllabis, vel ita imparibus, vt prima quæque vox commatum, vel altera, vel postrema, sylla-

ſyllabarum numero conueniat. *Te tamen, mi Brute, ſic amo, vt debeo* Cic. Lib. XI. Ep. 21. Vides hic, primam cujusque commatis vocem monoſyllabam eſſe, alteram diſſyllabam, præter vltimam periodi. Sed & alibi vitium hoc, aut ſemiuitium, cauendum eſt, quum in eodem commate occurrit, vt: *Hi pueri tam lepidi.* Catil. II. Cap. 10. Cujus generis plura ſunt apud Ciceronem: quo tamen referri nolim, quæ aliquam ſcribentis induſtriam aperte præ ſe ferunt, vti eſt illud: *Sic moneo,* vt filium, ſic faueo, vt mihi. lib. X. Ep. 5. extr. Pronum eſt intelligere, de induſtria & voluntate ſic ſcriptum eſſe, & vel pueris notum puto anaphoræ nomen, quo id refertur. Addo his exempla, in quibus prima vox quartæ, quantum ad ſyllabas attinet, reſpondet, ſecunda quintæ, ſextæ tertia, vt: *hæc ſcripſi ſubito, quum Bruti pueri &c.* lib. III. Ep. 7. n. 1.

§. XXII. Præterea nec rhythmi numeroſe ſonant, niſi ſingularis ratio conſtet, cur ponantur. Neque enim eſt gratum auditu: *Tres ſunt res.* pro Archia Cap. XIII. *Minore cum labore.* Catil.

til. IV. Cap. XI. *Superioribus temporibus* libro I. epist. 17. *Villa pusilla.* libro XII. Ep. 20. Video, Marcum Tullium, quæ quidem hic neglexit, alio loco curiosius euitasse, vbi dixit: *acute arguteque.* pro Cælio: Cap. VIII. *locutus secutusque* ad Att. VII. Ep. 3. *pro acute & argute, locutus & secutus.* & pari modo sæpissime. Hic rursus excipias, quæ singulari studio proferuntur, vt: *ore & amore.* Lib. XII. Ep. 28. Potest etiam huc referri, quod Quintilianus dicit Ciceroni excidisse: *Res mihi inuisæ visæ sunt:* & in Carmine: *o fortunatam natam.* Quint. Inst. Orat. IX. Cap. 4. Et quod idem in eodem notat: *Non solum igitur illud iudicium iudicio simile iudices.* Lib. VIII. Cap. 3. Sed hæc omitto, laudata ab his, ab aliis culpata. Certum & euidens est, Oratores paranomasiam & parechesin minus amare. De Commatibus simili sono terminatis idem notetur, & cum iudicio ponantur huius generis exempla, nec homœoteleuton quoduis figura rhetorum dicatur, sed illud solum, quod ingenium elegantiamque ostendit.

§. XXIII. Neque vero desunt alia, quæ

quæ notam in Ciceronis ſcriptis ſuſtinent, ex incuria partim orta, partim ex adfectatione. Ecquis imitetur, quod interdum duas pluresque periodos eodem incipit modo? Lege quæſo libri V. Epiſtolam XII, quæ eſt ad Lucceium, & multas videbis periodos, in quibus particula *enim* inter primas conſpicitur. Loquor autem de periodis ita coniunctis, ut alia non intercedat, in qua particula hæc ceſſet. Numero 14. 15. 16. (edit. Cellarii) tres continentur periodi, quarum prima ſic inchoatur: *Nihil eſt enim aptius*: altera: *habet enim præteriti doloris*: tertia: *quem enim noſtrum*. Numero 21. & 22. tribus periodis hæc habes: *Neque enim tu is es*: deinde: *Neque autem ego ſum ita demens*: tum: *Neque enim Alexander*. Hæc vero nemo imitetur. Et quis (vt alia proferam) coniunctione multarum vocum oblectetur, quas inflexibiles vocant Grammatici, altera claſſe partium orationis comprehenſas? vt: *Non modo aperte, ſed etiam libenter cum rep. bellum gerere*. Lib. XI. Ep. 5. Et in libro de Oratore: *Sed etiamſi licentius, tamen interdum non impudenter*. Quis eſt, quin vocis & for-

mulæ nimiam repetitionem improbet? Cuius exemplum est illud, *esse videatur*, tertio quoque sensu in omnibus pro sententia positum, vt ait auctor dialogi de caussis corruptæ eloquentiæ, quem Quintilianum esse iudico. Cap. XXIII. quam formulam in vna oratione pro Lege Manilia octies numeraui.

§. XXIV. Id genus plura inuenio, quibus Cicero vel delectatur, vel nullo singulari consilio vtitur, vt: *omnes, qui vbique sunt*, pro *omnes homines*, quod pluribus locis adhibet, Lib. II. de Finib. pr. *Aut Epicurus, quid sit voluptas, aut omnes mortales, qui ubique sunt, nesciunt.* Et paulo post: *huic verbo omnes, qui vbique sunt, qui Latine sciunt, duas res subjiciunt.* Et Tusc. Quæst. libro I. *Omnes, qui vbique sunt, consentiunt.* Coniungit etiam hæc frequenti vsu: *quidem certe, quidem ego, quidem tu.* *Id quidem certe calamitate docti, memoria retinere debemus.* Leg. Manil. Cap. 7. *Nunc quidem certe cogitatione quadam speque delector.* In Archia Cap. 12. *Sunt quidem certe in amicorum nostrorum potestate.* Lib. I. Ep. 8. *Illud quidem certe nostrum consilium jure laudandum est.* Ep. 9. n. 31.

n. 31. *Quem quidem ego hostem.* Catil. II. Cap. 2. *Quem quidem ego, quum ex vrbe pellebam.* Catil. III. Cap. 7. *Quæ quidem tu maiora & grauiora cognosces.* Lib. X. Ep. 20. *Cui quidem tu deo pie & caste satisfacias.* Lib. XIV. Ep. 7.

§. XXV. Hæc etsi per se Latina sunt, vitii aliquid videntur ex nimia iteratione attrahere. Et ex his quædam talia sunt, quæ si alii velint imitari, ego, pace illorum, vehementer nolim. In hac sane formula: *esse videatur*; quid præter nimium usum reprehendendum putem, nihil occurrit. Sed, *omnes qui vbique sunt*, a simplici dictione, & vsu aliorum, longiori via divertit. Fatebor etiam hoc loco, me, quando formulam *etiam atque etiam* scribere volui, esse sæpius, nescio quo metu, retractum, tametsi præter Ciceronem aliorum etiam auctorum sit; sed illius tamen adfectantis. Idemque contigit in hac locutione: *quoad eius fieri potest*: quam elegantiam (si tamen elegantia dicenda sit) aliis relinquo. Tanta vis idiotismi est, tantus horror adfectationis.

§. XXVI. Quodsi plura clarioraque, requi-

requiris, quibus constet, Ciceronem esse errantium aliquem, dabo clarissima, faciamque, vt suo se iudicio magnus Orator prodat. Versus in oratione vitium esse, ipse tertio de Oratore libro docet, numeri oratorii studiosus; nec vero ipse tam cautus fuit, vt hanc reprehensionem non incurreret. Contineo me ab exemplorum copia, & ex plurimis pauca iam profero, ad id genus carminum pertinentia, quod, quo familiarius in scholis est, hoc facilius in Oratione agnoscitur. *Displiceo mihi, nec sine summo scribo dolore.* Lib. III. Ep. 8. ad Atticum. *Auctores, testes, laudatoresque fuerunt:* Ad Quirit. post redit. Cap. 7. *Morbo tentari non possunt; corpora possunt.* Lib. IV. Tusc. Quæst. Cap. 4. *De te etiam dixi tum, quæ dicenda putaui.* In fragmentis Epist. ad Brutum. *Experrectus enim potuit illa visa putare.* libro IV. Acad. Quæst. ubi solum pronomen *illa* impedit, quo minus integer sit hexameter. Sic multæ periodi, multa membra in modum versus exeunt, vt: *laudabuntur iidem.* libro I. Ep. 9. n. 22. *fructus ferre videntur.* libro IX. epist. 3. n. 3. *si te delectat,* habebis. Libro VII. Ep. 23. n. 10.

n. 10. His plura non addo, etſi plurima ſuperſunt, a Mureto, Voſſio, & aliis collecta, nec pauca, quæ hi non obſeruarunt.

§. XXVII. Dices, figuræ nomen exemplis omnibus deberi, quæ vitium videantur, aut licentiæ dandum aliquid eſſe. Scio multos hac uti ſolere excuſatione, quod leui riſu Quintilianus tetigit. Lib. VIII. Cap. III. Ταυτολογία, *id eſt, eiusdem verbi, aut ſermonis iteratio, quamquam non magnopere ſummis auctoribus vitata, interim vitium videri poteſt: in quod ſæpe etiam incidit Cicero ſecurus tam parvæ obſeruationis: Interim mutato nomine* Ἐπανάληψις *dicitur, atque eſt id ipſum inter ſchemata: quorum exempla illo loco reddam, quo virtutes erunt.* Sed ſi alii conſenſerint, per me quidem eſto, Ciceronem nihil erraſſe; modo id conſequar, eſſe varia, quæ quis imitari non debeat. Quamquam enim inique dubitatur, mortales omnes in vitia poſſe incidere, optimumque eſſe, qui minimis urgetur; vt hæc tamen lis finiatur, eſto inquam, eum variis locis tantum non imitandum eſſe, cui dixeram & vitia poſſe obiectari.

§. XXIIX. Equidem haud ignoro, eſſe

esse aliquos ita pertinaces, vt, quem vehementer probant, eum errantium numero plane eximant: & noui hominem eruditum, qui, vt crederetur Ciceronianus, ex omni occasione magistrum hunc prædicabat, dicebatque cum Fabio, *eum demum profecisse, cui valde Cicero placeret.* Huic vt ludum alter faceret, itidem Tullii æstimator, sed æquus, sed cordatus, mendosum aliquem Tullianarum epistolarum librum producebat, editoris quidem celeberrimi, sed qui typorum aliquot errores non emendauerat. Rogatus itaque Marcellus, (ita iam appellabo illum eruditum) quæ mendose prælegebatur, Latinitatem, mire se torquebat, vt connexionem ostenderet, seque nihilominus mirari simulabat, Tullii verba obscura cuipiam videri. Collatis autem deinde exemplaribus aliis, vitium apparebat: vnde pudor hominis Ciceroniani, & liberalis aliorum risus.

§. XXIX. Ego vero, vt facilis in concedendo sum, si quis Ciceronem errasse dixerit, ita, si quis contra contenderit, possum, ut litigiosam concertationem præpediam, etiam defendentem audire.

Igitur,

Igitur, quæ dicta sunt a me hactenus, sic mutabo, (si sic placet) vt, qui mentem meam haud norunt, putent, me priorem sententiam damnasse. Interim illa classis, quam de NAEVIS Ciceronis constitueram, vel ob id maneat, vt aut errasse Ciceronem constet, aut fuisse aliquos, qui eum erroris postularint.

§. XXX. Iamque classis altera de iis succedat, quæ non ipso in Cicerone reprehenduntur, sed in imitatore. Faciam ab ARCHAISMIS initium, h. e. antiquatis vocibus & constructionibus, politiore stilo non satis dignis. Huius classis sunt illa: *Auerruncare* libr. IX. Ep. 2. ad Attic. *Dii, inquis, auerruncent, i. e. auertant,* & *Muginari*, i. e. tarde agere. ibid. XVI. Ep. 12. *Duint* pro dent, Catil. I. cap. 9. *Utinam tibi istam mentem dii immortales duint.* Antiqua formula: *Susque deque* de qua Gellius XVI. cap. 9. Genitiuus *dies* pro diei. ibid IX. Cap. 14. *pernicii*, pro perniciei, pro Sexto Roscio cap. 45. quod idem Gellius obseruauit. *Vnæ* in dandi causa, pro vni: de quo Priscianus, *Sciendum est*, inquit, *quoties superiora masculina* (hoc est *vnus*, *solus*, cet.) *in I desinunt in genitiuo*, &

& in *O datiuo* (*hoc enim quoque rarior habet vsus, & vetustior*) necessario fœminina supra dictos in Æ diphthongum terminant casus. Libro VI. pag. 678. edit. Putsch. Duo Ciceronis exempla subiicit: pro M. Tullio: *Hoc iudicium sic exspectatur, vt non vnæ rei statui, sed omnibus constitui putetur:* & ad Herennium: *Non res totæ rei necesse est similis sit.* Imperatiuo *calface* usus est libro XV. Ep. 18. *Ades ad imperandum*, h. e. ad parendum, libro IX. Ep. 25. *Esse in prædonum potestatem*, pro potestate, pro Lege Manil. Cap. 12. quam constructionem, vt antiquam, Plauto aliisque vsitatam, Gellius aduersus eos defendit, qui solœcismum dixerant. Imitati sunt etiam Cæsar, Liuius, Sallustius, atque diuersis locis Curtius; quod illorum auctoritati concedendum est, non autem imitandum facile, quia tum ab regula, & vsu crebriore veterum Romanorum, tum ab imitatione recentiorum recedit. *Rem præsidio* sperant futurum, etiam Ciceronis est, & apud eumdem Gellium defenditur, vt probe & venuste dictum, quamuis vitii suspicionem subisset. Exemplis ad eumdem modum

plurimis

plurimis hoc probat, libro I. cap. 7. quæ breuitatis causa non repeto. In editionibus Ciceronis id exemplum, vt plura id genus, secundum Grammaticam regulam & hodiernam consuetudinem correctum est, & *futuram* legitur iam pro *futurum:* quod ægre fert Orthographia Schurzfleischiana, vel eius editor, ita pag. 28. conquerens: *Hic cursim obseruari debet, Latinos futura modi infinitiui, sine discrimine, omnibus numeris generibusque accommodare, idque facere speciatim in futuris,* FACTVRVM & FVTVRVM, *quod Cicero etiam secutus est, sine sequendi regula, in Verrina quarta:* REM PRAESIDIO SPERANT FVTVRVM. *Ita legit seculo secundo Gellius. Inde recte ita habet vetus editio, nec probo editionum recentiorum correctionem, quæ habent* FVTVRAM, *quia & Gellius alteram adserit.* Sane quidem sic habeo, melius fore, si conseruetur ita, vti traditum ab antiquitate est, atque notæ tantum de hoc, quod antiquitatum sit, addantur. Sed & olim, quod melius putarunt esse, id inserebant, demto, quod scriptum erat, vti Gellius exemplo genitiui *facies* ostendit.

 §. XXXI.

§. XXXI. Plura, quæ in vetustis Ciceronis codicibus reperta sunt, nunc desita & oblitterata, apud Ausonium Popmam legas, libro de Antiquatæ locutionis vsu, aliosque, qui de Orthographia scripserunt: vt *omneis*, *forteis*, *optumus*, *maxumus*, *baca pro bacca*, *gerundus*, *memordi*, *spepondi*, *volimus*, *abe* pro *aue*, *em* pro *en*, cet. Sciendum vero est, Ciceronem & similes, aurium sensum secutos, Grammaticas leges subinde neglexisse: de quo rursus Gellium adi libro XIII. cap. 19. Scilicet propter antecedentes voces, aut sequentes, hic sonus aut alius fuit gratior, quod his verbis laudatus Gellius docet: *Marco Ciceroni mollius teretiusque visum est in quinta in Verrem, fretu scribere, quam freto. Perangusto, inquit, fretu diuisa. Erat enim crassius vastiusque, per angusto freto dicere. Itidem in secunda simili vsus modolamine, manifesto, inquit, peccatu, non peccato. hoc enim vno atque in altero antiquissimæ fidei libro Tironiano reperi.*

§. XXXII. Verum is sonus qui fuerit, quoniam ignoramus nos, satius est, communiorem regulam sequi, quam Ciceronem. Neque dixeris, non minus

imi-

imitandas esse exceptiones, quam regulas: id enim, si omnino valet in aliis exemplis, in iis certe non valet, quæ sono reguntur, hodie ignoto, & quæ timide a cultioribus ingeniis, aut plane non refinguntur. Quod si quis putet, in vitiis talia numeranda esse, nec volente Cicerone, sed vel ipso errante sic scripta, vel aliis prave describentibus; oportet intelligi, isti coniecturæ tunc locum dari, quum nec iteratum exemplum inuenitur, nec simile, nec testimonium antiquæ auctoritatis, cuiusmodi sunt illa Quintiliani & Gellii, quæ cognouimus.

§. XXXIII. Verum de Archaismis Ciceronis hæc hactenus dicta sunto: quorum imitatio non ad quosuis pertinet, nec in orationibus æque, atque in alio sermonis genere probatur. Aliud seni decorum est, & in argumento consimili, hoc est, de rebus aut moribus valde antiquis, aliud iuueni, cui mores veterum adfectanti turpes sunt, nisi forte sub eorum personis effingenti. Ita Cornelius Tacitus, vbi Tiberium loquentem introducit, his vtitur archaismis: *Fungi munera*, Annali III. cap. 2. n. 1. *Fungi officia*,

IV. 38. 1. *Duint*, ibid. n. 4. Erat quippe Tiberius amator antiquæ locutionis, quod apud Suetonium (cap. 86.) Augustus notat, vti his verbis hiſtoricus refert: *Sed nec Tiberio* (Auguſtus) *parcit, & exoletas interdum & reconditas voces aucupanti.* Poteſt autem, vt breuiter complectar, archaismus varie adhiberi: primum in carmine antiqui argumenti, deinde in quocunque ſermone, vbi loquendi partes traduntur de diis, aut ſenibus, qui retinentiores fere antiqui ſermonis ſunt; tum, quando aliquis ex antiquis hominibus, vel qui antique loqui ſolitus eſt, inducitur: præterea quum aſperi aliquid horridique interuenit: tandem quum ſermo ad eos dirigitur, qui archaiſtice loqui delectantur. Quæ pleraque Buchnerus etiam docet, aureo de commutata ratione dicendi libro, cap. 20. Adde, quem is ſecutus eſt, Voſſium in Oratoriis inſtitutionibus libro IV. cap. 7. quod eſt de Obſoletis. p. 15.

§. XXXIV. Archaismis oppoſita ſunt Novata, ſeu Nova, quæ & facta dicuntur a Cicerone, apud quem nonnulla invenies. De his itidem Voſſius, Buch-

Buchnerus, & alii diſputarunt, ſed, vt mihi quidem videtur, minus diſtincte. Num enim *nouata* hodieque recte dicemus, *quæ non cum ipſa Latina lingua ſtatim nata ſunt, ſed ſequentibus temporibus adinuenta?* Ita nouata erunt non pauca Ciceronis, Cæſaris, & quos plures aureo ſæculo recenſemus. An forte hoc, cum ipſa latina lingua natum eſſe, Buchnero idem eſt, ac aureo ſæculo natum eſſe? vel auctoribus Latinis inuentum? Sequetur ergo, vt apud Ciceronem *nouata* nulla ſint; id quod aliter tamen Buchnerus docet. Voſſio diuerſa ſunt nouata, ſiue *facta*, & *noua*: illa, *quæ a dicente primum gignantur, eiusque ſint ſola*; hæc, *quæ ab omnibus, vel multis, vel ſaltim plerisque magni nominis recipiantur, at veteribus tamen incognita.* Sed quæ *noua* illa? certe talia, quæ iam nullus negauerit, eſſe antiquæ fidei, & vtique imitanda. Quæ vero ſunt imitationi noſtræ conceſſa, noua illa dicere, noua ſane dicendi licentia erit.

§. XXXV. Equidem nolo is eſſe, vel haberi, qui Voſſium & Buchnerum, tantos philologos reprehendat: dicam

tamen libere ſententiam meam. *Nouata*, *noua*, & *facta*, diuerſa non ſunt, ſed idem. Ita vero non debent appellari omnia, quæ vel Cicero, vel quicunque veterum, noue excogitauit, antea inaudita, vt Latinam linguam augeret; ſed quæ nemo poſt primum inuentorem, aut rarius quispiam, & cum timore, vel per iocum; imitatus eſt. Permulta enim, quæ tum, quum naſcebantur, *nouata* vel *noua* dici poterant, parce, timide, atque cum aliqua veniæ præfatione adhibita, postquam crebriorem ad vſum transducta ſunt, nouitatis cenſu exierunt.

§. XXXVI. Noua alioqui dicenda etiamnum eſſent hæc vocabula: *Nouiſſimus*, *obſequium*, *fauor*, *vrbanus*, *qualitas*, *beatitas*, & *beatitudo*, *ceruix*, *reatus*, *ens*, *eſſentia*, aliaque. Ac *nouiſſimus* æuo Ciceronis ortum eſt, Varroni, Cæſari, aliisque vſurpatum. *Obſequium* itidem Ciceronis eſt, honeſto ſignificatu a Terentio primum adhibitum, quum antea malam in partem valeret. Vbi notandus eſt error Quintiliani, (Inſtit. Or. VIII. cap. 3.) Terentium huius vocabuli auctorem Ciceroni viſum, quum is (Cicero) in

in dialogo de Amicitia ſcribat: *In obſequio autem, (quoniam Terentiano verbo libenter vtimur) comitas adſit.* Terentianum verbum Ciceroni nihil aliud eſt, quam Terentiana verbi notio. Voſſ. Inſtit. Orat. IV. p. 18. *Fauor* Ciceronis æuo nouum erat vocabulum, quo is tamen vtitur pro Roſcio Comœdo, (cap. 10.) & cum aliqua excuſatione in fragmentis apud Quintilianum. (libro VIII. cap. 3.) Idem de adiectiuo *vrbanus* videtur. Etſi enim id legitur apud Terentium, exſtant tamen hæc Ciceronis ad Appium Pulchrum: *Te hominem non ſolum ſapientem, verum etiam, vt nunc loquimur, vrbanum.* libro III. ep. 8. De ſubſtantiuo *qualitas* ita Tullius noſter: *Quod ex vtroque compoſitum eſt,* (ſc. ex materia & forma) *id iam corpus & quaſi qualitatem quamdam nominabant: dabitis enim profecto, vt in rebus inuſitatis, quod Græci ipſi faciunt, a quibus hæc iam diu tractantur, vtamur verbis interdum inauditis.* libro I. Acad. Quæſt. cap. 6. & breui poſt: *Qualitas igitur appellaui, quas ποιότητας Græci vocant: quod ipſum apud Græcos non eſt vulgi verbum, ſed philoſophorum.* Et paucis interiectis:

iectis: *Faciamus enim tractando vsitatius* hoc verbum. Nomen *beatitas* & *beatitudo* coniunctim habes libro I. de Nat. Deor. cap. 34. *At ista siue beatitas siue beatitudo dicenda sit: vtrumque omnino durum, sed vsu nobis verba mollienda sunt.* In singulari *ceruix* primus dixit Hortensius, Varrone teste, de L. L. VII. cap. 9. *Reatus* Augusti tempore inuentum a Messala. Quintil. VIII. cap. 3. *Ens* & *essentia*, idem Rhetor eodem loco: *Multa ex Græco formata noua, quorum dura quædam admodum videntur, vt ens & essentia: quæ cur tantopere adspernemur, nihil video, nisi quod iniqui iudices aduersus nos sumus, ideoque paupertate sermonis laboramus.*

§. XXXVII. Hæc sane omnia iam vsu trita sunt, nec nouitatis appellationem sustinent, etsi noua olim fuerunt. Horrescenda igitur non sunt, sed imitanda, quamquam ita imitanda, vt, quæ frequentius audiuntur, frequentius eadem refingantur, cetera rarius, & in argumentis parum dissimilibus, vt *qualitas*, & *essentia*, quæ voces in philosophicis disputationibus magis conueniunt, quam in epistola & oratione. Illæ vero voces & locu-

locutiones elegantiorum hominum, quarum eiusmodi facies eſt, vt appareat, duranti vſui, & imitationi aliorum, ab inuentoribus excogitatas non eſſe, quominus nouæ hodieque appellentur, nihil eſt quod impediat, quia nemo imitatur, niſi per iocum, & adfectandi voluntate non occultata. Talia ſunt apud Ciceronem: *Sullaturire* & *proſcripturire*, libro IX. ep. 12. *Appietas* & *Lentulitas*, libro VII. ep. 12. *noctuabundus*, ad Att. XII. ep. 1. (quod cur Voſſius ad archaismos referat, non video.) & multa, quæ ob translationem efficta ſunt. Dico, *multa*, non autem omnia: nam quædam huius generis, rara initio, poſtmodum vſu evaluerunt, vt *aer*, qua Græca voce ſic vſus eſt Cicero, vt qui timeret, etſi iam antea Plauti ingenio reperta. *Aer*, inquit, (*vtimur enim pro Latino.*) *ignis, & aqua, & terra, prima ſunt.* De Nat. Deor. II. cap. 36. Ex multis autem illis hæc pauca ſunt: *infinitio*, *mundanus*, *mulieroſitas*. *Infinitio ipſa, quam ἀπειρίαν vocant.* de Fin. Lib. I. Cap. 6. *Socrates quum rogaretur, cuiatem ſe eſſe diceret, mundanum reſpondit.* Tuſc. quæſt. V. cap. 3. vbi vox Socratis κοσμο-

 πολίτης

πολίτης *mundanus* vertitur. *Mulierositas, vt ita appellem eam, quæ Græce* Φιλογυνεία *dicitur* ibid. Lib. IV. cap. XI. Quæ, vti *noua* & olim erant, & nunc ſunt, ſi quis *facta* ſiue *ficta* peculiari nomine velit appellare, nemo forſan obſtiterit.

§. XXXIIX. Videmus autem, quam cauti nouis in vocibus auctores ſint, quoniam has excuſandi formulas addunt: *vt ita appellem, ſic enim nunc loquuntur*, & ſimilem in modum. Id noſtrum eſt ita ſequi, vt, cum noua ſcribendi neceſſitas incidat, excuſatione aliqua vtamur, donec, quæ noua iam ſunt, eſſe deſinant, crebriore vſu accedente, quo etiam, quæ dura viſa ſunt, molliuntur. Nemo id ſibi poſtulet, iuuenis præſertim, vt, quæ a ſe noue dicta ſunt, publice adprobentur: id enim ſummi & illuſtres viri aut auſi non ſunt, aut non conſecuti.

§. XXXIX. Ciceronis aliqua videmus vſu confirmata eſſe, ſed non omnia. Iulium Cæſarem quisnam in eo ſecutus eſt, quod in libris de Analogia ſtatuit, nomina quartæ Declinationis in datiuo per *u*, non per *ui* formanda eſſe, teſtante Gellio IV. Cap. 16. Et

idem

idem tamen Cæſar obtinuit, vt *optimus* & *maximus* pro *optumus* & *maxumus* diceretur, quod ante ipſum nemo audiuerat. Quint. I. cap. 7. Varronem aliosque eruditos cognouimus genitiuum quartæ Declinationis per *uis* formaſſe, nunquam aliter; ſed vſus obſtitit eruditorum. Ipſe Auguſtus, potentiſſimus licet Princeps, imbecillior erat & minore auctoritate, quam vt genitiuum *domos*, quo vtebatur, & alia ad communem vſum transferret. Suet. in vita eius cap. 87. Sigismundus Cæſar, vt recentis hiſtoriæ quemdam adiungam, ſchisma cupiebat primæ declinationis fieri, & femininum, contra quam nata vox erat. Sed riſus ſequebatur, non adprobatio. Verum noua tum fugere, quum antiqua melioraque non habentur, ſtupidioris ingenii eſt & illiberale. *Fabricemur* (vtor conſilio M. Tullii, in philoſophicis libris dato) *ſi opus erit, verba & in rebus inuſitatis, quod Græci ipſi faciunt, vtamur verbis interdum inauditis. Faciamus, tractando vſitatius verbum & tritius.*

§. XL. De antiquatis nouisque, quantum ſatis eſt, diſſerui, niſi hoc reſtat adden-

addendum, quod ad orthographiam Ciceronis pertinet, vſui hodierno ſæpe disſimilem. In editionibus operum Ciceronis ita ſcripta ſunt pleraque, vti fert ſæculi noſtri conſuetudo; & recte. Sic enim habendum eſt, vt ait Quintilianus: *Orthographia conſuetudini ſeruit, ideoque ſæpe mutata eſt.* Lib. I. Cap. 7. Ergo moleſte ſeduli ſunt, ſi qui hoc agunt, vt iisdem vbique litteris voces exhibeant, quibus Tullius ſcripſit: quamuis reprehendi non poſſit, in editionibus librorum id, quoad fieri poteſt, obſeruari, adiectis notis, quibus auctoris vſus ab hodierno discernatur. Sicubi vero principibus elegantioris doctrinæ viris placet, ad antiquitatem regredi, &, quod diu fuerat intermiſſum, vſui reſtituere; quo hi præeunt, ſequendum puto. Sic Ciceronem ſcripſiſſe *cauſſa*, *caſſus*, *diuiſſio*, Quintilianus teſtis eſt. Lib. I. Cap. 7. ex quibus *cauſſa* pro *cauſa* hodiernis criticis placet, *caſſus* & *diuiſſio* non item. Quæ vero ſint illa, quibus oblectentur clari philologi, quæue omittant, ex libris eorum diſcendum eſt, ſed ita diſcendum, vt a puero vel adoleſcente non ſtatim, quod vni placet aut alteri,

alteri, vſurpetur, ſed quod compluribus. Viris autem doctrina conſpicuis, quorum ſtudium philologiæ late enotuit, ideo plus licet, quod creduntur, quæ faciunt, docte facere, neque ab rebus eorum vel minutiſſimis conſilium abeſſe.

§. XLI. Sic vſus politiorum hominum eſto pro regula, a qua non temere recedatur, licet aliud & antiquitas ferat, & ipſa ratio Grammaticorum. *Triumphus* annon ex Græco θρίαμβος eſt? at nusquam thriambus vel triumbus ſcribitur, ſed *triumphus*, olim etiam *triumpus*, Cicerone teſte, quod eſt aurium conuicio in *ph* mutatum. Orat. cap. 48. Talium ingens eſt numerus, ab erudito Voſſio & aliis obſeruatus. Placet hoc loco Gifanii docta ſententia, quam præfatione ad Lucretium explicat: *De Græcis verbis, iisque omnibus, quæ græca ſunt origine, ſed Romana prorſus iam facta, recte exarandis, longe alia mihi, quam quæ vulgo eſt ſententia. Puto ea, quæ in vetuſtis codicibus vno conſenſu, licet Græca, Romano more ſunt exſcripta, itidem a nobis ſcribi debere, vt ſua cuique relinquatur & vindicetur conſuetudo. Quæ autem Romana iam ſunt vocabula, licet*

Græcia

Græciæ originem debeant ſuam, non ideo tamen ſcripturam ſequi debent. Eadem libertas & maior, in vocabulis pure latinis vſui adſeritur, hoc vel illo modo ſcribendis, declinandis, coniugandis: ſciteque, Priſcianus cenſet, vſum validiorem eſſe Probo, Chariſio, Celſo, Grammaticis omnibus. pag. 870. edit. Putſch. Oportet autem hoc de vſu accipere, non vulgi, ſed eruditorum, eorum inquam, qui clarum nomen ex hac philologia meruere.

§. XLII. Dicerem nunc de *idiotiſſmo* Ciceronis, qui duplex eſt, primum locutio, in qua nihil inſolens atque inauditum, niſi iuſto crebrior vſurpatio, deinde quæ aliquid per ſe habet, quod ſingulare. Verum hæc aptiore loco ſupra vidimus, vbi ſimul de vitiis diſputari poterat, ac de iis, quæ vitia per ſe nulla ſunt. Mihi vero iam diſſerendum niſi de iis non eſt, quæ Cicero recte adhibuit, ab aliis eodem iure non retractanda. Proximus itaque nunc locus ſit Germanismorvm apparentium, ſiue conſtructionum & formularum, quas Latini videntur a Germanis accepiſſe, quum hi potius ab illis acceperint. Dabo quædam ex orationibus

nibus Tullii, cetera huius auctoris, & reliquorum coniunctim, peculiari libro reservaturus. *Si tibi fortuna non dedit, ut. wenn dir das Glück es nicht gegeben hat, das.* pro Sexto Roscio cap. 16. *Ad quem morte eius diuitiæ veniunt, an welchen durch seinen Tod der Reichthum kömmt* cap. 31. *Habeo dicere, ich habe zu sagen* cap. 35. *Quum venit calamitas, wenn eine Plage kömmt.* pro Lege Manilia. *Hic Romæ, hier zu Rom.* Pro Archia cap. 3. *Vitam ab aliquo habere, das Leben von einem haben. Philipp. 2. cap. 24. Hoc est dicere, das ist zu sagen, das ist so viel gesagt als.* Cap. 28. *Quid est aliud Antonius? was ist er anders?* ibid. Ab his, & quæ huiusmodi sunt, in gratiam puerorum eruditi sibi temperant; superest, vt ipsa scholastica iuventus intelligat minus sibi, quam viris, circa talium vsum permissum esse.

§. XLIII. Sed & in illis decet consuetudini servire, quæ quidem nec *Archaismos* dixeris, nec *nouata*, nec *idiotismos*, nec *Germanismi* speciem habentia, sed RARA ac SINGVLARIA, & quæ integro sæculo semel fere aut iterum audiuntur, vt *legum datio, ignesco, insuauis, infan-*

infantes pueri inquo, ideoque, proque, munito, nauitas, tactio, tenebricus, vicanus. Nemo hoc oſtentet & præ ſe ferat, ſed vt ſingularia tantum obſeruet: quod contra fieri Gellius dicit, hisque verbis accuſat: *Plerique noſtrum, quæ remotiora verba inuenimus, dicere ea properamus non diſcere.* Lib. XVI. cap. 9. Quam in ſententiam hæc ab Iulio Cæſare Scaligero dicta ſunt: *Maxima igitur pars noſtrum, vt aliquid egregie dicere videretur, ſumtis dicendi formulis quibusdam e Cicerone ad eas animos noſtros, etiam importunis arceſſitisque temere argumentis applicamus. Sed & illud longe miſerius contingit, vt, quo eruditiores videamur, quod ſemel excidiſſet Ciceroni, ni noſtras orationes transferamus. Id quod, quum multi ambiant eamdem gloriam,* eodem periculo multis evenire neceſſe eſt, quo ex *vitio maximis incommodis ſæpe adfectus ſum.* In Hypercritico pag. 738. profecto illud iudicio Scaliger; tametſi nec ipſe, quantum ad latinam dictionem attinet, ſuæ regulæ & criticorum ſatis reſpondet, ſublimis magis atque argutus, quam accuratus.

§. XLIV. Sed his intellectis, tertiam

tiam nunc ad claſſem progredior, hoc eſt eorum, quæ ex Ciceronis libris petita, alieno loco applicantur. Græcas voces ſententiasque quanta copia inſeruerit, nemo ignorat. Fecit autem hoc non vsquequaque, ſed vel docendi cauſſa, vt in libris philoſophicis, vel vbi ad aliquem ſcriberet Græce doctum, atque his litteris fauentem, vel vt Græcis verbis ſententiam redderet explicatiorem. In orationibus certe, quantum potuit, hæc fugit, & exempla vix duo, ſi numeraueris, aut ſi plurima, tria oſtenduntur, quæ Buchnerus libro de commutata dictione adnotauit, addito hoc: *vix Ciceronem aliter potuiſſe.* cap. 8. n. 3. Licitum ergo eſt, Græca ſubinde adiungere, idque vel cum interpretatione Latina, vel hac omiſſa, prout locus fert; id enim ſimpliciter damnari non poteſt, etiam Græcis, Germanis, atque aliis conceſſum. Si qui vero promiſcue talia locauerint, nullo ſermonis diſcrimine expenſo, næ illi Ciceronis imitationem haud adſequuntur.

§. XLV. Admonet præſens locus, vt quæratur, de iis quid exiſtimandum

d ſit,

ſit, quorum ingenium Græca omnia in Latinis ſermonibus reiectat, etiam illa, quæ pro Latinis vſurpantur, Græcæ tantum originis: qualis fuit, qui *Petri* nomine relicto *Pomponius* vocari maluit cognomento Lætus, vir minime obſcurus, & Sebaſtianus Caſtellio, poſtmodum dictus Caſtalio, is qui vocabulis, *angelus*, *eccleſia*, *propheta* & ſimilibus vti timuit, ſubdiditque in locum eorum, *Iouis genius*, *reſpublica*, *Iouis fatidicus*, de quo genere adfectationis Voſſium cognoſce, libro IV. Inſtit. Orat. p. 6. Magno id argumento eſt, etiam inter Latinitatis cultores eſſe, qui ſubinde ineptiant, riſu, quam laude, hac quidem in re, digniores; quos tamen, ſi quis miſerabitur potius, quam ridebit, beneficium adflictis tribuet.

§. XLVI. De POETICIS vocabulis idem exiſtimandum eſt, idemque de PHILOSOPHICIS: quæ quidem ſuo loco decora ſunt, non autem quocunque. *Incidit ſane in orationem poeticæ quoque deſcriptionis neceſſitas:* (Plin. VII. ep. 9.) Sed ne crebro incidat, oratori cauendum eſt; quum autem incidit, non tam voces poeticæ requiruntur, quam poetæ ingenium

nium & inuentiones. Sequitur ergo, vt in proſa nihil *flammiferum*, *igniferum*, *ſpiniferum* admixtum ſit, aut *obſtippum* caput, hoc eſt ad alteram partem inflexum, aut *incinctum*, quod eſt, igni accenſum, aut quidquam ex horum ſimilibus: quæ quidem Cicero paſſim inſeruit, ſed vel in ſuis aliorumque carminibus, vel in philoſophicis diſputationibus, vel in hiſtoria; rarius in epiſtolis & orationibus. Compar eſt ratio SCHOLASTICAE Latinitatis, ſiue illarum vocum & locutionum, quas Grammatica, Rhetorica, Dialectica, ceteræque partes, peculiares, & quaſi proprias habent; vt, *nominatiuus*, *genitiuus*, *datiuus*; *coniecturalis ſtatus*, *definitiuus*, *eſſentia*, *moralis*, *qualitas*; quæ apud Ciceronem inter alia reperies. Tuto hæc imitaberis, ſed quod iterum admonuiſſe ſufficiat, ſuo loco.

§. XLVII. Sunt vero non nulla etiam ſecundum errantem Philoſophiam dicta, vt *Hercule*, *Medius Fidius*, *Iuppiter*, cet. quibus quidem non nulli quoque Chriſtianorum vſi ſunt, omiſſa ſuperſtitione, vt idem ſint hæ voces, ac *certe*, *mihi crede*, *Deus*: ſed rectius, mea quidem

ſententia, paganis ingeniis etiam hæc relinques. Etenim magni intereſt ad orationis commendationem, vel certe oratoris, aurium cauſſa nihil, quod poſſit moleſte audiri, ex paganis formulis adferre. Quæ autem eiusmodi ſunt, vt nullius animum offendant, licet ex ſuperſtitione alioue errore nata ſint, poſſunt ea citra reprehenſionem admitti: vt, *augurium*, de qualibet animi diuinatione, *auſpicium*, de quocunque incepto: in quibus vſus dudum effecit, vt auditis iis, origini nemo attendat.

§. XLIIX. Neque offendunt animum ea ſolum, quæ cum errore dicta ſunt, ſed quædam ex iis etiam, quæ, quum ſint honeſtæ originis, ſequiorem ad notam deſciuerunt: Ex hoc ordine ſe offerunt *ſecta* & *hæreſis*, quibus bonam in partem vti Theologi recte addubitant, quia nomini vitium ex diutina conſuetudine adhæreſcit. Quæri viciſſim poteſt, quæ malæ olim notæ fuerunt, poſtea bonum in cenſum ſuſcepta, cuinam conſuetudini morigerentur, antiquæ, an quæ nunc obtinet? Sic *infucatum* a Cicerone dicitur, quod eſt fuco infectum, valde fucatum;

catum; *humile*, quod humi iacet, quod demiſſum, abiectum, tenue, vile, nulla virtute præditum. Quid alii probent, ipſi viderint: ego vero his etiam vocibus, & quæ præterea dubie accipiuntur, publico ſermone nolim vti, niſi ſic, vt ex coniunctis ſynonymis, aliisue verbis, mea ſententia ſatis eluceat. Priuatim verba facturus, vel ſcripturus epiſtolam, aliis alia loquor, & ab reliquis eos diſtinguo, qui & me norunt, & antiquam latinitatem. Quæ in ſacris negotiis aliter, quam ex vſu veterum, uſurpantur, communiter a Theologis recepta, vti non reprehendo, ita nec imitor, ſed media via ingrediens, vtor quadam per ſynonyma cautione. Sunt in eccleſiaſticis his aliqua, quæ per aliud vocabulum æque plene reddi vix poſſunt, vt *humilitas*, eximia Chriſtianorum virtus, cui Romani, vt ignotæ rei, nomen haud inuenerunt: hæc autem vel circumſcribo, vel, ſi ſubito loquenti excidunt, aut neceſſaria etiam videntur, addo perſpicuitatis cauſſa, non autem contemtus: *vt loquuntur Theologi*, aut ſimilem in modum.

§. XLIX. Sed plura reſtant ex

generere illorum, quæ alieno loco applicantur. Stilo vſus eſt Marcus Tullius vtplurimum Attico, interdum Aſiatico quoque & Laconico. Ad Aſiaticam dictionem quædam orationes excedunt, inprimis quas iuuenis dixit: de quo Quintilianus in Dialogo cap. 22. *Primus excoluit orationem, primus & verbis delectum adhibuit, & compoſitioni artem, locosque lætiores attentauit, & quasdam ſententias inuenit: vtique in his orationibus, quas ſenior iam, & iuxta finem vitæ compoſuit, id eſt, poſtquam magis profecerat, vſuque & experimentis didicerat, quod optimum dicendi genus eſt. Nam priores eius orationes non carent vitiis antiquitatis. Lentus eſt in principiis, longus in narrationibus, otioſus circa exceſſus, tarde commouetur, raro incaleſcit: pauci ſenſus optimi, & cum quodam lumine terminantur.* cet. Habeo quidem, quæ in hoc teſte non adprobem: quod autem de longis narrationibus dicit, otioſisque exceſſibus, nihil in eo mutandum puto. Vt itaque pueris & adoleſcentibus licet, Aſiatice ſcribere, quo verborum copiam addiſcant, rebus ipſis excutiendis nondum maturi, ita vitio

ſene-

ſenectuti vertitur, aut virili ætati, hoc adoleſcentiæ ſtudium æmulari. (Cic. in Bruto cap. 95.) Quæ ſenex Cicero elaborauit, ſi quid in iis inuenies, quod ab Aſiatico ſtilo prope abeſſe videatur, ſcias, Aſiaticum confeſtim dici haud oportere, quod eſt copioſum & amplificatum, ſed quod ſine rerum ponderibus tale eſt, verbis tantum inani compoſitione aceruatis. Interim nec Atticum illud genus, quod longioribus periodis incedit, nimiumque elaboratum ac floridum eſt, alibi, quam in orationibus, facile commendauerim, niſi in iis ſermonibus, & nominatim in epiſtolis, quæ ſimilitudinem aliquam orationum habent, vti ſunt, quæ ad magnos & illuſtres viros ſcribuntur. Laconismus inter amicos conuenit, aut in rebus ad hiſtoriam & philoſophiam pertinentibus, quamquam & hic Attice licebit. Qui vero ſine vllo diſcrimine Ciceronem ſectantur, quem cognouimus pro ætate & re diuerſe locutum, videant illi, ne longe abſint ab ea regula, ad quam ſe conformare imitatio debebat.

§. L. Eſt quoddam artificium, pro magnificis verbis ſimpliciora interdum

eligere, iis præsertim locis, vbi dubium nemini est, potuisse nos altius adsurgere. Etenim *vt in pictura lumen non alia res magis, quum vmbra commendat, ita orationem tam submittere, quam attollere decet.* Plin. III. ep. 13. *Licebit* itaque *interdum notissima eligere & certare cum electis.* idem IX. ep. 9. n. 3. *quia vim rebus aliquando ipsa verborum humilitas adfert.* Quintil. VIII. cap. 3. & Dionys. Longinus περὶ ὕψες Sect 31. pr. Atque diligentem hanc negligentiam in Cicerone plurimis locis obseruo, quam tu, quisquis studes Ciceronianus esse, ad imitationem tibi proponas, quia plus in eo artis atque iudicii est, quam ostentationis.

§. L I. Possunt etiam ad stili diuersitatem istæ formulæ referri, quibus in adloquendo vtimur, siue prosphoneses orationum, & epistolarum inscriptiones atque clausulæ: in quibus Ciceronem sequi non obligamur; immo necesse interdum est, non sequi. In orationibus vno fere vocabulo contentus, *Auditores*, dicit, aut *Patres conscripti*; idque non initio, seu primo vocabulo, sed post vnam aut alteram vocem collocat, aut commate ali-

quo,

quo, vel pluribus etiam finitis. A qua consuetudine qui abeunt, pluresque adloquendi formulas adducunt, etiam in fronte orationis positas, non est, quod eos magnopere corrigamus, iuuenes præsertim, quos breuior prosphonesis minus decet, quam graues oratores. Pari cautione in epistolis opus est, ne, quod inter æquales & familiares licito fit, idem & alii adfectent, vt: *M. T. Cicero C. Cassio S. P. D.* Scio, sic inferiores olim ad superiores etiam scripsisse, & ad summos Principes, vt ex Plinii ad Traianum epistolis constat: verum id hodie in vitiis ponitur, quia non minus familiare habetur, quam verbum VALE Romanis erat, in fine epistolarum additum: quod vocabulum obseruaui, Plinium in omnibus epistolis adiecisse, exceptis, quæ decimo libro exhibentur, ad Imperatorem Traianum scriptæ. Familiaritatem autem, an id verbum indicaret, quum dubie cogitassem, confirmauit hanc mihi coniecturam Macrobius, de Augusto Cæsare hæc tradens. *Exceptus est a quodam cœna satis parca & quasi quotidiana: nam pæne nulli se inuitanti nega-*

 bat.

bat. Post epulum igitur inops ac sine vllo apparatu discedens, VALE *dicenti hoc tantum insusurrauit:* NON PVTABAM, ME TIBI TAM FAMILIAREM. Saturn. II. cap. 4.

§. LII. Vbi de stili diuersitate cœpi dicere, iisque formulis, quæ pro sæculi vsu mutari possunt, addam de VOCABVLIS HONORVM ac DIGNITATVM, variorumque ORDINVM: vt *nobilissimus*, *clarissimus*, *amplissimus*, *magnificus*, *excellentissimus*, *illustris*: in quibus usurpandis decet sæculi morem intueri, & quem *curiæ stilum* appellant. Valent ea, vt nummi, nec oportet appellationes easdem ad eamdem rationem exigere, easdemque poscere conditiones, quas olim requirebant. Etenim si hoc vrges, cessabunt per multa nomina, variis muneribus tam sacris quam Ciuilibus indicata, vt *sacerdos*, *consul*, *vir consularis*; multa etiam, quæ indigne feruntur vocabula, instaurari ex antiquo vsu debebunt, vti est *pueri* appellatio, quam hodie vix quisquam sustinet, qui vndeuiginti annos aut duodeuiginti natus est, multo minus senior aliquis, aut seruus. At nemo hoc

Roma-

Romanorum indignabatur, Cæſarque Octauianus XIX. annos habens, *egregius puer* Ciceroni vocatur. libr. X. ep. 28. adde libro XI. ep. 7. In his, quæ dixi, & quæ ſunt eiusdem generis, ita nos inſtituere debemus, vt, qui alibi, quam Romæ, alioque ſæculo viuimus, de antiqua conſuetudine tantum mutemus, quantum politior cœtus mutandum exiſtimat.

§. LIII. Sed in illa claſſe, in qua nunc occupor, aliud ex alio ſe offert, quod, quum recte a Cicerone ſit collocatum, ab imitaturis corrumpitur. Atque iam aliquid proferam, quod a Philologis fere neglectum ſentio, nominatim a Lexicorum conditoribus, & qui indices varios ad claſſicos auctores dederunt. Mulra ſane reperio, vt apud alios, ſic apud Ciceronem etiam, quæ aliter cenſenda ſunt, ſi contexta leguntur oratione, quam ſi diuulſa. Tale eſt: *ex flammis ac ferro eripere.* Catil. III. pr. Sola hæc, *ex ferro eripere*, dubito an dicatur. Alibi *Domi militiæque cognitus* dicit; *militiæ cognitus* non dixiſſet. *Minatio*; ſeorſum vox poſita, non eſt perinde grata, ac in illa compoſitione: *exſecrationes, admira-*

mirationes, minuationes. de Orat. II. cap. 71. Ita oratione Philipp. III. extr. *His auctoribus & ducibus, diis iuuantibus, nobis vigilantibus, & multum in posterum prouidentibus, populo Romano consentiente, erimus profecto liberi brevi tempore.* Poteſt ne ergo ſic dici: *Nobis vigilantibus erimus liberi?* Adducuntur a nonnullis Grammaticis id genus exempla, vt euincatur, duos ablatiuos, quos abſolutos vocant, poſſe ad perſonam ſequentis verbi referri, vt: *me veniente, vidi rem omnem,* pro *ego veniens vidi.* Et in Nova Methodo Doctorum Pariſienſium ipſe Tullius aduocatur, qui dixerit: *nobis vigilantibus erimus liberi.* Sint ſane quædam exempla talia reperta, quæ tamen erunt pauciſſima; certe illud, quod e Cicerone producunt, e contextu diiudicandum eſt, extra quem Cicero non attuliſſet. Hac vi conjunctæ orationis non intellecta, multi multa confundunt, & phraſes fingunt, auctore nullo.

§. LIV. Eius coniunctionis exempla, quæ perperam diuidas, apud ſcriptores etiam alios multo numero reperiuntur, (ne vnius Ciceronis licentiam appel-

pelles,) quibus equidem recensendis hunc locum non destinaui; proferam tamen ad illustrandum aliqua. *In sanguine, ferro, ac fuga versari*, Sallust. Iug. cap. 14. Hinc *in ferro versari* male coniungitur. Et ibid. cap. 46. *Pacem an bellum gerens*. Ex quo *pacem gerere* non construitur. *Iuuenis, genere, forma, celsitudine corporis*, optimis studiis, *optimoque ingenio instructissimus*. Velleius Paterc. 2. Cap. 94. Sed minus latine dixeris: *Genere instructum esse*. Sic illud: *Quis nostrum idem curæ, idem sudoris sumit?* Plinius paneg. Cap. 77. Sed *aliquid sudoris sumere*, vbi legitur? *Præoptabat, immerito, quam iure violari*. Curt. libro V. cap. 12. 5. Num recte dicatur, *iure violare*, dubito. Idem auctor Lib. IV. Cap. 1. 8. *Iam Susa, iam cetera ornamenta belli, victor occupaturus est*. *Sed caussam belli occupare* Curtius non dixisset. Sed quæ hactenus exempla vidimus, talia sunt, quæ per ellipsin haud expediueris, quia non video locum, quo vocem aliquam inseras: addam itaque, quæ rationem ellipticam admittant. Annibal apud Liuium libro 35. cap. 19. *Odi, odioque sum Romanis*. Post *odi* subaudi-

auditur *Romanos*. Cic. 13. ep. 4. ad diuersos: *Hæc eo ſpectant, vt te horter & ſuadeam*, hoc eſt, *ſuadeam tibi*. Cæſar libro 6. de B. G. *Neque iis petentibus ius redditur, neque honos vllus communicatur*. Supple: *cum iis*, nam *communicare alicui* non dices: quod quidem Cæſari libro 3. cap. 18, de B. C. ſed falſo tribuitur. Vid. Gronouius libro 2. obſeruat. 6. & Cellar. not. ad h. l. Cæſaris. Seneca de Tranq. cap. 11. *Gladiatores inuiſos habemus, ſi omni modo vitam impetrare cupiunt; fauemus* (ſcil. ipſis) *ſi contemtum eius præ ſe ferunt*. Auſonius panegyrico, quem Gratiano dixit, ineunte: *Ago tibi gratias; ſi poſſem, etiam referrem*. Num quis hæc ita diuidat, vt *gratias referre* dicat? Fit igitur id propter communitatem iuncti ſermonis, (ἀπὸ κοινȣ̃) quod in exemplis iſtis & ſimilibus obſeruamus, nec ſeparatim Latina ſunt, quæ ſunt connexo & indiuiduo ſermone. Plura de hoc diuidendi vitio cognoſces infra, quum ad ea venero, quæ falſo & ab re Tullio tribuuntur.

§. LV. Exſiſtunt inde quoque (qui contrarius fingendi modus eſt) falſæ vocabulorum differentiæ, de quibus Auctor

non

non cogitauerat. Sic libro III. Tusc. Quæst. legitur: *Tantalo prognatus, Pelope natus.* Differuntne *natus & prognatus?* omnino differunt, non autem vbique, sed hoc Ciceronis loco & vsu; estque alia differentia vniuersalis, alia singularis, siue, quæ tantum ibi valet, vbi studium distinguendi perspicitur: Quibus itaque locis nihil distinguis, *natus* & *prognatus* promiscue ponas licet, quæ idem significant, nisi quod vsitatius prius est. Tale est etiam hoc exemplum ex libro 9. ep. 14. *Tantum accessit, vt mihi denique nunc amare videar, antea dilexisse.* Hac vtique compositione plus est *amare* quam *diligere:* quæ distinctio & aliis locis apud Ciceronem obseruatur. Errabunt autem, nec Ciceronem imitari dicentur, qui vitiosa hæc putabunt: *parum amare, valde diligere.* Nam extra coniunctionem illam vis distinctionis perit, idemque est *amare*, quod *diligere*. Nisi forte Ciceroni vitium velis obiicere, quum hæc dicit: *Si quidquam me amas, hunc locum ama.* ad Att. V. Ep. 17. Id est, si paullulum me amas. *Tuam quidem & in agendis nostris rebus, & in consiliis ineun-*

eundis, & mihi dandis, in ipsis literis, quas mittis, beneuolentiam, diligentiam, prudentiam, mirifice diligo XII. Ep. 33. Num quid aliud hoc loco est *diligere*, quam *amare?* Auget quidem vim verbi particula *mirifice*, & quæ adduntur præterea, *valde, admodum, vehementer;* sed non augent magis, quam quum eædem ad verbum amo accedunt, vti fit apud eumdem Ciceronem.

§. LVI. Res paucis Exemplis luculenta est; sed vnum adhuc cognosce. *Aegritudinem* & *ægrotationem* hoc modo *noster* distinguit: *Vt ægrotatio in corpore, sic ægritudo in animo nomen habet, non seiunctum a dolore.* Tusc. Quæst. III. Cap. 10. Verum qui hoc dixit, idem ille Cap. 4. sic sentit: *Nomen insaniæ significat mentis ægrotationem & morbum.* Vides, quod alio loco distinxerat, alio negligi, & ægrotationem de animo dici. Vicissim *ægritudinis* vocem de morbo corporis, etsi non apud Ciceronem, at alibi reperimus, vti Lexica probant. Vbi tamen notandum est, ægrotationem ad corpus, ad animum ægritudinem, vt plurimum referri. Tenenda itaque regula est, inter eruditos

parum

parum adhuc obſervata, poſſe quædam, quæ ſunt aliquo loco diſtincta, alibi promiſcue poni, ita tamen, vt crebrius vſurpemus, quod vſu crebriore apud idoneos auctores inuenitur.

§. LVII. Sæpe Synonyma quoque numeri oratorii, vel emphaſeos cauſſa iuncta, legentium errore ſic accipiuntur, vt quæ diuerſe ſignificent. *Otioſum eſſe*, & *nihil agere*. Tullius noſter coniungit, Cæſari, inquiens, *bellum neceſſitas, faſces ſenatus dedit. Otioſo vero, nihil agenti, priuato, quando imperium ſenatus dedit?* Philipp. X. Hæc Synonyma hoc loco ſunt, ſed non omni in Oratione: nam Attilius apud Plinium cum ingenio, dicit: *Satius eſt, otioſum eſſe, quam nihil agere.* lib. I. Ep. 9. Vocatur hæc figura Paradiaſtole, qua non tantum Synonyma differunt, ſed idem vocabulum a ſe ipſo. Nam *Scipio dicere ſolebat, nunquam ſe minus otioſum eſſe, quam quum eſſet otioſus.* Cic. de Off. III. Cap. 1. Scilicet *otioſum eſſe* ſignificat *nihil agere*, ſeu *tempus inutiliter terere*, quotiescunque hunc ſenſum is voluerit, qui loquitur; vbi noluerit, erit idem, ac ab ordinario & moleſto

labore interquiescere, & vel Musis, vel aliis iucundis rebus, operam dare.

§. LVIII. Nonnunquam inter Synonyma intercedunt particulæ, *&*, *aut*, *neque*, & similes, quæ non semper indicio sunt, particulam, quod antecedit vocabulum, diuersum illud natura sua esse ab eo, quod sequitur; Aliquoties apud Ciceronem hæc sunt, *doctus & eruditus*: *eruditus & doctrina excultus*: Synonyma certe, &, si quis voluerit, perinde significantia. Neque firmum est, quod opponitur, Ciceronem aliquo loco hæc distinguere: ad id enim responsum est paullo ante, & ipse Cicero libro de Claris Orat. dicit, Pisonem Græcis *doctrinis eruditum* fuisse, qua vocum coniunctione quid vult aliud, quam vniuersalem haud esse, sed certo loco adstrictam, *docti & eruditi* distinctionem. Nec plus est differentiæ in *pigritia*, *ignauia & inertia*, quamuis aliquando per particulam *aut* disiungi videantur, vt Lib. I. de officiis: Ne *aut ira exsistat aut cupiditas aliqua, aut pigritia, aut ignauia, aut quid tale appareat.* Alibi sine particula *aut* hoc dicit: *Quod si cessabis, lacessam, ne tua ignauia etiam*

(mihi)

(mihi) *inertiam adferat*. Hoc loco ignauia & inertia sunt Synonyma, noluitque Cicero vocem ignaviæ bis ponere, is, cui accidere non poterat, vt verba deessent.

§. LIX. Talia sine caussa sæpius distingui ab iis videas, qui de vocum differentiis scripserunt, inter quos est Ausonius Popma, copiosior ceteris, addo & accuratior, in multis tamen corrigendus, vbi se Ciceronem sequi putat, aliosque scriptores classicos, qui, si viuerent, Popmæ differentiis reclamarent. Neque is tantum illis locis deceptus est, quibus propter aliquam vocum coniunctionem lapsus facilior erat, vt sunt, *festinare & properare*, *contemnere & spernere*, *fallere & decipere*, aliaque, in præcedentibus partim dicta; sed in iis etiam, quæ nude & sine addito synonymo ponuntur. Legerat apud Ciceronem, *cervices frangere*, quod est, superbiam alicuius infringere; atque his lectis constituit, vocabulo *Ceruices* in plurali, seu multitudinis numero, superbiam significari, in singulari collum. Eumdemque errorem Servius errauit, cuius hæc sunt ad lib. II. Æneid. v. 707. *Ceruix, quum numero singulari dicitur, col-*

lum ſignificat; ſi plurali vtamur, ſuperbiam oſtendimus, vt in Verrinis Cicero: FRANGERE CERVICES. Secutus itaque eſt Popma Seruium, ſed errantem: nam veteres pluralem tantum habuerunt, vtroque ſignificatu adhibitum, & primus Hortenſius, Varrone teſte, ſingularem addidit, quem recentiore ætate, ſiue argenteo ſæculo, cum plurali promiſcue poſuerunt.

§. LX. De Synonymis autem, priusquam hoc argumentum deſeram, notandum primo eſt, quædam ſic eſſe Synonyma, vt non plane ſint idem, nec poſſint ſimpliciter conuerti, ſiue, quorum alterum altero ſignificat latius; deinde quædam eſſe prorſus eiusdem ſignificationis, ſeu, quorum vtrumque locum inuenit, vbi alterutrum congruit. Prioris ordinis quæ ſunt, cum iudicio diſtingui poſſunt ac debent, etſi certo modo ſunt eadem: poſteriorem autem ad claſſem quæ pertinent, perperam a Popma vel aliis diſtinguuntur, licet origo & etymologia diuerſa ſit. nam vſus facit Synonyma, non ſola etymologia. Idque quum ſit a multis admonitum, miror, inter

inter eruditos etiam inueniri, qui nolint in ſermone Latino, immo nec alio, vocabula tolerare, quorum natiua vis eo loco, in quo verſantur, applicari non poſſit: Rogarem hos, cur non *parricidam* dici prohibeant, qui non patrem, ſed matrem occidit, *infantem* qui fari poteſt, *candidatum*, qui atra veſte amictus: aut cur ſinant particulam *equidem* cum alia quam prima perſona conſtrui, quum ſit ex *ego* & *quidem* conflata, quam etiam compoſitionem plerumque ſequitur.

§. LXI. Atque talia longa ſerie cumularem, ſi non eſſet ſuperfluum, & ab aliis factum. Tandem & iis occurrendum puto, qui negabunt, Ciceronem duo vocabula idem plane ſignificantia, vel plura iunxiſſe, ſolo ſono diuerſa. Dicent, ſi quis tautologiam Ciceroni tribuat, iniquum iudicem aduerſus tam excellentem magiſtrum eſſe. Verum ego duobus verbis, quod res eſt, reſpondebo. Eſto, Ciceronem coniungere, quæ nihil quidquam diuerſa ſint: ſi fecit hoc propter numerum, aut emphaſin aliquam ſermonis, ecquis tautologiam dixerit? Fit enim, vt animi quadam contentione,

ſingularique adfectu, eamdem rem pluribus vocibus exprimamus, etiam idem ſignificantibus: quæ cum per ſe diuerſæ non ſint, diuerſæ tamen ex mente dicentis fiunt, redditque iunctura veluti nouas, ſecundum illud Horatii A. P. v. 47.

Dixeris egregie, notum ſi callida verbum
Reddiderit iunctura nouum.

Fingam deinde, (quod aliqui verum putant) nulla vocabula, quæ Cicero coniunxit vſpiam, eſſe perfecte Synonyma, hoc eſt, quæ non aliquid ſaltim differant. At aliud eſt, quærere, annon quædam ex his (non dico, omnia) plane Synonyma nobis ſint, quæ Ciceroni non plane fuerunt, ſed aliquo modo. Sane veriſſimum eſt, primis Latinæ linguæ magiſtris, & maxime Ciceroni, multarum vocum differentiam notam fuiſſe, quam nos ignoramus. Quorum itaque Synonymorum diſcrimen tenuius, ſubtilius, obſcuriusque eſt, quam vt adſequi noſtro poſſimus acumine, ſatius erit iis indiſcriminatim vti, quam differentiam licentiore ingenio comminiſci. Ex quibus manifeſto conſtat, quales ſint imitatores, qui hoc negligunt, ſibique aut aliis

leges

leges præſcribunt, Latina in ciuitate nunquam receptas: qua pertinent multi ſcholæ magiſtri, qui diſcipulo in oratione expungunt, quod is eodem iure poſuerat, quo illi aliud reponunt, Ciceronis imitationem, neſcio quam, indocte flagitantes.

§. LXII. Hæc paullo verboſius interpretatus, ad quartam iam claſſem accedo, illa diſcuſſurus, quæ falſo vel dubie Ciceroni tribuuntur, nec idcirco ſunt imitanda, niſi auctoritate alius ſcriptoris muniantur. Breuiter autem huic rei ſatisfaciam, vt quæ copiam minus deſiderat. Quædam ad Ciceronis auctoritatem falſo dubieque referuntur, quæ apud alios ſcriptores idoneos in vſu ſunt: hæc adhibere non licet ei, qui vult vnius Ciceronis imitator eſſe, hoc eſt, mancipium, ſeruum pecus. Vitabit ergo inter cetera ſubſtantiuum *contemtus*, Cæſari & Liuio vſitatum, pro quo Cicero habet *contemtio*. Nam ſuſpectum eſt, quod ex his Senecæ verbis obiicitur: *Gladiatores, ait Cicero, inuiſos habemus, ſi omni modo vitam impetrare cupiunt; fauemus, ſi contemtum eius præ ſe ferunt.* De Tranq. cap. XI.

ita ex Ciceronianis fragmentis Nizolii Lexico addidit Iacobus Cellarius, qui hoc opus edidit auxitque. Putat autem cum Lipſio Chriſtophorus Cellarius in Curis ſecundis Antibarbari, Senecam non verba Ciceronis expreſſiſſe, ſed ſenſum eorum, quæ in Miloniana habentur, cap. 34. vbi *acriter ſe ipſos morti offerre* dixit, quos Seneca dixit *contemtum mortis præ ſe ferre*. Fugiet etiam iuratus Tullii ſectator (vt aliud addam exempli gratia) adiectiuum *internus*, quod eſt Senecæ, Plinii, Taciti, aliorum. Nam codices Ciceronis, qui id exhibent, ſequuntur errore aliquo Lambinum, qui minore charactere adpoſuerat, *ex ignis externi atque interni communione*: quæ, tamquam Tulliana eſſent, eodem typo, quo Tullii verba, aliæ editiones expreſſerunt, quod itidem dicto loco Cellarius adnotauit. Reſpuet etiam talis homo Ciceronianus hanc locutionem: *alicui aliquid iniungere*: ſic enim Ciceronis quidam æquales habent; ipſe non habet.

§. LXIII. Plura talia ſunt, immo plurima, a quibus ſoli Ciceronis ſimii ſtilum retrahant; ceteri tantum id vitent,

tent, quod nec apud Ciceronem eſt, nec apud alios aurei aut argentei ſæculi ſcriptores, niſi falſa vel controuerſa lectione, vel vera quidem, ſed vſu philologis minus probato. Ita Ciceronis vocabulum perhibetur *floccifacteon*, libro 1. ad Att. ep. 13. de quo quidem Nizolius in Lexico, & ex aliorum ſententia: *Vox eſt Latina, Græcorum more inflexa: alludit enim ad* φισοφιτέον, *quaſi dicat, non debemus facere flocci, & dignos exiſtimare iſtos conſulatus, in quibus adſequendis tantum ſtudii laborisque ponamus.* Contra Voſſius libro IV. Inſtit. orat. p. 19. *Nec tamen omnia illa Ciceronem auctorem habent, quæ huic tribuuntur ab hominibus eruditiſſimis, quale eſt floccifacteon, quo modo Malaſpina & alii legendum putant. At vehementer ea mihi vox ſuſpecta eſt, cum aliis de cauſis, tum quia, ſi hac vſus foret, tam inſolentis compoſitionis meminiſſet Fabius, aut Soſipater, aut Diomedes, aut Priſcianus, aliusue eorum, qui de vocibus nouatis egerunt.* Sed hoc mitto vocabulum, ad ficta referendum, de quibus ſupra monui. Non deficiunt alia, vt *indoloria*, quod alii legunt, *indolentia*, alii *indolia*. Voſſ. d. l. *curantia*,

primæ declinationis nomen, quod habet Nizolii Lexicon; alii ſcribunt *de noſtra Vrania.* *Septemdecim* non magis Latinum videtur, quam octodecim & nouemdecim: auctor tamen in Lexicis laudatur Cicero VII. Verr. cap. 47. *Septemdecim populi Siciliæ:* & Agrar. II. cap. 7. *per tribus ſeptemdecim.* & Liuius XXXVIII. cap. 33. Septemdecim interfecti ſunt. Ita Ciceronis verba Gruterus, Liuii vero Gronouius, expreſſerunt, quod ideo ſe notare dicit Cl. Cellarius, ne quis, quia quibusdam libris numeri leguntur, XVII, hanc vocem cum eius ſimilibus octodecim & nouemdecim in dubium vocet. in Fabri Lexico ad voc. *Decem.* Mutatum certe a Grutero & Gronouio video illum numerum XVII; recte autem an ſecus, liceat mihi quidem dubitare. Priſcianus negat, minorem numerum ita maiori præponi poſſe, vt *ſeptemdecim* dicatur. quod tamen fiat vsque ad ſedecim; vnde ſic numeretur: *vndecim, duodecim, tredecim, quatuordecim, quindecim, ſedecim, decem ſeptem, decem octo,* (*vel duodeuiginti*) *decem nouem* (vel vndeuiginti.) Vbi addit, etiam interpoſita

ſita coniunctione hoc modo numerari: *decem & vnum, decem & duo.* cet. p. 1351. edit. Putſchii. *Cæli*, plurali numero, in fragmentis Ciceronis vulgo legitur, ad ſententiam autem Ciceronis verba illa, in quibus ea vox conſpicitur, non pertinere, Voſſius, Cellarius, pluresque docuerunt. Quum igitur præter vnum Lucretium nemo ſic loquatur, ad proſam trahi non debet, niſi quod aliquid eccleſiaſtico ſtilo & philoſophico dandum eſt, cui plus licet, quam ciuili dictioni. *Conglaciare*, metaphorico ſenſu, ſi ſolis Lexicis contentus ſis, Ciceronianum putes: eſt autem Cœlii ad Ciceronem. *Expectorare* apud Nizolium & Ciceroni & Ennio tribuitur, quod ſuum agnoſcit ſolus Ennius. *Verſutiloquus* eumdem Ennium auctorem habet; & Fabri Theſaurus Ciceronis nomine tuetur. *Adſerere* pro adfirmare Nizolius ex tertio libro de officiis arceſſit, quod eſt argentei ſæculi, ac ne ſic quidem eruditis philologis vſitatum. *Multiſſimus* pro plurimus, Bembus putauit, ſe apud Ciceronem reperiſſe, ſed corrupto loco deceptus eſt. Voſſ. de Vitiis ſerm. & libro II. de Anal. cap. 24.

§. LXIV.

§. LXIV. Neque variis tantum lectionibus fit, vt error exsistat, sed etiam culpa describentium, LEXICOGRAPHORVM, GRAMMATICORVM, aliorumque: quorum hic illius fide, illius immo fraude decipitur, ipsis auctoribus non consultis. Saepe traiectio vocabulorum parit vitium, vel facit, vt auctori aliquid adfingatur, quod quidem vitium dici non potest, neque tamen debet huic auctori, aut illo in loco tribui, qui citatur. Saepe enim turbata distinctione, vel dempto quodam vocabulo, aut leuiter immutato, tale quid oritur. Prioris generis est *sponte sua, crede mihi*, quod apud eos etiam inuenio, qui solum Ciceronem, vt aiunt, imitantur. Ciceroni vero placuit, *mihi crede, mea sponte*, ne poetico numero locum in prosa concederet, quod quidem fecit aliquibus exemplis, sed praeter opinionem, vt principio dissertationis monui. Etiam in Fabri Lexico, cuius accuratior editor fuit Cellarius, (quem virum, errat, si quis iudicat soli Ciceroni deuinctum fuisse) sub voce *complector* sic inuenis: *Da te homini, complectetur, crede mihi.* Cic. II. ep. 8. Euoluas

uas autem epiſtolarum librum, earum, quas ad familiares vulgo dicunt, & inuerſo leges ordine: complectetur, *mihi crede*. Quæ quidem verba poetico fluunt metro, auctore autem non cogitante. Cœlius ad Ciceronem libro VIII. ep. 17. *Sed crede mihi, perire ſatius eſt, quam hos videre:* dixi autem, non de Cœlio, ſed de Cicerone. Addo, frequentiſſimam eſſe pronominis præpoſitionem, quum contrarium exemplum præter vnum aut alterum non exſtet. In eodem Lexico vides, *ſponte ſua* Cornelio Nepoti tribui, qui non ita, ſed ordine habet conuerſo: *ſua ſponte profectus eſt.* Ex altero genere, quod eſt turbatæ diſtinctionis, & mutatæ alicuius vocis & conſtructionis, ſequentia ſunt: *Si dubium eſt, poſſe te illius regni potiri.* Nizolius. Ego vero dubitans, num Cicero poſt dubitationem adfirmatiuam accuſatiuum cum infinitiuo poſuerit, euolui epiſtolam a Nizolio citatam, (libro I. ep. 7.) & legi: *Nos quidem hoc ſentimus, ſi exploratum tibi ſit, poſſe te illius regni potiri, non eſſe cunctandum; ſi dubium, non eſſe conandum.* Verba hæc, *ſi dubium,* non cohærent conſtructione Gram-

Grammatica cum iſtis, *poſſe te potiri*, ſed ſenſu tantum: debet autem ellipſis ita ſuppleri, vt particula cum verbo ſubaudiatur: *ſi dubium*, an poſſis potiri, *non eſſe conandum*. In Horatii Turſellini noua editione exemplum hoc habes: *Dubito, ei eſſe nuntiatum*. Orat. pro Milone cap. 17. at ipſam orationem inſpicienti illa ſe offerunt: *ſed ſubito ei eſſe nuntiatum* (dixit.)

§. LXV. Feci ſupra illius Grammaticæ mentionem, quæ titulum ſibi præfigit: *Noua methodus doctorum Pariſienſium:* & exemplum ex ea notaui, quod erroris euidentiſſimi* eſt, eorum in numero, quibus exceptionem docent ab regula de duobus ablatiuis abſolutis, ſiue conſequentiam deſignantibus. Faciam hoc loco, vt intelligatur, plerisque exemplis iſtam nouam methodum fallere, quibus exceptione illa vtitur. *Te volente, miſiſti*. Quintil. quarta declamatione. pro, *tu volens, miſiſti*. Habet autem Quintilianus: *Ibit in aciem, te volente, miſſusque fortiter faciet*. Sed hoc transeat, quia Quintiliani eſt. Ex Cicerone hoc adfingitur: *Se audiente, locuples au-*

ctor

ctor scripsit Thucydides. pro, *Thucydides audiens.* Audi vero Ciceronem: *Antiphontem Rhamusium similia quædam habuisse conscripta, quo neminem vnquam melius orauisse capitis causam, quum se ipse defenderet, se audiente, locuples auctor scripsit Thucydides.* Hæc ita construe: Locuples auctor scripsit Thucydides, neminem vnquam eo (Antiphonte Rhamusio) melius orauisse capitis caussam, quum se ipse defenderet (ille Rhamusius orator) se audiente, h. e. Thucydide. De Claris orat. cap. 12. Talium exemplorum, quæ ficte dicuntur Ciceronis, pleni multorum libri sunt, quos refellere, vel exempla omnia colligere, est Augiæ stabulum purgare.

§. LXVI. Neque dimittam vero libellum eum intactum, qui Lipsiæ cIↃIↃ XXXIV. excusus est, siue dialogum de CICERONE RELEGATO ET REVOCATO, quem nactus sum, antea non visum, beneuolentia illustris cuiusdam Viri, aulæ Regiæ Ministro, harum deliciarum docti & intelligentis æstimatoris. Multa hic Ciceroni obiiciuntur, partim ex morum genere, quibus non immo-

immoror, veriſſime nonnunquam iudicatis, partim quæ ad Latinitatem pertinent: de quibus ita ſentio, multa immerito deriſa eſſe, cetera mire deprauata. In his illud eſt: *Cæciliam ſaluere iubebis, & valebis a meo Cicerone.* quod inuerſis vocibus apud Ciceronem eſt: *Valere Cæciliam iubebis, & ſaluebis a meo Cicerone.* Æque commenticium video: *Saltat Demoſthenem*, pro imitatur; quod eodem modo Nizolius quoque: *Hegeſias alterum pæne Demoſthenem ſaltat, incidens particulas.* Ipſe autem Tullius in Oratore: *Hegeſias, dum imitari Lyſiam vult, alterum pæne Demoſthenem, ſaltat, incidens particulas.* Sperabam, qui eſt auctor eius Dialogi, ex animo hæc non dixiſſe, ſed vt altera parte, quæ Ciceronem ſiſtit Revocatvm, cauſſam eius defenderet: ſed parum huiusmodi inueni, aut nihil potius, niſi generalem ſententiam, eſſe Ciceronem eloquentiſſimum, nulliusque dictionem tam mundam, tam variam, & plura in hunc modum. Alia non attingo, quum hæc ſatis ſint ad probandum, quod probaturus eram, errore Grammaticorum, Lexicographorum, alio-

aliorumque hominum, multa Ciceroni & aliis falſo adiudicata eſſe. Atque hoc volo, non ſola Grammaticorum exempla, aut Lexica, ob oculos figenda eſſe, aut exemplaria quæcunque Ciceronianorum librorum, ſed quæ celebrium criticorum curis edita ſunt, bonorumque codicum fide caſtigata.

§. LXVII. Tantum de illis etiam, quæ quartam claſſem efficiunt. Quibus iam explicatis, credo me pleraque aut exhauſiſſe, aut attigiſſe, quæ apud Ciceronem imitanda non ſunt. Dicerem, omnia, niſi ſcirem, hoc affirmanti nihil prætermittendum eſſe; quod non auſim de hac diſſertatione polliceri. Sed nec inſcius quædam præterii, atque rationibus non deſtitutus. Poteram enim, vt reliqua non memorem, in eos ſtilum acuere, qui ſolum Tullium imitandum nunciant, reliquos negligendos: memor autem propoſiti, contentus ſum ea recenſuiſſe, aut claſſes eorum, quæ, quum auctoritatem Tullii præ ſe ferant, tamen vel vitanda ſunt, vel moderatius adhibenda.

§. LXVIII. Verum quid impedit, quominus, qui iam in hanc mentionem incidi, breuiter meam quoque

exponam ſententiam. Si quis Ciceronem ante alios imitari velit, imitetur, ſi poſſit: nec vero crimini det, ſi alii aliorum quoque ſtilum effingant, itidem elegantem, etſi paullo inferiorem. Ingenia enim eodem omnia non feruntur, nec debet negari, magna etiam eſſe, quæ ſunt optimis proxima. Diſcatur autem, ſtilum nequaquam dici voces aliquas, aut locutiones, e Cicerone excerptas, aut ſententias confertim poſitas, nec Ciceronianum illud eſſe deſinere, quod ad Lexica Ciceroniana referri nequit; ſed ad meliora reſpici oportere, periodorum conſtructionem, numerum, ordinem, epithetorum vſum, rationem argumentandi, ceteramque inuentionem. Quibus igitur hominibus omne fœtet vocabulum, omnis phraſis, omnis loquendi conſtruendique ratio, cuius non exſtat apud Ciceronem exemplum, næ illos eſſe nimium delicatos iudico: quales fuere, Petrus Bembus, Marius Nizolius, Paullus Manutius, & qui maluit cum Tullio loqui, quam eſſe Pontifex Romanus, Lazarus Bonamicus, homo maximi honoris contemtor, vt minore frueretur.

§. LXIX.

§. LXIX. Omitto iam, superstitiosos hos adsectatores, quos dixi, a Ciceronis eloquentia multis locis abesse, quod exemplis clarissimum est; & caussas tantum requiro, cur nihil, quod alius auctoris sit, ad imitationem admitti debeat. Credo, has caussas ipsis Tullii mancipiis nondum innotuisse: nullusque dubito, vere dici, quod aliqui iudicarunt, multa non tantum ab auctore hoc scripta esse, quæ perierint, sed etiam non scripta, quæ data occasione protulisset. Ergone Tullii reprehendo imitatores? non omnes reprehendendos existimo, sed qui volunt imitari, quum id non possint, & qui possunt, nolunt autem alios in societatem admittere, licet non minus castos ac elegantes, nec magis erubescendos, sed hunc solum commendatione dignum dictitant. Sunt hi, quorum me vehementer piget pudetque, febriculosi Ciceroniani, vel vt accuratius dicam, Ciceronianistri, a liberiore indole alieni.

§. LXX. Quod si me tales, qui sim ego, rogauerint, Ciceronianus, an aliud nomen, siue alius sectæ homo; ego quidem, quod fassus initio sum, Ciceronem præter ceteros probo, præter ceteros etiam

ſequor, excellentium Latinorum principem: ſed nihil me quidquam locuturum, niſi quod apud hunc legerim, præſertim ſi locus & argumentum poſcat, nemini ſponſor ſum, ne, quum liberum eſſe aliorum pace & conſenſu liceat, ſeruus fiam errore atque vitio meo. Sit autem huius iam diſſertationis modus, & quæ de imitatione Ciceronis attuli, rectene & accurate an falſo diſputauerim, quum non poſſit ab ingeniis plebeiis ſervisque definiri, ex omnibus pauci illi inueniant, quorum animus præiudicatis opinionibus infectus non eſt, ſed ſoli addictus rerum omnium veritati.

CI-

CICERO RELEGATVS ET CICERO REVOCATVS.

Dialogi festiuissimi.

POMPONIO TRIVVLTIO H. A. S. D.

POsteaquam mihi nunciatum est, amplitudinem tuam morbo implicitam esse, existimaui pro mea in te, Triuultiumque nomen singulari obseruantia non alienum me facturum, si de alleuando isto tuo morbo cogitarem. Mitto itaque hasce facetas narrationes, quas si verborum splendore non exornauimus (vt par erat) pro tua incredibili facilitate ignosci peruelim.

Vale.

DIALOGVS LEPIDISSIMVS,

CVI TITVLVS: CICERO RELEGATVS:

adiecta in calce eius Reuocatione.

Ad excellentiss. Virum

POMPONIVM TRIVVLTIVM.

Ellinzonam concesseramus ego & Iulius Quercens, a cuius latere, ob excellens ingenium eximiamque doctrinam, ne latum quidem cuimum æquo animo discedere possum: Cum subito allatæ sunt a Philocalo literæ, quibus significabat Philoponum clarissimum splendidissimumque nostræ vrbis ciuem totius corporis doloribus oppressum, misere spiritum ducere. Quo nuncio ita acerbe perculsi sumus, vt parum abfuerit, quin a mente destitueremur: statimque repudiato consilio, quod prius intenderamus, illic in amœnissimis hortis, quos defendente Lucio superiore anno recuperavi-

vimus, æstiua tempora traducendi: Tanta animos nostros incessit vrbis cupiditas, vt nulli neque remi, neque venti satisfacere posse viderentur: oborta loci, in quo eramus, infinita non dicam satietate (leuius enim est quam dolor noster deposcat) sed maleuolentia, sed odio, ita vt disturbatum, ac multis locis conuestitum locum illum videre cuperemus. Sic enim nobis (nescio qua ratione) persuaseramus, non tam grauiter Philoponum ægrotaturum, si illi frequentes adfuissemus, vt nobis in more positum erat. Nullum enim prætermittebamus diem cum in vrbe essemus, quin ad illum familiarissime ventitaremus, horasque multas suauissimo sermone consumeremus. Ea est mehercle hominis suauitas, ii mores, vt illius consuetudinem omnibus præfecturis facile anteponam, malimque cum illo esse, quam in beatas insulas deportari. In vrbem itaque venimus: cumque nihil nobis potius aut antiquius esset, quam vt illum conueniremus, recta ad eius ædes, quas magnifice ædificauit, proficiscimur. Sed forte nobis illius pueri occurrunt, herumque suum apud Archintum esse nuntiant: ita medicos quos si-

bi accersiuerat, consuluisse: tum quod ea pars vrbis multo salubrior sit, tum quod hortum domus illa habeat, qui nulla parte celebratissimis cedat. Illo mox iter conuertimus: cumque fores occlusas offendissemus, valideque dudum pultauissemus, cœpimus iis, qui intus erant de via clamare. Tandem in ædes intromissi, ad eiusque cubiculum, quod in interiori ædium parte erat, deducti, visi sumus in Elysios campos peruenisse. Nulla solitudo, nullæ sordes, nulla mœroris, aut tristitiæ indicia: cedros incenderant, suauissimisque odoribus omnia asperserant, flores vndique: Cælati argenti, signorum, stragulæ vestis, Corinthiorumque vasorum ornatum conspeximus cubiculum, totaque domus symphoniæ cantu percrepabat. Circum vero lectum corona lectissimorum, doctissimorumque hominum, qui de variis rebus colloquebantur. Aderat in primis Hieronymus Seripandus, vna cum amantissimo fratre Antonio Seripando: in quibus omnia sunt, quæ aut Fortuna hominibus, aut natura largitur. Prope illos sedebat M. Antonius Caimus, iuuenis & domi nobilis, & apud Gallos, propter virtutem splendidus & gratiosus: ab illius dextera assi-

aſſidebat Hieremias Landus, omnibus rebus ornatisſimus,ſuique Eremitani ſodalitii ſplendor ac decus. Ab altera parte ſedebat Cæſar Caſatus, homo diſertus, & omni doctrina ac virtute ornatus: non longe aberat Gaudentius Merula,omni lepôre affluens & gratia: ab illius dextra,ſi recte commemini, erat Hieronymus Garbagnanus, vir grauisſimus atque honeſtisſimus: hunc ſequebatur Basſianus Landus, omnium quos vnquam viderim ingenioſisſimus ac eloquentisſimus; deinde P. Antonius Chioccha,vir ad pericula fortis,ad vſum ac diſciplinam peritus,ad conſilia prudens, ad caſum fortunamque felix; dein Franciſcus Piochetus,homo frugi, & in omnibus vitæ partibus moderatus ac temperans, plenus pudoris, plenus officii, plenus religionis. Ab illius dextro latere Octauianus Voſaſcus, cum Aphricano Boetho,qui & cæteris ornamentis, & exiſtimatione innocentiæ maxime florent. His medius (niſi me animus fallit) interiectus erat Gulielmus Sæua,vir admodum honeſtus, Gallicæque probitatis plurimum in ſe habens. Aderat etiam Auguſtinus Mainardus, pietate & doctrina clarus,Galeacius Gropellus,iuris

peritus, Claudius Figonus, Laura Barbatus, viri clarissimi, & in omni doctrinæ genere excellentes. Hi omnes illum inuiserant, vt sua officia, studia, cogitationes, voluntatem denique omnem deferrent, & morbum facetis narrationibus, aut lepidis fabellis alleuarent: tantumque iam effecerant, vt altera quartana decessisset, articulorumque dolores, quos intensissimos pertulerat, facti sint remissiores. Vbi nos aduenisse conspexerunt, ilico magna facta est consurrectio: nemo fuit, qui nobis caput non aperuerit, amantissimeque dissuauiatus sit: nemo non dextram iunxit: quisque rogabat, magnopere contendebat, vt prope illos sederemus. Quid quæris? Si Deus aliquis e cœlo in terras illapsus fuisset, non plus honoris habiturus erat. Assedimus inter Caimum & Hieremiam, tum quod illos nobis voluntate, animo, sententiaque coniunctiores existimaremus: tum quod disertos ac facetos iamdudum cognouissemus. Philoponus vero, qui nostro aduentu plane recreatus uidebatur, in me os suum obuertens, gratulor, inquit, quod Dei Opt. Maximi benignitate ad nos, tui amantissimos, cupidissimosque, saluus & incolumis

mis redieris: eram mehercle (vt nihil dissimulem, nihilque obtegam) in magno tui desiderio: neque solus ego, sed familiares omnes, vt pro aliis etiam affirmem, quod mihi non temere videor facere, cum illorum omnes sensus teneam. Equidem facile nunc in animum induco meum, posse nullo negotio sic morbum istum, qui me hoc triduum acriter torsit, depellere, vt nullæ reliquiæ, nullaque vestigia appareant. Sed quæso te, quid mihi noui affers ex ea regione, quæ rerum nouarum plenissima esse solet? Cui ego, postquam ingentes & mirificas egi gratias, de illa sua, quam in me ornatissimis verbis declarauerat voluntate, nihil me noui afferre dixi, præter Ciceronis libros de Gloria, & selectiores aliquot orationes castigatissimas. Quo nuncio existimabam omnes præ nimia lætitia mentis parum compotes futuros. Sed me spes mea egregie frustrata est: tantum abest, vt illorum quisquam, præter duos, aut ad summum tres, lætaretur, vt omnino viderer magnam aliquam futuram cladem, aut supremum aliquod exitium nunciauisse. Augebat admirationem meam, quod illic Ciceronis statuam, affabre factam,

ere-

erectam viderem, viserenturque passim in eo cubiculo Ciceronis opera variis typis excusa. Ipse vero Philoponus in manus haberet Ciceronis officia, quæ Gryphius, librariorum impressorum Magister diligentiss. excuderat. Ob id stomachi plenus, ad Eremitanum me conuerto, quem Ciceronianissimum existimabam, petoque cur mihi non gratuletur, laudetque fortunas meas: curque se ad gratiarum actionem non comparet, qui tam amplum thesaurum attulissem. Tum ille subridens, Gratularer, inquit, totusque in gratiarum actione essem, si Theologum aliquem attulisses, qui diuinæ philosophiæ subobscura mihi elucidaret, qui me ad diuina inflammaret: & rerum mundanarum curam ac solicitudinem e pectore amoueret, qui animi fastum & tumorem abstergeret. Ego certe, vt quod sentio ingenue ac libere dicam, nihil posse pestilentius legi arbitror. Neque me solum in hac hæresi esse existimes; ita sentiunt plerique omnes, qui sani sunt. Cum nos videret Philoponus altercationibus incaluisse, veritus ne res ad conuitia perueniret, a quibus non procul aberat, constituit vt suam quisque efferret sententiam, pla-

planumque omnibus faceret, quam animo de Cicerone conceptam haberet opinionem. Itaque prior rogatus est Aphricanus, suam vt diceret sententiam: sicque sermones (quanquam id ægre facere videretur) auspicatus est. APHRICANVS. Nisi vestra autoritas, quæ grauissima est, tantum haberet apud me ponderis, quantum par est vt habeat, nunquam adduci potuissem, vt in tam celebri consessu meam afferrem opinionem. Vereor enim clarissimi viri, ne si quod sentiam aperte dixero, multorum animi offendantur, à meque abalienentur. Sin vero aliter atque sentio dicam, conscientia, quæ pro mille testibus esse solet, me perpetuo vrgebit, & diuexabit. Itaque dum in dubio sum, sentio me huc atque illuc rapi. Vester tamen iucundissimus conspectus facit, vt minus perturbato sim animo, speremque vos æqui bonique consulturos quicquid à me in præsentia dicetur. Iniecta est etiam spes ex omnium mirifica indole, ut si vlla fiat oratione mea in animis vestris offensio, facile tamen possit illorum abalienata voluntas recolligi. Fatebor primum me priusquam ex ephebis

ex-

excederem, multam operam dedisse, multumque industriæ in eo legendo posuisse, multa selegisse, plurima obseruasse, idque factum non mea sponte, non meo iudicio, sed patris mei, cui semper obsequentiss. esse studui, imperio & voluntate. Sed postquam licitum mihi fuit meo viuere modo, neque patris imperium, aut magistri metus prohiberet, cœpi angue peius illum odisse, dictionem non probare, vitam illius detestari, vererique, ne assidua lectione, ita, vt sæpe fit, contaminarer, laborandumque & mihi aliquando eo morbo esset, quo illum plus cæteris laborasse videor mihi sæpius animaduertisse, nempe gloriæ nimia cupiditate: nihil etiam est quod tantopere ab autoribus nostræ persuasionis detestetur. Citabo aliquot Ciceronis loca, vnde id colligo, ostendamque neminem vnquam fuisse gloriæ tam cupidum, tam sitientem honorum, tam ambitiosum, tam cupide populares auras captantem, efficiamque vt suo ipsius testimonio se iugulet, suisque se conficiat decretis. Itaque legite epistolam, vel potius alias lectam in memoriam reuocate, quam Dolobellæ scribit, vbi se magno fatetur cumulari gau-

gaudio, quod vulgo hominum opinio illum suis laudibus socium adscriberet, neminemque dubitare, quin eius præceptis atque consiliis præstantissimum ciuem, singularemque se præberet Consulem. Satis esse posset hic locus ad ostendendum, quanta gloriæ cupiditate efferatur. Sed hoc non contentus, ad reliqua pergam. In eadem epistola de seipso loquens, sum enim, inquit, auidior quam satis est gloriæ. In epistola ad Atticum purgat se ambitionis suæ, quod diuina res sit honor. Legite epistolam, quam XV. Familiarium Luceio scriptam reliquit: ibi illam suam gloriæ nimiam appetentiam intelligetis: cum tot tantisque verbis contendit in eius scripta referri, & quos ille dissipauerat rumusculos resque à se parum præclare gestas illius monumentis consignari. XV. Familiar. quam inaniter exultat, quod a Catone laudatissimo viro laudatus fuisset: quam putide iactitabat se ab Octauio patrem appellatum. Præter hæc, nonne Attico mandat, vt liber quem de suis temporibus scripserat, & Athenis, & in cæteris Græciæ oppidis adseruaretur, quo sui nominis memoria prorogaretur. Neque velim vos existi-

ſtimare, me primum ita cœpiſſe ſentire: Brutus vir ſapientisſimus de eodem crimine illum accuſauit. Sed quid vnum aut alterum locum cito? pleni ſunt illius libri. Sed quantum ego exiſtimo, laudi ſibi ducebat, videri gloriæ cupidum. Nam pro lege Manilia Romanos laudaturus, hinc laudum initium facit, qui plus quam cæteræ nationes gloriæ appetentes, laudisque auidi eſſent. Si quæ citaui loca, vobis non ſatis planum id fecerint, legite initium ſecundi libri de Diuinatione, vbi à ſe editos libros recenſet: legite epiſtolam, quam VI. Famil. ad Leptam ſcribit. Audet tamen os impudens primo Tuſculan. philoſophos nimia gloriæ cupiditate perſtringere: Si quisquam fuit vnquam remotus & natura, & magis etiam, vt mihi quidem ſentire videor, ratione atque doctrina, ab inani laude, & ſermonibus vulgi, ego profecto is ſum. Cum tamen nihil aliud venetur, atque omnibus veſtigiis perſequatur. Riſi, mehercle, cum primum eum locum legi, & ſolutius riſi, quam eſſet fortaſſe è dignitate mea. Sed quis tam agelaſtus, qui rem ſic ridiculam non rideat, ſimul & hominis incredibilem audaciam flagris dignam non

cen-

censeat ? Hic cum dicendi finem fecisset Aphricanus, Seripandus, qui solitus erat Ciceronem semper in sinu gestare, illumque passim pleno ore dilaudare, visus est grauiter commotus totusque rubore perfusus : Næ tu, inquit, Aphricane facis vt gratum hominem, officiique in se collati memorem decet, qui ita illum discerpas, quo magistro tam plane & pure loqui, sic grauiter & copiose didicisti. Quid si ii, quos tu optimis disciplinis, sanctissimisque præceptionibus instruxisti pa-rem tibi gratiam referrent? Nonne tu illos scelestissimos diceres? Nonne flagitiosissimos vbique prædicares? Cui Aphricanus respondit, se nihil Ciceroni acceptum referre, suæ (qualiscunque esset) eruditionis, neque quicquam solidæ doctrinæ in eo autore deprehendisse. Istuc ipsum cœpit affirmare Merula, seque non legisse dicebat autorem tam inconstantem, tam ieiunum, sic languidum & dissolutum, qui sibi ipsi tantopere aduersaretur, & pugnantia loqueretur. Bone Deus, quot ille citabat testimonia, ea promptitudine & linguæ celeritate, ac si

de ſcripto pronunciauiſſet. An non, dicebat Merula, hæc eſt inconſtantia non ferenda, quando primo de Finibus Latinam linguam non modo non inopem eſſe, ſed Græca locupletiorem? Ad Quintum fratrem diuerſum ſentit, Græcisque accepta fert omnia. In oratione pro A. Cecinna Latinam prædicat inopem. II. Tuſcul. Græcam verborum penuria laborare ſcripſit. Diuinationem modo tollit, modo confirmat. Peccata nunc paria dicit, nunc imparia. Primo de natura Deorum, Deos inuiſibiles: in libro de Vniuerſitate viſibiles contendit. Pro A. Cecinna exilium non ſupplicium, ſed profugium, ſuppliciique portum vocat: In Paradoxis ſcelerum pœnam appellat. Quinto de Finibus Platonis & Pythagoræ peregrinationes magnificis quibusdam verbis videtur vehementer probare: In epiſtola ad Cælium, peregrinationem ſordidam vocat, eleuat, & damnat. XIIII. Famil. Terentiam laudibus in cœlum ferre videtur: ad Atticum & vituperat, & ſcelerate feciſſe cum Attico expoſtulat. Famil. XII. ad Casſium ſcribens, Cæſarem impurum

rum appellat, multisque modis in Officiis, & aliis locis conſcindit: eundem laudat, ſcribens ad Q. Ligarium, ad Atticum, in oratione pro M. Marcello, pro Deiotaro, in eo mirificam indolem, multaque a Cæſare in eum profecta ſtudia & officia commemorat. Sic etiam inquit in epiſtola quadam, Nihil vnquam mihi venit in mentem optare quod Cæſar vltro non detulerit. Lepidum & laudat, & vituperat. III. de Oratore multus eſt in laudando Socrate: Quinto Tuſcul. multus in vituperando. III. de Oratore Hortenſium multis ornat laudibus: idem facit in Verrinis, pro Roſcio. Eundem ſæpenumero lacerat. Pro A. Cluentio Verrem prætorem vrbanum, ſanctisſimum & diligentisſimum appellitat: quem ſuis turbulentis actionibus exagitauerat. Primo de natura Deorum vituperiis poëtas afficit, quos & laudat & defendit, eorumque teſtimonio ad ſua confirmanda ac ſtabilienda uſus eſt. III. de natura Deorum fabulas oppugnat, cum tamen ſæpe ad illas confugiat. Nam in Verrinis ad fabulas confugit. III. Tuſcul. narrat ſatis fuſe, cur Niobe lapidea, cur Hecuba in canem conuerſa. Primo de

Officiis Peripateticos vexat: eosdem celebrat pro Aulo Cecinna. Iurisprudentiam euehit, quam interdum irridet. Longum esset omnia percensere. Hæc in præsentia succurrerunt, quæ vt illum de manibus posuerim, interdixerimque, ne meum post hac tectum subire audeat, effecerunt. Quid enim mihi lucri esse possit cum Eurippo? Cur enim Eurippum non appellem, hominem inconstantem, qui nunquam eundem vitæ tenorem seruet, qui modo harum, modo illarum partium sit, qui pro sua libidine & laudet, & ignominia afficiat? Da veniam Caime, si te offendo, si in tuum Ciceronem sim tam acerbus. Scio te a puero concupiuisse semper Ciceronianum & esse, & videri. Ego quoque olim, priusquam in familiaritatem M. Guarini mei venirem, & laudassem & vehementissime comprobassem, nunc & si maxime velim, non possim. Quin tu quoque, si sapis, abiice nebulonem illum litigiosum, omnium scelerum maculis notatissimum. Plus (quod mihi velim adfirmanti credas) & fructus & voluptatis e quouis alio autore (quamuis obscu-

ſcuro) percipies. Attende quæſo animum ingenioſisſime Caime,& vide quotquot Ciceronem ſibi imitandum propoſuerunt, ſi non omnes ſunt aridi, ieiuni, ſquallidi, meticuloſi, exangues, ſine neruis, ſine coloribus,aut ſteriles, aut imbecillum partum edentes. Vis incipiam ab illo præſtantiſſimo ciue noſtro Gualterio Corbetta ? quid ille nobis profuit ſuo Cicerone, quem in ſuccum & ſanguinem vertit ? Quid illi duo pontificii collegæ ? nonne fere ſteriles ſunt ? Conſenuerunt tamen in Cicerone. Quid excellentiſſimus Iulius Camillus, vir plane candidus, cum totus in Ciceronis lectione conquieſcat ? Quid Romulus Amaſæus præceptor colendiſſimus ? Quid Flaminius ? Quid Nicol. Beraldus ? Quid ille rhetor Macliníenſis ? Quid Nicolaus Regius, iuuenis fœliciſſimo ingenio, exprompta que memoria, de quo præclara ſperarem, niſi in Ciceronianorum caſtra non explorator, ſed transfuga ſe recepiſſet ? Quid ? (admoue mihi aurem,ne illis rubores eiiciam)Quid Seripandi ſummi Ciceroniani afferunt, quod noſtra ſtudia

iuuare, & promouere poſſit? Ab alia parte illos ſtatue, qui Ciceroniani nec ſunt nec videri volunt. Incipe, ſi placet, ab inſigni theologo, ſanctiſſimoque viro Iacobo Fabro, quantum ſuis laboribus, quantum ſua induſtria profuit? Non minus ſtudioſorum rationibus conduxit boni Eraſmi virtus, ac ſolertia, qui ingenii ſui monumentis omnium bibliothecas auxit, vel potius referſit, ornauit, illuſtrauit. Quantum rem literariam promouit Budæus, vir honeſtiſſimus, totoque orbe clarus? Vt nos iuuit Alciatus? quanquam de illo nondum habeo conſtitutum, in qua claſſe reponam. Cum illius epiſtolas lego, nihil tam Ciceronianum videtur. Reliqua quæ diuinitus ſcripta reliquit, non ita mihi videntur Ciceronem redolere. Hoc mihi ſaltem perſuaſiſſimum eſt, inter illos numerandum, qui parentibus lætitiam, ſibi opes & gratiam, patriæ noſtræ & poſteris gloriam afferre poſſunt. Quantas nobis attulit commoditates conſumatiſſimus Cælius Rhodiginus, Baptiſta Pius, Leonicus, Stephanus Niger ciuis noſter, & in Græcis li-

literis præceptor non pœnitendus? Petrus Grauina summo ingenio prudentiaque præditus, Augustinus Eugubinus, doctrina, integritate, virtute, constantiaque singulari, Ægidius Vanninius, Ambrosius Caballus, viri ornatissimi. Vides Caime, plures esse, qui a Cicerone dissentiant, quam qui sectentur, & ambiant. Certe, inquit ridens, nam si mihi Ciceroniaui recensendi sint, amplior fortasse numerus fuerit. Per me quidem liceat, inquit Merula. Tum Caimus sic ordiri cœpit: Ego primum Franciscum Cassanum, qui medicinam Latinis literis illustrat, & profitetur in Ticinensi nostra academia, inter Ciceronianos colloco. Post illum Albutium ciuem nostrum: deinde Hieremiam, quanquam nunc Ciceroni infensum esse simulet. Risimus hic omnes, amiceque & peramanter Caimum monuimus, ne hominem dialecticum in certamen prouocaret. Videbant omnes haud obscure illi bilem in nasum concitam. Timens itaque Philoponus, ne dies altercatione consumeretur, rogat Caimum a texendo catalogo, quem instituerat, desistat,

finatque alios suam sententiam afferre: nisi ipse quippiam haberet, quod ad rem faceret. Visum est Caimo, non satis oportunum eo tempore Ciceronem ornare aut tueri, tot viris præsentibus, nec obscure iniquis, nec dissimulanter infensis. Barbato mandatum est, vt quid de Cicerone existimaret, palam faceret. BARBATVS. Si me de Baldo aut Bartolo, quos assidue verso, rogauissetis, non omnino desperarem, quin si non ex omni, aliqua saltem ex parte vobis satisfacere possem: neque id mihi arroganter assumere videor, quando in iis studiis meliores annos consumpserim. Dicam tamen quid de viris clarissimis audiuerim. Cum essem pene puer, delectabar plurimum consuetudine Alexii Benesiæ, & Dominici Landi, quos inter se hac de re colloquentes sæpius audiui. Illi (nisi me fallit memoriæ sensus) bipedum omnium nequissimum fuisse existimabant, seditionum omnium & escam, & flabellum: Pacis, legum, iudiciorum, ocii, bonorumque omnium hostem. Cum iræ essent inter ipsum & Antonium, facile redissent in

gra-

gratiam , si Cicero voluisset. Sic enim ille in septima actione : Pacem cum M. Antonio esse nolo. Addebant præter hæc rei æquitatem gratiæ postponere solitum , & animo fuisse ita simulato , ut cum cuperet plura verbis, quam re ipsa præstare, vteretur nota quapiam, qua intelligeretur ex animo id petere. Hæc dicebant se colligere ex epistola, quam XIII. Famil. ad Valerium scribit. Cum hæc ego attente colligerem, sensi me inflammatum cupiditate legendi. Non enim facile mihi (quanquam illorum autoritatem grauissimam, testimoniumque religiosissimum existimarem) persuadere poteram, ita esse, quem admodum illi prædicabant. Legi itaque,& vtinam non legissem, statim ex illius oratione, quæ plus loquentiæ, quam eloquentiæ videbatur habere, deprehendi in eo multa esse, quæ nostræ persuasioni aduersarentur : vt in libris de Diuinatione, de Fato. III. Officiorum, in oratione pro A. Cluentio, cognoui etiam illum solitum fuisse amicitias ex vtilitate metiri : quanquam II. de Finibus diuersum præceperit. Cognoui

præterea in eo malam mentem, malumque animum. Epiſtola quam ad Lentulum ſcribit, illam dico, quæ eſt voluminis inſtar, ſuæ iniquæ ac peruerſæ voluntatis indicium non obſcurum mihi exhibuit. Omitto quod exilii pœna mulctatus ſit, quod grauisſimis criminibus fuerit ab hominibus ſpectatæ fidei accuſatus. Ego illum exiſtimo periniquum, & vltorem crudelisſimum fuiſſe, inſigni turpitudine notatum, dedecore atque infamia adopertum, præpoſterum, ac peruerſum, qui ad omnem malitiam & fraudem mentem verſaret: & vitia, quæ a natura haberet plurima, etiam ſtudio atque artificio quodam malitiæ condiret. In iudiciis corrumpendis exercitatisſimum, immani, importuna, acerbaque natura, totum ex fraude, & mendacio factum: impudentisſimum, auarum, petulantem, & improbum ſcurram: a quo omnis fraus, omnes inſidiæ, omnesque naſcerentur circumſcriptiones: perdita nequitia, libidine effrenata, ac indomita. Criminoſum, turbulentum, veteratorem, periculoſum, nec minus nigrum, nec minus confidentem

tem Phormione Terentiano fuiſſe puto. Adde iuris imperitum, ſummæ improbitatis: neque animi, neque conſilii ſatis habentem: aſſentatorem, concitum ad rixas, ineptum, ac ſtultum, minacem, & arrogantem, contumacem, inſolentem, ſuperbum, ad fallendum paratisſimum: Reipubl. ruinam, & tempeſtatem: furem, ſacrilegum, ad ciuile latrocinium natum. Duo Ciceronis loca præſertim me mouerunt, effeceruntque, ut illum crederem flagitiorum vitiorumque omnium principem: Epiſtola VII. ſecundi libri ad Atticum, in qua præter alia, ſe mira ad litigandum alacritate dicit: & quando commemorat, cupere ſe ciuium ſuorum, quos aliquando charisſimos habuiſſet, quique de eo optime meriti fuiſſent, naufragia ex terra intueri, & maris turbulentos fluctus audire quietus. Non potuerunt iſtæc efficere, vt illum crudelem, perfidum, iuris, pudoris, ac officii neſcium exiſtimem? Nondum videbatur conuiciandi finem facturus, niſi Voſaſcus, & Hieremias, qui ſemper intentisſimis oculis illum inſpexerant, leui capitis nutu ſignificaſſent, vt a conuitiis de-

desisteret. Qui cum destitisset, tum Cæva gratulabundus, Archimedes non potuisset, inquit, melius describere: næ tu mi Barbate egregius es artifex, qui suis coloribus illum tam belle depinxeris? Tum Barbatus ad illos conuersus, quos Ciceronianos sciebat: Ignoscite, inquit, si in vestro Cicerone laudando, nimium parcus fui, non est commissum inuidia, aut maleuolentia, sed certa quadam pigritia, quam Brigherasii vna cum Io. Baptista Ripano contraxi. Sustulerunt omnes cachinnum. Ego quoque ita prolixe risi, vt nunc etiam oculi, genæ, & latera condoleant. Hieremias qui plus aliis ægre tulisse videbatur, quod tam effusus conuitiator fuisset, quantum potuit blande his verbis Barbatum compellauit. HIEREMIAS. Vbi quæso te Barbate didicisti tam docte convitiari, tamque maledicum esse, qui sanctissimæ illius heroinæ perpetua consuetudine fruaris, quæ nemini maledicit, quæ de omnibus perhonorifice & sentit & loquitur, quæ se totam Christo tradidit, de illi-

illiusque erga nos beneficiis nunquam non loquitur? Prehendit illum pallio ad alia festinantem Casatus, rogatque nomen mulieris dicat, id vehementer contendebant Seripandi: istuc ipsum rogabat Piochetus. Tum ille: Non possum non vehementer admirari, hanc vobis illustrem fœminam incognitam esse, cum nulla iam sit tam deserta regio, quo illius sanctitatis fama non peruaserit. Cui non cognita & perspecta est Margaritæ Cacheranæ religio? quæ Ioanni Cacherano Vosaschi regulo nupsit, quæ Hieronymam Boëtam, fœminam lectissimam, & pudicissimam, a Petrarchæ studiis, ad sacras traduxit literas: cuius exemplo Angela Becharia, Francisca Lactuata, Clara Maggiolina, Faustina Stampa, Margarita Archinta, ad Euangelicam philosophiam se contulerunt: quæ nobis Octauianum, quem hic præsentem conspicis, peperit. Erubuit Barbatus, ingenui sui pudoris non oblitus, veniamque deprecatus, quod in maledicentiam tam effusus fuisset. Cui Philoponus ea lege atque gratia condonari voluit, si plures reperirentur illius sen-

ten-

tentiæ, alioqui interminatus eſt haud procul abſuturum infortunium. Rogatus eſt Voſaſcus ſuam ſententiam: qui non grauate, ſed vt eſt ingenio eleganti, tenaciſſimaque memoria, nulla præfatione ſic cœpit: Ego illum hominem fuiſſe elatum, ſuperciliosum, & ſupra mortales omnes iactabundum exiſtimo, idque primum ex ea Epiſtola colligo, quam ad Atticum ſcripſit, vbi narrat, quæ facta fuerit conſurrectio, vt illum circumſteterint iudices, & aperte iugula pro ſui capitis ſalute Clodio oſtentarint. Item oratio pro lege Manilia, XVI. Familiarium, & XIII. Liber de claris oratoribus, Primus officiorum, Oratio pro A. Cæcinna, contra Rullum, contra Catilinam, Item epiſtola ad Lentulum confirmat me magis in mea opinione. Sed cum tertio Officiorum video ſuum ocium Aphricano ocio præferre, ita fio in hac ſententia obſtinatus, vt ab ea nulla ratione depelli poſſim. Taceo cum Bruto ſcribit, nullo præſidio Antonium quatefeciſſe. Item cum ad Atticum ſuo aduentu reuiuiſcere iuſtitiam, abſtinentiam. Item VII. actione contra Verrem, vbi ma-

imagiſtratus ſuos commemorat. Item quando ad Appium ſcribit, Quod diſertum non fuerit, ne meum dixeris. Præter hæc IX. Famil. ad Papirium Pætum, huc accedit: Sedebamus in puppi, clavumque tenebamus. Quis vero illud ſine ſtomacho audiat, cum dicit, ſuum librum totum Iſocratis μυροθήκιον, atque omnes eius diſcipulorum arculas conſumpſiſſe. Item, ſuo exemplo non modo alios ad ſcribendum excitatos, ſed plane deterritos. Quis æquis auribus illud audiat, ſe Græcam nationem conturbaſſe, & in ſuis Philippicis Demoſthenem enituiſſe? Item, Nam mihi ſcito a regibus vltimis allatas eſſe literas, quibus mihi gratias agant, quod reges mea ſententia appellauerim. Item cum dicit, Non erunt ſatis eruditi, quibus noſtra cognita non fuerint. Sed ſtultus ego, qui id vobis oſtendere coner, quod vel cæco perſpicuum eſt, quaſi illum posſitis in manus ſumere, quin vel altera pagella non ſe prodat. Neque ſatis diſpicere poſſum, ſi vera ſunt quæ modo Barbatus dicebat (vt omnino vera eſſe credo) quanquam viſus

ſit

sitq modestiæ fines excedere, vnde ille sibi tam altos sumeret spiritus. Stupebant omnes Vosaschi eloquentiam: videbatur enim aureum orationis flumen fundere. Mainardus vero, qui e regione illius sedebat, sæpe præ magna admiratione manus tollebat, verissima affirmans, quæ ille dixerat; seque animaduertisse Ciceronianis omnibus id vitii insitum esse dicebat. His auditis, omnium oculi in eos coniecti sunt, qui Ciceroniani habebantur: qui cum se nihil commotos aut perturbatos indicassent, visique potius fuissent assentiri, & in aliorum sententiam descendere, magna est orta lætitia. Nam prius formidolosi nimium erant, diffidenterque quod in animo habebant efferebant, quod in eo consessu Ciceronianos esse certo scirent. Erant autem, qui maxime iudicarentur Ciceroniani, illi duo Seripandi, & Caimus. Itaque posteaquam ille timor sublatus est, quisque cœpit illum maledictis flagellare, exquisitissimisque suppliciis dignum iudicare. Dum hæc aguntur, ecce Placitus Sangrius & Marius Galeottus præstanti ingenio, splendidoque apud

suos

ſuos loco nati. Nemo non illorum inſperato aduentu magnam præ ſe tulit lætitiam, omniumque conſenſu decretum eſt, vt quidquid illi de Cicerone ſenſiſſent, id ratum haberetur, perinde ac ſi de Tripode profectum eſſet. Tum Sangrius: Vtinam mihi quiduis potius aliud imperauiſſetis: verebatur enim, ne Seripandos, quos vnice amabat, & quorum conſiliis intimus erat, offenderet. Sed vbi reſciuit illos in ſententiam noſtram pertractos, quo eſſet, fuiſſetque ſemper in Ciceronem animo, paucis declarauit. Qualis vero illi videretur prolixiori oratione proſecutus eſt, periniquum & maledicentiſſimum vbique appellans, cui ſumma voluptas eſſet, præclara omnia maledictis proſequi, totisq; voluminibus conſcindere. Cui pepercit illa procax lingua? in quem non euomuit ſuum virus? quem non in certamen prouocauit? Taxauit primo libro de Finibus Epicurum cum gregalibus ſuis, illius opinionem non intelligens, ex ſuo ingenio, vt inquit poëta neſcio quis, alienos mores fingebat. Credebat Epicureos de ea voluptate loqui, qua ſenſus titillantur, & iucunde

ac dulciter permouentur, quam ſtolide pecudes ſectantur, cui ſe totum ipſe dedicarat, & conſtringendum tradiderat. Sed deceptus eſt, vt in plerisque omnibus. II. libro de Finibus damnat Gorgiam, virum peritisſimum, iisque artibus excultum & perpolitum, quas qui habent, eruditi appellantur. Quinto Tuſculan. Socratem virum ſanctisſimum, qui philoſophiam e cœlo in terram deuocauit, qui Apollinis oraculo ſapientiſſimus iudicatus eſt, damnat. Theophraſtum qui rerum cauſas tam diligenter, tantisque ſudoribus perquiſiuit, & inuentas nobis tradidit: quem Ariſtoteles tanti faciebat, vt neminem pluris. Perſtringit Ægyptios religioſiſſimos, quos Plato perdiſcendi gratia adiuit, ad quos Dei familiariſſime diuertebant, & conuiuia libere cum illis agitare conſueuerant. Audet hic ſycophanta II. de Diuinatione Chaldæos gentem tam ſanctam, tam piam exagitare. Eodem loco in Aſtrologos petulantiſſime inuehitur: primo de Legibus in Herodotum, hiſtoricorum omnium mea, doctorumque ſententia diligentisſimum acerbisſimus eſt, in Theopompum, omnibus ingenuis artibus inſtructum,

ctum, in Gracchos nobilissimos & eloquentissimos. Primo officiorum Cynicos philosophos præstantissimos. II. Offic. Panetium, virum apprime doctum. III. Romulum, quem ob vitæ, morumque innocentiam, in numerum deorum relatum credidit antiquitas. Quot modis lacerat Antonium ciuem præstantissimum, imperatorem strenuum, & qui de Reipubl. ornamentis magis quam de sua salute solicitus esset. Ad Quintum fratrem Græcam nationem, a quibus leges, doctrinæque ornamenta habuimus, cui optimo quidem iure ingenii acumen, & optimarum artium cognitionem tribuimus, grauissimis afficit conuitiis. Pro M. Fonteio Gallorum testimonia eleuat, impietatis accusat, atque miris modis insectatur. Et sunt Galli tam dissoluti, tam suæ existimationis parum amantes, vt illius scripta imprimant, legant, circumferant, & quod non minimæ insaniæ argumentum est, ad verbum ediscant. Longum esset, si velim omnes percensere, qui illius linguæ ictus pertulerunt, & quorum existimationem ille conatus est labefactare. Quis nescit Catilinam, quo nec melior, nec clarior

quisquam fuit, ab eo acerbissime laceratum? Pari furore Cæsarem & palam, & clanculum mordebat. Sic & Sallustium, cuius splendorem longe lateque se protendentem ferre non poterat. Sic in Rullum ciuem cum primis grauem, Sic in Tuberonem, Pansam, C. Memmium, Clodium, Pisonem, Vatinium, Verrem, viros clarissimos se gessit. Equidem nisi vobis mea prolixitate molestus esse timerem, facerem vt nihil liquidius esset, quam nullum vnquam in lucem editum sic flagitiosum, & rapacem, alienæque dignitatis hostem tam crudelem. Sed spero Galeottum meum id vobis commonstraturum apertius, idque paucioribus comprehensurum. Cui Galeottus, Facile, inquit, tibi omnia assentior, nec mihi hoc pro meo pudore assumam, vt melius & breuius Ciceronis vitia tanquam in tabula spectanda proponere possim: Aliquid tamen & ipse dicam, tum vt vobis morem geram, qui me id rogatis, quod pro vestro in me iure imperare poteratis: tum ne plane mutus inter tot facundos videar. Si cuiusquam scripta possunt de hominum ingenio testificari, credo illum fuisse hominem effœminatum, for-

formidolosum, ingratum, & intemperantem: quod si quis mihi vel aram tenens iurasset, nunquam adduci potuissem, vt ei fidem haberem. Sed postquam ex eius scriptis id colligo, credam necessum est. Si quis posteriores epistolas, quas ad Atticum scripsit, legerit, is profecto perspicue videbit illius molliciem. Quoties conqueritur se totum in luctu, & mœrore consumi, nihilque esse mali, quod non in illius fortunam incurrere videretur, vbique luget: hominum frequentias reformidat, amicorum conspectum fugitat, celebritates odit, lucem aspicecere vix potest, mauultque ruri agere, vbi fluctus numeret, & lacertas captet, quam in vrbe aut amicis operam nauare, aut in aliquo ocio cum dignitate coniuncto vitam traducere. Illa vero inculcatio Tulliola delitiæ meæ, & paruus Cicero, nonne effœminati animi indices sunt nec dubii nec obscuri? Vultis illius effœminatum animum magis habere perspectum, & cognitum? illam legite epistolam, quæ Seruio Sulpitio inscripta est, nihil videbitis mollius, nihil putidius. In 14. Famil. magis se prodit. Quam vero fuerit in honestis rebus, quæ illi facile

æternam famam conciliare potuiſſent, timidi atque abiecti animi, declarant oratorii libri, declarant epiſtolæ ſuæ, declarat oratio, quam pro A. Cluentio habuit. Subiiciam illius verba, quo res teſtatior ſit: Semper equidem magno cum metu incipio dicere: quotieſcunque dico, toties in iudicium videor venire. In prima actione contra Verrem: Cum illius temporis in mentem venit, quo citato reo dicendum eſt, non ſolum commoueor animo, ſed toto corpore perhorreſco. Auſus eſt tamen homo amentiſſimus XI. Famil. Brutum magni & excelſi animi virum timiditatis incuſare. De ſua ingratitudine ſatis liquet, ex abalienato Q. fratris, Terentiæ, multorumque aliorum animo. De ſua vero intemperantia fecit me certiorem δυσȣρικὰ καὶ δυσεντερικὰ πάθι καὶ διαῤῥοια: de quibus in epiſtola ad Gallum conqueritur, quæ certe, vt ipſe videtur fateri, non aliunde proueniunt. At illam lippitudinem qua ſe infeſtari, & cum Attico, & cum Quinto fratre grauiter conqueritur, putatis nimia inedia natam? Erratis, ſi alia cauſa obortam putatis, quam ex ingluuie & bibacitate: ita doctiſſimus

Hip-

Hippocrates ſenſit. Rem ſatis notam, magis etiam cognitam facit Epiſtola, quam Papirio Pæto ſcripſit, in qua ſe dicit cruditate malle perire, quam fame. Cum tamen in epiſtola ad Atticum ſenatores quoſdam irrideat, quos fames magis, quam fama commouiſſet. Nonne ſolitus erat ſæpe inuocatus ad conuiuia accedere? Nonne quaſi mus eſſet, alienum ſemper edebat cibum? Cur putatis aperuiſſe ludum, docuiſſeque declamitare, niſi vt haberet, qua ratione crapulam exhalaret? Sunt multæ aliæ familiares epiſtolæ, quæ helluonem fuiſſe aperte demonſtrent. Nolo nunc omnia ad viuum reſecare, ne me id odio, aut maleuolentia adductum facere exiſtimetis. Erat ille oculis inflammatis, buccisque fluentibus præ magna indignatione, cum peroraſſet. Caſatus uero ad illum conuerſus, Dic mihi quæſo Galeotte, quid faceres, ſi ille impurus tibi obuiam veniret? certe, quantum coniectura auguror (niſi hæc iracundia, quam præ te fers, deferbuiſſet) omnes illi dentes labefactares, raperes, contunderes, ac cerebrum diſpergeres, nullam habens ſui conſulatus rationem. Multa huiusmodi vltro

citroque iactata fuerunt, priusquam Bassianus assurgeret, quo πολιτικώτερον adhuc vidi neminem, voce quidem suauissima, sed exigua, ita cœpit: Sane miror clarissimi viri, quod cum huius ornamenta commemorare constitueritis, illius reconditas virtutes nemo adhuc denarrarit: permittite quæso, vt perpetua oratione illius & naturæ & doctrinæ ornamenta, quæ me puto bene cognita habere, iis nota faciam, qui non adhuc satis nouerunt. Libenter omnes assenserunt: nouerant illum esse cum facetum, tum disertum, & in Ciceroniana lectione vsque a paruulo exercitatum. Qui cum omnes attentos vidisset, in hunc modum loqui cœpit: Non possent (si quid iudico) illa quæ dicta sunt, veriora esse: miror tamen nonnulla prætermissa, quæ illi magis peculiaria esse, nemo negauerit. Illud itaque in primis dicam, deinde ad alia veniam, quæ Ciceronianos nostros prorsus exulcerabunt. Non arbitror in hanc lucem venisse quenquam, ingenio ad assentationem tam apposito, vt in aliis rebus, quæ libero homine dignæ sunt, ab omnibus superatur, ita in adulando facile

omnes

omnes ſuperat; quanquam in XIII. lib. epiſtolarum ad Atticum turpem dicat aſſentationem eſſe. Sed ſi cupitis noſſe locã, vbi egregie magis aduletur, legite amabo vos in IX. Famil. epiſtolam, quam ad Dolobellam ſcribit, cum dicit, Libentius omnes meas laudes ad te transfuderim, quam aliquam partem exhauſerim ex tuis. VIII. vero Famil. ad Volumnium: Opus eſt mihi limatulo & polito iudicio, interioribusque tuis literis. Orationem, quam pro domo ſuã habuit, præterea ad Curionem. Si illic ſingulari ſua adulatione non ſatis facit, illam adite quam ad M. Cælium proconſulem. Si ibi non cumulate ſatisfactum fuerit, illam legite, quam ad Cælium Curulem. Si neque hic, neque illic ſatis aperte putidas eius adulationes deprehendere poteritis, multæ ex iis, quas ad Atticum ſcriptas reliquit, conteſtabuntur fuiſſe ad adulationes natum; neque quicquam ab eo tam vehementer ac diligenter curatum. Pollicitus ſum vobis, me paucis meam dicturum ſententiam, alioqui citaſſem plus quam ſexcenta loca, vbi ſuarum adulationum impreſſa ſunt veſtigia, ſane quam illuſtria. Ad grauiora nunc mea

festinat oratio, neque finit longiorem esse: satis mihi sit quasi digito commonstrasse fontes, vnde illa vberius peti possint, quemadmodum & ab aliis factitatum video: alioqui si velim omnia, quæ possim, in medium adferre, & non liceret hinc ad multam vsque noctem discedere, & fortasse Philopono morbum augeremus, quo leuatum cupimus. Ego sæpius admirari soleo, qui fit, vt Cicero tanti fiat, passimque pater eloquentiæ appelletur. Illum multi bonarum artium studiosi, tum carmine, tum soluta oratione celebrant: nulli non est in ore, pueri circumferunt, iuuenes in sinu gestant, senes amplectuntur, exosculantur, in oculis ferunt, dilaudant, electissimis verbis, grauissimisque sententiis refertum prædicant. Admirantur in eo dicendi vehementiam, & vt solitus est dicere Alluuisius Vopiscus, tonitrua ac fulmina. Taceo prudens alias ineptias, vt est illa nostri Hieremiæ, qui cum legisset in epistola Ciceronis: Accumbebam hora nona: Statuerat nolle accumbere, nisi hora nona. Ego primum in eo doctrinam nec nosco, nec probo: sed potius, vt ipse ad Atticum scribens, de se ipso dicit, nihil

nihil eſt illo inertius, retuſiorique ingenio. Cum oblatus illi fuiſſet Serapionis liber, quo nullus apertior aut candidior, ne milleſimam quidem partem intellexit, vt ipſe ad Atticum fatetur. Sic enim inquit: Et quod inter nos dicere liceat, vix milleſimam partem intelligo: nullæ tamen illic tractabantur materiæ graues. Stilus erat pellucidus, nullis ſcatebat mendis. Præter hæc pollicitus fuerat Attico, ſe de Geographia aliquid ſcripturum. Sed ſtatim perterrefactus, nihil amplius, inquit, confirmo. Sic enim complexus ocium ſum, vt ab eo diuelli non queam. Scripſit Topica quædam, & imperfecte ſcripſit, neque plene tractauit: vix tamen dici poteſt, quanta difficultate id præſtiterit. Nulla erat in eo antiquitatis notitia, nulla rerum geſtarum peritia. Cœpit ætate iam deuexa & tradere ſe Hiſtoriæ, & ſigna conquirere: neque id tantum, vt vllam rerum antiquarum cognitionem haberet, quam vt domum ornaret, quam libidinibus ſemper patere voluit. Legite quæſo illas ſuas quæſtiones, & paulo accuratius rem attendite: nihil languidius, nihil ſpinoſius. In ſuis argumentationibus

nun-

nunquam non peccat, vt dialectici loquuntur, in petitione principii: interdum cauillos quosdam habet, sophista indignos, (ne quid grauius dicam) Facetias vero quas improbissimus scurra negligeret. Posset mihi aliquis (nec immerito) obiicere: Si tanta est hominis & imperitia & infantia, qui factum est, vt tam præclara ingenii sui monimenta reliquerit? Quibus ita breuiter responsum volo: Primum nihil me in eo præclarum animaduertisse; sed esto multa sint præclara: illud vobis persuasissimum sit, ab eo aut erepta, aut surrepta fuisse. Vtebatur familiariter doctis & disertis hominibus, non quod illi id cuperent, vel ab aliquo ille insinuaretur, sed seipsum (vt erat temerarius, & nullo pudore) ingerebat. Habebat præterea Pomponium Atticum, a quo puto pleraque omnia illa, quæ sibi adscribit, edita fuisse. Erat Pomponius vir sane bonus, sed hujus consuetudine, conuictu, consiliis ita deprauatus est, vt illo nullus esset deterior: semper tamen Ciceronem excipio. Hic in huius gratiam Græcorum bibliothecas expilabat, vndique aut furto, aut precibus, aut vi, aut largitionibus

libros

libros eruebant. Ita factum est, vt Antii mirificam haberet librorum copiam. Habuit præterea Attici libros, vniuersamque fratris Pæti bibliothecam, qua nulla fuit vnquam instructior, nec ea quidem, quam Ptolomæus extruxit. De illis sumebat, & ex bonis faciebat pessima. Hinc illæ mendæ, quæ in eius libris visuntur, hinc tot desiderantur suorum librariorum indiligentia. Si fuisset in studiis tam inflammatus, in iisque tantos habuisset progressus, nunquam fieri potuisset, vt senex literas odisset, quemadmodum Valerius testatur, quem autorem libentissime sequor. Ego certo scio, nulla posse in literarum studiis peccata committi, quæ ille turpissime non admiserit: nulla est in orationibus vehementia, nulli aculei, nulla sentio spicula. Multæ sunt in eo cacophoniæ, multa male cohærentia, verba sordida, obsoleta, incompta, horrida, inculta, stridula: Solœcismi multi, infinita improprie dicta, absurdæ metaphoræ, multa nimium longe petita. Damnat ipse tamen in Pomponio quædam nimium horride dicta. Dic mihi Cicero an non horride dictum? impatibilem, nigror, opi-

pinatio, beatitas, paſtio, rotundare, tornare, vietum, hillara vita, adulat, peteſſunt, Appietas, & lentulitas, abſtergebo, hillarus, Terminalia, compromiſſum: non modo, pro, non modo non: nummatio, indolere, ſemigrare, ſequeſtrium, latinienſes, debitio, reliquas dies, albatus, fuluiaſter, domo me tenui, in ante diem, illudere exiſtimationi, deſperare ſaluti, in diſcrimen eſſe, in poteſtatem eſſe, in frontem inſcriptum: ſciſcere, pro ſancire: latere mihi, Quidem certe, facere admirabilitatem: poſſunt oculi, pro valent oculi: potiri pacem, quod ſi (vt es) ceſſabis, laceſſam, pro, vt facis: vt eſſem, pro qualis eſſem: exaggerare rem familiarem, pro amplificare: exarſerit, pro exorta ſit: extrahere rem, pro, in longum ducere: creui hæreditatem, multiſſimis. Illæ cacophoniæ nonne in mentem veniebant? citabo aliquot: illam in primis, Cecilliam ſaluere noſtris iubebis literis, & valebis a meo Cicerone. Item, actionemque queramus, opus eſſe neceſſe non eſſe ſe, quoniam, vt ais is, ſis is, lutulentus ſus, nos inter nos, re recenti: quam aſpere & plane ſtoice dicta ſunt illa, ſaltare, id eſt imitari: ſaltat Demo

mosthenem, scindere, pro participem facere: verum, id est, iustum: infici artibus, pro instrui, clam vos, Robora pop. Rom. Legite epistolam, quam XIII. Famil. Tironi scribit, multa improprie dicta offendetis: non mihi possunt ex tempore ita in mentem venire. Certe quotiescunque illum lego (lego autem sæpissime, quo nonnullorum insaniæ satisfaciam) ita me Deus bene amet, si non grammaticulum videor legere, præsertim cum ille mihi satis quidem inepte conetur explicare quæ differentia sit inter pugnare & repugnare: vnde dicta sit fides: quid peierare: amicitiam ab amore dictam, quæ sit inter fateri & profiteri differentiam, quid deiectus, quid detrudi, cum dat armati diffinitionem, Quid sit discriminis inter amare & diligere, vnde ostenta, portenta, monstra, prodigiaque dicta sint, cum declarat virtutem a viro dictam: cum docet, quid callidus, quid versutus: cum differentiam assignat inuidiæ & inuidentiæ, ægritudinis & ægrotationis: item, inter gaudere & lætari. Nonne sunt hæc digna, quæ a tanto philosopho, & a tam facundo oratore tractentur? Dispeream, nisi pædagogi nostri

ſtri iſtæc melius tractaſſent. Quot rudiuſculæ locutiones in eo ſunt autore, a quibus ruſtici abhorrerent? vt illa ad Curionem, Opus eſt nobis dux & autor: Putare pro nihilo: Peſtilentia abiit de loco, Interfectus eſt ab vno de illis, Pecuniam numerauit de ſuo, De viuo trahit, Sum totus veſter, & eſſe debeo, Bene mane venit ad me, Addo de meo, De principio ſtuduit animus occurrere, Emit de Rupilio. Totus eſt his floſculis reſperſus. Cum tamen dicat III. de oratore, Me maior in verbis, quam in ſententiis eligendis labor & cura torquet. Ad Quintum fratrem ſcribit, quid poëma exigat: ipſe pangendis carminibus tam aptus, ac aſinus ad lyram: Pudet in iis diutius eſſe. Dicant mihi Ciceroniani, ſi piaculum putant a Cicerone diſſentire, vtpote ab homine, qui nec falli, nec fallere poſſet, cur metuebat Pomponii miniatulas cerulas? Cur Brutus, & Atticus tot illius errata corrigebant? Cur Aſinius & Licinius in eo tanta obſeruarunt animaduerſione digna? Cur ſe toties purgat memoriæ peccatum fuiſſe? Cur Voluminii elimatum requirit judicium? Omitto illud, inhibere remos, & Piræum. Sunt enim

illa

illa lippis & tonſoribus nota, & a medio-
criter doctis animaduerſa. Excuſabunt il-
lum fortaſſe Ciceroniani, Græcarum litera-
rum ſtudio adductum, non potuiſſe Latinis
literis tam diligentem operam nauare. Sed
ſi oſtendero illum in Græcis parum promo-
uiſſe, quid tum dicent? e ſtultitia vt opinor
illos ad inſaniam redigam. Dicam qua
ducar coniectura. Primum cum in offi-
ciis Cyrſili hiſtoriam narrat imperfectam,
mancam & mutilatam, cum dicit Demo-
ſthenem illi non ſatisfacere, nec ſuas im-
plere aures. Item cum ſæpe in Epiſtolis
multa Græce dicat, quæ melius & expreſſius
latine dicuntur, ita vt ad oſtentationem id
omnino facere videatur. Cum Græcos
dicit non habere quomodo dicant ineptum:
ita & faciem. Concurrunt alia, quæ hanc
meam coniecturam exaugeant: vt Ende-
lechiæ vocabulum ab eo non intellectum.
Cum Aiacem loco Hectoris loquentem fa-
cit: Cum Agamemnonis nomen pro V-
lyſſis nomine ponit. Item cum dicit V-
lyſſem ſuorum neminem cognouiſſe, & alia
perſimilia. Mouet etiam me Argiropili
Bizantii autoritas, qui ita ſenſit: mouent

me,quæ perperam vertit. Non eſt igitur
Cicero nec Latine nec Græce doctus. n-
finita dat in oratoriis præceptionibus docu-
menta,quæ ipſe in ſuis libris ne in ſomnis
quidem ſeruat. Adulator eſt, maledicus,
effœminatus,natus abdomini & ventri, ia-
ctabundus, gloriæ nimium cupidus, fundi
noſtri calamitas,per quem tot incommoda
in Romanam rempub. importata fuerunt:
cuius ſcelere Romanæ vires conciderunt,&
tam ſtulti,tam negligentes erimus,vt illum
a nobis non abiiciamus? & vt Romani illum
exilio mulctarunt,ne ad illius vitia conniue-
re videretur,nos erimus ſegniores? Enim-
vero ſi nobis noſtra chara eſt exiſtimatio,
nihil loci in re tanta eſſe debet ſegnitiæ aut
ſocordiæ,quin de illo ſumatur ſupplicium:
quod ſi fecerimus laudabunt omnes conſi-
lium noſtrum,recte factum dicent. Si ve-
ro negligemus,culpabunt plurimi,noſque
eorum vitiis aſſentiri exiſtimabunt, niſi
male mulctetur. Ne vnus quidem fuit,
qui non huic rei aſſentiretur, Baſſianumque
infinitis laudibus in cœlum tolleret. Cœ-
pta eſt iniri ratio,quo potiſſimum ſupplicio
afficiendus eſſet hic ſceleſtus. Alii in ecu-
leum

leum insuendum dicebant,alii fumo extinguendum, qui tota vita fumos vendidisset, tenebrasque iudicibus offudisset : alii tollendum in crucem,alii ex editiore loco deturbandum,quod tot de suo deturbasset loco, suisque euertisset fortunis: alii laqueo esse illi frangendam gulam. Sed Cæuameus humani ingenii mansuetique animi, vt potius in exilium mitteretur,persuadebat, cuius sententia non admodum displicuit. Sed vnus restabat scrupulus, qui nos male haberet,quo terrarum relegandus esset, vt magis,asperiusque affligeretur. Hic rursus variatum est sententiis, Casatus in Paphlagoniæ tenebras,Boëtus in Cappadotiæ solitudinem,alii ad Indos, alii in Bithiniam,alii in Numidiam,alii in vltimas terras amandandum : Hieremias contendebat relegandum in Iulii Camilli theatrum:id autem dicebat,quo indulgentius tractaretur: sciebat enim illum esse Ciceroni adeo addictum, vt pro illius commodis ac ornamentis nihil non facturus esset. Huius sententiæ vehementer ab omnibus reclamatum est : videbatur enim aut parum prudenter, aut callide nimis excogitata. In Galliam

non videbatur relegandus, tum quod illic auditum esset, nonnullos esse Ciceronianos, tum quod Galli nimium humani sint. Verebamur præterea, ne si ad Claudium Fornerium, aut alium e suis fratribus peruenisset, mitius multo & honorificentius tractaretur, quam domi a sua Terentia, aut ab eleganti Tulliola. Nemini placuit illum ad Britannos mittere; partim propter Reginaldum Polum, partim quod Bononiæ novissemus legatum quendam Britanum hominem, qui postea ex Italia in Hispaniam cum Cæsare profectus est, qui sic Ciceronis lectione delectaretur, vt omnem vocem exhorreret, quam apud illum non legisset. In Germania & Polonia significatum fuerat, vndique Ciceronianos exoriri. Hispani videbantur in externos nimium officiosi. Tandem summo animorum consensu in Scythiam relegatus est: factumque Decretum, vt si quis vnquam vel de reuocando illum ab exilio cogitasset, pari plecteretur poena: hic etiam assenserunt. Si quis præterea illius libros legisset, aut alios legere suasisset, aut penes se retinuisset, eandem incurreret poenam. Recitatum est

pu-

publice,& clara voce decretum quod adscribere placuit, ne quid te cælatum esset, possesque & aliis, quo ordine res gesta siet, commodius narrare.

DECRETVM.

M. T. CICERONEM OB EIVS PESSIMA FLAGITIA, ET ANIMADVERTENDA FACINORA, LIBERALIVMQVE DISCIPLINARVM IMPERITIAM, PERPETVO MVLCTAMVS EXILIO: SIMILI POENA ILLOS OMNES, QVI VEL VNVM VERBVM DE EO REVOCANDO FECERINT, AVT ILLIVS SCRIPTA LEGERINT.

Decreto recitato, Statuam summo factam artificio, quæ autore & consuasore nobili viro Ioan. Francisco Stampa erecta fuerat, deturbant, frangunt, dissipant, & comminuunt. His peractis non sine magna omnium lætitia Philop[illegible]s, quemadmodum præscripserant medici cœnæ se dedit: nos vero quanquam ita inuitaremur, vt fere penulas scinderent, in nostra tecta exultantes ac serio triumphantes perinde ac si Turcam in vincula con-

iectum Romam perduxiſſemus, diſceſſimus.

CICERO REVOCATVS.

POſteaquam omnibus innotuit, Ciceronem vtriusque linguæ imperitia, grauiſſimisque criminibus conuictum, & ad extremum in exilium actum fuiſſe: magni in vrbe ac foro toto inter ſtudioſos excitati ſunt tumultus, & vehementes ac iracundæ expoſtulationes. Querelis, lamentationibusque complebantur omnia, ſcelerate factum deteſtabantur. Lugebat equeſter ordo, mœrebant ciues, ſquallebant quotquot bonarum artium profeſſores erant, demiſſi adflictique videbantur boni omnes: quid plura? Ipſæ, ipſæ mulierculæ & manus in cœlum tendere, & pro illius reſtitutione vota facere, imagines ſuſpendere non deſinebant. Decretæ ſunt communi conſilio ſupplicationes. Coactus eſt ſtudioſorum omnium ſenatus. E villis (quo ſe animi gratia diſertiſſimi patroni contulerant)

mox

mox accersiti sunt, disquirique cœptum est, num iustis ac legitimis de causis ex vrbe, tam eximia virtus, tamque excellens industria indicta causa pulsa fuisset. Illius scripta diligenter excutiuntur, quæ ab aduersariis inuidiose potius, quam vere obiecta fuerant, non minus accurate expenduntur: cumque purgatum illum, a calumniis vindicatum, & in vrbem restitutum cuperent, non omnino inter se consentiebant, quanam ratione id fieri commodius posset, ne temere quippiam ab eis factum calumniarentur aduersarii, & aliorsum atque factum esset acciperent. Hermes Stampa, & Ioannes Moronus officiis, vsu, consuetudine coniunctissimi, & antistites vigilantissimi suadebant, vt alicui diserto & prudenti patrono Ciceronis tuendi ac ornandi prouincia daretur: qui & si multa, ob egregias animi dotes gratia, & autoritate essent, omnibus tamen suffragiis præteriti sunt: magisque placuit, vt idem tenor seruaretur in defendendo, qui in calumniando seruatus fuisset. Quod cum omnibus placuisset, illis ipsis etiam qui prius aliter senserant, cœptum est agi de restituendo:

nonnihil tamen immutata ratione: datæque ſunt priores defenſionis partes Stampæ,& Morono; Secundæ Gabrieli Florentiæ, & Gabrio Panegarolæ; Tertiæ vero Hieronymo Pecchio, & Antonio Franciſco Creſpo,qui & paſſis velis ad eloquentiam contendebant, & propter ſua in Rempubl. merita omnibus gratioſi erant: ſicque Moronus (vt narrationem hanc in compendium quam maxime poſſim conferam) aggreſſus eſt: Non poſſum non vehementer admirari viri clariſſimi, quæ inſania, aut quæ Furiæ illos agitarint, vt in hunc diuinum hominem tam petulanter & contumelioſe debaccharentur, eumque mulctarent exilio, qui dignus fuiſſet totius terræ orbis imperio,& per quem ab exilio tot in patriam reuocati ſunt. Multa me hercules illi obiecta fuerunt, quæ facile ſi velim non ſolum infirmare, ac debilitare, ſed plane delere,& abſtergere posſim. Sed quia placuit hanc defenſionem in tres partes diſtribuere, ita meum dicendi ardorem attemperabo, vt aliis etiam magis diſertis magisque in hac dicendi facultate exercitatis ſit defendendi locus. Criminabantur ad-

aduerſarii nihil poſſe illo autore peſtilentius legi: eorum nomen ſilentio inuoluam, ne exulceratum animum, vel leuiter pungam. Multi calumniantur imperitiam & iniquam religionem. Interdicunt maxime lectionem libri de Fato, de Diuinatione, & III. Offic. quod dixerit, non eſſe inferendam iniuriam, niſi prior laceſſitus fueris: neque animaduertunt in hac parte, Ciceronem ſeſe ad animorum imbecillitatem demittere, quemadmodum in Bibliorum libris a Deo Opt. Max. factum legimus, cum obſtinatis Iudæis repudii libellum concederet. Nouerat prudentiſſimus Cicero, non poſſe facile affectus euelli: ob id (ne illos quos ſuis præceptionibus inſtituendos acceperat, nimium acerbe exaſperare videretur) eam adiecit particulam. Parem animaduerto prudentiam in Paulo Tarſenſi, quando Corinthiis multa ſecundum indulgentiam, (ſic enim ipſe loquitur) & non ſecundum imperium concedit. Quod ad alia loca pertinet, Meminerint Ciceronem academicum in vtramque partem diſputare, rei tamen veritatem mordicus tenere, & pro ea ſolitum decertare non minore eloquentia,

ſtudio,& contentione,ac ſi pro aris & focis decertaret. Ego certe quotiescunque illum lego,non iuris conſultum, non rhetorem aliquem, ſed Chriſtianiſſimum hominem,ſed eximium quendam euangelii preconem videor mihi legere: tot tantaque in eo autore comperio,quæ cum Chriſtiana religione faciant: vt illud, Ad inferos paricidii pœnas luent: Animum æternum eſſe: Animaduertenda peccata: Bonum ſemper beatum: Cum explicat quanta ſit conſcientiæ vis. Item cum dicit, Errare cuiusvis hominis eſſe,at in errore perſeuerare,inſipientis. Cum vero irridet Iudæorum ſuperſtitionem,Quem prophetam aut apoſtolum non contemno? Cum Ambitum damnat,ipſeque de Ambitu fert legem. Cum monet non minus ocii,quam negocii rationem extare debere. Parentum ferendas iniurias, Parentes chariſſimos habendos,Pacis nomen dulce. Sed cum dicit,pietatem omnium virtutum eſſe fundamentum, nonne plane cum Paulo concordat? Cum meminit vitæ perpetuæ: cum dolorem peccati æternum adfirmat, cum aſſentationem turpem: cum dicit bellum

eſſe

esse sua vitia nosse: Blasphemias mittendas. Quando vero ad Atticum scribens dicit, Nostris peccatis incidimus in has ærumnas, Vacare culpa, magnum est solatium: Humana ferenda. Cnm vero dicit, In vno salutem periclitandam, nonne ad euangelicum illud alludere voluit? Expedit vnum hominem mori, ne tota gens pereat. Ad quod etiam poëta alludens, cecinit, Vnum pro multis dabitur caput. Cum ad Brutum scribens dicit, Liberos patrum scelera luere, nonne originis peccatum significat? Nonne cum eo facit, Patres commederunt vuam acerbam, & dentes filiorum facti sunt stupidi? Cum ad eundem dicit, Animos hominum incertos, cum eo concordat, Vanum & imperscrutabile cor hominis. Cum dicit, Peccati medicinam esse confessionem, nonne cum diuinis literis, pontificumque placitis consentit? Item, Salutem desperandam eius, qui veritatem audire nolit. Cum mentionem facit Philippica prima de supplicationibus mortuorum. Cum dicit peccata paria, nonne facit cum illo? Qui peccauerit in vno, factus est omnium reus? Cum dicit vitam mortalium mortem: Mortem

tem non esse accelerandam: Mortem omnibus incertam: Moriendum non esse, citra dei iussum, qui vitam dedit: Mori non esse miserum. Item ex VI. de repub. Mortem esse præsentem vitam: Hominem non esse qui videtur, sed mens: Cum asserit mundum per diuinam prouidentiam administrari; Cum nos dicit natos ad agendum: nonne cum Iob concordare videtur, qui hominem ad laborem natum prædicat? Cum dicit neminem se odisse, Item cum III. de natura deorum, peccatum conscientiæ pondus appellat. Cum Tusculanarum quæstionum V. paupertatem commendat. Dum tollit superstitionem, atque a religione seiungit. Nonne fatetur Augustinus, illius Hortensium mutasse suos omnes affectus, atque in deum conuertisse? An non Cicero sæpissime turbulentis illis temporibus Reipub. pacem peperit? Si cum M. Antonio pacem recusauit, prudenter fecit; nam simulata pace omnia fuisset depopulatus: diuina humanaque omnia peruertisset ille nepharius. Itaque sic statuo, vt quam paucissimis complectar, non posse melius suas horas collocare stu-

ſtudioſum iuuenem, quam ſi illas Cicerone legendo impenderit. Hic finem loquendi fecit, omniumque animi viſi ſunt recreati. Tum Hermes Stampa, qui plus cæteris omnibus illius condemnationem inique tulerat, ſingularibus primum verbis Morono gratias egit, quod tam facundum, tamque ſtrenuum defenſorem egiſſet: deinde nonnulla aduerſariorum crimina diluere cœpit. Obiecerant enim, illum eſſe nimium gloriæ cupidum. Quis enim, inquit ille, qui non laudis cupiditate trahatur? Vertetis vos illi vitio, quod excelſi animi, quod generoſi ſpiritus ſemper habitum eſt? Nonne Apoſtolus Tarſenſis gloriatur, plus cæteris laborauiſſe: Non aliunde, quam a Deo patre Optimo Max. Euangelium ſuum accepiſſe: Non manducauiſſe gratis panem: Reſtitiſſe in faciem Petro. Quam ſæpiſſime Hieronymus, Auguſtinus, Ambroſius indicauerunt ſe gloriæ cupidos? Sed quod Philoſophos gloriæ cupidos præſtrinxerit, propterea factum arbitror, quod illi de contemnenda gloria iam libris editis præcepiſſent. Turpe omnino eſt, de eodem crimine alios accuſare, quo ipſe non vaces. Sed hæc friuola

vola sunt, & indigna, de quibus verba prolixius fiant. Ad alia venio, Illum elatum, & iactabundum adfirmant. Facile videri possit elatus homo, penes quem sit Reip. summa, necis & vitæ potestas, qui ius diceret, qui fori rex esset, qui sceleratorum hominum nefarios conatus reprimeret, qui coniurationes patefaceret, qui vastitatem ab vrbe, cædem a ciuium suorum capite, vel cum ipsius vitæ discrimine depelleret, qui Remp. a summa miseria, ad summam traduceret lætitiam. Non est iactabundus Cicero, fallitur quisquis illum iactabundum existimat, sed si quæ commemorat, quæ ad illius laudem facere videantur, ob id factum suspicor, vt inde sibi posteri exempla præclare factorum sumerent: nisi enim clarissima illius gesta fuissent, non tantum ei tribuisset Atticus, quantum vbique tribuit, neque solus est, qui illi plurimum tribuat. Quantum quæso Seruius Sulpitius? Quantum Dolobella? quantum Papirius? quantum Plancus? quantum Cæsar? quantum Pompeius? quantum Brutus? Cupit Luceii scriptis res suas consignari, non vt virtutis præmium, aut insigne honoris, aut monimentum laudis

dis habeat: tantum ne earum rerum memoria intermoreretur. Commemorant loca quædam, vbi ſua narrat facinora, & res a ſe geſtas Ridiculi ſunt, & ſe ridendos præbent tam frigidis calumniis. Ad quem igitur ſpectabat illa narrare? Quis illa melius nouerat? Ego iſtam in homine tam præclaro nimiam iactantiam nec video, nec agnoſco. Sentio potius in eo incredibilem modeſtiam, ita vt Lucullum amicum intimum malit debito teſtimonio priuare, quam id cum ſua laude communicare. O incredibilem, & prope diuinam modeſtiam. Nonne modeſtisſimus eſt, cum nihil ſe dicit inertius? Infinita ſunt, vnde ſui pudoris ſuæque modeſtiæ exempla ſumi potuiſſent, præſertim in ſuis concionibus. Sed maligni ſemper exquirunt, quod detrahant, quod calumnientur. Poſtquam imitari non poſſunt, ad calumnias, ad quas facilis eſt transmisſio, confugiunt. Dum hæc agit, nimium fortaſſe vehementer condoluit illi latus (eſt enim valetudine imbecilla, laterumque exigua firmitate) quo factum eſt, vt in medio ſuæ orationis curſu vela contrahere, ac opinione noſtra celerius perorare

com-

compulsus sit. Huic alii defensores succedunt. Negant primum illum mollem, aut effœminatum, sed ingenio miti & placido: Illosque barbaros, Timones, humanitatis & communis sensus expertes vocant, qui vitio dederint vxoris & filiorum charitatem. Quod certe non fecissent, si liberorum conceptam dulcedinem animo inclusam continerent. Si luget, si se in squallore prædicat, quis tam ferreus, qui non doleat, qui non ingemiscat, qui non frontem feriat, si se ab eo desertum viderit, quem ipse omni officio, ac potius pietate aliquando sit complexus, de quo sit quam optime meritus, & in quem omnia profecta sint, quæ ab amicissimo animo proficisci solent? Rus profectus est, non vt lepusculis insidias strueret, aut auibus tendiculas poneret, aut lacertas captaret: sed vt se totum studiis philosophiæ traderet, Nam cum in vrbe erat ob magnam salutatorum frequentiam non ita se in literarum studiis abdere poterat. Videte quæso, quanto calumniandi studio flagrent, qui neque pati possint, vt libere respiret, rusque, vt sese honeste oblectet, concedat. Si suum ocium Aphricani ocio præfert, iure quidem

opti-

optimo id facit: nam Cicero sui ocii fructum nec leuem, neque contemnendum nobis exhibuit. Taxarunt illum, quod adulator esset. Bone Deus, quam sunt iniqui. Si minus honorifice de quopiam loquatur, aut non iis ornet laudibus, quibus ipsi cuperent, continuo maledicum clamitant. Alienæ gloriæ inuidum vociferantur, mirasque excitant tragœdias. Si laudet, adulatorem dicunt. Quis possit horum dura ingenia perferre ac pati? Ego certe malim quiduis potius perpeti, quam cum hoc hominum genere vel paucorum dierum consuetudinem institutam habere. Præter hæc perfidum, impostorem, rapacem vocitant, cum miræ fuerit sanctitatis & continentiæ. Si tam rapax fuisset, vt illi falso criminantur, superasset Crassum diuitiis, facileque omnium vicos & prata contempsisset. Sed ne dubita, ne vereare Cicero, illustrabit amplitudinem tuam insignis hæc contumelia, nec minus honorifica tibi erunt horum hominum, quos in hoc consessu video, præclara de te iudicia, quam fuerit illa iudicum consurrectio, quæ pro tua salute facta est. Et si venenatis horum

linguis percutiare, quanquam te contundant, florebis tu magis atque magis: & quemadmodum fœnogræcum, quo plus conculcatur, ac pedibus protrahitur, eo nitidius & floridius aſſurgit, ita tu magis ſplendidus ac conſpectior fies, licet peſſimi homines omnem dent operam, & toto pectore connitantur, nihilque (quantum in ſe eſt) prætermittant, quod ad infuſcandum iſtum tuum ſplendorem faciat, quem multa doctrina, plurimo tractandæ Reipub. vſu, vitæ innocentia, & rectitudine tibi comparaſti. Dabunt illi omnino pœnas tantæ iniquitatis. Videor mihi P. C. exaudire ipſam Ciceronis vocem queribundam, quod cum de eo condemnando ageretur, nemo patrocinium ſuſceperit, nemo vel exiguam amoris ſignificationem dederit. Cum tamen & prudentia & facundia belliſſime inſtructi eſſent, eoque dicendi ac intelligendi magiſtro vſi fuiſſent. Verum quid facias mi Cicero, ſi in hanc temporũ iniquitatem incidimus, ſi non grati animi amplius conſpicimus, ſi non eſt in iis fides, in quibus ſumma eſſe deberet, fer quæſo bono ac forti animo, quemadmodum & alias Fortunæ iniu-

iurias perferre ſolitus es, noli cuiusquam iniuria animi tui magnitudinem inflectere, oſtende nunc etiam illum tuum animum fortem, Conſtantem & intrepidum, quem tantopere nefarii, & voluntate perditi homines extimeſcebant, quo nitebatur resp. Cuius fauore ac beneuolentia libere reſpirabant calamitoſi: in quem proſpiciebant municipia noſtra, quo recreabantur populi Romani amici: Quo conſternebantur atque animis cadebant hoſtes noſtri: ne putes nunc illam tuam virtutem, illos tuos neruos, illos aculeos, qui reconditi ſunt ab aduerſariis tuis, eorum petulanti & procaci lingua excuſos fuiſſe. Eadem nunc ſunt de te bonorum iudicia, quæ alias fuerunt, eandem tibi ſeruant voluntatem, eandem præſtant pietatem, nihil deceſſit de illo priſtino amore, quin potius (quantum ego perſpicio) tanta facta eſt acceſſio, vt nunc quidem amare, antea dilexiſſe videantur. Disrumpantur licet tui aduerſarii. Nunc raræ & eximiæ tuæ virtutes ab omnibus collaudantur, libri tui omnibus vigent, non modo Italis, ſed & transalpinis qui alias abhorrere videbantur. Omnibus perſpecta eſt animi

tui pietas,& gratitudo,nulli non cognitum est Ciceronem prudentia, acumine,venustate & subtilitate, tum vero eloquentia,varietate,copia,facile omnium principem esse: per te Romanæ linguæ fines amplificati sunt, tu adflictam semper protexisti eloquentiam. Tu scriptis tuis, quæ ob elegantiam & puritatem ab omnibus & adamantur, & cupidissime leguntur, quæ Latinæ linguæ vox esset indicasti: a te omnia præclara, grata & iucunda nobis accidunt: nihil ex te prodit non sanctum,emunctum, perpolitum, & numeris omnibus absolutum. Ob id conuertor ego medius fidius in stuporem,fioque Niobe stupidior, cur illi tanto mentis errore adficiantur, vt istam tuam virtutem, istam tuam prudentiam, sanctitatem & religionem non agnoscant, sed te potius conuitiis onerent. Equidem sæpissime de hac re cogitanti,non potest in mentem venire,qua ratione persuasi, sic te male accipiant. O stolidos homines, quis vos fascinauit? Quis occæcauit? Quis mentem abstulit? Cur Ciceronem,quo non fuit vnquam neque nostra, neque patrum memoria sanctior tot contumeliis adficitis,

&

& tam ſtrenue ad illius perniciem incumbitis? Equidem, P. quantum ego exiſtimo, ſed fortaſſe faticinor, male peribunt, quotquot in huius ſanctiſſimi viri damnum & exitium coniurarunt. Non poſſunt felices exitus habere, quæ mala habuerunt initia. Vexabat illos tum aliquis κακοδαίμων cum hanc ſuſciperent mentem ac voluntatem. Dicunt præterea, fuiſſe Italiæ ruinam & calamitatem, quam ex bello & vaſtitate toties cum fortunarum capitisque ſui periculo eripuerat. Nullæ impendebant procellæ, quas ille non antea proſpiceret, proſpectas ſenatui nunciaret, ac ſe mox ne in Reipublicæ (quæ ſua vita ſemper illi charior fuit) damnum ac exitium erumperet, compararet. Nulli excitabantur fluctus, quos ille ſua prudentia non coërceret ac mitigaret, ita vt e media morte reſeruatus exiſtimaretur, ne penitus Roma concideret. Non enim poterat occumbere Cicero, quin eodem motu labefactata rueret etiam respublica. Cum illo boni omnes & reipublicæ amantes, voluntate, mente, ſtudio, ac voce conſentiebant. Perditi vero & ſceleſti ab illius conſuetudine refugiebant: illius genium re-

formidabant, conspectum fugitabant. Erat in eius vultu seueritas quædam comitati aspersa, cum incredibili morum suauitate: Scurram appellarunt, quod facetiis & iis quidem honestis scateret. Nunquam tantus mœror cuiusque animum occupare potuit, quin vna ambulatiuncula omnem mœrorem pelleret & exhauriret. Ingratitudinis etiam condemnarunt, idque stolide, ex abalienato Terentiæ & Quinti fratris animo colligunt. Primum, Quis nescit fœminas leues & lubricæ fidei esse? Cupiebat illa nouos amores, vt faciunt pleræque omnes inconstantes, rapaces, perfidæ, ob id a Cicerone desciuit. Non poterat bonus ille Cicero & studiis tantam operam nauare, miseros omnique præsidio destitutos, inopes a pecunia, & ab amicis, subleuare, & illius nephariæ mulieris libidinem saturare, quam sexcenti salacissimi homines non saturent. De Quinto fratre, si apud illum plus poterant iniquorum hominum calumniæ, quam sua erga illum beneficia, quid faceret? In vllos ingratum fuisse video, quin potius illius animum & ingratum & memorem exosculor, ac suspicio. Ea erat animi ingratitudine

vt

vt cæteris omnibus ſatisfaceret,ſibi ipſi nunquam,vitamque exiſtimaret acerbam,ſi in aliorum cauſa non idem feciſſet,quod alios in ſua cauſa feciſſe cognouiſſet. Obiectant inconſtantiam, quod modo rem affirmet, modo neget: quod Ariſtoteles, quod Plato etiam,diuino vir ingenio,ſæpe facit. Dum aliorum opinionem recitat, aliter ſentit, atque cum ſuam ſententiam declarat. Interdum de mente ſapientum loquitur, interdum vulgi opinionem recitat. Si multos laudat, & eosdem vituperat, non ſine cauſa id fit. Nam quæſo dicite mihi, quis tam perfectus ac plane beatus, vt perpetuo ſit laudandus? At vos nimium propenſi eſtis ad calumnias. Illius laudes tacite præteritis: quæ vero ad ignominiam (veſtro quidem iudicio) rapere poteſtis, verboſe & loquaciter illa dilatatis,& quantum poteſtis exaggeratis. Sed (quantum ego opinione auguror) breui fiet, vt facti pœnitentes,commeritam pœnam totidem verbis deprecemini,& turpiter a veſtra decedatis ſententia. Latrant in eum, quod intemperans, quod nimium bibax: afferunt morbos quosdam, quibus afflictare-

 tur:

tur: afferunt cruditatem & lippitudinem; citant doctissimum Hippocratem. Primum ego affirmo, non semper crapula illos morbos aduenire, sed nimia lassitudine, nullaque ciborum facta concoctione: vel lectioni, vel scriptioni se dabat statim post assumptos cibos. Ita erat studiis incensus, vt nullum remitteret tempus, neque se respiceret. Hinc ortæ sunt illæ ægritudines, & non aliunde. Præter hæc lippitudo morbus est, qui conuictu alios inficit; itaque fieri potuit, vt alicuius consuetudine eo sit morbo contaminatus. Multa alia blatterant, sed indigna sunt, quæ vel recenseantur. Per illum dicunt plurima fuisse in Rempub. mala importata, & splendide mentiuntur. Quot claris viris maleuolentissimorum hominum nequitia orbata fuisset respub. nisi ille obstitisset? Quot innocentes viri, splendido & summo loco nati illo defendente absoluti sunt? Nisi illius grauissima autoritas intercedisset, iudicia refrixissent, leges abolitæ, oppressi boni, perditi vero rerum potiti fuissent. Nemo vnquam fuit tanta temperantia, nemo illo

illo abſtinentior : quis præterea illo fuit aut probitate, aut innocentia, aut optimarum artium ſtudio, aut vllo genere laudis præſtantior ? Nullius tantum fuit flumen ingenii, nulla dicendi aut ſcribendi tanta vis, tantaque copia ; Nullus vnquam officioſior : declarant tot epiſtolæ commendatitiæ, tot conſolatoriæ, obiurgatoriæ. Quis vnquam placabilior ? Nam communis concordiæ cauſa grauiſſimas quasque iniurias voluntaria obliuione conterere ſolebat. Quis tam facilis ad deponendam offenſionem ? Cui vnquam ſuam operam denegauit ? vel cui ipſe eam vltro non detulit ? Quot per illum defenſi cum miſeri, tum opibus & gratia potentiſſimi ? Quis non ſummopere concupiuit in illius amicitiam inſinuari, propter multas ſuauitates ingenii, officii, & humanitatis ſuæ ? Nonne miſeri, & inuidorum hominum calumnia oppreſſi, ad illius patrocinium, tanquam in tutiſſimum portum confugiebant ? Infinitum eſſet, illius omnes virtutes narrare, in tanta præſertim temporis anguſtia. Illud ſemper omnibus perſuaſisſimum

fuit, grauiſſimum fuiſſe virum, fidei plenum, ſumma animi moderatione & æquitate, conſtantem, eximia comitate, gratioſum & amandum, ingenio acri & vehementi, doctrina recondita, & qui omnes excelluerit cum ſcriptionis elegantia & candore ſtili, tum plane diligentia & fide, nullius philoſophiæ partis ignarum. Quid reliquam vitæ conſtantiam commemorem? dignitatem, liberalitatem, moderationem in priuatis rebus, ſplendorem in publicis: vt ſemel finiam, nemo vnquam animo aut ſpe maiora ſuſcepit, qui ſibi illius memoriam & imaginem proponendam non putarit. Quo fit, vt magis demirer, inueniri poſſe homines tam puſilli animi & maleuolentia ieiuni, ac inanis, qui tantam virtutem extinctam cupiant, exterminandam curent. O deplorandam amentiam, o facinus animaduertendum. Da quæſo pater optime Maxime iis omnibus reſipiſcentiam: fac bone Deus ſuum agnoſcant erratum. Fac videant, quam turpiter delirarint, qui tot calumnias ſanctiſſimo Ciceroni ſtruxerunt, atque vi & impreſſio-

ſione euertere conati ſunt, qui tot in illum maledicta euomuerint atra bile perciti : quæ cadere non poſſunt in hos mores, in hunc pudorem, in hanc vitam, in hunc hominem, qui nihil vnquam deliquerit : qui patriam non læſerit, ſed potius eximia ſua virtute hoſtilem ciuium mentem vindicauit, pernitioſumque reſtrinxit furorem, qui improbe non vixerit : qui non audaciæ, ſed virtutis reus citatur. Qui ob honeſtiſſime laudatiſſimeque actam vitam : qui ob præſtantiam in ſtudiis ingenuarum artium, nunc a nonnullis in exilium mittitur. Sed non potuiſſet illius animi magnitudo inflecti, etiamſi duriore pœna adflictus fuiſſet. Nullo malo adfectus eſt Cicero, nullum ipſe hoc exilio ſenſit incommodum. Nos incommoda, nos mala omnia pertulimus, qui illius ſanctiſſima & iucundiſſima conſuetudine caruimus : quantum præterea de noſtra exiſtimatione imminutum ac detractum exiſtimatis, qui tam eximiæ virtutis nullam habuimus rationem ? Ipſi Barbari agreſti duroque ingenio præditi nos irrident,

dent, ſubſannant, & multis modis deſpicatui habent. Sperantque breui futurum, vt illis barbariores ſimus, niſi actutum reuocetur Cicero, a quo lingua noſtra expoliri, pectus ſanctisſimis moribus, optimisque diſciplinis excoli posſit. Quid igitur ceſſamus? Cur tam pigri ſumus? Quorſum erat opus defendere innocentiam, pietatem, clementiam, iuſtitiam? Pari ratione defendendus erit ille DEVS Opt. Max. cuius ſapientiam, prolixam, beneficamque naturam nulla cogitatione, comprehendere poſſumus, ſi quotiescunque iniqui ſuæ iniquitatis & malæ conſuetudinis bene memores volent in bonos viros impresſionem facere: cogendus erit ſenatus, parandæ defenſiones, nunquam libere reſpirare licebit, nunquam non faceſſent negotium, non deſiſtent moleſtiam exhibere. Nam hic ipſi petunt omnem voluptatem, omnem lætitiam, hinc omnia ſua gaudia deriuant, hac eſca enutriuntur, fouentur, hic ſuas habent delitias: ſublato calumniandi ſtudio, vitam acerbam ducunt, viuere pœnitet, nullo certo loco conſiſtunt, non

non homines, ſed laruæ videntur. Sed redeo ad calumnias, redeo ad ea quæ obiecerunt. Non conor in præſentia refutare, quæ turbulentisſimus ille Sceluſtius verius, quam Saluſtius, obiecit: nam ſeipſum ita egregie defendit, vt illum ſuſcepti oneris valde pœnituerit. Hucusque ſunt progresſi ſecundi defenſores, qui poſtquam perorarunt, quotquot illic aderant, omnibus exultarunt lætitiis, ita vt præ gaudio pene deſipere viderentur. Iam ſui Ciceronis reditum gratulabantur: iam complectebantur, in manibusque habere videbantur. Cum alii defenſores ſuas partes non minore eloquentia & grauitate agere cœperunt: illaque diluere, quæ ad ingenii, doctrinæque ornamenta pertinerent. Exprobrarant, quod Serapionis librum non intellexiſſet. Primum, autor erat inſulſus, de induſtria obſcurus: totum librum ἀλληγορίαις obſcurarat & infuſcauerat, multa etiam ἐν αἰνίγμασι complectebatur, & librariorum ruſtica manu deſcriptus erat: mendis præterea vndique ſcatens, integri verſus deſiderabantur. Totus erat defor-

formatus & corruptus. De Geographia vero, si non præstitit, quod Attico pollicitus fuerat, summæ occupationes, quas pro repub. sustinebat, in caussa fuerunt, & omnino præstat abstinere, quam tam fœde labi, turpiterque peccare, atque peccatum cum a Græcis, tum a Latinis animaduerto. Quoties putatis interpellatus fuisset amicorum salutationibus? quoties auocatus reipub. negotiis? itaque cum videret non posse eo tempore id commode fieri, maluit in tempus minus alienum differre, quam ea quæ perficere non potuisset, temere aggredi. Dicunt historiæ nullam habuisse cognitionem, cum tamen esset ἱστορικώτατος. Id colligunt ex epistola quadam ad Pompo. Atticum, vbi dicit: Ego nunc historiæ me trado: non quod tum historias legere inciperet, vt isti omnino intelligere videntur: sed tum historias scribere inciperet: quæ si nunc non extant, iniquitate temporum commissum existimo. Damnant in eo eloquentiam, qua nulla vnquam fuit magis eloquens, nullius dictio tam munda, tam simplex, tam va-

varia, modo aſſurgit, modo humi reptare videtur, modo ſeuera, ac planè Stoica, modo ridens & luxurians: quem non reficit? quem non recreat illa beata & diuina eloquentia? vbi tantus verborum cultus? vbi tam eximius orationis ſplendor? vbi tam præclara ornamenta? quem non rapit, afficit, ac immutat illius oratio plena ſalibus, non Atticis tantum, ſed Romanis, qui ſalſiores & magis vrbani ſunt. Hac eloquentia, quam iſti nunc nullo præditi iudicio damnant & vituperant, inimicorum impetum propulſare ac propellere potuit. Hac eloquentia ne ciues ſui occiderent, ardoreq; flammæ conflagrarent, prouidit. Hac eloquentia tot innocentes iuuit. Hac eloquentia tot ſalutaria conſilia S. P. Q. Romano dedit. Hac eloquentia nobilium clauſtra perfregit, & effecit vt excelſo & illuſtri loco ſita illius laus eſſet, fecit vt ex obſcuro clariſſimus euaderet, fecit vt omnium oculi in illum coniicerentur, illumque ſapientem, illum patrem patriæ appellarent. Calumniantur Ciceronianos nimium redundantes, elumbes, me-

meticuloſos & ſteriles eſſe. Ego vero omnem orationem ſquallidam, male coherentem, impuram, & ſcythiciſmis reſperſam video, niſi Ciceronianam dictionem exprimere pro ſua virili conetur, & ad illius imitationem manum & artem dirigat. Pauca ſcribunt, inquiunt noſtri adverſarii: eſto, quanto ſatius eſt pauca ſcribere, quam multa perperam. Illa quæ ab eis tractantur ſunt caſtigatiora, ſunt magis limata, ſunt politiora, ſunt ἀττικώτερα, ſunt μυστικώτερα. Legite quæ Sadoletus & Bembus, viri nunquam ſatis laudati tradiderunt, & male peream, niſi in eorum lectione conſeneſcere diſcupiatis. Legite quæ Machlinienſis orator Chriſtophorus Longolius peperit, & nulla vnquam vobis legendi oborietur ſatietas. Legite quæ P. Alcionius, nunquam medius fidius illa vos lectione defatigatos ſentietis. Quid ſi legeritis centum illas quæſtiones, quas Hieronymus Seripandus conſcripſit, diceretis omnino non ab homine quopiam, ſed ab angelica mente conſcriptas, illas mihi inſpiciundi copiam fecit Neapoli illius diſciplinæ mirificus

æmu-

æmulator Hieremias Landus, quo nomi-
ne me illi perpetuo obſtrictum non ſo-
lum confiteor, ſed etiam gaudeo. Sed
cur hunc nunc capio laborem? Credite
mihi, nulli Ciceronem effingere ac æmu-
lari connituntur, qui eo non perueniant
exiguo temporis ſpacio, vt inter eloquen-
tiſſimos haberi poſſint, vnus certe Iulius
Camillus fidem facere poteſt, quantum
ſit diſcriminis inter Ciceronianorum ſcri-
pta, & eorum qui ſibi Ciceronem imi-
tandum non propoſuerunt: quanquam
nulla adhuc illius ſcripta (quod ſciam) de
typis in vulgus emanarunt. Legi ego
tamen nonnulla, quæ clariſſimus vir Io.
Voſellus montis Troterii regulus legenda
dedit, ne vivam Patres, ſi quid purius aut
candidius ſcribi poſſit: eſt præterea
ingenio pangendis carminibus amabili,
liberalibus doctrinis, ſacraque diſciplina
inſtructus, in Ethruſcis literis tantos ha-
bet proceſſus, vt Ethruſcam nationem
conturbarit, quo fit, vt in ſpem veniam,
plura præſtaturum ſuo theatro, quam
polliceatur. Non iis contenti noſtri
κικερομαστίγες, dicunt Ciceronianos non

posse ex tempore loqui. Perfricuerunt isti, vt credo frontem, nihil illos pudet tam splendide mentiri. Quousque nostra abutentur patientia? Quousque illorum nos furor eludet? Quousque P. C. feretis tantam petulantiam? Feretis ne hoc impune? nonne sumetis supplicium de tam aperto & impudenti mendacio? Quis nescit multos vbique Ciceronianos esse, qui tam prompte, tam celeriter loquantur, vt ad extemporalem hanc eloquentiam nati videantur? dixi vbique, cum nouerim in Germania Philippum Melanchthonem, Symonem Grynæum, Ioannem ex Vlma, qui Græcas literas prius Taurini frequenti auditorio, nunc summa laude Neapoli profitetur: in Gallia Beraldum, N. Regium: in Polonia Osium & Volsangum: in Italia Flaminium, Fondulum, Riccium Lugiensem, Thomam Riccium Veicetinum, Corbettam, Caimum, Oliuam, Flauium Capellam, & Hieremiam nostrum, quem Ciceronianum dici pudet, cum interim nihil legat, tractet, diurnaque aut nocturna manu præter Ciceronem verset: sed

timet

timet fortasse, ne cum Hieronymo vapulet. Pudeat, timeat, vt ei libitum fuerit: me certe pudet, quotiescunque aliud lego, quoties ex ore vox aliqua excidat, quam apud Ciceronem non legerim. Postremo condemnarunt, quod Græce peritus non esset. Proh fidem hominum, non est Græce peritus, qui tam facile Græca vtebatur lingua atque vernacula: qui Græca carmina scribebat, qui ex tempore Græce orauit: cuius ob os Grai ora obuertebant sua. Istuc ipsum sensisse Argyropilum adfirmant. Citant me Hercules religiosum testem, hominem Græcum. Quis nescit, Græcam nationem fidem, testimoniorumque religionem nunquam coluisse? Hui tanti ne est vnus exuriens Græculus, vt huius amplitudini vel tenuem notam inurere possit? At dicent, Philelphum quoque taxisse Ciceronem, quod endelechiæ vocabulum non intellexerit. Videte quos testes mihi citent: nunc mendacem Græcum, nunc hominem, qui Grammaticorum canones nunquam excesserat. Si quid librariorum imprudentia, aut

ſciolorum inſcitia peccatum eſt, id vni Ciceroni aſcribunt in illum transferunt omne peccatum, in illum omnem reiiciunt culpam. Fuerunt poſtremi defenſores aliis qui antea orauerant, paulo prolixiores: & ita omnia diluerunt, vt ne leue quidem crimen præterierint, quod non purgarent: planeque oſtenderunt, nihil vnquam ab eo profectum, quod perfectum ingenio, ac elaboratum induſtria non eſſet, quanquam ei multa cum vitio turpitudineque coniuncta obiecerint, præter ſolœciſmos, & horrida quædam, quæ in calumniandi ſtudio, ducti collegerant, illis nempe facile videbuntur horrida, qui toti horridi & ſpinoſi ſunt. Vt enim febre laborantibus omnia amara videntur, ſic iſtis horridis & barbaris horrida atque barbara videntur omnia. Sed iis qui oculos & aures eruditas habent in delitiis erunt, & in officio, illuſtrioribusque ſententiis, cupidiſſime vſurpabuntur. Cum ii poſtremi peroraſſent, conſtitutumque fuiſſet, vt Cicero reuocaretur, magnus eſt excitatus plauſus, incredibilique gaudio elati clamitare cœperunt, ac ſi inſani-

ſanirent, o factum bene, o factum bene. Delecti fuerunt ſex ſplendidi viri, qui illum ſenatus nomine reuocarent. Fuerunt autem Thomas Tyriacus Caſſani diſcipulus, vir multa pietate & induſtria, Spiritus Monticellus acri & perpolito iudicio, Eugenius Mitus vir plane bonus & officioſus, Arnoldus Colonienſis iuuenis cum pius tum doctus, Antonius Sonerius commemorabili pietate ac virtute præditus, Vincentius Fabritius græce & latine doctiſſ. Qui omnes & ſi a facundia belliſſime parati eſſent, vix potuerunt impetrare a barbaris illius reditum, tantam iam paucorum dierum interuallo ſibi gratiam conciliarat, ita ingenii ſui facilitate, humanitate, illorum fera pectora emolliuerat: cadebant illis lachrymæ, cum diſcederet, & illius loci quem habitabat, optimates omnes ad multum itineris comitati ſunt. Cum nunciatum eſt illius aduentum appropinquare, ſignificauerant autem, mutatis ad celeritatem iumentis, rurſus ſenatus decreto alii ſex delecti ſunt, qui bombicinis veſtibus ad talos vſque demiſſis illi honoris cauſa ob-

viam procederent. Fuerunt (si recte memini) Nicol. Prouana, Cassander Collimartialis cum collega suo Gottifredo, Ioan. Petrus Buzzius, M. Antonius Beolchus, Paulus Frumentus. Kal. Ianuarii. Anno ab orbe redempto M. D. XXXIIII. vrbem ingressus, honorificentissimeque exceptus, tantam in vrbe nostra lætitiam excitauit, vt vrbis quoque mœnia intranti arridere viderentur. Perductus in senatum, orationem luculentissimam habuit. Sequenti die data est prouincia nobili viro Io. Baptistæ Lactuato, vt loco demolitæ statuæ aliam curaret non minori artificio & impensa extruendam, quod ille cum libenter, tum etiam diligenter præstitit: itaque Ciceronem vt par erat, æterna triumphi laude decorarunt. Hi vero qui illum reduxerunt, donati sunt annulo aureo, torque & patera argentea: illis qui obuiam processerant, splendidam vestem mira elaboratam arte dederunt. Rumpebantur inuidia aduersarii, dum hæc agerentur, metuebantque infortunium aliquod. Subornarunt itaque viros opibus & gratia florentes, qui pro illis inter-

tercederent. Ignotum eſt, ea lege atque gratia vt ad Ciceronis genua procumbentes veniam deprecarentur. Tantum quatuor inuenti ſunt, qui ſupplices delicti veniam peterent, inter quos fuit Hieremias Eremitanus, qui diſertisſima oratione ſe purgauit, Si quid ab eo commiſſum fuiſſet, id maleuolentisſimorum hominum, quos ſibi in conſilium adhibere ſolebat, ſuaſu factum eſſe, poſt hac daturum operam, ne quicquam ab eo vnquam fieret, quod ad imminuendam Ciceronis dignitatem faceret, in conſpectu patrum promiſit. Condonatum eſt, dataque ſunt diplomata. His omnibus peractis, tubarum mirifico & ſuaui ſono deducti fuerunt in ampliſſimam arcem, quam aulæis & tapetis ex Syria aduectis, a ſummo ad imum vsque conſtrauerant. Quid poſtea acciderit neſcio: nam mihi Romam per diſpoſitos equos proficiſcendum fuit, ob nonnulla ampla nec ſatis expedita negocia. Sed puto te de omnibus, quæ poſt meum diſceſſum conſecuta ſunt, partim

ami-

amicorum literis & nunciis certiorem factum, partim etiam ipso rumore multa ad te perlata existimo.

Bene vale.

FINIS.

